

భాగవత కథా గ్రంథమాల 80 వ పుష్పము

శ్రీకృష్ణ తిరోధానము

14-7

Acc. No- 7389

గ్రంథ కళ్యాణ

శ్రీ గుర ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారు

అనువాదకుడు :

శ్రీ రామేశ్వరన్ కుందుర్తి వేంకట నరసయ్య

ప్రకాశకులు :

భాగవతకథా గ్రంథమాల,

బుద్ధాం. P. O. (గుంటూరు జిల్లా)

ప్రాంతాలు: ఇంద్రు, తణుకు, లక్కవరం.

కాపీరైటు]

1970

[వెల : 9-00

సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు :

నటరాజ పబ్లికేషన్స్
హైదరాబాద్ * విజయవాడ

విషయ సూచిక

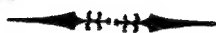
1. సాంఖ్యవిధిని సృష్టి	...	1
2. సాంఖ్యవిధిని ప్రలయము	...	18
3. త్రిగుణముల వృత్తి	...	29
4. గుణసన్నిపాతము - వానిస్వరూపము	...	40
5. త్రిగుణాత్మక జగత్తునుధరించు నుపాయము...		53
6. ఐలగీత	...	71
7. సాధుసమాగమ మహాత్మ్యము	...	88
8. క్రియా యోగోపదేశము	...	104
9. అగ్న్యైదులందు పూజనము	...	123
10. సారాతిసారోపదేశము	...	135
11. సంసార మసారమైనది	...	149
12. సాధనావస్థనుండి సిద్ధావస్థ	...	163
13. యోగసాధన విఘ్నములు - నివారణము	...	184
14. ఉద్ధవుఁడు భక్తినిగూర్చి మరల నడుగుట	...	196
15. భాగవత ధర్మనిరూపణము	...	204
16. ఉద్ధవ గీతోపసంహారము	...	217
17. ఉద్ధవుని వీడ్కోలు	...	225
18. యదువంశ వినాశసూచన	...	238
19. యదువంశ వినాశము	...	247
20. భగవానుని స్వధామగమన నిమిత్తములు	...	258

21.	వ్యాధునకు సద్గతి	...	269
22.	దారక వాసుదేవులు	...	276
23.	శ్యామసుందరుని స్వథామగమనము	...	284
24.	యదువంశవినాశోప సంహారము	...	292

భాగవతకథ

శ్రీకృష్ణతిరోధానము

సాంఖ్యవిధిని సృష్టి

శ్లో॥ అథతే సంప్రవక్ష్యామి సాంఖ్యం పూర్వై ర్వినిశ్చితమ్ ॥

యద్విజ్ఞానం పునా నృద్యో జహ్యైవై కల్పికం భ్రమమ్॥

— శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౨౪ ఆ. ౧ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా! నేను నీకు పూర్వాచార్యులచే నిశ్చితమై వర్ణింపఁబడిన సాంఖ్యయోగమును గూర్చి చెప్పితిని. దీనినిఁ దెలిసికొనుటవలన మానవుఁడు వైకల్పిక భ్రమను వేంటనే వదలిపెట్టును.”

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

సమస్త బుద్ధిమంతులకీ ప్రపంచ మెట్లు ఉత్పన్నమైనదను నదియే ముఖ్యమగు ప్రశ్న. ఈ నానాయోనులే కాదు, పర్వత, వనోపవన యుక్తమగు నీ ప్రపంచ మెట్లుద్భవించినది. దీనిలో నెన్ని తత్వములు కలవు, వానిలోఁ బ్రధాన తత్వము లెన్ని కలవను విషయమున నందఱిది ఒక్కమతము

కాదు. మతములు భిన్నభిన్నములుగ నున్నవి. కొందఱు తత్వముల సంఖ్య ఒక విధముగఁ జెప్పిన, నింకొక రింకొక విధమునఁ జెప్పెదరు. సంఖ్య అనగా లెక్కగాఁ జెప్పుటచే నీ శాస్త్రమునకు సాంఖ్యమును బేరు వచ్చినది. సంఖ్య యనఁగా సృష్టిలోని తత్వము లన్నిటిని లెక్కించి, సంపూర్ణ ప్రపంచ జ్ఞానము కలిగియుండుట. కొందఱు తిరువదైదు తత్వము లనుచుందురు. సాంఖ్యములందును రెండు మతములు కలవు. సేత్వరసాంఖ్యము, నిరీత్వర సాంఖ్యము. యోగదర్శ నికులు సంఖ్యను దత్వములుగ నెన్నెదరు. ఇది గాక వారొక పురుష విశేషమును నీత్వరునిగ భావించెదరు. కావున వారి మతమున నిరువదియైదు తత్వములు కాక యిరువదిఆఱు తత్వములైనవి. సేత్వరసాంఖ్యముయొక్క పూర్ణ వివేచనము శ్రీమద్భాగవతమునఁ గలదు.

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! ఉద్ధవుఁడు భగవానుని సంఖ్యను గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా భగవానుఁ డుద్ధవునితో డిట్లనెను :- ఉద్ధవా! ప్ర శ యాం త ము న ను సృష్ట్యాదియందును గృతయుగము వచ్చును. అప్పు డొక అద్వయ, నిర్వికల్ప, నిరీహ, నిరంజన బ్రహ్మమే యుండెను. అప్పుడు ద్రష్టా, దృశ్య భేదములు లేవు. అదియే ద్రష్ట, అదియే దృశ్యము. దానికి జ్ఞానమును సంజ్ఞకలదు. దాని కదియే ఉత్పన్నమైనది. ఒకని కొక కుమారుఁ డుండెను. ఎవడో వచ్చి” అయ్యా! నీ పెద్దకొడు కెవరని అడిగెను.

సమీపముననే కూర్చుండిన దన పెద్దకొడుకు వైపు నకుఁ జూపి “ఈతఁడే నా పెద్దకొడు క నెను.”

అంత నాతఁ డిట్లడిగెను :- “ చిన్నవాఁ డెచ్చట నున్నాఁడు.”

అప్పుడును నాతఁ డాతని వైపునకే చూపించి యిట్లనెను :- “ ఈతఁడే నా చిన్నకొడుకు.”

సారాంశ మేమనఁగా నున్న దొక్కఁడే యైనపుడు పెద్దవాఁడైనను నాతఁడే, మధ్యముఁడైనను నాతఁడే, చిన్న వాఁడైనను నాతఁడే. అదే విధముగ వివేక సంపన్నుఁ డగు పురుషుఁ డాదియందు బ్రహ్మ ఒక్కఁడే ఉన్నాఁడని చెప్పను. ఆతనిని ద్రష్ట యనుము, దృశ్యమనుము. అంతయునొక్కటే. తరువాత నవాఙ్మనన గోచరమును నిర్వికల్పమును సత్య స్వరూపమునగు బ్రహ్మ దృశ్య, ద్రష్టారూపమున రెండు విధములుగ నైనవి. దృశ్యమునకు మాయ యను బేరు వచ్చినది. ద్రష్టకు బ్రహ్మయను బేరు వచ్చినది. సాంఖ్య శబ్దములతో నా మాయనే ప్రకృతియందురు. రెండవ దగు ద్రష్టకు పురుషుఁ డను బేరువచ్చెను. ఇప్పు డొక్కటినుండిన నద్వయమును నిర్వికల్పమునైనది ప్రకృతి పురుషులను రెండు రూపము లయ్యెను. ఆ ప్రకృతి మరల రెండు రూపము లయ్యెను. కార్యరూపమగు బ్రకృతి, కారణరూపమగు ప్రకృతి. మూలప్రకృతి కారణరూపము. దాని వలనఁ గలిగిన

వికృతి కార్యరూపము. గుణముల యొక్క సామ్యావస్థకుఁ బ్రకృతియందురు. త్రిగుణములు సమానముగ నుండినఁ బ్రకృతిలో ఊభముకలుగదు. అంతవఱకది సృష్టి యొనర్పఁ జాలదు. సృష్టి విషమతలోనే జరుగును. సమత్వమున సృష్టి లేదు. తల్లిదండ్రులయొక్క రజోవీర్యములు విషమమైనచో సంతానోత్పత్తి యగును. వీర్యమధికమైనచోఁ బుత్రుఁడు పుట్టును. రజస్సధికమైనచోఁ బుత్రిక పుట్టును. రెండును సమానమైనచో సంతతి కలుగదు. ఇదే విధముగ గుణములు సమముగ నుండినచోఁ బ్రకృతి వికృతినిఁ జెందనే చెందదు. సృష్టిని ఆరంభింపవలసి యుండెను. అందువలన నేనే ప్రకృతిలో ఊభమును గలిగించితిని.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- “స్వామీ! మీరు ప్రకృతి నేల యుబ్ధమొనర్చితిరి ?”

నవ్వి భగవానుఁడెట్లనెను :- “పురుషునిఁ గాంచఁ గనే ప్రకృతిఊభమును జెందితీరును. అది అట్లొనర్పఁబడి నది. జననోన్ముఖ జీవుల అదృష్టానుసారముగ నా ప్రేరణచేఁ బ్రకృతియందు ఊభము కలుగును. తల్లిదండ్రులు తిను నన్నమందును, నీటియందును జీవము లుండును. వానివలన స్త్రీ పురుషులకు రజోవీర్యము లేర్పడును. వారు పరస్పరము భోగింప వ్యక్తులగుదురు. అందువలనఁ బురుషుని ప్రేరణచేఁ బ్రకృతియందు ఊభము కలుగును. సంతానము కలుగును. అంత సృష్టివృద్ధియగును.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- “సృష్ట్యాదియగుదు జీవుఁడెచ్చటి నుండి వచ్చినాఁడు? ఆతఁడిప్పటికేమియును గర్మము నొనర్ప లేదుకదా! అట్టియెడ నాతఁడు కర్మఫలముల ననుభవింప వ్యగ్రుడైతానాఁడు? ఆతని కదృష్ట మెట్లేర్పడినది?”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “ఉద్ధవా! ఈ సంసారము ప్రవాహరూమున నిత్యమైనది. ఈ సృష్టి ఫలానిరోజున నారంభమైనదని చెప్పుటకు వీలులేదు. దీనికాదిలేదు. అనాది పూర్వకల్పములందలి జీవులయదృష్టముండునుగదా! ప్రళయ నంతరమున సృష్ట్యారంభ కాలము సమీపింపఁగానే జీవుఁడు భోగములను భోగించుటకు గాలమును బ్రతీక్షించుచుండును. కాలము సమీపింపఁగానే నాప్రేరణచే బ్రకృతియందు వికృతి కలుగును. ఇంతవఱకును ద్రిగుణములు గుణసామ్యమును జేందుటచే నొక్కటియై యుండిన దానియందు విషమత కలుగును. అప్పుడు సత్వరజస్తమములు వేఱగును. నాయిచ్చాశక్తి ప్రకృతిలోజేరి, దానిలో వికృతినిఁగలిగించును. అనఁగా నా త్రిగుణములనుండి క్రియాశక్తి సంపన్నమగు సూత్ర ముత్పన్నమగును.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- “సూత్రమని దేని నందురు స్వామీ!”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “బంధించువాఁడు పుట్టించును. ఆ సూత్రముచే జ్ఞానశక్తి ప్రధానమగు నొక మహత్తత్వ ముత్పన్నమయ్యెను.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- “ఏమిస్వామీ ఇది మహత్తత్వమునకు వేతైన సూత్రతత్వమా?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ఈ యిద్దరును నొక్కరే, జ్ఞానశక్తియును గ్రియాశక్తియును గలిసి మహత్తత్వమనఁబడును. కావునఁ బ్రకృతియొక్క ప్రథమవికృతిని మహత్తత్వమందురు. ఒకే దారములో పూసలన్నియును గ్రుచ్చఁబడునట్లు సూత్రాత్మ సమస్తతత్వములను నొక్కటిగఁ జేర్చును. అన్నిటికంటెను గొప్ప తత్వమగుటచే దానిని మహత్తత్వమందురు.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- “స్వామీ ప్రకృతియొక్క ప్రథమవికృతి మహత్తత్వమేమి? ఈ వికార యుక్తమగు మహత్తత్వముచే నేమి యుత్పన్నమైనది?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “దానిలోనుండి అహంకారము పుట్టెను.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- “అహంకారముయొక్క పనియేమి?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “అహంకారము యొక్క కార్యము జీవుని మోహమునఁ బడవై చుటయే. దేహదులందహంభావము లేనంతవఱకు మోహముండఁజాలదు. అహంకారమే సమస్తభేదభావములకును జనకుఁడు. అది మూఁడు విధములయ్యెను. సాత్త్వికాహంకారము, రాజసాహంకా

రము, తామసాహంకారము ఈ మూఁటిచేతనే ఈతఁడు సృష్టి నొనర్చినాఁడు.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- “ఏ యహంకారముచే నేవస్తువు పుట్టినది?”

భగవానుఁడిట్లనెను:- సాత్త్వికాహంకారముచే దశేంద్రియములును, పదునొకండవదగు మనస్సును, పదునొకండధిష్ఠాత్మదేవతలును బుట్టెను. వారిపేరులు వాయువు, సూర్యుడు, వరుణుఁడు, అశ్వినీ కుమారులు, ఇంద్రుఁడు, విష్ణువు, ప్రజాపతి, నైరృతి, అగ్ని, చంద్రులు, రాజసాహంకారముచే దశేంద్రియములును, తామసాహంకారముచే బంచ తన్మాత్రులును, వానివలనఁ బంచ భూతములును బుట్టెను.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- “ఈ యహంకారము జడమా? చైతన్యమా?”

భగవానుఁడిట్లనెను:- “చైతన్యభాసయుండుటచే దీనియందు చేతనతయును గలదు. ఇది జడమే, అందు వలన దీనిని జడచిత్తందురు. అనఁగా జడచేతనమందురు. కేవలము జడమునుగాదు, శుద్ధచైతన్యమును గాదు. అటు నిటు కాకుండనున్నది.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- ఇవన్నియును బుట్టి చేసిన దేమున్నది?”

భగవానుఁడిట్లనెను :- “ఇవన్నియును వేఱు వేఱుగ నున్నవి. సూత్రములు వేఱు వేఱుగ నున్నంతవఱకు అవేమి యును జేయఁజాలవు. మేఁక దానినిఁ గొఱికి వేయఁగలదు. అనేక సూత్రములు చేరిన దానిని మత్తగజమైనను మఱేమియును జేయఁజాలదు. దానిని గట్టవచ్చును. వానికి మహత్తరమగు శక్తివచ్చును; కాని వానినిఁ బేనుటకు శక్తిశాలియగు వాఁడు కావలయును. కావున నాచేఁ బ్రేరేపింపఁబడి యుద్భవించిన జగత్కారణ తత్వము లన్నియును గలిసి నాకాశ్రయరూపమగు నొక అండమును నిర్మించెను. ఈ అండము జీవన రూపమగు జలములో నుండఁగా నే నీ అండమున నుంటిని. నేనీ జగత్తుయొక్క సమిష్టిరూపమగు నండమందు బ్రవేశింపఁగానే నా నాభి నుండి ఒక కమలముత్పన్నమయ్యెను. కమలమననేమి? అది సమస్త చరాచర విశ్వమే. ఆ కమలమున నాలుగు ముఖములు గల దేవత కూర్చుండి యుండెను. ఆతఁడు తనకుఁ దానేఁపుట్టెను. అందువలన నాతనికి ‘స్వయంభూ’ అను పేరు వచ్చెను. జన్మింపలేదు కావున అజుడనఁబడెను. విశ్వ వ్యాప్తుడగుటచే బ్రహ్మయను పేరుకూడ వచ్చెను.”

ఉద్భవుఁడిట్లడిగెను :- “స్వామీ! ఆ చతుర్ముఖ బ్రహ్మ యేమి చేసినాఁడు?”

భగవానుఁడిట్లనెను :- “అతడు నాప్రేరణచే దప మొనరించెను. అంత నాయనుగ్రహముచే రజోగుణము ద్వారా లోకపాలురతో గూడ యీ త్రిభువనములను రచించెను. వానిని భూః, భువః, స్వః అనఁగా భూమి అంత రిక్షము, స్వర్గమందురు. ఆ యండము మధ్యకు రెండయ్యెను. క్రింద భాగముచే బృథివీయయ్యెను. దానిలోఁ పైభాగముచే స్వర్గాది లోకములయ్యెను. మధ్యలో నవకాశముమిగిలెను. దానివలన భువర్లోక మేర్పడెను. పృథివిపై మానవులు నివసించు చుండిరి. భువర్లోకమునందు వాయువునే ఆధారముగఁ గల భూత, ప్రేత, పిశాచాదులు నివసించు చుందురు. స్వర్గమందు దేవతాగణమును, స్వర్గమునకు బైన మహర్లోకమునందు సిద్ధ మహర్షి గణమును, జనలోకమునందు ఊర్ధ్వ రేతస్థులగు బ్రహ్మచారి గణమును, తపోలోకమందు తపస్వులును, వానప్రస్థులును, సత్యలోకమునందు మహాపుణ్యాత్ములును, జ్ఞానులును నివసించు చుందురు. పృథివికి క్రింద నతల, వితల, సుతలాది వివరములందు నాగ, అసురాదులు నివసించు చుందురు. స్వర్గాదిలోకములకు శుభకర్మ లొనర్చు మహాపురుషులు పోవుదురు. త్రివర్గాదులను సవిధిగ ననుష్ఠించినవారు స్వర్గలోకమునకుఁ బోవుదురు. గార్వాన్యధర్మమును సవిధిగ నాచరించువారు మహర్షిగణమును, అవసరము ప్రాప్తించినపుడు ఇంద్రుడు మనువు

మొదలగు నధికారులు మహర్లోకమునకుఁ బోవుదురు. యోగసాధన మొనర్చు భగవంతుని జనులును, ఊర్ధ్వరేత స్కులగు బ్రహ్మచారులును, జనలోకమునకుఁబోయి యోగా భ్యాస మొనర్చెదరు. నిరంతరము తపోనిరతులగు వనవాసులును, వానప్రస్థులును దపోలోకమునకుఁబోయి తమ తపస్సును బూర్తిచేసికొందురు. సన్యాస ధర్మాచరణమొనర్చు జ్ఞానులు సత్యలోకమునకు అనఁగా బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోవుదురు.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :-“స్వామీ! ధర్మానుష్ఠానము, కర్మయోగము, అష్టాంగయోగము, తపస్సు, సన్యాసముచే లభించు లోకములను మీరు వర్ణించితిరి. కాని ఒక్కమిమ్మే అనన్యభావముతో నుపాసించు నీ భక్తు లేప్రగతినిఁ బొందెదరు? వారికేలోకము ప్రాప్తించును?”

భగవానుఁడిట్లనెను :-“ఉద్ధవా! ఇదియును నడుగ వలసిన విషయమేనా? లోకములయొక్క ప్రాప్తి వారివారి భావనాను సారముగ లభించును. తపమునందు జిత్తమును లగ్నమొనర్చినవారు తపోలోకమునకు బోవుదురు. ఎవరు సన్యాసరూపమగు సత్యమునే అనుష్ఠించెదరో, వారికి సత్య లోకము ప్రాప్తించెదరు. అనన్యభావముతో నాయుపాసన మొనర్చుచు భక్తియోగముద్వారా నన్నారాధించు చుండు

వారు నాపరమధామమును బొందెదరు. నా భక్తులు నన్నే పొందెదరు.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- “స్వామీ! ఈ ప్రాణులు నీ చరణార విందములును బరిత్యజించి, యీ అసార సంసార సాగరమందట నిటు వ్యర్థముగ నేల గొట్టుకొనుచుందురు?”

భగవానుఁడు నవ్వుచు నిట్లనెను :- “ఉద్ధవా ! ఇదంతయును నాప్రేరణ చేతనే జరుగుచున్నది. కాలమును నాయొక్క స్వరూపమే. ‘కాలయతీతి కాలః’ అనఁగా నన్నిటిని లెక్కించునది కాలము. కాలరూపమున నేనే జగత్తును గర్మములందు బ్రవృత్తి కలుగఁజేయుచుందును. కర్మ కలాపములందు బడియుండు ప్రాణి సత్య, రజ, స్తమములను నీ త్రిగుణ ప్రవాహమందొక్కొక్కప్పుడు మునుఁగుచుఁ జేలుచుండును. అనఁగా నొక్కొక్కప్పుడొక యోనియందును ఇంకొక పుడింకొక యోనిలోనికినిఁ బోవును. శుభ కర్మ లొనర్చినచో దేవతాది యోనులకును, పాపకర్మలొనర్చినచోఁ బశు, పక్షి, కీట, పతంగ, నారకీయ యోనుల లోనికిని బోవును. ఇదే విధముగ నీ గుణ ప్రవాహము కాలాత్మ్యుడనగు నా ప్రేరణముచే నడుచుచునే యుండును. ఈ జగత్తంతయును బ్రకృతి పురుష సంయోగముచే నేర్పడినది. అతి సూక్ష్మ పదార్థములగు బరమాణువులును, అత్యంత గొప్పదగు మహత్తత్వమును, అతి సన్నని పదార్థ

మగు నాకాశమును, అతి స్థూల పదార్థమగు బృథివియును, పర్వతాది సమస్త ప్రకృతియును బ్రకృతిపురుష సంయోగము చేతనే యేర్పడినవి. ఈ రెండును గలియక యేదియును బుట్టుట సంభవింపదు. కాని నీవు చూచు నీ ప్రపంచమంతయును సత్యము కాదు.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- “అయితే సత్యమేది స్వామి?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ఈ అన్నిటిలో సత్యము కేవలము శుద్ధ బ్రహ్మరూపుఁడనగు నేనే.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- “స్వామి! కాలరూపమున నేను ప్రేరేపించుచున్నాననియు, బ్రకృతి పురుష సంయోగముచే నిదియంతయును జరుగుచున్నదనియు మీరు చెప్పుచున్నారు. మీరు పురుషుఁడైనపుడు కాలమును బ్రకృతియును సత్యము కావలయును.”

భగవానుఁడు గంభీరముగ నిట్లనెను :- “ఈ విషయమును గూర్చి నీవు బాగుగా విచారింపుము. ఒక సిద్ధాంతము కలదు. అదేదనఁగా నే పదార్థ మాద్యంతములలోను నుండునో అదియే సత్యము. మధ్యలోను నదియే యుండును. అట్లుకాక నానా నామరూపములతో మధ్యలోఁ అసిద్ధమైనదంతయును మిథ్యయే. పంచదార యేనుఁగు, ఒంటె, గుఱ్ఱము మొదలగు నాటవస్తువులైనవి. మరల వానిని నలుగఁగొట్టి చక్కెరగ నొనర్చుము. ఇప్పుడు విచారించి

నచో మొదటను జక్కెరయే కలదు. చివరకును జక్కెరయే మిగిలినది. మధ్యలో వచ్చిన నేనుఁగు గుట్టము మొదలగు భిన్నభిన్న ఆకృతు లేర్పడినవి, వానికి భిన్నభిన్న నామములును నేర్పడినవి, నామరూపము లేర్పడినపుడును జక్కెరయెచ్చటకును బోలేదు. చక్కెరయొక్క సత్తా అప్పుడును గలదు. మధ్యలో వచ్చిన నామరూపములన్నియును మిథ్యలు, ఒక్క చక్కెరమాత్రము సత్యము. ఇదేవిధముగ నన్నిటిలోను విచారించుము. ఆది యందు సువర్ణముకలదు, దానిచేఁ గటక కంకణాది ఆభరణము లేర్పడినవి. ఇప్పుడు దాని నందఱును సువర్ణమని పిలువక కంటె, గాజు, గొలుసు, వడ్డాణము, వంకె, కుండలమని పిలుచుచున్నారు. వాని నన్నిటినిఁ గరిగించినచోఁ గేవలము సువర్ణము మాత్రము మిగులును. అవి యున్నపుడును సువర్ణముయొక్క సత్తా లేకపోలేదు. అప్పుడును గలదు. దీనినిఁబట్టి త్రికాలములందును నుండు సువర్ణము సత్యము. దాని వలన నేర్పడిన కంకణ కుండలాది నామరూపములు మిథ్యలు. మూఁడవ ఉదాహరణమును గైకొనుము.

ప్రథమమున మృత్తికయే కలదు. దానిచేఁ గుండ, చట్టి, మూఁకుడు మొదలగు మట్టి పాత్రలేర్పడినవి. పాత్రలు పగిలిపోయిన మృత్తికయే మిగిలెను. కుండ, చట్టి, మూఁకుడు మొదలైన లేర్పడినపుడు మృత్తిక యెచ్చటికిని బోలేదు

మృత్తిక యథాప్రకారముగనే యున్నది. మృత్తిక త్రికాలములయందును విద్యమానమైయున్నది. దీనివలన నొక్క మృత్తిక యే సత్యమని ఋజువైనది. దాని వికారము లన్నియును మిథ్యలే. అవి కేవలము వ్యవహార నిమిత్తమై యున్నది. వాని యొక్క సత్తా క్షణికమును, వ్యావహారికమునై యున్నది. నాటక పాత్రవలెనే యున్నది. నాటకమాడుటకు ముందును నాతఁడు దేవదత్తుఁడే. నాటకము పూర్తి అయిన తరువాతను నాతఁడు దేవదత్తుఁడుగనే యుండెను. మధ్యలో నేర్పడిన రాణి, దాసిగానేర్పడినది. వ్యవహారముకొఱకే ఆ సమయమునను నాతఁడు దేవదత్తుఁడు కాకపోలేదు. కాని నాటకమునందు దమయంతి, తిలోత్తమాది పేర్లతో నుండెను. ఆ నామములతో నాతఁడు పిలువఁబడుచుండినను ఆతని ఆ నామరూపములు మిథ్యలే. నాటకమును జరుపుటకు వ్యవహారింపఁబడెను. అప్పుడును బాగుగాఁ దెలిసినవారు ఆతఁడు దేవదత్తుఁడేనని తెలిసికొందురు.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- “స్వామీ ! మధ్యలో వచ్చిన నామరూపములును గలవు. వానిని మనము సత్యములని యేల భావింపఁగూడదు ?”

భగవానుఁడిట్లనెను :- “ఇట్టి దానిని నీవెట్లు సత్యమనఁగలవు. సత్యముయొక్క పరిభాషయిది - త్రికాలము

లందును నేకరసమున నుండవలయును. నీమట్టి మట్టిగుంటలో నుండి త్రవ్వకొని వచ్చెదరు. దానిని ముద్దగఁ జేయుదురు. సారెమీఁదఁ బెట్టెదరు. కఱ్ఱతో దానిని ద్రిప్పెదరు. కుండను జేయుదురు. కుండ దానికార్యము. సారె, దారము, కఱ్ఱలు నిమిత్తకారణములు. మృత్తిక ఉపాధాన కారణము. కుండ కాఁగానే కుండయును సారెకు వేఱయ్యెను. కఱ్ఱయును వేఱయ్యెను. దారమును వేఱయ్యెను. నీరును నాటిపోయెను. కాని కుండకు ఉపాదానకారణమగు మృత్తిక కుండగానై యున్న తరువాత నైనను మృత్తికగ నే యున్నది. కుండ పగిలి పోయెను. కుండయును బేరును నశించెను. ఇప్పుడు దాని నెవరును గుండయని యనరు. కాని మృత్తిక వదలిపెట్టలేదు. చివరకు దానిలో మృత్తికయే మిగిలినది. మృత్తిక మరల మృత్తిక యగువఱకును ననేక నామరూపములను ధరించెను. కాని దాని మృత్తికత్వమును వదలలేదు. కావున మృత్తికయే సత్యము. మిగిలిన వన్నియును మిథ్యలే. ఏలననఁగా- పరమోపాదానాశ్రయముచే నేదైన గార్యరూప భావమును మొదటి ఉపాదానకారణ ముత్పన్న మొనర్చినచో, ఏది ఆద్యంతములలో నుండునో, దానిని సత్యమందురు. మిగిలిన వన్నియును మిథ్యము.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లాడి గెను.- “ఈ కార్యరూపమగుసంసారమున కుపాదాన కారణమేది?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ఈదృశ్య ప్రపంచమున కుపాదాన కారణము ప్రకృతి. కుండయొక్క ఉపాదాన కారణము మట్టిముద్ద. ఆముద్దకు పరమకారణము మట్టిగొయ్యి. అచ్చట నుండియే కదా మృత్తికను దెచ్చినది. ఇదే విధముగనే ప్రకృతికిని సద్విష్ణునము పరమాత్మయే. మట్టిముద్దలోనికి కుండ నెచ్చటి నుండియును దెచ్చిపెట్టలేదు. దీనినిఁ గుంభాకారుఁడు ప్రకట మొనర్చెను. ఇదే విధముగఁ బ్రకృతిలో నీప్రపంచము మొదటినుండియును యుండనే యుండినది. దానిని నాయంశరూపమగు గాలము ప్రకట మొనర్చెను. కాలమీ జగత్తునకు గర్తకాదు, కేవలమభివ్యంజకమైనదే. ప్రకృతి పురుష, కాలములే జగత్కారణమైనవి. ఈమూఁడింటికిని ఉపాదానకారణము శుద్ధ బ్రహ్మ స్వరూపుఁడనగు నేనే. కావున జగత్తు మిథ్య. శుద్ధ బ్రహ్మనగు నేను మాత్రమే సత్యము.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! ఈదృశ్య జగత్తంతయును మిథ్య యైనపుడిది అనాదియని యేల అనుచున్నారు?’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ప్రవాహరూపమున నిది అనాది ఉత్పన్నమైన సంసారమున్నంత వఱకును, ఇది ప్రళయము కానంతవఱకును, దీనివైపు పరమాత్మ చూచుచున్నంత వఱకును నిది నిరంతరమును జరుగుచునే యుండును. తండ్రి కుమారునిఁ బుట్టించెను. ఆతఁడొక పుత్రునిగనెను. ఇప్పుడా

డాతఁడు తండ్రియయ్యెను. అంత నాతని పుత్రుఁడును దండ్రియయ్యెను. పరంపరగా నిది అనంతకాలము నుండి యును వచ్చుచున్నది. అనంతకాలము వఱకును జరుగును.’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘ఇట్లు తండ్రి కొడుకుల యొక్క వంశపరంపర యెట్లు జరుగఁగలదు.’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘జీవుఁడు చేసిన కర్మములను భోగించుటకే యీ పరంపర కర్మలు నడుచుచున్నవి. కాలము రాఁగానే ప్రళయము వచ్చును. తత్త్వములన్నియును దమకారణమున విలీనము లగును. ఈ సప్తలోకముల యొక్క నామరూపము లేమియు నుండవు. జగత్తునందలి పంచభూతములు తమ తమ జనకులలోఁ గలసిపోవును.’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! మీరు ఉత్పత్తి క్రమమును గూర్చి చెప్పితిరి. ఇప్పుడు దయతోఁ బ్రళయమును గూర్చి చెప్పవలయును. ప్రళయ మే విధముగ నగును. తత్త్వము లన్నియును దమ తమ కారణములలో నెట్లు విలీనము లగును ? చివర కేమి మిగులును ?’

ఇది విని భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ఉద్ధవా! ఆద్యంతములలో నేది యుండునో అది మధ్యలోనుండుననియు, నదియే సత్యమనియు నే నిదివఱలోఁ జెప్పియుంటిని. ఆదిలో నే నొక్కఁడనే యుంటిని. నావలననే ప్రకృతి పురుషులుద్భవించిరి. ప్రళయమునం దన్నియును వచ్చి నాలోనే

విలీనమగును. ఈ విలీన మెట్లు జరుగునో దానిని నీకు నేను జెప్పెదను.”

సూతుఁ డిట్లనెను :- “మునులారా! ఇప్పుడు భగవానుఁ డుద్ధవునితోఁ బ్రళయక్రమమునుగూర్చి చెప్పెనో ఆప్రసంగమును నేను రాఁబోవు అధ్యాయమునఁ జెప్పెదను.”

సాంఖ్య విధిని ప్రలయము.

శ్లో॥ ఏష సాంఖ్య విధిః ప్రోక్తః సంశయ గ్రంథి భేదనః ।

ప్రతిలోమాన లోమాభ్యాం పరావర దృశ మయా॥

—శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౨౪ ఆ. ౨౨ శ్లో॥

వ. “ఉద్ధవా! నేను నీకు అనులోమ, ప్రతిలోమ క్రమమున సాంఖ్య విధిని గూర్చి చెప్పితిని. అది సంశయ రూప హృదయ గ్రంథిని విడదీయును. నేను స్వయం కార్యకారణములకు సాక్షిని.”

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

ప్రకృతి నియమ మేమనఁగా నేది దేనిలోనుండి ఉత్పన్నమగునో, చివరకది దానిలోనే లీనమగును. కుండ మట్టితోఁ జేయఁబడును, చివరకు మట్టిలోనే కలిసిపోవును. దేహము పంచభూతములచే నుత్పన్నమగును. చివరకు పంచభూతములోనే కలిసిపోవును. వృక్షము బీజము నుండి

ఉత్పన్నమగును. చివరకు బీజమే మిగులును. ఆభరణములు
 సువర్ణముచే నేర్పడును. చివరకు దానిలోనే లీనమగును.
 దేని కేది కారణమగునో కార్యమును దానిలోనికే చేరును.
 తాను దేనికిని గారణము కాక, అన్నిటికిని నదియే కారణ
 మగునో, చివర కన్నియును దానిలోనికిఁ జేరిపోవును. అందు
 వలన భగవంతుని 'అభిన్ననిమిత్తోపాదానకారణమందురు.
 తన్ను దీసికొని కార్య మొనర్చు దానికి ఉపాదానకారణ
 మందురు. ఆ కార్యమునకు సహాయ మొనర్చుదానికి నిమిత్త
 కారణమందురు. ఘటమున కుపాదానకారణము
 మృత్తిక. మృత్తికచేతనే కుండ యేర్పడును. మట్టిలోఁ
 గుండ వ్యాపించి యున్నది. కాని స్వయముగ మృత్తిక
 కుండగా నేర్పడదు. అది అట్లగుటకు ఉపకరణము కావల
 యును. దానినిఁ జేయు కుమ్మరి కావలయును. చక్రము
 కావలెను. దారము కావలెను. దండము కావలెను. ఇంక
 ననేక వస్తువులు కావలయును. ఇవన్నియును నిమిత్తకారణ
 ములు. మట్టి లేకుండిన నివి యన్నియునున్నను గుండఁ
 కాఁజాలదు. మట్టి యెంతయుండినను దానిని జేయువాఁడును,
 చేయు సామగ్రియు లేకుండిన నంత వఱకు కుండకాఁజాలదు.
 కావున నుపాదాన కారణమును, నిమిత్త కారణమును
 ఈరెండును నుండవలయును. కాని భగవానుని కొఱకు
 ఇట్లవసరములేదు. ఈ ప్రపంచమున కారణంఁడే ఉపాదాన

కారణము. ఆతఁడే నిమిత్తకారణమును. ఆతఁడు బాహ్యప
కరణము లేమియును లేకుండినను నీజగత్తును నిర్మింపఁగలఁడు.
ఆతఁడే ఎవరి సహాయములేకయే ఉపసంహరింపఁ గలఁడు.
రక్షింపఁగలఁడు. పల్లెవానికి వల నల్లుటకు దారము, త్రాడు
మొదలగు నుపకరణము లవసరములగును. ఇవిలేక ఆతఁడు
వల నల్లఁజాలఁడు. సాలీషుకొఱకు వల నల్లుటకు బాహ్యప
కరణము లేవియును నవసరముండదు. అది తనకుదానే
నోటనుండి దారమునుదీసి, ఆదారమునుండి వల నల్లును.
ఎంతకాలమువఱకు దానికిష్టముండునో, అది అంతకాలము
దానిలో విహరించును. ఎప్పుడు దానినుపసంహరింపఁ దలఁ
చునో, అది తనపొట్టలోనికి లాగుకొని ముసుఁగు కప్పుకొని
పరుండియుండును. అచ్చట నా వల ఉపదానకారణమును,
నిమిత్తకారణమునునై యున్నది. ఇదేవిధముగ నీ జగత్తుం
తయును హరిచే నుత్పన్నమైనది. హరియే జగత్తు, జగత్తే
హరి. ఆతనికిచ్చకలికినపుడు తానే బ్రహ్మయై సృష్టి చేయును,
విష్ణువై తానే తానుజేసిన సృష్టిని బాలించును. చివరకు
రుద్రుడై సంహారమొనర్చి పరుండి నిద్రించును. సృష్టి
ప్రళయముకొఱకే. ప్రళయము సృష్టికొఱకే. సూర్యుడుద
యించుట అస్తమించుటకే. అస్తమించుట ఉదయించుటకే.
ఎవనికి సృష్టి, స్థితి, లయములయొక్క యిట్టి జ్ఞానముండునో,
ఆతఁడెట్టి ఘటనమువలనను మోహమును జెందఁడు.'

సూతుఁ డిట్ల నెను:- “మునులారా! ఉద్ధవుఁడు భగవానుని ప్రళయమునకు సంబంధించిన ప్రశ్న నడుగగా భగవానుఁ డిట్లనెను:- “ఉద్ధవా? ఈప్రపంచము ఉత్పత్తి స్థితి, లయశీలమైనది. మాటిమాటికిని ఉద్భవించును. మాటి మాటికిని విలీనమగును. పుట్టినది గిట్టితీరును. నాశనమైనది పుట్టితీరును. ఈదృశ్యప్రపంచము విరాడ్రూపమున నున్నది. ఇది యెట్లు ఉత్పత్తియగునో, అట్లే యిదివశించును. స్థూల వస్తువు సూక్ష్మమున విలీనమగుచుండును.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- ‘స్వామీ ఈ ప్రపంచమున నన్నిటి కంటె స్థూలవస్తువేది?’

భగవానుఁడిట్లనెను:- ‘అన్నిటి కంటె స్థూలవస్తువు దేహము. అన్నిటికంటె సూక్ష్మమును సర్వవ్యాపకము నగు వస్తువు ఆత్మ. ఆత్మవలననే యిది యంతయును నుత్పన్నమైనది. ఆత్మలోనే యీ సమస్తమును నుపసంహారము జరుగును.’

ఉద్ధవుఁ డిట్ల డిగెను:- ‘దేహమని దేని నందురు స్వామీ?’

భగవానుఁడిట్లనెను:- దేనియందు దేహియుండునో, అదియేదేహము. పర్వతదేహము, వృక్షదేహము, ఏనుఁగు యొక్కదేహము, మానవదేహము, చీమ మొదలగు వాని దేహములు. దేహములన్నియును నన్నముచేతనే ఉత్పన్నమగును.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- స్వామీ! అన్నమన నేమి?

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'అత్తతి అన్న' ఏదితినఁబడునో అదియే అన్నము. ప్రపంచమునఁ దినఁబడని వస్తువేదియును లేదు. ఎవరికైనను నాహారము కానిదేదియును లేదు. అన్నమనఁగా ఓషధియుగూడ అగును. కావున వైద్యశాస్త్రజ్ఞు లిట్లందురు :- 'ప్రపంచమున నోషధికాని వస్తువేదియును లేదు. గోవునకన్నము గడ్డి. కూకర, సూకరములకు అన్నము విష్ణు. పెద్దచేపల కన్నము చిన్న చేపలు. అన్నము పలన దేహములుపుట్టును. దేహము కార్యము. అన్నము కారణము. ప్రళయకాలమున దేహరూపమగు కార్యము తనకు గారణమగు నన్నమున విలీనమును జెందును. ప్రళయకాలమున వర్షము కుఱియుటచే దేహముండదు. కేవల మన్న శేషముండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! అన్నము దేనివలనఁ బుట్టును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'అన్నము బీజముచే నుత్పన్నము కాఁగలదు. బీజము లేకుండిన నన్నముత్పన్నము కాదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'అన్నమునకును బీజమునకును నేమిభేదముకలదు. మేము అన్నమునే బీజముగ భావించుచున్నాము. గోధుమ, యవాదులవలె నన్నము బీజములే. గింజలే. వానిని నాటుటచే వేఱుబీజము లుత్పన్న మగును

అన్నమే బీజమగుచో బియ్యమును నాటినచో నంకురమేల పుట్టదు. దానిపై పొట్టును వేటుచేసిన దానిలో నన్నముండును. దానియొక్క బీజత్వము నశించును. గోధుమ, శనగలు మొదలగునవి దంపినచో నన్నము మిగులును. కాని దానియొక్క బీజత్వము నిర్బలమగును. కావున బీజమునకు దేహమన్నము, అన్నములో బీజముండును.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- “బీజము దేనిచేఁ బుట్టును?”

భగవానుఁడిట్లనెను:- “బీజము భూమిచేఁ బుట్టును. భూమి లేకుండినచో బీజోత్పత్తియే యుండదు. భూమి సమస్త బీజముల నుత్పన్నమొనర్చును. సమయము రాఁగానే సమస్త బీజములను దనలో దాచుకొనును. వృథుమహారాజు పృథివిని గసరి తనలో దాచుకొనిన బీజములను బయటకు లాగెను. ఏలననఁగా నప్పుడు వ్రశయము కాదు. వ్రశయ సమయమైనపుడు భూమి తన గంధగుణమున విలీనమగును. గంధము జలముచేఁ బుట్టును. గంధమునుండి పృథివి ఉత్పన్నమగును. పృథివియొక్క తస్మాత్త గంధము. అందువలనఁ బృథివిని గంధవతియనియందురు. పృథివి గుణవతి. గంధము దాని గుణము. పృథివి గంధమును వదలి వేసినచో నది గంధములోఁ గలిసిపోవును. పృథివి లేక గంధముండదు. అది తనకు గారణమగు జలమున విలీనమగును.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- “జలముయొక్క గుణమేది?”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “జలము యొక్క గుణము రసము. జలము రసములో లీనమైనపుడు, జలము లేక రసముండ నేయుండదు. సూర్యుఁడు లేక ప్రభ యెట్లుండదో, రసము దానికి కారణమగు తేజమునందు గలిసిపోవును. తేజమును దనకు గారణమగు రూపమునఁ గలిసిపోవును. తేజము లేకుండిన రూపమెక్కడిది? చీకటిలో నేమియును రూపము కనఁబడదు. రూపము తేజము లేక యుండదు. కావున నది తన తండ్రియగు వాయువునందు దాగును. వాయువుయొక్క గుణము స్పర్శ. వాయువు స్పర్శలో విలీనమగును. వాయువు లేక స్పర్శయుండనే యుండదు. కావున స్పర్శ ఆకాశమందు విలీనమగును. శబ్దము దేహి. ఆకాశము దేహము. మొట్టమొదట శబ్దము పుట్టెను. దానినుండి ఆకాశముద్భవించెను. శబ్దము ఆకాశము లేక యెట్లుండఁ గలదు? ఆకాశము తనకు దన్నాత్రయగు శబ్దమందు విలీనము కాఁగా శబ్ద తన్నాత్ర పంచభూతములయొక్క జనకుఁడగు దామసాహంకారమున లీనమగును.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- “స్వామి! ఇంద్రియములేమైనవి?”

నవ్వి భగవానుఁ డిట్లనెను:- ‘ఇంద్రియములకు వాయు జలాన్నములు లేకుండినఁ బ్రాణములకేగతి పట్టునో ఆ గతి పట్టెను. ఇంద్రియములకు విషయములు ప్రాప్తించకుండినచో

నవి యేమి చేయఁగలవు? మీనమునకు నివసించుటకు జలము లేకుండినచో నది చచ్చిపోవును. ఇంద్రియములకు విషయము లగు శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు నశించినఁ బంచ భూతములుండవు. అప్పుడింద్రియములు తమకు గారణభూత మగు రాజసాహంకారమున లీనమగును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'అప్పుడింద్రియముల కధిష్ఠాన మగు దేవతలును, మనస్సును నెచ్చట నుండును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఓయీ! గృహము నశించిన నెచ్చట నుండఁగలఁడు? ఇంద్రియములు లేకుండిన వాని కధిష్ఠాత్మ దేవతలును, వానికి ప్రేరకమగు మనస్సును తన పితయగు సాత్వికాహంకారమున లీనమగును. ఇప్పుడు మిగిలినవి త్రివిధాహంకారములు. అన్నియును దమ తమ జనకుల అంకమున లీనముకాఁగా నేనొంటరిగానుండి చేయున దేమున్నదనుకొనెను. ఇట్లాలోచించి సమస్త జగత్తును మోహింపఁజేయు నహంకారము తనకుఁ గారణమగు మహత్తత్వమునందు లీనమయ్యెను. మహత్తత్వమునందు జ్ఞాన శక్తియును, గ్రియాశక్తియును గలిసియుండెను. క్రియాశక్తి ప్రధాన సూత్రాత్మ. జ్ఞానశక్తి ప్రధానమగు మహత్తు. తన జ్ఞాన, క్రియా శక్తులతోఁగూడుకొనిన నామహత్తత్వము తనకు కారణభూతమగు త్రిగుణములందు లీనమయ్యెను. త్రిగుణములు తమకు మాతయగు బ్రహ్మతివడిలో సమాన

రూపమున నుండెను. కాలముఁ రాఁగానె ప్రకృతి తన
అవ్యయ కాలమునందు విలీనమయ్యెను. దానిలో త్కోభము
కలుగఁగానే అది ప్రసవోన్ముఖి యయ్యెను.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! కాలము యొక్క
పర్యవసాన మెవరిలోనైనది?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'కాలము జీవునిలో లీన
మయ్యెను. జీవుఁ డాత్మలో లీనమయ్యెను.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'జీవునకును నాత్మకును భేద
మేమున్నది?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'అంతర మేమున్నది.
అంశాంశీ భేదమే కలదు. పరమాత్మ అంశి, జీవాత్మ అంశ.
పరమాత్మ మాయారహితుఁడు. జీవుఁడు మాయామయుఁడు.
జీవుఁడు గుణసంస్థముచే బద్ధుఁడైనట్లున్నాఁడు. పరమాత్మ
అజ, అవ్యయ, ఏకరస స్వరూపుఁడు. జీవునకు బరమాత్మ
ఆశ్రయుఁడు. పరమాత్మ కే ఆశ్రయమును లేదు. జీవుఁ
డాత్మలో లీనమగును. పరమాత్మకి యెవరిలోను లయ
ముండదు. ఆతఁడు సంసారము యొక్క సృష్టి స్థితి లయ
ముల కధిష్ఠానము. ఆతనికి మించిన జ్యేష్ఠుఁడుగాని, శ్రేష్ఠుఁడు
గాని లేడు. ఆతనికి సమానుఁడును లేడు. ఆతఁడే పరా
కాష్ఠ. ఆతఁడే పరాగతి. ఆతఁడే అన్నిటి కేకైక అంతిమ
అవధి. ఆ పరమాత్మను నేనే. నావలననే అన్నియును బుట్టి

నవి. నాయందే సమస్తమును బర్హవసించినవి. జగత్తులో సర్వత్ర నేనే వ్యాపించియున్నాను. నేను గాక అన్యపదార్థ మేమియును లేదు.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! ఈ నానారూపముల భాసించు సంసారమును గాంచిన భ్రమ యేల కలుగుచున్నది?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'భ్రమ అజ్ఞానముచేఁ గలుగును. జీవుఁ డసత్తును సత్తుగా భావించినపుడు, అనిత్యమందు నిత్యత్వ బుద్ధినిఁ బెట్టినపు డాతఁడు మాయామోహితుఁడై భ్రమలోఁబడిపోవును. జ్ఞానమునుమరచి దుఃఖములను గొని తెచ్చుకొనును. ఎవనికి గురు కృపచేతను, సత్సంగముచేతను, నీ జ్ఞానము కలిగినపుడు ప్రపంచమునం దెచ్చటనైనను బరమాత్మనగు నేనే సత్తుఁడనని తెలిసిన నీ మిథ్యాప్రపంచమున భ్రమ యెట్లు కలుగఁ గలదు?'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! ఈ సంసారము వలన గొప్ప గొప్ప జ్ఞానులకును మోహము కలుగును.'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'నాయనా! జ్ఞానుల కెన్నటికిని మోహము కలుగదు. నామోహినీమాయయొక్క ప్రాబల్యమువలన నొక్కొక్కప్పుడు జ్ఞానులకును నీ సంసారస్ఫూర్తి కలుగును గాని అది చిరకాలము వఱకు నిలువదు. శంకరునకును నామోహినీరూపమును జూడగానే కొంతసేపు

మోహము కలిగెను. కాని వారికి స్మృతి కలిగినపుడు వారు వెంటనే తమ నివృత్తిని బోధించుదురు. సూర్యు డెట్లప్పు డప్పుడు మేఘములచే గప్పబడి, అవి తొలగఁగానే మరలఁ బ్రకాశించినట్లు, సూర్యుని ప్రకాశము వచ్చిన తరువాత నింక అంధకార మెట్లుండఁగలదు ?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ఉద్ధవా! నీకు నేను సృష్టిని గూర్చియుఁ బ్రళయ వృత్తాంతమును జెప్పితిని. కార్యకారణముల కేకైక సాక్షిని నేనే. నా వలననే యీ ప్రపంచ సృష్టికలుగుచున్నది, నాయందే యిది విలీనమగుచున్నది. ఈ సృష్టి, లయములయొక్క క్రమమును శ్రద్ధగా విని, చెప్పుచుందురో వారి అజ్ఞానము దూరమగును. వారి హృదయ గ్రంథి విడిపోవును. సమస్త సంశయములును నశించును. వారు కర్మబంధనములనుండి విముక్తు లయ్యెదరు. నేను సాంఖ్యవిధిచే సృష్టి ప్రళయములను గూర్చి వర్ణించితిని. ఇప్పుడు నీవేమి వినఁగోరుచున్నావు ?’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! మానవు లందఱును నొకే విధమగు విచారమేల యొనర్పరో తెలిసికొనఁ గోరుచున్నాను. వీరిలో నింతటి భిన్నత యేల కలుగుచున్నది ?’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘సత్య, రజ, స్తమ గుణముల వలన భిన్నత కలుగును. భిన్న భిన్న ప్రవృత్తులు గుణకారణముననే కలుగుచున్నవి.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'నాకు గుణప్రవృత్తి విషయమునఁ జెప్పవలయును. ఏ గుణమున కే ప్రవృత్తి కలుగును?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఇప్పుడు నేను ద్రిగుణముల యొక్క ప్రవృత్తిని గూర్చి చెప్పెదను.'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! ఇప్పుడు భగవానుఁడేవిధముగ గుణప్రవృత్తి యొక్క విషయమును గూర్చి చెప్పినో దానిని గూర్చి నేను మీకుఁ జెప్పెదను.'

త్రిగుణముల వృత్తి

శ్లో॥ గుణానామను మిత్రాణాం పుమాశ్శ్వేన యథాభవత్

తస్మై పురుష వశ్యేద మపధారయ శంసతః॥

— శ్రీ భాగ. ౧౧ స్కం. ౨౭. ౧ శ్లో.

వ. ఉద్ధవా! నీవు పురుషులలోఁ బరమ శ్రేష్ఠుఁడవు. వేఱు వేఱు గుణములలో మానవుఁ డే గుణము కారణమున నెట్టి ప్రకృతి కలుగునో దానిని నేను నీకుఁ జెప్పెదను. నీవు దానిని విని ధారణ యెనర్చుకొనుము.'

— శ్రీ మందాగ్ర భాగవతము.

సమస్త ప్రాణులును గుణముల కధీనులై కార్యము లొనర్చుచుందురు. విపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము సమస్త జీవులును త్రిగుణములకు వశీభూతులై యుందురు. కొందఱు

సత్యగుణ ప్రధానులు, కొందఱు రజోగుణ ప్రధానులు. సత్య, రజ, స్తమోగుణ ప్రభావ మందఱమీఁదను బడుచునే యుండును. శుద్ధ సత్యగుణ ప్రధానులైనను నొక్కొక్కప్పుడు రజ స్తమో గుణములనఁగ గొట్టును. దీనికి విపరీతముగ ఘోర రజోగుణ తమోగుణుల జీవనము నందును సత్య గుణోదయము కలుగును, గుణములందు వర్తించుచు, గుణాధీనులైన వారికి ఆవాగమనము వదలదు. కాని గుణాతీతులైనవారును, దేహాత్మలయొక్క రహస్య తత్వమును బాగుగాఁ దెలిసికొనినవారు మరల సంసార చక్రమునఁ బడరు. వారి ఆవాగమనములు నశించును.

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా ! ఉద్ధవుఁడు త్రిగుణముల వృత్తిని గూర్చి అడుగఁగా భగవానుఁడిట్లనెను-- 'ఉద్ధవా సత్య, రజ, స్తమో గుణములలో నెప్పుడే గుణముయొక్క ప్రాబల్యముండునో, అప్పుడు దానికి సంబంధించిన కార్యములు జరుగుచుండును. సాత్త్విక ప్రాబల్య ముండినచో సాత్త్విక భావము లుత్పన్నములగును. రజోగుణ ప్రాబల్యము కలిగినచో రజోగుణమునకు సంబంధించిన వృత్తులు కలుగును. తమోగుణాధిక్యమునఁ దమోగుణ వృత్తు లేర్పడును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'సత్యగుణ ప్రాబల్యము కలిగినచో సాత్త్విక వృత్తులుత్పన్న మగునని చెప్పితిరి. సాత్త్విక వృత్తులేవి ?'

భగవాఁడిట్లనెను :- 'సత్యగుణము యొక్క వర్ణము తెలుపు. సత్యగుణము వృద్ధియైనచో శుభ విచారములు కలుగును. సత్యము వలన జ్ఞానము కలుగును. కావున జ్ఞానమునకు సహాయమొనర్చు వృత్తులుద్భవించును. అనఁగా శమ దమములు కలిగి, మనస్సును, ఇంద్రియములను వశమందుంచుకొనుట కిచ్చ జనించును. సుఖ దుఃఖములయందు సమభావ ముంచుటయును, ద్వంద్వములను సహించుటయును జరుగును. ఇది సత్తు, ఇది అసత్తు అను వివేకము కల్గును. తపస్సునందు మనస్సును లగ్నమొనర్చుటయును, సవ్యాచరణ మొనర్చుటయును, నోట నెల్లప్పుడును సత్యమునే పలుకుటయును, వ్యవహారము నందు సత్యమునే అనుసరించుటయును, మనస్సుతో సత్యమునే ఆలోచించుటయును, ప్రాణులయందు దయాభావము కలిగియుండుటయును, దీన దుఃఖులయొక్క దుఃఖములను గాంచి ద్రవించుటయును, ఏ కార్యమునైనను దొందఱపడి చేయకుండుటయును, ఏదైన కార్యము నొనర్చునపుడు ఈ కార్యము నొనర్చిన శుభమా? అశుభమా? దీని పరిణామమేమి కలుగునని విచారించును. యదృచ్ఛా లాభ సంతృప్తినిఁ జెందియుండుటయును, నిరంతరము యోగక్షేమముల యొక్క చింతలోఁ బడకుండుటయును, మనస్సులో ధన సంగ్రహేచ్ఛ లేకుండుటయును నిరంతరము యోగమందే చిత్తమును లగ్నమొనర్చుటయును,

తనవద్ద నే వస్తువుండినను దానివలన నితరులకు మేలు కలిగి నచో దానిని వారలకు వెంటనే యొసంగుటయును, విషయములం దుదాసీనత కలిగియుండుటయును, విషయము లెదుట నుండినను వానిని సేవింప కుండుటయును, సత్కార్యము లందును, సజ్జనులందును సత్సంగమందును, ప్రతి శుభకార్యమందునను శ్రద్ధవహింప వలయును. పెద్దలవద్ద సంకోచ పూర్వకముగ మాటలాడుటయును, చెడ్డ సంకల్పములు మనస్సులోనికి వచ్చినను లజ్జించుటయును, తన లజ్జను శక్తికొలది రక్షించు కొనుటయును, యథాశక్తిగ దానమొసంగుటయును, దుఃఖితులగు ప్రాణులను గాంచి యథాశక్తిగ వారిని రక్షించుటయును, ఏ దుష్టులైనను నెవరికైనను బాధలను గలిగించు చుండిన వారిని దుష్టత్వము నుండి తప్పించుటయును, సుఖముకొఱకు బాహ్యోపకరణముల నాశ్రయింప కుండుటయును, తనలోదాను దుష్టినిఁ జెంది యుండుటయును, ఆత్మక్రీడయును, ఆత్మరతి ననుభవించుటయును మొదలగున వన్నియును సత్వగుణముయొక్క ప్రవృత్తులు. ఏ హృదయమందిట్టి వృత్తులు నిరంతరము ప్రవర్తిల్లుచుండునో, వారు సత్వగుణ ప్రధానులని తెలియవలెను.

ఉదాహరణము :- 'స్వామీ ! రజోగుణ వృత్తు లెట్లుండును ?'

భగవానుఁ డిట్లు నెను :- 'రజోగుణము రక్తవర్ణముగ నుండును. కర్మలయందు బ్రవృత్తినిఁ గలిగి యుండుటయే రజోగుణముయొక్క కార్యము అది చేయుదును. ఇది చేయుదును. అచ్చటికిఁ బోవుటచే నాకు సమ్మానము కలుగును. ఫలాని కర్మ మొనర్చుటచే నాకు బ్రసిద్ధి కలుగును. అను నిట్టి కోరికలు రజోగుణము చేతనే కలుగును. రజోగుణము లేక కర్మ ప్రవృత్తి కలుగఁజాలదు. మనస్సులోనికి ఒకానొక యిచ్చకలిగెనా దానిని వెంటనే ఆరంభించును. ఫలాని చోటుననుండి ధనమును బ్రోవుచేయవలయును, అచ్చట మనుష్యులను బ్రోవుచేయవలయును, ఫలాని వారితోఁగలిసి ఫలాని విషయమై చర్చింప వలయును, త్వరగాబోవు వాహనము మీఁద నచ్చటికి బరుగెత్తుకొని పోవలయును. ఈ విధముగ ననేక ప్రయత్నములు రజోగుణముద్వారానే నెఱవేరును. రజోగుణమునఁ బ్రథమ ప్రవృత్తి అభిమానము, గర్వమును, అభిమానవంతుఁ డెల్ల పుడును మీసములను మెలివేయుచుండును. ధీమాతో నడుచుచుండును. రోషముతో నటునిటుఁ జూచు చుండును. ఫలానివాఁడు నన్ను గౌరవింప లేదు. ఆతఁడు నన్నేమి లెక్క చేసినాఁడు? వానిపని పట్టెదను అని యిట్లు అభిమాన పూరితములగు వాక్యములను బలుకుచుండును. మనస్సులో విషయతృప్తి యుండును. భోగ్యపదార్థ ప్రాప్తితోఁగూని నిరంతరమును

జింతించుచుండును. ఎంతగా భోగించినను దృష్టియుండదు. తానే అందఱకంటె గొప్పవాడనియు, మిగిలిన వారందఱును దేనికిని బనికీరాని వారనియుఁ దలఁచి వారితో మాటలాడ కుండుటయును, వారితో గర్వోక్తులతోఁ బలుకుటయును, ధనచింత కలిగియుండుటయును యశముకొఱకు పరోపకార కార్యము లోనర్చుటయును అట్టివానికొఱకు ఇతరుల నుండి దానరూపమున ధనమును గ్రహించుటయును, దేవతాపూజ లొనర్చి ధనమును యాచించుటయును, సకామానుష్ఠానము లొనర్చి, వానిద్వారా ధనమును భోగములను నభిలషించు టయును, కొందఱు పెద్ద లనియును, కొందఱు చిన్న లనియును సదా భేదభావ మెంచుటయును, కొందఱు తనకడకు రావచ్చు ననియు, కొందఱు రాఁగూడదనియు, ఫలానివాఁడు నాప్రక్కన యేల కూర్చుండవలసి వచ్చి నది, నాకే అందఱకంటెను నుచ్చాసనము వేయవలయు ననియుఁ దాను సర్వసాధారణులతోఁ గూర్చుండఁజాలననియు ఫలానివారితో వ్యవహార మొనర్చుట తన పద. ప్రతిష్ఠలకుఁ ప్రతికూల మనియును, ప్రతివిషయమునందును, ప్రతి వ్యవహార మందును, ప్రతిస్థాన మందును భేదబుద్ధినిఁ గలిగి యుండుటయును, విషయసుఖము కొఱకు సదా సముత్సేకుఁడై యుండుటయును, నిరంతరము విషయచింతన మొనర్చు టయును, రజోగుణ కార్యములం దుత్సాహమును గలిగి

యుండుటయును, ఒకనినిఁ గొట్టి లేక చంపి గుట్టమునెక్కి-
 పాటిపోవుటయును, ఒకనితో బోల్లాడుటయును, ఇంకొకని
 నవమానించుటయును, ఇంకొకనికి విరుద్ధముగ వ్యర్థములగు
 నపవాదులను బెట్టుటయును, ఒక్కొక్కనిపై వ్యాజ్యములను
 వేయుటయును, ఒకనిని జనుల సమ్ముఖమున హేయముగఁ
 జూపుటయును, ఇట్టి మదజనిత కార్యములం దత్యంతస్ఫూర్తి
 కలుగుటయును, నేపని యొనర్చినను దన ప్రశంస కొఱకే
 యొనర్చుటయును, అచ్చటచ్చట ధనమునుబ్రోవుచేసి సార్వ
 జనిక భవనమును గట్టించుటయును, కాని దాని ద్వారము
 ప్రక్క తన నామములను జెక్కించు కొనుటయును, ఎవ
 రైనను ముఖముముందు ప్రశంసించినవారిని సమ్మానించుట
 యును, యధాశక్తిగ వారికి సహాయ మొనర్చుటయును,
 తన కార్యములను బ్రసిద్ధికిఁ దెచ్చినవారి నెంతో పొగడుట
 యును, పదవులకులు బ్రతిష్ఠలకును బ్రయత్నశీలుఁ డగుట
 యును, సారాంశ మేమనఁగా నేకార్యములం దాతనిప్రశంస
 యుండునో ప్రశంసను జేయుదురో వారినిఁ బ్రేమించుటయును
 రాజసప్రకృతి కలవాని స్వభావము.

హాస్యగ్రసము నాశ్రయించుటయును, హాస్యగ్రస విష
 యము లందును బ్రేమ కలిగియుండుటయును, నిరంతరమును
 సాంసారిక కార్యములలో మునిగి యుండుటయును, అయీ
 కార్యములలోఁ దన గొప్పదనమును బ్రదర్శించుటయును,

బలవంతముగ నుద్యమాదులను నిర్వహించుటయును మొదలైన వన్నియును రజోగుణ ప్రవృత్తులు. రజోగుణము లేక సాంసారిక కార్యములం దింతటి ఉత్సాహమును ఇంతటి చంచలతయును, ఇంతటి తత్పరతయును, ఇంతటి యేకాగ్రతయు నుండదు.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! తమోగుణ వృత్తులెట్లుండును?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా! క్రోధము తమోగుణము లేక రాదు. కామము రజోగుణ కార్యము. కాని కామము క్రోధరూపమునఁ బరిణమించినచో నప్పుడు తమోగుణము తన అధికారమును చలాయించును. క్రోధమున హింసజరుగుట అనివార్యము. కావున నెవనినైనను క్రోధమును జెంది కొట్టుట తమోగుణ కార్యము.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! క్షత్రియుఁడును యుద్ధమునఁ క్రోధమును వహించి శత్రువులను జంపుట జరుగుచున్నదికదా! ప్రజలను హింసించు చుందురు. ఇదియును దమోగుణ కార్యమేనా?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'కాదు, ఇది క్షత్రియధర్మము. ఇది కర్తవ్యపాలనము. దీనిని హింసఅనరు. వీరత్వమందురు. ఆతఁడు శత్రువును గవ్వించి, ఆతనితో వీరతాపూర్వకముగ యుద్ధ మొనర్చును. యుద్ధమున సమ్ముఖ

మునఁ బ్రాణమును వదలినచో సరిగా స్వర్గమునకుఁబోవును. పోవుచుండినవానిని వెనుకనుండిపోయి పొడిచి చంపినచో దానిని హింసయని యందురు. అజాగ్రత్తగానున్న సమయమునఁ గ్రోధమున వానినిఁ గొట్టుటయును హింసయే. మానవుఁడు క్రోధముచేఁ దన్ను దాను దెలిసికొనకుండినచో నాతఁడు తమోగుణముచే నిండినాడని తెలియవలయును. ఆ సమయమున నాతఁడు శూరవీరుఁడుగ నెన్నఁబడక ఆతఠాయి కాఁగలఁడు. ఆతఠాయినిఁ జంపినను దోషముండదు.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! హింసా, వీరత్వముల భేదమును నేను దెలిసికొంటిని. ఇప్పుడు మీరు నాయందు గృహయుంచి అన్య తమోగుణ వృత్తులను గూర్చి చెప్పవలయును.’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ఉద్ధవా! లోభమును గలిగి యుండుటయును దమోగుణమే. లోభములోఁ దన బంగారు, వెండి, ఇతర ధనము సమస్తము కారాదు. ఇంకను బెరుగవలయునని యుండును. తమోగుణము యొక్క ప్రాధాన్యత జడపదార్థములం దభినివేశము కలుగుట. జడపదార్థములం దభినివేశము కలుగఁగానే మానవుఁడు మిథ్యాభాషణ మొనర్పఁ దొడంగును. లోభవశముననే మానవుఁ డసత్యమును బలుకును. కావున లోభాసత్యములు రెండును దమో

గుణ కార్యములు, ఎవరినైనను యాచించుటయును, ఇతరులు యాచింప వచ్చినచో లేడని చెప్పించుటయును, దంభ పాపండముల నాశ్రయించుటయును, సత్యధిక శారీరక పరిశ్రమ మొనర్చుటయును, పరస్పరము కలహించు కొనుటయును, మాటిమాటికిని నందఱతోడను గలహించుటయును, మనస్సులో శోక మోహములును, విషాదమును జేందుటయును, ఇతరులను బాధించుటయును, ఇతరు లెవరైనఁ దన్ను బాధించెదరనుకొనుటయును, ఎల్లప్పుడును నిద్రించుటయును, ఆశ లేనిచోట నాశించుటయును, మనస్సులో నితరులను భయపెట్టఁ దలచుటయును, ఏ పనీనిఁ జేయుటకును నిచ్చగింపకుండుటయును నిరుద్యోగమున నుండి ఆలస్యము, తంద్రులను సహాయముగఁ దీసికొనుటయును, ఇవన్నియును దమోగుణవృత్తులు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను.- 'స్వామీ సత్య, రజ, స్తమో గుణములయొక్క వృత్తులను వేఱు వేఱుగఁజెప్పితిరి. ఇది పప్పు, బియ్యము గోధుమలువలె వేఱు వేఱు వస్తువులుగఁ గనఁబడుచున్నవి. గుణములును గలియవచ్చును. పులగములో గలిసినట్లు కలియవచ్చును.

అంత భగవానుఁడిట్ల నెను:- 'ఉద్ధవా! కలియక అన్నిటికిని ఉండును. మూఁడు గుణములును గలియుచుండును. కలిసియే యుండును గాని కొన్ని విషయములు మూఁటి

యందును నొకే విధముగనుండును. కొన్ని కలిసి వర్ణసంకర మొనర్చును. ఒకే పురుషునియందొక్కొక్కప్పుడు సత్వగుణమును, ఒక్కొక్కప్పుడు రజోగుణమును, ఒక్కొక్కప్పుడు తమోగుణమును గనబడుచుండును. ఈ మూడు గుణములును గుణాతీతుడైనగాని కనబడకుండఁ జాలవు. వీనియొక్క అత్యంతాభావము చాల కష్టము.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఇప్పుడి మూడు గుణములును గలిసిన వృత్తులను గూర్చి చెప్పుడు. ఏ గుణము వృద్ధిచెందిన నేవృత్తియుండునో చెప్పవలెను. ఇప్పుడు సత్వగుణము వృద్ధిచెందినదా? లేక రజోగుణమా? తమోగుణమా? దీనిని చెలిసికొనుటెట్లు?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'మంచిది, నేనిప్పుడు త్రిగుణములు కలిసిన వృత్తులకు సంబంధించిన విషయమును గూర్చి చెప్పెదను. గుణములను గనుఁగొను విధానమును గూర్చియును జెప్పెదను.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఇప్పుడు భగవానుఁడు ఉద్ధవునకెట్లు త్రిగుణములు కలిసినప్పుడు వాని వృత్తులనుగూర్చియు, ద్రిగుణముల కార్య సంబంధమును గూర్చి చెప్పెనో ఆ విషయమును జెప్పెదను. మీరీ సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ విషయమును సావధానపూర్వకముగ శ్రవణ మొనర్చుడు.'

గుణసన్నిపాతము - వాని స్వరూపము.

శ్లో॥ ధర్మే చార్థే చ కామే చ యదాసౌ పరినిష్ఠితః ।

గుణానాం సన్నికర్షోఽయం శ్రద్ధారతి ధనావహః॥

—శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౨౫ అ. ౩ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా ! మానవుడు ధర్మమునందును, అర్థమునందును, గామమునందును బ్రవృత్తుడైనపుడును ద్రిగుణముల కలియక కలదు. ఈ కలియకయొక్క పరిణామ స్వరూపమున నాతనికి శ్రద్ధా, ధన, రతులు ప్రాప్తించును.

—శ్రీమదాంధభాగవతము.

త్యాగ, సంతోష, తప, శమ, దమ, దయా, తితిక్షాదులు సత్వగుణమువలనను, తృష్ణా, అభిమాన, ఇచ్ఛా, ప్రయత్నాదులు రజోగుణమువలనను, నిద్రాలస్య, ప్రమాద, క్రోధాదులు తమోగుణము వలనను గలుగును. త్రిగుణముల చేతను గలుగు కర్మలును గలవు. సాత్త్వికభోజనముచక్కఁగ నుండును శ్రద్ధతోఁ జేయఁబడిన దే. స్నిగ్ధమైనదే. దానిలో నన్నియును సాత్త్విక గుణములే. కాని పరిణామమున నధికముగఁ దినినచో నది నిద్రాలస్య ప్రమాదములను గలిగించును. సాత్త్వికమైనను బరిణామమున నది తామసమగును. హింస తామసకార్యము. కాని యెనఁడైన బలాత్కారమొనర్చినను, ఆతతాయిత్యమును గలిగియుండినను వానినిఁ జంపుట శుద్ధసాత్త్విక కార్యము. అహంకారమును

దీసికొనుఁడు-అది రాజసకార్యము. కాని త్యాగులకును, విరాగులకును సహంకారముండును. భక్తుఁడు మిక్కిలి గర్వముతో నిట్లనును :- 'నేను భగవద్దాసుఁడను, ప్రాణిమాత్రులకుఁ గింకరుఁడను. నే నిప్పుడు శాంతించితిని' ఇది అహంకార మైనను సాత్వికాహంకారము. 'నేను బలవంతుఁడను, దుర్జయుఁడను, నన్నెవరు జయింపఁగలరు ?' అనుట రాజసాహంకారము. 'నే నిచ్చట సోమరి తనమునఁబడియున్నాను. నాకు మోహ, విషాదములు కలుగుచున్నవి.' అని పలుకులు తామసాహంకారము. ఇదే విధముగఁ గొన్ని కార్యములలో మూఁడును గలిసియుండును. దీనిని సన్నిపాతమందురు.

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! ఉద్ధవుఁడడుగఁగా భగవానుఁడు గుణసన్నిపాతమును గూర్చి చెప్పుచు నిట్లనెను :- "ఉద్ధవా! నేనున్నాను, ఇది నాది యను నీ 'విషయమునందు మూఁడు గుణములయొక్క సమావేశముండును. నేను భక్తుఁడను, నేను బలిని, నేను గ్రోధిని, భగవానుఁడు నావాఁడు, ఈ రాజ్యము నాది. ఈ పాసేన యన్నము నాకాహారము.' అని యీ విధముగఁ ద్రిగుణములయందు నేను నాది యను వ్యవహారముండును. ప్రాణము, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియ విషయములు, మనస్సు వీని సంయోగముచే నేకార్యములు జరుగునో వానిలోను ద్రిగుణములయొక్క సమావేశముండును. ఇవన్నియును గలియుటచే

సాత్విక వ్యవహారము నుండును. రాజసతామస వ్యవహారము లును నుండును. త్రివర్గ ప్రాప్తియందును త్రిగుణముల సన్ని పాతముండును.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- “త్రివర్గములలోఁ ద్రిగుణ సన్ని పాత మెట్లుండఁ గలదు?”

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ధర్మార్థకామములకుఁ ద్రివర్గములని పేరు. ధర్మము సాత్విక వృత్తి, అర్థము రాజస వృత్తి, కామసుఖము తామసవృత్తి. ఈ మూఁడింటియొక్క పరిణామమును వేఱు వేఱుగ నుండును. ధర్మము వలన శ్రద్ధ ఉత్పన్నమగును. ధార్మిక కార్యములు సత్వగుణముచేఁ జేయఁ బడును. వానినిఁ జేయుచుండిన శ్రద్ధవృద్ధియగును. అర్థమును జింతించుటచే ధనప్రాప్తి కలుగును. కామముచే రతిసుఖము కలుగును. మూఁడునుగలిసి యొక్కటే అయినను మూఁడింటి కినిఁ ద్రివర్గ సంజ్ఞ వచ్చినది. కాని గుణానుసారముగఁ బ్రవృత్తులు వేఱువేఱుగ నుండును. వీని పరిణామములందును భేదము కలదు. ఒక్కొక్కప్పుడు నిత్యనైమిత్తిక కర్మలు వదలుటకు వీలుండదు. వానిలో ధర్మ భీరుత్వమునను, స్వభావానుసారమునను వానియందులగ్నమైయుండును. దీనికిఁ దోడుగా సకామ కర్మానుష్ఠానమందును బ్రేమయుండును. ఇంటిని వదలకుండును. దానియందును బూర్ణాసక్తి యుండును. ఇట్టి స్థితియున్నపుడు మూఁడు గుణములును గలిసియున్నవని

తెలియవలయును. అనఁగాఁ ద్రిగుణ సన్నిపాతము కలిగినది. ఇదేవిధముగ గుణసాంకర్యము కలుగుటచే వృత్తులయందును, గార్యములందును సంకరత కలుగుచుండును మానవుని యందు మూఁడు గుణములు నుండును. ఎవరిలో సత్త్వగుణము ప్రధానముగ నుండునో వారిని సత్త్వగుణ ప్రధాను లందురు. ఎవరియందు రజోగుణము ప్రధానముగ నుండునో సత్త్వ, తమస్సులు చాల తక్కువగ నుండును. వారిని రజోగుణు లందురు. తమోగుణము ప్రధానమగుటచే నందఱును వారినిఁ దమోగుణు లందురు.

ఉద్ధవుఁ డిట్లుడిగెను:- 'స్వామీ! వీరిని గుర్తించుటెట్లు? వీరు సత్త్వగుణ ప్రధానులు, వీరు రజోగుణ ప్రధాను లని గుర్తించుటెట్లు?'

భగవానుఁ డిట్లునెను:- 'శాంత స్వభావము గలిగి, ఊరకవాగక, దైవవశమున సుఖదుఃఖములేవి కలుగునో, వానిని దైవవశమని భావించుచు సహించువాఁడును, సత్త్వ వ్యవహార మొనర్చువాఁడును, ఇతరులను మనస్సులోనైన బాధపెట్టుటకు దలఁపని వాఁడును, చెడ్డపనులను జేయని వాఁడును, ఎల్లప్పుడును ముఖమునుండి శాంతముట్టి పడుచుండువాఁడు సాత్త్విక స్వభావము కలవాఁడు.

ముఖమున నెక్కువగఁ గోపము కలవాఁడును, నిరంతరము కామభోగములను గాంక్షించువాఁడును, సదా విషయ

ముల సనుభవింపఁ బ్రయత్న మొనర్చువాఁడును, ఉష్ణ, కారము, పులుసు పదార్థములందు మిక్కిలి ప్రీతికలవాఁడును, తన్ను బొగడుకొను వాఁడును, పొగడ్తయందు ప్రీతికల వాఁడును, గర్వాభిమానములచేతను మదాదులచే వ్యాపించు వాఁడును ఇంక నిట్టి విషయములను గాంచి ఆతఁడు రజోగుణ వృత్తి కలవాడని తెలియవలెను.

ఎక్కువగ సోమరితనము, నిద్ర, క్రోధము, శౌచా శౌచ వీవేచనము లేకుండుట, అసత్యములాడుట, హింస నొనర్చుట, కలహమాడుటయందు ప్రీతి, అపవిత్రమును, బాసినట్టియు, గ్రుల్లినట్టియు, నెంగిలివియు, దినుటయందు సంకోచము లేకుండుట మొదలగు తమోగుణ కార్యము లెవనియం దెక్కువుగ నుండునో ఆతఁడు తమోగుణుడని తెలియవలెను.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను: - 'స్వామీ! మీభజనమును సత్వగుణ ప్రధానులే చేయుచుందురు. రజోగుణులును, దమోగుణులును సీభజనమేల చేయుదురు? సత్వగుణ ప్రధానులు మిమ్ముఁబొందఁ గోరుదుగు కావున మిమ్ము భజించెదరు. రజోగుణులును తమోగుణులును సంసారమును గోరుదురు. వారు మిమ్మేల కోరుకొందురు?'

భగవానుఁడిట్లనెను: - ఉద్ధవా! సంసారమును నా రూపమే. నేను గుణానుసారముగ నగుచుండును. దేవ

రూపములు నాసాత్వికములు. యక్షరాక్షసులు నారాజస రూపములు. భూతపిశాచములును, శాకినీ, డాకినీయివన్నియును నా తామసరూపములు. ఈ రూపము లన్నిటియందును ఫలమును నేనే యిచ్చెదను. స్మశానమున శవము మీఁదఁ గూర్చుండి శవసాధన మొనర్చిన నాతని యారాధన నా శవమేమి ఫలింపఁ జేయఁగలదు? శవము చచ్చినది. జడమైనది. సాధకునియొక్క భావనాను సారముగ భూత, ప్రేత పిశాచ, ఛాయా పురుషాది రూపమున నేనే వారి కోరికలను దీర్చుచుందును. ఎవరు నన్నేవిధముగ భజించెదరో, నేను వారికదే రూపమును జూపించుచు, వాని భావనానుసారముగ వారి కోరికలను బూర్తిచేయుచుందును.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ఈపూజ చేయువాఁడు సత్వగుణుడని తెలియుటెట్లు? లేక రజోగుణుఁడు, తమోగుణుడని తెలియుటెట్లు?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'స్త్రీగాని, పురుషుఁడు గాని స్వధర్మపాలన మొనర్చుచు, సాంసారిక వాంఛలకు లోనుగాక నిత్య నైమిత్తిక కర్మలద్వారా నాభజన మొనరించుచుండినను, కృష్ణజయంతి, ఏకాదశి, ప్రదోషము, రామనవమీ మొదలగు వ్రతోపవాసములను గోరికతో గాక తన కర్తవ్యమని భావించుచుఁ జేయుచుండినను, నిష్కామముగ భగవత్సేవ నొనర్చినను, నిరంతరము నాభజన పూజ

నములందు లగ్నమై యుండినను, వారు నాసాత్విక భక్తులని తెలియవలెను. వారు భజనమును భజనము కొఱకే చేయుదురు. భజనమునకు లక్ష్యమును నేనే. వారు భజించు వారిలో నుత్తములు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'రజోగుణ భజన చేయువారికి గుర్తులేవి?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'పూజనువిధిగానే చేయుదురు. విపులధనమును వ్యయమొనర్చెదరు. కాని వారుచేయు భజనము ధనము కొఱకో లేక విషయవాంఛలకొఱకో అయి యుండును. నాకు మంచిభార్య లభింపవలయును, పుత్రుఁడు పుట్టవలయును, సాంసారిక సంబంధములగు వస్తువులు లభింపవలయునని కోరుకొనువారు రజోగుణమునుగలిగిన భక్తులు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'తమోగుణము గల భక్తుల గుర్తు లేవి?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'తమ భజన పూజనమువలనఁ దన శత్రువు చావవలయుననియు, ఫలానివారు తమకువశము కావలెననియు, ఫలానివాని మనస్సు ఉచ్చాటనమును జెందవలయునను హింసాభావనతో భజన చేయువారు తామస భక్తులు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ప్రభూ! త్రిగుణములు వృద్ధి పొందిన లక్షణము లెట్లుండును. కృపతో నాకు వేఱువేఱు గుణముల లక్షణములనుగూర్చి చెప్పవలయును.'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- “ఉద్ధవా! సత్వగుణము ప్రకాశమయమని నేనిదివఱలోనే చెప్పితిని. స్వచ్ఛ, శాంత స్వభావులుగ నుందురు. సత్వసంశుద్ధికొఱకే సాంసారికులతోఁ గలియుట యుండదు. ఇంతటి శుద్ధతగను, బవిత్రతగ నుండి నప్పటికిని వీనికి దన శరీరమం దేవగింపుఁగును. అట్టియెడ మలమూత్రయుక్తములగు నన్యస్త్రీ పురుషుల సంసర్గమేల చేయును. సత్వగుణము పెరిగిన కొలఁది రజస్తమోగుణములు తగ్గిపోవు చుండును. చివరకాతఁడు శుద్ధ సత్వమయఁ డగును.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘సత్వగుణము పెరిగిన నేమి జను గును? అట్టిసత్వగుణ ప్రధానులగు పురుషులస్థితియెట్లుండును?’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘సత్వగుణము వృద్ధి పొందఁ గనే సమస్త దిక్కులనుండి జ్ఞానమువచ్చి తనలో జేరినట్లుండును. ఆతనికొక విలక్షణమగు సుఖముండును. తాను జ్ఞాన విజ్ఞాన సంపన్నుడనను జ్ఞానము కలుగును. తానానంద సాగరమున మునుగుచున్నట్లుండును. ఆంతరంగిక సుఖము కలుగును.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘రజోగుణ మెట్లుండును?’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ఉద్ధవా! రజోగుణముయొక్క కార్యము హృదయమును రాగరంజిత మొనర్చుటయే. రజోగుణము వృద్ధిపొందినచోఁ గర్మలండును, శబ్దాది విష

యము లందును స్వాభావికమగు సాసక్తికలుగును. ఇష్టము లేకుండినను భేదబుద్ధికలుగును. చిన్నపెద్ద, ధనికుఁడు పేద యనుజ్ఞానము హృదయమందు హత్తుకొనును. స్వభావమునఁ గర్మప్రవృత్తి కలుగుట రజోగుణము యొక్క ధర్మము. కావున రజోగుణ వృద్ధిలోఁ గర్మలయెడల నత్యంతాసక్తి పెరుగును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'దీనికి పరిణామమేమి?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'రజోగుణము పెరిగిన కొలఁది సత్వగుణమును, తమోగుణమును తగ్గిపోవుచుండును. సమస్త కర్మలయొక్క ఆరంభమును నోషయుక్తమే. అగ్ని నెచ్చు టికి దీసికొనిపోయినను బాగ వెనువెంటనే వచ్చు చుండును. కావున రజోగుణప్రవృత్తియం దహంకారమువృద్ధిపొందును. హృదయమున నొక విధమగు నశాంతి కలుగు చుండును. భగవంతుని సేవాకర్మకాక పరిణామమున దుఃఖము కాని కర్మలేదు. అందువలన రజోగుణము కలవాఁడు లోపల దుఃఖమును, అశాంతిని ననుభవించుచుండును. రజోగుణులు సాధారణముగ ధనికలుగ నుందురు. వారికి సాంసారిక శుష్కత్తికి గొడువ లేకుండినను దుఃఖులుగనే యుందురు. శనము రాఁగానే రజోగుణము వృద్ధినిఁబొందును. కావున శేయస్సును గోరువాఁడు ధనస్యగ్రహ మొనర్పరాదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'తమోగుణముయొక్క స్వరూప మేమి?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'తమస్సుయొక్క స్వరూప మజ్ఞానము. బుద్ధిపై నవిద్య ఆవరించును. ఆ సమయమునఁ జెడ్డవిషయము మంచిదిగను, అధర్మము ధర్మముగను గోచ రించును సత్వరజస్సులనణఁచి తమోగుణమువృద్ధిపొందును. తమోగుణముయొక్క స్వభావము జడత్వము. కావున నట్టివాని బుద్ధియును జడమైపోవును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'దాని పరిణామ మేమి?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'దాని పరిణామము శోక మోహములు, చిత్తమందు ఖన్నత్వము కలుగును. హింసా కర్మలందు స్వాభావిక రుచియుండును. నిద్రాలస్య ప్రమాద ములకు వశీభూతుఁడై పడియుండుట కిచ్చ చేయును. ఆశ యుండును. ఎవ్వరి మీఁదను విశ్వాసముండదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఈ గుణములు వృద్ధి చెందినచోఁ జిత్తస్థితి యెట్లుండును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నాయనా! తన స్థితి చేతనే గుణములెట్టివో తెలియఁగలవు. చిత్తమునకు స్వాభావిక ప్రసన్నత యుండినచో నింద్రియములన్నిటికిని స్వతః శాంతి కలుగును. ఎవ్వని వలనను నే విషయమునను భయముండదు. మనస్సులో నేవిధముగను, నేవస్తువునందును నాసక్తి

యుండదు. సమస్త గుణములలో శ్రేష్ఠుడగువానికి సత్వ గుణము వృద్ధియైనదని తెలియవలయును. ఆతఁడు నన్ను బొందును. ఇట్టివాఁడు సత్వ ప్రధానుడై యుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'రజోగుణ వృత్తిని గుర్తించు నెట్లు?'

భ గ వా నుఁ డిట్ల నె ను:- 'కర్మలయందు బ్రవృత్తి యుండును. కాని క్రియ వికృతి యగును. చిత్తము చంచల మగును. బుద్ధి వికృతివలె నగును. ఇంద్రియము లశాంతము లగును. ఇంద్రియ లోలుపత పెరుగును. భోగవాసన ప్రబల మగును. విషయవాసనాకారమున మనస్సును, మిథ్యా హారవిహారము వలన శరీరమును నస్వస్థమగును. ఈ లక్షణ ములను బట్టి రజోగుణము వృద్ధినిఁజెందినదని భావింప వలయును.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'తమోగుణవృత్తి నెట్లు గుర్తించ వలయును?'

భ గ వా నుఁ డిట్ల నె ను:- 'జ్ఞానేంద్రియములు తమ వాస్తవిక కార్యములను జేయఁజాలనపుడును, చెల్లెలిని, కూతురుని నితరులవలెఁ జూచునపుడును, అధర్మమును ధర్మముగ భావించునపుడును, స్వాదు పదార్థముల నస్వాదు పులుగను, అస్వాదు పదార్థములను స్వాదుపులుగను భావించువాఁడును, జ్ఞానేంద్రియములు తమ తమ విషయ

ములను గ్రహింపఁజాలక, అజ్ఞానమునఁజిత్తమందు లీనమగు నపుడును, కూర్కు వచ్చినట్లుండుటయు, శరీరము తూలి పోవుటయును, మనస్సులోనికి జడత్వము వచ్చినపుడును, శూన్యత గోచరించినపుడును, అజ్ఞాన, గ్లానులు వృద్ధిచెంది నపుడును, ఇట్టి లక్షణములచేఁ దమోగుణము తన రంగును జూపించుచున్నదని భావింపవలయును. అది అప్పుడు సత్వ రజస్సుల నణఁగఁ ద్రొక్కి నది. అది పెరిగిపోయినది. ఉద్ధవా! నేను నీకెంతని చెప్పఁగలను? ప్రపంచమున గుణముల కధీనుఁడు కానివాఁడొక్కఁడునులేడు. అందఱును గుణప్రేరితులై సమస్త వ్యవహారములను జేయుచుదురు. ఒక గుణము వృద్ధినిఁబొందిన నొక వర్గమును, నింకొక గుణము వృద్ధిపొందిన నింకొక వర్గమును వృద్ధినిఁ బొందును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఏగుణము వృద్ధినిఁ బొందుటచే నేవర్గము వృద్ధియగును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'సత్వగుణము వృద్ధినిఁ బొందుటచే దేవతల వృద్ధియగును. కావున సత్వప్రధాన పురుషులందు దైవీగుణములధికముగ సంచార మొనరించును. వారియందు దేవతలావేశించుచుందురు. వారి శరీరములను నిమిత్తముగ దీసికొని దేవతలాదేశించుచుందురు. రజో గుణము వృద్ధినిఁ బొందిన నసురుల బలము వృద్ధియగును. వారి కాసురీవృత్తి కలుగును. అసురులభావములు కలుగుటచే

నాసురీభావ సంపన్నులగుదురు. తమోగుణము వృద్ధి పొందినచో రాక్షస, భూత, ప్రేత పిశాచాదులకు బలము వృద్ధియగును. ఉద్ధవా! ప్రపంచమునఁగల త్రికమంతయును నీ త్రిగుణములయొక్క ప్రతీకములే. వాత, పితృ, శ్లేష్మాది త్రిదోషములును ద్రిగుణములకు సంబంధించినవే. కఫము సత్వప్రధానము, పితృము రజోగుణము, వాతము తమోగుణ ప్రధానము. త్రిదేవులలో విష్ణువు సత్వప్రధానుడు, బ్రహ్మ రజోగుణ ప్రధానుఁడు. రుద్రుఁడు తమోగుణ ప్రధానుఁడు. త్రిలోకములలో స్వర్గము సత్వగుణప్రధానము, పృథివి రజోగుణప్రధానము, పాతాళము తమఃప్రధానము. అవస్థలలో జాగ్రదవస్థ సత్వప్రధానము, స్వప్నావస్థ రజోగుణప్రధానము. సుషుప్తి తమోగుణ ప్రధానము. ఈ మూఁటికినిఁ బరముగనుండిన దురీయావస్థ సర్వ వ్యాపకమగు నాత్మకువలె నుండుటచే నవస్థాత్రయమందునను గలదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! త్రిగుణములయొక్క జ్ఞాన మత్యంతావశ్యకము. కృపతో నాకు ద్రిగుణములయొక్క కార్యములను గూర్చి యెక్కువగఁ జెప్పఁడు'

భగవానుఁడిట్లనెను:- ఉద్ధవా! నేను నీకెంతని చెప్పఁగలను? ప్రపంచమున నంతటను నీ త్రిగుణములు వ్యాపించి యున్నవి. అయినను నేను నీకు కొంచెము సంక్షేపముగఁ జెప్పెదను.'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! భగవానుఁడు త్రిగుణముల కార్యములను గూర్చి యెట్లు చెప్పెనో దానిని గూర్చి నేను ముందు వర్ణించెదను.'

త్రిగుణాత్మక జగత్తును దరించు నుపాయము

శ్లో॥ ద్రవ్యం దేశః ఫల కాలో జ్ఞానం కర్మ చ కారకః ।

శ్రద్ధావస్థా కృతిర్నిష్ఠా త్రైగుణ్యః సర్వ ఏక హి॥

—శ్రీ భాగ. ౧౧ స్కం. ౨౫ ఆ. 80 శ్లో॥

వ॥ ఉద్ధవా! ద్రవ్య, దేశ, ఫల, కాల, జ్ఞాన, కర్మ, కారక, శ్రద్ధ, అవస్థ, క్రియా, నిష్ఠా మొదలగునవన్నియును ద్రిగుణాత్మకములే.

—శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము.

వల యెట్లు దారములతో నల్లఁబడినదో అట్లే యీ ప్రపంచమంతయును గుణములచే నేర్పడినది. వస్త్రమున నెచ్చటఁ జూచినను పడుగు పేకలలో దారమే కలదు, ప్రపంచమున నీవెచ్చటనైనను జూడుము గుణములకే ప్రాధాన్యత కనఁబడుచున్నది. త్రిగుణములనే ప్రపంచమందురు. త్రిగుణములు సమస్థితినిఁబొందినచోఁ బ్రళయము కలుగును. గుణములలో విషమత సంభవించినచో సంసార

చక్రము తిరుగుచుండును. కావున సంసారమున నెచ్చట వెదికినను విషమతతప్ప సమము కనఁబడదు. ఒకేస్థానమున నొకే వ్యక్తి కానిండు, ఒకే స్థానమున నొకే సాధనము ద్వారా నిర్మింపఁబడిన లక్షలు, కోట్లు వస్తువులందును జాగ్రత్తగాఁ జూచినచో నేదియో న్యూనాధిక్యము కనఁబడి తీరును. ఇదంతయును గుణములయొక్క విషమతా ప్రభావమే.

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఉద్ధవుఁడు త్రిగుణ కార్యములను గూర్చి విశేష జిజ్ఞాస చేయఁగా భగవానుఁ డిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! త్రిగుణముల ననుసరించి గతియును త్రివిధములుగ నుండును.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఏ గుణము ద్వారా యే గతి ప్రాప్తించును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'సత్వగుణ ప్రధాన మైనచో నిరంతరమును వేదాధ్యయన మొనర్చు బ్రాహ్మణ గణము ఉత్తరోత్తర పైలోకములకు బోవుదురు. ఎంతగా సత్వమధికముగ నుండిన నంతంతగాఁ బైపై లోకములకుఁ బోవుదురు. భూర్భువఃసువః మహాఃజన, తప, సత్యలోకములు సత్వగుణ ప్రధానులైనవారికి లభించును. తమోగుణ ప్రధానులైన వారికి నీచలోకములగు నర కాదులు సంభవించును. ఒకవేళ నట్టివారు భూమిమీఁదఁ బుట్టినచోఁ బంది, కుక్క, సర్ప,

వృశ్చిక, వృక్షలతాది జన్మలు ప్రాప్తించును, ఈ మూడు గుణములకును దూరముగ నుండువారికి స్వర్గసరకములుగాని, పృథివిపై జన్మించుటగాని యుండదు. నా ఉపాసకు లైనవారు నన్నే పొందుదురు. ఈవిధముగ నే కర్మయును ద్రివిధము.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'కర్మ త్రివిధమెట్లు? ఏ కర్మలు సాత్వికములు, ఏవి రాజసములు, ఏవి తామసములు?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'కర్మలను గర్తవ్య బుద్ధిచే జేయుచు, సమస్త ఫలములను నాకే అర్పించుచు గర్తృత్వాభిమానమును జెందక చేయు నిష్కామకర్మ సాత్వికమైనది. సంకల్పపూర్వకముగఁ ద్రివర్గ ఫలప్రాప్తి హేతువుచే జేయునది రాజసము. హింసాదంభములతోఁ గూడుకొనిన, ఇతరులను జంపుటయుఁ గొట్టుటయును, గవ్వ పెట్టుటయును, ఇట్టి కర్మలన్నియును దామసములు. కర్మమువలెనే జ్ఞానమును మూడు విధములుగ నుండును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'జ్ఞానము మూడువిధము లెట్లు స్వామి!'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'ఆత్మ అసంగము. దానికిని నీ దృశ్యప్రపంచమునకును సంబంధములేదు. దేహము వేఱు. దీనిలో నివసించు దేహి వేఱుగ నున్నాడు. ఈ విధమగు జ్ఞానము సాత్వికము. ఆత్మ ద్వారానే సమస్త కార్యములు జరుగుచుండును. ఆత్మయే కర్త, ఆత్మయే భోక్త.

అనఁగా నీ శరీరమునే సమస్తమని భావించుచుఁ బంచ భూతాత్మకములగువానికే రాత్రింబవళ్ళు చింతించుటయును, వాని సంయోగముచే వివిధములగు ఘాతుకములగు నస్త్ర శస్త్ర నిర్మాణ మొనర్చుటయును, శరీరమునకు సుఖము నొసంగునట్టియు, శత్రువులను బరాజితుల నొనరించునట్టి వస్తువులను నిర్మించుజ్ఞానము రాజసజ్ఞానము, ఘటపటాదుల యొక్క సాధారణ జ్ఞానమును, మూఁగవారికిని, బుద్ధిహీనులకు జ్ఞానము వచ్చినట్లు వచ్చుజ్ఞానము తామస జ్ఞానము. గుణాతీతుఁడను బరమాత్మయు నగు నాకు సంబంధించిన జ్ఞానము అది నిర్గుణము. ఏలననఁగా నేను నిర్గుణుఁడను. ఈ విధముగ నివాసమును మూఁడు విధములుగ నుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను:- 'నివాసము మూఁడు విధములెట్లు స్వామి!'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఏకాంతమున శాంతముగ వనమందు వాస మొనర్చుట సాత్వికవాసము. సాత్వికప్రకృతి లేనివారు వనమునందు స్థిరముగ నుండఁజాలరు. అచ్చట నుండినను విషయభోగములనే సమకూర్చు కొందురు. వన వాసమనఁగా వనములోనుండి ప్రకృతితో భేలన మొనర్చుట. కందమూల ఫలాదులచేతనే బ్రదుకుచు నిరంతరము నన్నే చింతించుట. చోరులు, జూదరులును వనములో దాగి యుందురుకదా! కాని వారి వాసము సాత్వికము కాదు.

తామసము. ఏలననఁగా వారచ్చట భజన మొనర్పక జూదమును వ్యభిచారమును నొనర్చెదరు. అతా వృతౌదు లందు బ్రేమను జూపుచుఁ బ్రభుచింతనమునఁ గాలమును గడుపుట సాత్విక వనవాసము. గ్రామ, నగర నివాసము రాజసనివాసము. ముఖ్యముగ గొప్పగొప్ప నగర నివాసమట్టిది. అచ్చట జీవనమత్యంత మశాంతముగ నుండును. ఎచ్చట గాంచినను రాజసవైభవమే కనఁబడును. వివిధములగు రాజసభోజనము లమ్మఁబడుచుండును. నృత్య, గీత, నాటగాభినయ, విహారాదులన్నియును రాజసములే. అందఱు నశాంతులుగను, వ్యగ్రులుగను నుందురు. వేగవంతములగు వాహనము లటు నిటు నిరంతరము పరువిడు చుండును. రాజ్యాధి కారులు వచ్చుచుఁ బోవుచుందురు. వారికి రాజోజితస్వాగతసత్కారములు జరుగుచుండును. ఈవిధముగ బ్రతిపనిలోను రజోగుణ ముండుటచే దానిప్రభావ మందఱిమీఁదను బడుచుండును. ఎంతటిసాత్వికుఁడైనను నాతఁడు గొప్పగొప్పనగరము లందు నివసించుచుండినచోఁ వానిలోఁ గొంచెముగనో గొప్పగనో రజోగుణము వచ్చితీరును. కావున గ్రామములును, నగరములును రాజస నివాసములు. కలహ, వ్యభిచార, ద్యూతాది కుకర్మలు జరుగుచోటులు తామస నివాసములు. ఇదేవిధముగ సురాపాన, వేశ్యాగమనము, ఇతర భీభత్సకృత్యము లెచ్చట జరుగునో, అవన్నియును దమోగుణ

నివాసములే. శ్రేయస్సునుగోరు స్త్రీ పురుషులిట్టి స్థానములం దడుగై నను బెట్టరాదు, ఏలననఁగా నట్లుచేసినఁ గొలఁదిగనో గొప్పగనో ఆప్రభావము పడును. సాధుమహాత్ములును, శాంతులును నేకాంతమున దట్టమైన వృక్షముల నీడలఁ గూర్చుండి జపతపములు చేసికొను చుందురు. అచ్చటికిఁ బోయినచోఁ దత్కాలమున నొకవిధమగు శాంతిలభించును. దీనికి విపరీతముగ నేస్థానమున దొంగలు, దొంగతనము, దోచుకొనుట, వ్యభిచారము, దురాచారము, సురాపానము, ద్యూతాదికుకర్మలు జరుగుట యిప్పుడేకాదు, నేటికి వేల కొలఁది సంవత్సరముల క్రిందటజరిగినను నచ్చటికిఁ బోయిన నెంతటి మంచివారికై నను చెడ్డసంకల్పము లుద్భవింపఁగలవు.

అంత శౌనకుఁడిట్లుడిగెను:-‘కుకర్మల ప్రభావ మిన్ని దినముల వఱకుండునా?’

సూతుఁడిట్ల నెను :-‘స్వామీ! కుకర్మ సుకర్మలయొక్క ప్రభావము స్థానములందు చాల దినముల వఱకుండును. సుకర్మలయొక్క ప్రభావము చిరకాలము వఱకుండ కుండినఁ దీర్థముల కింతటి మహత్వమెట్లు చెప్పఁబడినది. తీర్థములలో నేమున్నది. ఫలాని స్థానమున ఫలాని ఋషి తపస్సుచేసి నాఁడు. అది పరమైనది. బ్రహ్మ ఫలానిచోట యజ్ఞ మొనర్చి నాఁడు. అదివఱకు పావనమైనది. ఫలాని స్థానమును ఫలాని దేవత నిర్మించినాఁడు అది తీర్థమైనది. గంగను సర్వతీర్థ

మయి యని యేల చెప్పినారు ? అది భగవానుని పాదపద్మముల నుండి వెలువడినది, దాని తీరమున ననేకులగు మహర్షులు ఘోరతపస్సును జేసినారు. తపస్సును వారెప్పుడు చేసిరో కాని దాని ప్రభావమిప్పటికిని గలదు, గంగాతటమున నేకాంత స్థానమునకుఁ బోయి చూడుము, అచ్చట స్వాభావికమగు ప్రశాంతి అనుభవము గోచరమగును. చెడ్డ కర్మల విషయమునను నింతే. నే నిదివఱలో శ్రీరామచంద్రుని కథను జెప్పితిని. ఒక్క స్థాన మహిమమును బట్టి లక్ష్మణుఁడు భగవానునకు విరుద్ధుఁడయ్యెను. అనరాని మాటలనెను. ఇట్టివి ఒకటి రెండుకాదు, అనేకోదాహరణములు కలవు.

ఒక వ్యక్తి ఒక యింటిని గొనెను. అతఁడాయింటిలో నున్నంతసేపు తాను మేఁకలను జంపవలెనని తలచును. ఆతఁడు సాత్త్విక ప్రకృతి కలవాఁడు. ఆతఁడు మదిరామాంసములును స్పర్శింపనైన స్పర్శింపలేదు. ఆ యింటిలో నున్నప్పటిట్టి యాలోచనలు తట్టును. బయటకు వచ్చిన శాంతుఁడగును. ఇట్లు నిరంతర మట్టిభావనలు వచ్చుచుండగా నాతఁడు పండితులను బిలిచి అడిగెను. పండితుల్లనిది :- 'మహానుభావా ! ఇది స్థానముయొక్క ప్రభావము. ఇది వఱలో నిచ్చట హింస జరిగి యుండవలెను.'

ఇది విని ఆతఁడు బాగుగా విచారించెను. విచారింపఁగా నూఱు సంవత్సరముల క్రిందట అది వధశాలయని తెలిసెను. అచ్చట మేకలే చంపఁబడు చుండెడివఁట. ఇప్పటికిని నాపరమాణువు లిచ్చట వ్యాపించి యున్నవి.'

ఈ విషయమును బట్టి నివాసస్థానమును బట్టియు దాని ప్రభావముండును. కావున వీలైనంతవఱకు పుణ్యక్షేత్రమునను, తీర్థస్థానమునను నివసింపవలయును. త్యాగులును, విరాగులును, సాధువులును నిట్టి గృహములందుండరాదు. గృహస్థధర్మ నిరతులగు వారి యిండ్లలో నుండినచో దప్పక వారి మనస్సు దూషితమగును. మనమేది మాటలాడినను, నేది విచారించినను, వానియొక్క సూక్ష్మ పరమాణువులు మనకు నలువైపులను వ్యాపించును. నిర్బల విచారము కలవారచ్చటికిఁ బోయినచో నా విచారముల ప్రభావము వారిపైఁబడును. కాని ఆ ప్రభావము కొన్నిదినములకు గాని కనఁబడదు.'

శౌనకుఁడిట్లుడిగెను :- 'సూతా! ఇప్పుడు మాకు దెలిసినది. అవశ్యము స్థానప్రభావము తప్పకపడును. అందులకే భగవానుఁడు మమ్ముల నిచ్చట నైమిశారణ్యమునకుఁ బంపినాఁడు. ఇచ్చట ఇదివఱకును ఋషులును మునులును దపస్సును జేసియుందురు.'

సూతుఁడిట్లనెను:-‘స్వామీ! ఇది తపస్థలమే. తపస్థానమునఁ దపస్సులే నిలువగలరు. కలియుగమున దీనికి విపర్యయమును గలుగఁగలదు. కాని సాధారణముగ స్థానమునకు ముక్కిలి ప్రభావముండును. పూర్వము రాజులు రాజ్యమును వదలి వనమునకుఁ బోవునపు డెచ్చటనైనఁ గుటీరములను వేసికొని యుండెడువారుకారు. ప్రాచీనమునులు తపస్సును జేసిన స్థానములకుఁబోయిరి. విశ్వామిత్రుఁడును, రాజర్షి యగు భరతుఁడును నట్లేచేసిరి.’

కౌసకుఁ డిట్లనెను :- ‘నిజమును జెప్పితివి సూతా! స్థానము యొక్క ప్రభావమును మేము స్వయముగఁ బ్రత్యక్షముగ ననుభవించు చున్నాము. సరే, అంత నుద్ధవుఁడు భగవాను నేమి అడిగెను?’

సూతుఁ డిట్లనెను :- ‘స్వామీ! భగవానుఁడు త్రివిధ నివాసములనుగూర్చి వర్ణింపఁగా నుద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- ‘స్వామీ! త్రిగుణాతీత నివాసమును గలదా?’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘నామందిరములలో నివసించుట నిర్గుణ నివాసము. వీలననఁగా నేను స్వయముగ గుణాతీతుఁడను. నా అర్చా విగ్రహమును స్థాపించుకొని, యే విధమగు సాంసారిక విషయములను జింతింపక, నిరంతరము నాచింతలోనే నిమగ్నుడైనచో నాతఁడు నిర్గుణ స్థానమున నున్నట్లే. కొందఱు ద్రవ్యమును సంపాదించుటకై

మందిరములను స్థాపించి చాలమంది దేవాలయములలో నివసించుచుందురు. ఆవాసము తమోగుణావాసము. నామందిరము నాకొఱకే ఉండవలయును. దానిలో నాచింతనమునే యొనర్పవలయును. అట్టివాఁడు చివరకు నిశ్చింతగ నాలోకమును బొందును. ఇదే విధముగఁ గర్తృలలోను మూఁడు భేదములు కలవు.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'కర్తృలలో మూఁడు భేదము లేమి స్వామి!'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'ఏ కర్తృ అనాసక్త భావముతోఁ గర్మలొనర్చుచు, ఫలములను గోరకుండువాఁడు సాత్వికకర్త. రాగయుక్తుఁడై ఆసక్తితోఁ గూడుకొని సమస్త కర్మల నెవఁడొనరించుచుండునో ఆతఁడు రాజసకర్త. గుడ్డిగాఁ గర్మలొనర్చుచు బూర్వాపదములు చూడనివాఁడు తామసకర్త. కాని కర్తృత్వాభిమానము లేక కర్మలొనర్చుచుండి నను నిర్లిప్తుఁడై యెవఁడుండునో, నన్నొక్కనినే ఆశ్రయించి కర్మలొనర్చుచుఁ గేవలము నాయనుగ్రహ ప్రాప్తి కొఱకే యెవఁడు కర్మలొనర్చునో, అట్టి కర్తృ నా స్వరూపుఁడే, నే నెట్లు నిర్గుణుఁడనో, ఆ కర్తయును గుణరహితుఁడే, అట్లే శ్రద్ధయును మూఁడు విధములు.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామి! శ్రద్ధలో నెన్ని భేదములు కలవు'

భగవానుఁజ్జిల్లనెను :- 'ఉద్ధవా? ఆత్మ జ్ఞానము
మీఁద గల శ్రద్ధ సాత్విక శ్రద్ధ. వారి కాధార మేమియును
లేదు, కేవల మాత్మయే దానికి వస్తువు. అనఁగా నాత్మ
జ్ఞానులయందు భక్తి కలిగియుండుటయును, అందఱలో
నుండిన నాత్మ ఒక్కటియేనని ప్రాణులందఱకును బ్రణామ
మొనరించుటయును, ఇదంతయును నాత్మ సంబంధమున
నుత్పన్నమైనదనుటకు సాత్విక శ్రద్ధయందురు. కర్మద్వారా
ఉత్పన్నమగు శ్రద్ధ రాజసశ్రద్ధ. ఫలానివాడు కర్మయోగి,
ఆతఁడు పాతశాలలను నిర్మించినాఁడు, ఇన్ని గోశాలలను
నిర్మించినాఁడు, ఆతఁడు చక్కఁగ నుపన్యసింపఁ గలఁడు,
ఆతఁడు చక్కని లేఖకుఁడు, చిత్రకారుఁడు, కథావాచకుఁడు,
వక్త కళాకారుఁడు, ఎన్నో కర్మలయందు నిష్ణాతుఁడు.
కావున నాతని యందు శ్రద్ధయుంచవలయు ననుకొనును.
ఇది చిరకాలముండునను నమ్మకముండదు. ఏ కారణమున
నాతనియందు శ్రద్ధకలిగినదో, అది లేకుండినను, అదితొలఁగి
పోయినను నింక శ్రద్ధయుండదు. కర్మ లొనర్చుచుండవలయు
నను దృఢ శ్రద్ధను వ్యక్తమొనర్చినను, కేవలము కర్మ
లందే శ్రద్ధ కలిగియుండిన రాజసశ్రద్ధ. అధర్మమందు శ్రద్ధ
యుంచుట తామసశ్రద్ధ. చాలమంది పరంపరా గురువులును,
నాచార్యులును నధర్మలు. చాలమంది సాధువేషధారులు
వ్యభిచారులును, దురాచారులునైయున్నారు; కాని వారి

యందును శ్రద్ధ కలిగియుండవలయును. వారి అధర్మకార్యములను యుక్తిపూర్వకముగ సమర్థించుటయును, వారిశ్రద్ధకు వశభూతులై సహాయ మొనర్చుటయును, వారి అధర్మకార్యములందు శ్రద్ధయుంచుటయును, ఒక దేవత యిచ్చట కోడిని గోసిన నీకు పుత్రుడై పుట్టునని చెప్పిన దానిని విచారింపక శ్రద్ధాపూర్వకముగ నొనర్చుటయును నిట్టిశ్రద్ధతామస శ్రద్ధకాఁగలదు. కేవలము నా సేవయందును, నా పర్యోత్సవాదులందును గలుగు శ్రద్ధ నిర్గుణమైనది. ఏలననఁగా నా శ్రద్ధకేకమాత్రసంబంధము నాతోడనే కలదు. నాతోనేకార్యములచే నైనను సంబంధము కలిగినచో, నవియన్నియును నిర్గుణములే. ఈ విధముగ నాహారమును మూఁడు విధములుగ నుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను:- 'ఆహారము మూఁడు విధములుగ నెట్లుండును స్వామి?'

భగవానుఁడిట్ల నెను:- 'స్వచ్ఛముగ నుండునదియు, శుద్ధ భావనతోఁ జేసినదియు, రసయుక్తమైనదియు, మెత్తనిదియుఁ బుష్టినిఁగలిగించునదియు, హృదయమునకు సుఖమునుగలిగించునదియు, మధురమును, బధ్యమైనదియు, అధిక పరిశ్రమ మొనర్పక అనాయాసముగఁ బ్రాప్తించినదియునగు నాహారము సాత్వికము. మిక్కిలి చేదు, మిక్కిలి కారము; మిక్కిలి వేడి, ఎక్కువగ నుప్పుకలిగి, తినఁగూడనే లేక చూడఁగూడనే

యింద్రియములు చలించునో, ఎంతగాదిన్నను దృష్టికానిదియు, దాహము కలుగఁ జేయునదియు రాజసము. పాసినదియును, సీరసమైనదియును, చదివియు, దుర్గంధము వెలువడునదియును, ఎంగిలిదియు, అపవిత్రమైనదియును, బరిణామమున దుఃఖము నొసంగు నదియు నట్టి ఆహారము తామసాహారము. నా నైవేద్యము నిర్గుణాహారము. ఏలననఁగా దానిని నిర్గుణుడనగు నేను భక్షించితిని. ఇదే విధముగ సుఖమును మూఁడు విధములు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! సుఖములోగలమూఁడు విధములను గూడ నాకుఁ జెప్పవలయును.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఆత్మవలనఁ బ్రాప్తించుసుఖము సాత్వికసుఖము. దానికి బాహ్యవస్తు వేదియును అక్కఱలేదు. ఏకాంతమునఁ గూర్చుండి ఆత్మచింతన మొనర్చుచుండిన నశ్రువులు రాలుచుండ, కంఠము గద్గదికముకాఁగా నప్పుడు కలిగిన సుఖము సాత్వికసుఖము. సుందర సృత్యమును గాంచినను, సుఖకరమగు నాటకమును గాంచినను, సుందర స్త్రీ పురుషులను, బాలకులను, ఇంకేవైన బాహ్యవస్తువులను గాంచినను గలుగు సుఖము రాజససుఖము. వ్యభిచార పురుషులను, వ్యభిచారిణీ స్త్రీలను, పుత్రులును, బంధువులనుగాంచి మోహములోఁ బడిపోయినను, ఎవరికడ నైనను దీనతతో యాచించినపుడు వారేదైన నొసంగిన

గల్లు సుఖమును, దీనత్వమును బ్రదర్శించి కార్యసిద్ధిని గలుగఁజేసికొనిన సుఖమును దామససుఖము, ఇదేవిధముగ ద్రవ్యమును మూఁడు విధములుగ నుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ద్రవ్యము మూఁడు విధములుగ నెట్లుండును?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'సత్త్వగుణము నుత్పన్న మొనర్చునది. సత్త్వగుణ ద్రవ్యము, రజోగుణము నుత్పన్న మొనర్చునది రాజసము. తమోగుణము నుత్పన్నము గావించునది తామసము. అనాయాసముగ, నేవిధమగు యాచనమొనర్చక సరళముగ, శుద్ధముగ ధర్మపూర్వకముగ లభించినది సాత్త్వికము. యాచింపఁగా నశ్యంత ప్రయాసమున ననేక యుక్తులతో నితరులకు హానికలిగించి సంపాదించినది రాజసము. ఫల, కపటములచేతను, బలవంతమునను, నానా విధములగు ననుచితోపాయముల చేతను, ఇతరులతోఁ బోట్లాడి సంపాదించినది తామసము. ఉద్ధవా! ఇంకెంతని చెప్పుదును? దేశ, కాల, ఫల, స్వభావ, కర్తా, కరణ, క్రియా, నిష్ఠా, వ్యవహారములన్నియును ద్రివిధములే. అన్నిటికిని సాత్త్విక, రాజస, తామస భేదములు కలవు. వీని నన్నిటిని లెక్కించుట చాల కష్టము. ప్రకృతి అధిష్ఠానమునఁ గనఁబడు నవియు, వినఁబడు నవియు, నూహింపఁబడునవియు, సూక్ష్మాతి సూక్ష్మబుద్ధి ద్వారా తెలియఁబడు పదార్థము లన్నియును ద్విగుణమయములు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! ఈ త్రిగుణమయ సంసార బంధనము జీవునకేల ప్రాప్తించుచున్నది?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా ! ప్రపంచములోనికర్మలన్నియును ద్రిగుణాత్మకములే. ప్రాపంచిక కర్మలన్నియును నవశ్యము సంసారమును బ్రాప్తిపఁజేయును. బ్రహ్మలోకము కానిండు, స్వర్గము కానిండు, సరకము కానిండు, మర్త్యలోకము కానిండు, అందఱును గర్మకు వశీభూతులై సంసారములోనికివచ్చినానా యోనులలోఁ దిరుగుచుందురు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'అయితే స్వామీ ! జీవునకే సంసార చక్ర మెన్నటికిని విడివడదు. ఏలననఁగా నే ప్రాణియును గర్మచేయక ఒక్క ఊణమైనను నుండఁజాలదు'.

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఏల వదలదు? ఈ గుణములను జయించినచో జీవుఁడీ సంసారమును వేంటనే జయింపఁగలఁడు. బంధమును వీడి ముక్తినిఁజెందగలఁడు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! ఈ గుణము లెట్లు జయింపఁబడును?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'భక్తియోగము ద్వారా యీ గుణములు జయింప వీలగును. జీవి సమస్త ఆశలను వదలి సచ్చిదానంద ఘనుఁడనగు నాయందు మాత్రమే సమస్త వృత్తులనుంచునో, నాకొఱకే సమస్త కార్యముల నొనర్చునో నాయుండనన్య నిష్ఠనుంచు నా భక్తుఁడు నా స్వరూపమును

బొందును. కావునఁ దీవ్ర ప్రయత్నముతో నీగుణములను జయించుము.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! తీవ్ర ప్రయత్నమన నేమి?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఈ గుణసంగ రూపమగు సాంసారిక సుఖములకుఁ దిలాంజలులొసంగి, అహర్నిశము నన్నుఁ జింతించుచు, నా భజనమొనర్చుచు, నా నామ గుణములను గీర్తింపవలయును. ఎంతని చెప్పఁగలను. ఏదిచేసినను నన్నుద్దేశించి చేయవలయును. ఏలననఁగా జ్ఞాన విజ్ఞాన ప్రాప్తి సాధనమగు నీ మానవశరీరమున కిదియే శ్రేష్ఠమగు పరమ పురుషార్థము. దీని ద్వారానే భగవానుని యొక్క సాక్షాత్కారమును బొందనగును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'అయితే స్వామీ! అప్పటి కప్పుడు గుణాతీతుఁడెట్లు కాఁగలఁడు? మనము గుణముల లోనే పుట్టితిమి గుణములలో వర్తించుచున్నాము. ఒక్క సారిగా గుణాతీతుఁడగుట యనఁ గల్పనాతీతమే కాఁగలదు. ఊహింపనైన నూహింపరాదు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఒక్కసారిగా గుణాతీతుఁడగునని యెవఁడన్నాడు. విచారశీలుఁడగు బుద్ధిమంతుఁడగు వివేకి ముందుగా రజోగుణముద్వారా తమోగుణమును జయించి, అంతసత్వగుణము ద్వారా రజస్సును, దమస్సును

జయింపవలయును. సత్వము వృద్ధియైనకొలది క్రమక్రమముగా నింద్రియములను వశమొనర్చుకొని, వానిని సంయమనమొనర్చుకొని, ప్రమాదవశమున విషయముల వైపునకు మనస్సు పోయినచో, విషయాసక్తినుండి మనస్సు నీవలకు లాగివేయవలయును. చిత్తమును విషయములనుండి తొలగించిన కొలది, వానియందలి ఆసక్తి తగ్గిపోవుచుండును. మనస్సాధారము లేక నిలువఁజాలదు. దీనికేదో ఆధారముండి తీరవలయును. కావున నన్నే ఆధారముగఁ బెట్టుకొనవలయును. నాయందే మనస్సునుంచవలయును. నిరంతరము నా భజన ధ్యానముల నొనర్చుచుండవలయును. ఈవిధముగఁ బూర్ణ సత్వగుణ మేర్పడినచో దానియందును నాసక్తినిఁ దీసివైచి శాంతచిత్తము, నిరపేక్షభావముతో శాస్త్రములోఁ జెప్పఁబడిన నానాయుక్తులద్వారా సత్వగుణమూపైనను విషయమును బొందవలయును.

ఉద్ధవుడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! సత్వగుణమునుజయించు యుక్తి యేది?'

భగవానుడిట్లనెను:- 'ఎవఁడు దేనిని ధ్యానించుచుండునో అతఁడదియే యగును. నేను గుణరహితుఁడను. నిరంతరమునన్ను ధ్యానించినచో జీవుఁడు తన జీవత్వమును వదలి నన్నే పొందును. ఇంతవఱకు జీవుఁడు తానపూర్ణుడననుకొనుచుండెడివాడు. ఏలననఁగా నాతఁడు లింగకరీర

రూపమగు ఉపాధితోఁ గూడుకొనియున్నాఁడు. ఆతఁడతః
కరణముతోఁగూడ యీ యుపాధినిఁ బరిత్యజించినచోఁ దన
యొక్క అపూర్ణతను ద్యజించి, పరిపూర్ణబ్రహ్మనగు నన్నుఁ
బొందును అప్పుడాతఁడు బాహ్యవిషయములను గాని
ఆంతరంగిక విషయములనుగాని చింతింపఁడు. విషయ
రహితుఁడును, గుణాతీతుఁడును, శుద్ధ పరిపూర్ణుఁడును
గాఁగలఁడు. నే నత్యంత సంతోషమున నీకు గుణములయొక్క
కార్యములను గూర్చి చెప్పితిని. గుణాతీతుఁడగుటకు యుక్తిని
గూడ చెప్పితిని. ఇప్పుడు నీవేమి వినఁదలఁచుచున్నావు?

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను :- ‘స్వామీ! ప్రతిదినమును
భోగించుచుండినను నీ సాంసారికవిషయములందువైరాగ్యము
కలుగుటలేదు. ఒక్కసారిభోగించిన నింకను భోగింపవలయు
ననియే కోరిక కలుగుచుండును. ఇంతేకాదు, ఎంతగా ననుభ
వించుచుండిన నంతగా నిచ్చ పెరుగుచుండును. దానికేమి
చేయవలయును?’

భగవానుఁడిట్లునెను :- ‘దీనికొక్క ఉపాయము కలదు.
దుస్సంగమునుండి చిత్తమును దొలఁగించి సత్సంగమునందు
మనస్సునులగ్న మొనర్పవలయును. ఈవిధముగ సత్సంగ ప్రభా
వముచే, జిత్తము విషయములనుండి తొలఁగును. విషయ
వైరాగ్యము కలిగినచో, మనస్సు నాయందు స్వతః లగ్నము
కాఁగలదు.’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! విషయ వైరాగ్య మెట్లు కలుగును? దయతో నీ యుపాయమును నాకు జెప్ప వలయును. ఈవిషయమును స్పష్టమగు విస్తారముగ జెప్ప వలయును.'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'మంచిది. ఇప్పుడు నేను నీకు సంసార వైరాగ్యమార్గమునుగూర్చి జెప్పెదను. ఈవిషయమున ఐలమహారాజు గాథ కలదు దానిని నీవు వినుము.

సూతుఁ డిట్లనెను :- 'మునులారా! ఇప్పుడు నీవు భగవానుఁడు చెప్పిన వైరాగ్యోపాయమునకు సంబంధించిన ఐల గీతను వినుడు.'

ఐల గీత

శ్లో॥ ఐలః సమ్రాడిమాం గాథా మగాయత బృహచ్చవా ।

ఉర్వశీ విరహాన్మహ్యాన్నిర్విణ్ణః శోక సంయమే॥

— శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౨౬ అ. ౪ శ్లో॥

వ. 'ఉద్ధవా! అత్యంత కీర్తిశాలియగు ఇలా పుత్రుఁడగు ఐలమహారాజు ఉర్వశీ విరహమునకు విమోహితుఁడై ఆ శోకమంతము కాఁగానే పశ్చాత్తాపముతో నీ గాథను గానమొనర్చినాఁడు.'

— శ్రీ మహాద్భాగవతము.

వాస్తవమున జీవునకు బంధనమేమియును లేదు. విషయసంగముచే నజ్ఞానమునకు వశీభూతుడై ఆ గుణములను దనయం దారోపించుకొని, సుఖదుఃఖములను బొందుచున్నాడు. ఈ విషయములతో నాకు సంబంధము లేనే లేదని నిశ్చయ మొనర్చుకొనినచో సుఖదుఃఖములుండవు. సర్వత్ర ఆనందమే యుండును, మాయాస్వరూపమును దెలిసికొనక దాని వలలోఁబడినాడు. దాని స్వరూపము తెలిసినా లజ్జావతియగు మాయ మరల నా వైపునకు గూడ రాదు. ఈ సంబంధమున నొక కథ కలదు.

ఒక గొప్ప శుద్ధ సదాచారుఁడగు బ్రాహ్మణ యువకుఁడు కలఁడు. ఆతని సమీపమున నొక స్త్రీ నివసించుచుండెడిది. పైకి చూచుట కామె మిక్కిలి సుందరి, సుశీల, లజ్జావతి, గుణవతి, సదాచారిణిగాఁ గనబడుచుండెను. కాని వాస్తవమున నామె వ్యభిచారిణి. ఎవఁడైన సరళుఁడును, నమాయకుఁడును గనఁబడినా ఆతని వలలో వైచుకొనెడిది. ఆమె సర్వసాధారణముగ వేశ్యవలె నుండినచో, మంచివారామె సమీపమునకుఁ బోకుండెడువారు. కాని ఆమె తన వాస్తవిక విషయమును దాచినది. ఆమె లజ్జావదనయై కనఁబడుచుండుటచే నందఱామెనుసదాచారిణిగ భావించుచుండెడివారు. మంచి మంచివారామె రూపజాలమునఁ బడియు, నామె పులిబుచ్చికపు మాటలకు వశపడి ఆమె వలలోఁబడు

చుండిరి. ఆమె యెవనితో సంబంధమును బెట్టుకొనునో, వానితో మాత్రమే తాను సంబంధమును బెట్టుకొంటినని యొట్టుకొని ప్రమాణములు చేయుచుండెడిది. ప్రపంచమున నీవే నాకు గతియనును, ఆమె తన మాయాజాలము నా నదాచారియగు యువకునిమీదను వైచెను. ఆమె తీపితీపిమాటల కాతఁడు మాయలోఁ బడిపోయెను. ఆమె మోహన రూప మాతని మోహపెట్టెను. ఆతఁడామెను దన ప్రాణముల కంటె నధికముగఁ బ్రేమించుచుండెను. నా సర్వస్వము నీవే యని ఆమె ఆతనితో శపథపూర్వకముగ వనుచుండెడిది.

ఒకదినమున నా బ్రాహ్మణకుమారుఁ డకస్మాత్తుగ నామె యింటికిఁ బోయెను. అచ్చట నామెతో నెవఁడో మాటలాడుచుండెను. ఈతఁడు చాటున మెదలక నిలుచుండి వినుచుండెను. లోపల ఒక యువకుఁడును నామెయును దనతో నిదివఱకెట్లు మాటలాడెనో సరిగా నట్లే మాటలాడుచుండెను. ఇప్పుడాతనికి జ్ఞానము కలిగెను. ఆతఁడిట్లనుకొనెను :- 'నేను భ్రమలోఁ బడితిని. ఈ మాయావతి నన్నంధకారముననుంచి, నావద్ద కపటప్రేమనాటక మాడినది' హఠాత్తుగ నామె తలుపును దెఱచిచూడఁగా నాయువకుఁడచ్చటనిలుచుండెను. ఆతఁడు తనమాటలను వినినాఁడని ఆమె తెలిసికొనెను. పైరిణిక దా, పైగా స్త్రీసుభమగు లజ్జ ఆమెకు గలదు. ఆమె మిక్కిలి లజ్జించెను. తనయథార్థస్వరూపము నా యువ

కుడు గ్రహించినాడని తెలిసికొనెను. యువకునిమోహము నశించెను. అతనికి దన సదాచారముయొక్క పూర్వస్మృతి జాగృతిని జెందెను. అతడు స్వస్థుడయ్యెను. ఇదివఱలో నాతడు వచ్చుచుండిన నామెకెంతోసంతోషముగనుండెడిది. ఇప్పుడా యధార్థస్వరూపమును దెలిసికొను నశ్చటికి ఆమె కాతడు నగణ్యవస్తువయ్యెను. తన సంగతిని దెలిసికొని నాడని ఆమె తెలిసికొనఁగానే యింక నాతని కడకామె రానేలేదు. ఇది దృష్టాంతము. ఇంక దాష్ట్రాంతమును వినుడు. ఈమాయయే స్వేణియగు స్త్రీ. జీవుడే సదాచారియగు యువకుడు. ఈమాయా స్వరూపమును దెలిసికొనఁజాల నంతవఱకు మాటిమాటికిని జన్మించుట తప్పదు. మాయా తత్వము తెలిసెనా మాయ యెచ్చటికిని బారిపోదుకాని, అది మన సమ్ముఖమునకు వచ్చుటకు లజ్జించును. అది వెంటఁ బడుట మానివేయును. జీవుడీసంసారమున నుండినను వాని నీసంసార మేమియును జేయఁజాలదు. జీవన్ముక్తుడై బ్రహ్మ సుఖము ననుభవించును. మాయనుండి మనస్సుతొలఁగఁగానే సచ్చిదానంద స్వరూపుడగు మాయాపతియందు మనస్సు లగ్నమగును.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఉద్ధవుడు వైరాగ్యమును గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా భగవానుఁడిట్లను :- ఉద్ధవా! దరిద్రునకుఁ బరిశ్రమ మొనర్పకయే విపులధనము లభించెనా,

ఆధనమునకు మూల్యముండదు. సహజముగఁ బుత్రుఁడు లభించిన నా పుత్రునియొక్క మహత్వము అనుభవమునకు రాదు. ఎన్నాళ్ళకును బుత్రుఁడు కలుగక వృద్ధావస్థయం దెన్నో నోములు వ్రతములొనర్చి శ్రమపడఁగాఁ గలిగిన పుత్రునిమీద అతి ప్రేమయుండును. అట్లే సహజముగ నా స్వరూప జ్ఞానసాధన రూపమగు మానవశరీరము ప్రాప్తిం పఁగా నతఁడు దానిమహత్వమును దెలిసికొనఁజాలకున్నాఁడు. అందువలననే అమూల్యమగు నీ మానవదేహమును దుచ్చ ములును నశ్వరములునగు విషయభోగము లనుభవించుటకు వినియోగించుచున్నాఁడు. ఈ మానవ శరీరముయొక్క మహ త్వము తెలిసెనా, ఆతఁడు మరల నీ క్షణికసుఖములకై తన కాలమును వృథాచేయఁడు. ఆతఁడు సదా సర్వదా భాగవత సేవ, పూజ, ఉపాసన, కథాకీర్తనాది భాగవతధర్మములందే కాలమును గడుపును. ఈవిధముగ నిరంతరము నాపరిచర్య యందేయుండువాఁడు మరల నీసంసారమునకు రాఁడు. ఆతఁడు తన అంతఃకరణమందే నిలిచి సచ్చిదానంద స్వరూపుండ నగు నన్నుఁబొందును. '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'అయితే స్వామీ! నీ జ్ఞానము కలుగఁగానే నశ్వరమగు నీశరీరమును వదలునా? '

భగవంతుఁడిట్లనెను :- 'కాదు. శరీరములు వదలి పోవలసిన అవసరమేమున్నది? ఈ శరీరములో నుండియును నాబ్రహ్మనందసుఖము ననుభవింపవచ్చును. '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'అప్పుడీ మాయయొక్క త్రిగుణము లాతని బాధింపవా?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'గుణవతియగు మాయాజాలమున్నంతవఱకే జీవునకు జీవత్వము, జ్ఞాన నిష్ఠద్వారా ఆతనికి త్రిగుణా తీతుఁడనగు నాయొక్క యథార్థజ్ఞానము కలుగఁగా నీ మాయాగుణము లన్నియును నవాస్తవికములుగఁ దోచును. ఇంకనాతఁడు వీనివలన నాకర్షింపఁ బడఁడు. పూర్వము రాణుల రక్షణకొరకు ఉంచఁబడువారు చూచుటకు బురుషుల వలెనే (ఖొజ్జాలు) ఉందురు. కాని వారి పురుషత్వము నశింపఁ జేయఁబడినది. వారుండుట వలన నేయభ్యంతర ముండఁజాలదు. వేయించిన గింజలు చూచుటకు మంచివి వలెనే యుండును, గాని అవి మొలవవు. అదే విధముగ గుణములయొక్క అవాస్తవికత తెలియఁగానే మాయామాత్రములగు గుణములలో నుండినను మానవుఁడు వానిలోఁబడఁడు. అతఁడు నిర్లిప్తుడై యుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! మానవుఁడే సులభ, సరళ సాధనద్వారా మాయాచక్రమునఁ బడకుండును?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా! నేనీ ప్రశ్నకు సమాధానము ననేకసార్లు సంగియున్నాను. మరల నొసంగెదను. నీవు నిరంతరము విషయ సంగమమున నుండినచో విషయములలోఁబడి పోయెదవు. నిశ్చయముగఁ బడెదవు.

కావున విషయదాసులై, పొట్టను నింపుకొనుటయును, గామ
వాసనను దృష్టిపఱచుటయును, బరమ పురుషార్థముగ
భావించు శిశ్నోదర పరాయణుల స్నేహమును బొరపాటున
నైనను జేయరాదు. త్యాగులును, సదాచారులును, జితేం
ద్రయులును, సత్పురుషులు నగువారి సంగమును జేయవల
యును. ఉద్ధవా! సీవు విచారించుము. నీకేమియును మార్గ
మును దెలియక, కన్నులతోఁ జూడఁజాలకుండిన మంచి
దృష్టి కలిగి వారి ననుసరించి, వారి వెంటఁ బోయినచో
నవశ్యము గంతవ్య స్థానమును జేరుకొనఁగలవు. అట్లుగాక
అంధుని వెంటఁబడి పోయినచో నాతఁడును గూఢమువఁ
బడును. వెంటనే సీవును బడిపోఁగలవు. విషయములకు
దాసుడైన వానివెంటఁబడి పోయినచో సీవును విషయా
నక్తుడవై పోయెదవు. వారు పరదారా పరధనముల వెంటఁ
బడి తిరుగుచుందురు. తనవల్లటి వారిని వెంటఁబెట్టుకొని
అమాయకులైన వారిని మోసగించి, వారిని శిష్యులుగఁ
జేసికొనితామును నరకమునఁ బడెదరు. తమ వెంటతమశిష్యు
లను నరకమునఁ బడవై చెదరు. కావునయథార్థమగుబరమార్థ
లాభమునుబొందగోరువారువిషయలోలుపులును, లోభులును
గాముకులునగు వారివెంట నెన్నటికినిఁబోరాదు. ప్రపంచము
నందు యథార్థమగు వైరాగ్యము కలుగనంత వఱకు, తల
లను బోడులొనర్చు కొన్నను, జడలను బెంచినను, గుడ్డలకు

రంగువైచుకొని యెన్నిమాలలు త్రిప్పుచుండినను మనస్సు విషయముల వైపునకుఁ బరువిడుచునే యుండును. భగవత్కృపచే విషయ వైరాగ్యము కలిగినచో నీ విషయము లన్నియును విషమువలెఁ దోఁచును. పురూరపునకు విషయ వైరాగ్యము కలుగఁగానే, ఆతనికి తుణమైనను విడిచియుండుని ఆ యూర్వసియే తుచ్ఛముగను, ఘృణితయగు గామిని గను దోచెను.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! పురూరవ చక్రవర్తికి ఊర్వశియందు బ్రేమ యెట్లు కలిగినది ? ఆతని కామ కారణమున వైరాగ్యమెట్లు కలిగినది ?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'పురూరవ చక్రవర్తి ఇలా తన యుండు. ఆతఁడు మిక్కిలి సుందరుండు. ఒక దినమున స్వర్గ సుందరియగు నూర్వశి ఆతని రూపమును గాంచి మోహితయైనది. ఆతఁడును నామె రూపమునుగాంచి మోహితుఁడయ్యెను. ఊర్వశి శాపవశమున రాజునకు భార్యయైనది. రాజామెను దన ప్రాణములకంటె నెక్కుడుగఁ బ్రేమించుచుండెను. నియమము పూర్తికాక మునుపే ఊర్వశి రాజును వదలి వెడలిపోయెను. రాజున కావోజులు మంచివికావు. రాజు యశస్వి. సప్తద్వీపవతియగు వసుంధర కేకైక చక్రవర్తి. గొప్ప గొప్ప మహారాజులు తమ సువర్ణ మండిత మణిమయ కిరీటములచే నాతని చరణములకుఁ బ్రణామ

మొనరించు చుందురు. అయినను నాతఁడు స్వర్గ సుందరి
యగు నామెయందు విమోహితుడై, ఆమెవెంట విహ్వ
లుడై, ఉన్నత్తునివలె, దిగంబరుడై పరువిడుచు దీనుడై
మాటి మాటికి నిట్లు పలుక నారంభించెను:- 'ఓసీ! కఠోర
హృదయా! కామినీ! కొంచెము సేపాగి నారెండు మాట
లను వినిపొమ్ము. నీవు లేక నేనెట్లు జీవింపఁగలను?' కాని
యా స్వర్గసుందరి రాజు మాటలను వినిపించుకొనకపోయెను.
రాజు మూర్ఛను జెందెను.

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ఉద్ధవా! ఈ క్రూర కాముని
పనినిఁ జూడుము. ఏయూర్వశితో మహారాజు వర్షములకొలది
యుండెనో, దేనియం దాసక్తినిఁ జెందుటచే నెప్పుడు తెల్లవారి
ననో, యెప్పుడు ప్రొద్దుక్రంకినదో ఆతనికిఁ దెలియదు.
నిరంతర మామె అధరామృతపాన మొనర్చినను ఆతనికిఁ
దృష్టికలుగలేదు. ఆతఁ డామెతో నొక్క క్షణమైనను
గలిసియుండినఁజాలునను వ్యగ్రతతో నుండెను. ఈ కామము
యొక్క విడంబన మెట్టిది? ఆ అప్సరసయొక్క విరహము
నందు జాలదినముల వఱకు విహ్వలుడై యుండెను. చివరకు
రాజునకు శోకము నశించెను. ఆతనికి విషయవైరాగ్యము
కలిగెను. ఏ యూర్వసియొక్క అంగములను గాంచి యింత
వఱకును రాజు విహ్వలుండగు చుండెనో, యిప్పుడా యంగ
ములే ఆతని కేవలింపుగా నుండెను. ఆ వైరాగ్య సమయ

మున రాజు తన్నుఁదాను దూషించుకొనుచు నిట్లు గీతమును
గాన మొనర్చె.

1

గీ. అయ్యో ! ఈ జీవనము వృథాయయ్యో నాకు
మోహమదిరను ద్రావి విమోహమునను
కామినీ వల జిక్కితి; ఘన నృపాల
వందిత పదారవిందుఁడ వనిత నన్ను
ఖగమృగాదులవలెను మర్కటమురీతి
నాటలాడించె; ఇప్పుడు నన్ను బాసి
ప్రేమ విడనాడి చనియెను; వికలమునను
వస్త్రభూషణముల వీడి పడతి వెంటఁ
బడితి సిగ్గును వీడి; నా పౌరుషంబు
ఓజబలము గుణమ్ములు తేజమెల్ల
వీడిపోయెను నా తెల్వి మాడిపోను
వందఁ జెందితి బుద్ధి ఆవంత లేదు.

2

మనస్సున స్త్రీ యొక్క అధరామృతపాన మొనర్పఁ
దలఁచు వానియొక్క జపతపములును, దానధర్మాదులును,
వేదశాస్త్రాధ్యయనమును, సకల సాధనమును వృథా. స్త్రీకి
లొంగనంతవఱకే శీల. సంకోచ, సర్వతా, జాతివర్ణకుల

ధర్మములు నడుచుట. కులటారూపమునకు వశపడిన జారు నకు ధికార్ము. స్త్రీ శరీరములో చర్మాసిమాంస, వసాదులేకదా ఉన్నది. దీని కంటె భగవంతుని భజించుట మంచిది.

3

ఓ మూఢమనస్సా! అతి అశుచియు, మూత్ర మల నిలయమునగు దానివలన నీవు సుఖమును గోరుచున్నావా? అమాయకపు పక్షులవలె గామినీవలలలో జిక్కనేల? అమృత లతయని విషలతను దిని పశువెట్లు బాధపడునో అట్లే చంద్రవదన వదనమును గాంచి, కాముకుడవై తెలియకున్నావు. ఇది అధమ పశువుయొక్క లక్షణము.

4

ఓ మూఢమనమా! నీవు స్త్రీయొక్క దేహమును బరమ ప్రియముగ భావించుచున్నావు. అది మల, మూత్ర, రుధిర, మజ్జా, కఫాది దూషిత వస్తువులకు నిలయమైనది. వీనిని నీవు సుధానిలయమువలె గాంచుచున్నావు. ఆమె ముఖమును, గన్నులను గాంచుచు నీవు నీరాణిగా భావించుచున్నావు. స్నేహమును దృఢమువలె ద్రెంపి క్షణములో విరాగివైతివి. పూలమాలయనుకొని సర్పమును భ్రమవశమునఁ గాంగిలించుకొంటివి. ఆమె యెప్పుడు వచ్చినదో,

యెప్పుడు పోయినదో కాని కథ మాత్రము మిగిలినది. ఇదంతయును మాయ అడించినది. ఇది పురాతనపు మోసకత్తెయే. ఓ మాయాపతీ! గిరిధరా! యదువరా! నన్ను రక్షింపుము.

5

జగద్విషయములు మిక్కిలి బలవత్తరములైనవి. కల్యాణమును గోరువాడు వీని విషయమున జాగ్రత్తగ నుండవలయును. విషయాసక్తులు విషయములను గూర్చియే చెప్పుచుండును. వాని గుణమును గూర్చి పొగడుచుండును. కావున విషయాసక్తుల సంగమును బూర్తిగా వదలి వేయవలయును. మనస్సే మనకు గొప్ప శత్రువు. ఇది బలవత్తరమైనది. నీవీ బాధలనుండి బయటపడదలచినచో దీని బంధువగు భగవంతుని చరణములను గట్టిగా పట్టుకొనుము.

భగవానుడిట్లు చెప్పుచున్నాడు:- ‘ఉద్ధవా! ఈ విధముగ నూర్వసియొక్క వియోగముచే మహారాజునకు మిక్కిలి ఆశ్చర్యగాని కలుగఁగా నాతఁడు మాటిమాటికిని దన్ను దూషించుకొనుచుండెను. అతనిపై నాకృప కలిగినది. అతనికి విషయభోగములయొక్క యథార్థజ్ఞానము కలిగినది. అతఁడు మాటిమాటికిని దీర్ఘ నిశ్వాసములను విడుచుచు నిట్లనుచుండెను:- ‘అయ్యో! నేను గొప్ప పండితుఁడ ననుకొంటిని. కాని నేనతి మూర్ఖుఁడను. రాజరాజేశ్వరుఁడనయ్యు

పృథివిని శాసించువాడనైనను, రక్షకుడను, బాలకుడ
నైనను గామిని క్రీడామృగమునైతిని. ఆమె సంకేతముల
నాడనారంభించితిని. నేను నా బుద్ధిని, విచారశక్తిని
గోల్పోయితిని. నేను గుఱ్ఱము, గాడిదె, ఆబోతులవలె
నన్నిటిని మఱచి కామిని వెంటబడితిని. నేను గోరినదేమి?
ఆమె ఒక్కసారి ననుగలిసిన జాలుననుకొంటిని. ఒక్కసారి
కలిసినదానితోఁ దృప్తిలేదు. కామవాసన యింకను వృద్ధి
పొందును. అగ్నిలో ఘృతాహుతమొత్తవైచిననంతగా సది
వృద్ధినిఁ జెందును. ఒక్కసారి ఆమె కలియుటచేఁ దృప్తి
కలిగినచో నామె నాకడ నెన్నోవత్సరములున్నది. అయినను
నాకొక్కక్షణమైనను దృప్తి కలిగినదా? నా మనస్సును నా
కులటా కామిని దొంగిలించినది. ఇప్పుడు నే నెవరిని శరణు
జొచ్చిన శాంతి లభింపఁగలదు. అటువంటి సుబాధియును
సుహృదుడును నెవఁడున్నాడు ప్రపంచమందలివారందఱును
స్వార్థులే. వారి మైత్రి స్వార్థసాధన నిమిత్తమై యుండును.
సకల మునిజన హృదయారవింద నివాసుఁడును, భక్తజన
రక్షకుఁడునునగు సర్వేశ్వరుఁడు మాత్రమే నన్నిపుడు
రక్షింపఁగలడు. అతని శరణువేడినచో నిజమగు శాంతి
లభింపఁగలదు. అయ్యో! ఆ కామిని నాకుముందే స్పష్టముగ
చెప్పినది. తాను స్వైరిణియనియు, నెవనికిని బంధింపబడి
యుండననియుఁజెప్పినది. తాను నిత్యమును నూతన పతులను

గోరుకొందున నెను. నేను జాతి, కుల, విద్యా, ఐశ్వర్య, స్థానాస్థానములు, శుచి, అశుచి, సమయాసమయముల విచారమొనర్పనని మొదటనే చెప్పినది. ఎచ్చటనైనను, ఎవ్వరికడనైనను, నెప్పుడైనను దనకు గామసుఖములభించునో ఆచ్చటికిఁబోవుదున నెను. ఈ విధముగ నామె నిజమగు వచనములను బలికి, నన్ను సచేతునిఁగావించెను. కాని నా బుద్ధి బండబాటిపోయినది. నేను గామాంధుఁడనై నా వివేక శక్తినిఁ గోల్పోయితిని. నాకామె శబ్దమమృతము వలెఁ దోచినది. దానివలన నా మోహము తగ్గుటకు బదులుగా వృద్ధియయ్యెను. ఆమె మాటిమాటికి ఇట్లనుచుండెడిది.

ఆమెను నేను దోషమెంచను. ఆమెను దోషమెన్నుట కేవిధమగుఁగారణమును లేదు. పంకరపడియుండిన త్రాటిని సర్పమనుకొనిన నాదోషము త్రాటిది కాదు కాని అట్లు భావించినవానిదే. నేను నాయుండ్రయములను వశమందుంచు కొనినఁ జిత్తమును జంచలముగఁ జేసికొనకుండిన, నామె కవకాశమీయకుండిన, ఆమెను స్పర్శింపకుండిన నామె బలవంతము చేయదు. నేను తెలిసి తెలిసి సంతోషమున విషపానమొనర్చితిని.

అయ్యో! నేను మోసపడితిని. నా సర్వస్వమును గోల్పోయితిని. నేను దేనికినిఁ బనికిరాకపోతిని. నామతి చెడిపోయినది. నే నంధుఁడనైతిని. సుఖమునైనను నే నపవిత్ర

వస్తువుమీఁద భావించితిని. ఏశరీరముయొక్క అంగప్రత్యంగములనుండి దుర్గంధము వెలువడుచుండునో దానిని నేను సుఖసాగరముగ భావించితిని. దేనిని నే నధరామృతమని పానమొనర్చితినో, చర్మముచేఁ గప్పఁబడిన నెఱ్ఱని మాంసము ఎంగిలిచేఁ గూడుకొన్నది. వివేకియగువాఁడా అపవిత్రవస్తువువైపునకు కన్నులనెత్తి చూడఁగలఁడా? కాని నేను దానిని నా సర్వస్వమనుకొంటిని. మూత్ర రక్తములతోఁ దడిసినయంగములను బొంది నేను సంతోషించితిని. మలమునందలి, రక్తమందలి, చీమునందలి కీటకములు వానిలో నుండియే సుఖానుభవమును జెందుచుండును. ఆ మల, రక్త, చీములయందుగల పురుగులకును నాకును భేదమేమి కలదు? నేను మాటిమాటికినిఁ బ్రేమ ప్రేమయని యఱచు చుండును. ప్రేమయే అఱచుచున్నట్లుండెను. ప్రేమశబ్దమునుగూడపాడుచేసితిని. అవమానించితిని. ప్రేమ నిత్యవస్తువు. భగవంతుని స్వరూపము. ప్రేమింప వలసినది ప్రభువును. అసత్తును, మలినమును, పరమఘృణితమగు నీ శరీర మెక్కడ? సత్య, శుద్ధ, సర్వశ్రేష్ఠమగు ప్రేమశబ్ద మెక్కడ? నే నమృతమునందు విషమును బోసితిని. హాలాహలమును సుధయని సంభోధించితిని.

ప్రేమ భగవానుని రూపము. కాని యీ శరీరమేమున్నది. దీనివిషయము తెలియదు. తల్లిదండ్రులు పుత్రుని

శరీరము తమ రజోవ్యములచే నేర్పడినవి కావునఁ దనుదని అనుచుందురు. మీరు కన్నను నే నన్నిసాక్షిగాఁ బెండ్లాడితిని కావున నా ప్రాణనాథుఁడీతఁడని భార్య యనును. ఎవరివద్ద పనిచేయునో ఆతఁడు నే నీతిని ద్రవ్యమొసంగి క్రయ మొనర్చితిని గావున నీ శరీరము మీఁద నా కధికార మున్నదని యజమాని యనును. నక్క, గ్రద్ద, కుక్క, అన్ని యిట్లందురు - మియివ్వుము వచ్చినట్లు వాగుకొనుఁడు. ఎవరేవస్తువును దినెదరో అది వారిది. చివరకు దానిని మేము తినవలసినదే. ఈవిధముగ నీ శరీరమునకు జాలమంది గ్రాహకులు కలరు. చివరకు మిగులున దేమియునులేదు. కాని పిడికెడు బూడిదె కాఁగలదు. ఈ యనిత్య శరీరమునకై స్త్రీ పురుషులు చచ్చుచున్నారు. నీవు నా జీవనము. నా సర్వస్వము. నా ప్రాణనాథుఁడవు పురుషుఁడిట్లను - 'నీవు చంద్రవదనవు - మృగనయనివి. విపుల జఘన కలదానవు. కమలనయనివి. నాకు బ్రాణప్రియవు నీ మందహాసము ముందు సర్వస్వమును ద్యాగమొనర్పఁగలను. కామునియొక్క క్రూరక్రీడ యెట్టిది? మాయయొక్క మమతా పూర్ణుఁడగు మోహక పుత్రుఁడెక్కడ?'

దీనికి ముఖ్యముగఁ జేయవలసిన పనిఒక్కటే. ఇంద్రియములను విషయములమీదకు బోనీయక విరక్తుఁడు కావలయును. విషయములు, ఇంద్రియముల సంయోగము చేతనే

మనస్సునందు వికారముజనించుచున్నది. తాను విననట్టియు, జూడనట్టియు, అనుభవింపనట్టియు విషయము మిఁద మనస్సు పోనేపోదు. కావున సాధ్యమైనంత వఱకు ఇంద్రియములకు విషయ సంయోగమును గలుగనీయరాదు. ఇట్లు చేయుటచేఁ గ్రమక్రమముగఁ జిత్తచంచలత నశించును. మనస్సు స్థిరముగను, శాంతముగను నగును. కావున సాధ్యమైనంతవఱకు కాముకులయొక్కయుఁ గామినులయొక్కయు సంగత్యము జేయరాదు. పొరబాటున వీరిసంగ మొనర్చినచో నాతఁడు నిశ్చయముగఁ బతనమై పోవును. మనస్సు స్వాధీనమైనదని పొరబాటుననైన నమ్మఁగూడదు. గొప్ప గొప్పజ్ఞానులును, ధ్యానులును, వివేకులును దాము జయించినామని అభిమానమును జెందఁగానే, వారినిఁ బతనము కావించి వారియభిమానమును నాశన మొనర్చును. కావున నేనా యత్సరసను జింతింపక నింతర మచ్యుతనిఁ జింతించెదను. ఆతని శరణువేఁడెదను. '

భగవానుడగు శ్రీకృష్ణచంద్రుఁ డిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! ఈవిధముగఁ బురూరవుఁడు ఊర్వశీ లోకమును వదలిపెట్టి పోయి, తన యంతఃకరణమం దాత్మస్వరూపముగ నుండినఁ బరమాత్మనగు నన్నగుర్తించి సుఖశాంతులను జెందెను. గాజున కింతటి మోహము సంగమము వలననే కలిగినది. కావునఁ బరమార్థేచ్ఛ కలవాఁడును గాముకులతో సంగ

మొనర్పరాదు. కామినుల యందుగల మనస్సును భగవద్భక్తులయం దుంచవలయును. సాధుసంగ మొనర్పవలయును. వారితో స్నేహమును సనురాగమును గలిగి యుండవలెను. నిరంతరము సాధువులకడకుఁ బోవుటచేఁ బరమార్థమునందు నీకు రుచికలుగును. సాధువులు భాగవతకథలను వినిపించుచుందురు. సదుపదేశముల నొసంగుచుండెదరు. దీనివలన మనస్సునందలి విషయాసక్తి నశించిపోవును. '

ఉద్ధవుఁ డిట్లుడిగెను :- 'స్వామీ ! మీరు దుస్సంగ పరిణామమును గూర్చి చెప్పితిరి. ఇప్పుడు సత్సంగమహిమమును గూర్చి చెప్పవలయును. సాధువు కడకు బోయినచో నేమి లాభము కలుగును?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- మంచిది ఉద్ధవా ! ఇప్పుడు నేను నీకు సత్సంగమాహాత్మ్యమును గూర్చి చెప్పెదను.'

సూతుఁ డిట్లనెను :- 'మునులారా ! భగవానుని మాటలలో మీరందఱును సత్సంగ మహిమమును శ్రవణ మొనర్పుఁడు.'

సాధు సమాగమ మాహాత్మ్యము.

శ్లో॥ సంతోఽనపేక్ష మచ్ఛిత్తః ప్రకాంతః సమదర్శినః ।

నిర్మమా నిరహంకారా నిర్ద్వంద్వా నిష్పరిగ్రహః॥

తేషు నిత్యం మహాభాగ ! మహాభాగేషు మక్కుథాః ।

సంభవంతి హితా నృణాం జుషతాం ప్రపునస్త్యథమ్॥

—శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౨౬ అ. ౨౨ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా! సాధువులు, నిరపేక్షులు, నాయందు మనస్సు నుంచువారు, ప్రశాంతులు, సమదర్శులు, నిర్మములు, నిరహంకారులు, నిర్ద్వంద్వములు, అపరిగ్రహులుగ నుండురు. మహాభాగా! ఆ సాధుపురుషులకడ నిత్యమును నా భాగవత కథా ప్రవచనములు జరుగుచుండును. ఆ కథలు మానవులకు హితకారులగును. వానిని సేవించువారల సమస్త పాపములను నాశమొనర్చును.

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

ఈ జగత్తు భావమయము. మానవుఁ డే భావన చేయునో అట్లే అగును. శరీరము పరమాణు పుంజము. ఎట్టి పరమాణువులు దానిలో నేర్పడి యుండునో, అది అట్టి ప్రభావమును నలువైపులను స్థాపించును. ఒక వ్యాపారి యుండెను. అతఁడు వ్యాపార మొనర్పఁగా నాతని అణు పరమాణువులందు వ్యాపారమే ప్రవేశించెను. అతఁడెచ్చటఁ గూర్చుండినను వ్యాపారమును గూర్చియే చింతించుచుండును. ఇసుకలో గూర్చుండఁ బెట్టిన నిసుకవ్యాపార మొనర్ప యుక్తి నాలోచించును. అతనికడ నెవరినిఁగూర్చుండబెట్టినను వ్యాపారసంకల్పమే కలుగును. భిక్షకుని దగ్గఱ గూర్చుండిన

భిక్షుమొత్తునుపాయములు తోచును. ఎవనియొక్క ఆలోచన లెంత బలవత్తరములుగనుండునో, వాని యాలోచనలు బలవత్తరములై నిర్బల విచారములు కలవారిపై పడును. ఒకానొకఁడు దొంగతనము చేయుచుండును. వాని ఆలోచనములు దృఢములయ్యెను. ఇంకొకఁడు దొంగతనము చేయుట తప్పని భావించును. కాని జీవనముకొఱకు వివశుడై, బలహీనపుటాలోచన కలిగి తానును దొంగతనము చేయవలయునని సంకల్పించెను. దైవవశమున నాతనికా దృఢ విచారముగల దొంగ లభించెను. ఆతఁ డీతనిపైఁ దనసహానుభూతినిఁ జూపించెను. ఇప్పు డాతని దృఢ విచారము లీతని నుత్తేజితము కావించెను. ఆతఁడును దొంగయయ్యెను. దొంగల ముఠా యీ విధముగనే యేర్పడుచుండును. వారిలో నందఱును దొంగలుగ నుండురు. దళపతి ప్రభావముచేఁ బ్రభావితులై వారికిట్టి భావములు కల్గును.

ఒకానొక ఋషి కొన్ని వేల సంవత్సరములు తపస్సుచేసి చివరకొక్క అప్పుక వలలోఁ బడినాఁడని చదువుచుందుము, వినుచుందుము. ఇదియును సంతే. ప్రాణిమాత్రుని హృదయములోఁ గామము హృదయమందు స్వాభావికముగ నుండును. దాని నణఁగఁద్రొక్కి తపస్సును జేయును. కామవాసన ఉత్పన్నమైనపుడు దాని నాతఁడణఁచును. శుద్ధమగు నాచరణముగల స్త్రీ ఆతని కడకు బోయినచో నాతని

కేభావమును నుత్పన్నముకాదు. ఏలననఁగా నిద్దరి పరమాణువులును శుద్ధములు. అప్సరసలయొక్క స్వభావము కామము. వారు స్వర్గమందలి వారలకు కామసుఖమును గలిగించుటయే వారివృత్తి. స్వర్గమందలి పురుషుల సాంగత్య మొనర్చుటచే గామ సంసారములు సుదృఢములగును. వారు వచ్చి తపస్వులు, ఋషులు, మునులకడ వినయమును జూపి, సేవా శుశ్రూషలొనర్చుచుందురు. ప్రేమయొక్క ఆకలి ప్రపంచమున ప్రాణిమాత్రులకుండును. విశేషించి స్త్రీలయందుండును. వారు తపస్వుల యెడలఁ బ్రేమను బ్రదర్శించినచో వారికాకర్షణము కలుగును. వారాతని సాంగత్యమునకుఁ బోఁగానే యింతవఱకునునణఁగి యుండినఁ గామభావములు ప్రబల పరమాణువులను బొందిపెల్లుబు కును. సమ్ముఖమునఁ గామాహారము దొఱకఁగనే అత్యధిక ఉత్తేజనా పూర్ణులగుదురు.

శుభ విచారముల స్థితియు నింతే. సంసారముయొక్క అనిత్యతనుగాంచిన నందఱకును గొలఁదిగనో గొప్పగనో అవశ్యము వైరాగ్యము కలుగును. అందఱును శాంతినిఁ గోరుకొందురు. కాని గృహస్థులకు సాంసారిక జంజాలములచే వైరాగ్యము నిలువదు. చిత్తమును శాంతినిఁ జెందదు. సాధు మహాత్ములు నిరంతరము సంసారము నశ్వరమైనదని వైరాగ్య విషయములను చింతించుచుందురు. వారు మనస్సు

నేకాగ్రముగను శాంతముగను నుంచుకొనుటకు సంతతము ప్రయత్న మొనర్చుచుందురు. వారిసమ్ముఖమునకు సాంసారికములగు దెబ్బలను దిని, అశాంత చిత్తముతో మానవుఁడు వారికడకు బోయినచో, వారివైరాగ్యము యొక్క ప్రబల పరమాణువులచే నాతనికి వైరాగ్యభావము పెల్లుబుక, శాంతి ననుభవించును. అవి తొలఁగి పోఁగానే మరల సాంసారికవిషయములు అట్టిఆలోచనములు వచ్చుచుండును. ఆ వైరాగ్యభావము శాంతించును. మరల సాంసారము జ్ఞాపకమునకు వచ్చును. విరాగులవద్ద జీవనోపయోగకరములగు, తమకుఁగావలసిన సౌకర్యములు లేకున్నను వైరాగ్యము చల్లఁబడును.

ఇంతకుఁ జెప్పఁదలఁచిన దేమనఁగా నెవనికేవస్తువు అవసరమగునో, అతఁడట్టి దృఢవిచారము గలవారి సంగమొనర్పవలయును. కామసుఖమును గోరువాఁడు కాముకుల యొక్కయు, కామినుల యొక్కయు, సాంగత్య మొనర్పవలయును. భగవద్భక్తికలవానికి భగవద్భక్తులగు సాధువుల సాంగత్య మొనర్పవలయును. సత్సంగమునకు మించిన సాధనమింకొకటి లేదు. సత్సంగముచేతనే పరమార్థవస్తువు యొక్క యథార్థప్రాప్తి కలుగును.

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! ఉద్ధవుఁడు సత్సంగమునుగూర్చి ఉత్సాహమును బ్రకటింపఁగానే అతనికి

జెప్పుచు శ్యామసుందరుఁడిట్లనెను:- ‘ఉద్ధవా! ఈ సంసార సాగరమును దరింపవలయునను కోరిక కలవాఁడు సదా సర్వదా సత్పురుష సాంగత్యమొనర్పవలయును. పొరబాటున నైనను గామినీసాంగత్య మొనర్పరాదు. సజ్జనులతో ననురాగమును జెంచుకొనవలెను. ఎవరెవరితో సాంగత్యమొనర్చునో వారు వారికి దమకుఁబ్రിയమగు వస్తువునొసంగుదురు. సాధువులకడ నన్నిటికంటెను బ్రിയమగు వస్తువేది? జ్ఞాన వైరాగ్య, భక్తులు. జ్ఞాన వైరాగ్యములు భక్తికి పుత్రులు. భక్తి కలుగఁగానే యీ పిల్లలు తమకుదామే తల్లి పెను పెంటఁ దిరుగుచుందురు. కావున భక్తగణము తమ ఆశ్రితులకు భగవద్భక్త్యుపదేశము నొసంగెదరు. పెంటనే యీ సంసార వైరాగ్యమును గలుగును. ప్రపంచమందలి సమస్త వస్తువులును నశ్వరములు, క్షణభంగురములు, అశాశ్వతములు. కావున వీనియందు మోహమును జెందరాదు.’ ఈవిధమగు సదుపదేశ మొసంగి, వారి మనస్సునందలి విషయాభక్తిని మూలమట్టముగఁ దుడిచివేయుదురు. సాధువులకడకు బోవువారి కెన్నడును నకల్యాణము కలుగదు.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- ‘స్వామీ! సాధువులను గుర్తించు పెట్టు? వారిలో నేయే విశేషములుండును?’

భగవానుఁడిట్లనెను:- ‘సాధువులు దాగి యుండరు. కస్తూరిని దాచిన దాగునా? దాని వాసన కొట్టి తీరును,

సాధువులయొక్క గుణముల తాకికములుగనుండును. వానినిఁ జెప్పఁజూచినఁ బ్రకటముకావు. సాధువులలో సమస్తకల్యాణ గుణము లుండును. వారుగుణనిలయములు. అయినను నీ గుణములు వారిలో విశేషముగనుండును. —

1. నిష్కామము:-

సాధువులు మనస్సులలో సాంసారిక కామనలుండవు. వారేకర్మచేసినను నిష్కామ భావముతోఁ బ్రభుప్రీత్యర్థమై చేయుదురు. ఎవరినైనఁ గలిసికొనిన నిస్వార్థులై పరమార్థ భావముతోఁ గలియుదురు. సమస్త కామనలకును నుద్గమ స్థానమును, గామపూరకుఁడగు శ్రీహరినిఁ బ్రాప్తించినవారికి గోరవలసిన దేమి యుండగలదు? అట్టివారు త్రిణికములగు శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధయుక్తములగు నీయల్ప సుఖముల నేల కోరెదరు?

2. మచ్చితమద్గతప్రాణ:-

సాధువులచిత్తము సదా నాయం దేలగ్నమైయుండును. పైకి వారు వ్యావహారికవాక్యములను బలికెదరు. సాధారణులవలెనే వారన్యకార్యముల నింద్రియములతోఁ జేయుదురు; కాని వారిచిత్తము నా మీఁదనే యుండును. వారి ప్రాణము శ్వాసశ్వాసయందును నానామోఽచ్చారణమొనర్చుచుండును. వారి వ్యాపారము నాకొఱకే యుండును.

3. ప్రశాంతము :-

సాధుజనులెల్లప్పుడును నత్యంత శాంతులుగనుందురు. వారి ముఖమండలము నుండి శాంతి ఉట్టిపడుచుండును. వారత్యంత ఉత్తేజనా ఘటనచేతను నశాతులుకారు. నిస్తరంగ సాగరమువలె శాంతముగను, గంభీరముగను నుందురు.

4. సమదర్శి:-

సాధువుల హృదయమున వీరు నావారు, వారు పరాయి వారు, వీరు నాజాతివారు, వారు పరాయి జాతివారను భేదముండదు. వారిదృష్టిలోఁ బ్రాణులందఱును నాత్మ స్వరూపులే. అయినను యోనిననుసరించి భేదవ్యవహారము చేయవలసియే యుండును. ఒకఁడు రోగి, యింకొకఁడు స్వస్థుడైనపుడు భోజనమున భేదభావము చేయవలసి యుండును. ఒకఁడు మంచి ఆకలి కలవాఁడు, ఇంకొకఁడు బుద్ధిజీవి. మస్తిష్కముతోఁ బనిచేయును. ఇంకొకఁడు శారీరకపరిశ్రమ మొనర్చును, వీరి భోజనమువిషయమున విషమతను జూపింపవలయును. ఒకఁడు యజమాని, ఇంకొకఁడు పురోహితుఁడు, ఇంకొకఁడు పరిచారకుఁడు. కావున స్థానమునందును భేదభావ మొనర్పవలయును. బయటకివియన్నియును భేదముకలిగి యుండినను మానసికముగ నన్నిటియందును నొకే యాత్మకలదని అందఱును సమభావముతోఁ గాంచును. ఎవనిదృష్టిలోఁ

బ్రాహ్మలందఁ జొక్కటియే యనుభావ ముండునో, ఆతఁడే సాధువు.

5. మమతాశూన్యత:-

సాంసారికులు మమత్వములో మునిగియుందురు. ఇది నాయిల్లు, యిది నాధనము, వీరు నాపిల్లలు, ఇది నాకుటుంబ పరివారమే, వీరిని నేను బోషింప వలయును అని యిట్లు మమకారము కలిగియుండుటచే సాంసారికులు దుఃఖులుగను, జింతితులుగను నున్నారు. సాధువు తనవాఁడొక్క శ్రీహరియే నని భావించును. నన్నే తన సర్వస్వముగ భావించును. ప్రపంచముమీఁదగల మమకారము నంతను నామీఁదనే యుంచును. ఏదిచేసినను నాసేవయను భావముతోఁజేయును. వారెవరినిఁ దమకన్యముగ భావింపరు. తమ దంతయును నా స్వరూపముగ భావించెదరు. వారు నన్నువీడి యింకెవరి మీఁదను మమకారమును బెట్టుకొనరు.

6. అహంకార రాహిత్యము :-

తాను జ్యేష్ఠుఁడననియు, శ్రేష్ఠుఁడననియు సాధువున కుండదు. అందఱును నన్నుఁ బూజింపుఁడు, నాప్రతిష్ఠను నిలుపుఁడని యనఁడు. నన్నెవరాదరింపరో వారు నా శత్రువులు, ద్వేషులనఁడు. సమస్త కలహములును, కొట్లాటలును నహంకారము వలననే వచ్చుచుండును.

7. నిర్వృద్ధము :-

సుఖదుఃఖములును, పాపపుణ్యములును, మంచి చె
లును, ఉచ్చ నీచలును, చిన్న పెద్దలును, హాని లాభము
లును, జీవన్మరణములును, కీర్త్యపకీర్తులును నీ ద్వంద్వముల
సాధువులలో నుండవు. ఏలననఁగా భగవానుని యండి
ద్వంద్వములుండవు. ఇఁక భక్తులలో నెచ్చోనుండిరాఁగలదు
వారు ద్వంద్వాతీతులై ఆనంద పూర్వకముగ నా భజనలో
మునిఁగి యుందురు.

8. అకించనత్వము :-

సమయమునకు నాకు ఫలాని వస్తువు లభించునో
లభింపదోయని జనులు సాధారణముగ సంగ్రహించు చు
దురు. అందువలన వారు చాల వస్తువులను సంగ్రహించ
చుందురు. కాని భగవద్భక్తులు యోగక్షేమములను గాంచ
వాఁడు శ్రీహరియేనని భావించెదరు. ఎప్పుడేవస్తువు తమక
గావలసివచ్చునో దానినిఁ దప్పక శ్రీహరి యొసంగును. అట్ల
యెడ సంగ్రహించింత యేల ననుకొనును. ఇట్లు తలఁచి
వారే వస్తువును బరిగ్రహింపరు. కథా కీర్తనమునకును, నా
పూజకును గావలసిన వస్తువుల నవశ్యము గ్రహించును
ఏలననఁగా నా సంబంధమున సమస్త వస్తువులును నిర్గుణము
లగును. తన కొఱకును, దన ఆశ్రితుల కొఱకును నాతఁ
డేమియు నుంచుకొనఁడు.'

ఈ విధమగు నకించన నిర్ద్వంద్వఁడగు సాధువు లభించినచో, నట్టివాని సత్సంగమున సంసార బంధన మతి శ్రీఘ్రముగఁ దెగిపోవును. కావున నిట్టి సాధువుల సాంగత్య మవశ్యము చేయవలెను.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-స్వామీ! ఈ గుణములు లోప లివి. సాధువులను గుర్తించుట కేవల బాహ్య చిహ్నము లను జెప్పఁగలరా?

భగవానుఁడిట్లనెను:-'ఉద్ధవా! సంసారులు తినకుండ నెట్లుండఁజాలరో సాధువులు నాకథలను వినుకుండ నుండఁ జాలరు. వారికి నాకథలను విను వ్యసనముండును. మద్య పాన మొనర్చువానికి అన్నము లేకఁడినను నుండఁగలఁడు కాని మద్యము లేకుండిన నుండఁజాలఁడు. అట్లే నా భక్తులు ప్రసాదము లేకుండినను బాధపడరుకాని కథాకీర్తనములు లేకుండిన నుండఁజాలరు. అందువలన నా భక్తుల స్థానము లందు వ్యవధానము లేక పడ్రెడు నెలలును నా కథా కీర్తనము జరుగుచుండును. సౌభాగ్యశాలురగు నా సాధువులు పరస్పరము కూర్చుండి నాసంబంధమగు గఃలను జెప్పుకొను చుందురు. భాగవత కథలవలె వివిధములగు నాలోచనా ప్రత్యాలోచనలు జరుగుచుండును. సాంసారికుల వద్ద ఆ యీ ప్రాపంచిక సంబంధములగు నాలోచనములు వచ్చును కాని నాభక్తుల వద్ద నా సుమధుర నామకీర్తనము, వనో

హరములగు నాకథలను గాన మొనర్చుటయు జరుగుచుండును. ఈ కథాకీర్తనాది కార్యముల వలన సాంసారికులకు సమస్త కళ్యాణమును జరుగును. కథలను వినుటచేతను, గీర్తన మొనర్చుట చేతను, కథలను జెప్పటచేతను నందఱు పాపములును బటాపంచలగుచు. కథాకీర్తనములను గావించి యెవరు సంతోషించెదరో, ఏకాంతమున వానిని మనన మెవరు చేయుదురో, ఇతరులకు వినిపించెదరో, అనుమోదన మొనర్చెదరో, అట్లు చేయుట కితరుల నెవరు ప్రోత్సహించెదరో వారికి నా అనన్యభక్తి ప్రాప్తించును.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! మీభక్తికాక వారికింకేమి ప్రాప్తిపడగలదు ?'

నవ్విభగవానుఁడిట్లనెను :- 'నాభక్తి ప్రాప్తించిన వారికింకఁ బ్రాప్తిపవలసిన దేది యుండగలదు ? నాభక్తి యొక్కటే ప్రాణులకుఁ బరమ ప్రాప్త్యస్థానము. ఇదియే చరమలక్ష్యము. అనంతగుణ సంపన్నుడను, ఆనందానుభవ స్వరూపుడను, సచ్చిదానంద ఘనుడను. కరుణావరుణాలయుడను, పరబ్రహ్మ పరమాత్మనగు నాయందు భక్తి ప్రాప్తించెనా, సమస్త కోరికలును నొక్కసారిగా నెఱవేరును. ఒకానొకఁడు మంచి చలికాలములో నమావాస్య నాఁడు ఘోరారణ్యము లోనికిఁ బోయినాఁడు. వానికిఁ గప్పకొనుటకు వస్త్రములు లేవు. చలి అతిగా బాధించు

చున్నది. అరణ్యమునిండ సింహ వ్యాఘ్రాది క్రూరమృగములు కలవు. చీకటి గాఢాంధకారము. వానికి చలిభయము, క్రూరమృగములు హింసించునమో ననుభయమును, చీకటి భయము. ఇట్లు మూడుభయములు పట్టుకొనెను. వీనిని నివారించుకొనుట కెన్నో కావలయును. అట్లుగాక యెండు కట్టెలను దెచ్చి మంట వేసికొనినఁ జలియును బోవును. చీకటియును నాశనమగును. మంట దగ్గఱకు హింసకమృగములు రావు కావున వాని భయమును నుండదు. ఒక్క అగ్నిని వెలిగించుటచే నంధకారమును, శీతమును, భయమును నెట్లు నివృత్తియైనవో అట్లే భగవద్భక్తి కలిగినచో నన్నియును బ్రాప్తించినట్లే. సాధు పురుషులతో సత్సంగ మొనర్చుటచే జన్మ జన్మాంతరము లందలి పాపములును, సంసార భయమును, అజ్ఞానమును నివృత్తియగును. కావున సుఖము నపేక్షించువాఁడు నిరంతరము సాధుసేవన మొనర్పవలయును. ఈ సంసార సాగరమున మునిగి తేలుచుఁ గొట్టుకొను చుండువానికి బ్రహ్మవేత్తయును, శాంతచిత్తుఁడును సమదర్శియగు సాధువు మాత్రమే అవలంబనము. భవజలధి యందు మునుఁగువారలకు భగవద్భక్త మహాపురుషులను సుదృఢమగు నావయే ఆధారము. ప్రాణులకు వాయువు, అగ్ని, జలమెట్లాధారమో, మత్స్యములకు జలమెట్లు జీవనమో, అట్లే దేహధారులకు నేనే జీవనము.

గ్రడ్డివానికి కట్టయెట్లాధారమో, చద్యోజాత శిశువునకు తల్లి
సాలెట్లాధారమో, అదే విధముగ దీన దుఃఖులకు నేనే
ఆధారము. విద్వాంసులకు విద్యయేధనము. వ్యాపారులకు
ద్రవ్యమే ధనము. పరలోకమునకు ధర్మమే ధనము. ఇదే
విధముగ సంసార భయ భీతులకు సాధు జనములే ఏకైక
ధనము. వారే వీరికి పరమాశ్రయము.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! సంతానములకు తల్లి,
దండ్రులును, భార్యను భర్తయును సుఖమొసంగెదరు. వీరం
దఱకును మించి సాధువుల కింతటి మహిమమేల వచ్చినది?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా! తల్లిదండ్రులును,
పతిమొదలగువారును సాంసారిక సౌకర్యములను గూర్చి
విశేషధ్యానముంచెదరు. కాని సాధుజనులు పరలోకము
నందు విశేషశ్రద్ధ యుంచెదరు. సూర్యుఁ డుదయించి బాహ్య
చతువులను బ్రకాశింపజేయును. కాని సాధువులు లోపలి
నేత్రమును దెఱచెదరు. వారు నా సాక్షాత్కారమును
గావింపజేసెదరు. కావున సాధువులు తల్లిదండ్రులు. సంబం
ధులు. సుహృద్భ్రాతృలు. సేవకులు, స్వాములు, ఇష్టదేవతలు,
ఆత్మస్వరూపులు, పరమాత్మ స్వరూపులే. ఎంతని చెప్పఁ
గలను? ఉద్ధవా! సాధువునకు నాకును భేదములేదు. సాధుల
హృదయము నాయది, సాధుల హృదయంబు నేను. సాధుల
నేను ఎఱుంగుదు, సాధులెఱుంగుదురు నన్ను. కావున వారి
సాంగత్యమున నుండవలయును.'

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “ఉద్ధవా! ప్రతిష్ఠాన పురాధి పతి పురూరవ చక్రవర్తి యిట్లు నిశ్చయ మొనర్చి ఊర్వశీ లోకమునుండి పృథివిమీఁదకు దిగివచ్చి సాధుసాంగత్య మొనర్చుచు స్వచ్ఛందుఁడై తీర్థస్థానములందు భ్రమించు చుండెను. ఆతఁ డనాసక్తుఁడై, ఆత్మారాముఁడై భూమిపైఁ బర్యటించుచు జీవన్ముక్తానందమును బొందుచుండెను. ఇదే విధముగ నుద్ధవా! నీవును మోహమమత్వమును వదలి భూమిపైఁజరించుచుఁ గాలక్షేప మొనర్చుము. నీకును నిష్పాదు నాకృష్టవలనఁ గర్తవ్య శేషమేమియును లేదు. నీవు నా పూజనమునే కర్తవ్యముగ భావింపుము. క్రియాయోగము ద్వారా నిరంతరము నన్ను భజించుచుండుము.”

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! క్రియాయోగమని దేని నందురు? భక్తులు నీ యొక్క యే మూర్తిని ధ్యానించు చుందురు? ఎవరి నుపాసించెదరు? ఎట్లు చేయుదురు? దయ చేసి యీ క్రియాయోగమును గూర్చి నాకు జెప్పుఁడు.’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ఉద్ధవా! ఋషులును, మును లందఱును నా క్రియాయోగమును వర్ణించిరి ’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘కావుననే నాకత్యధిక జిజ్ఞాస కలిగినది. దేవర్షియగు నారదుఁడు సాంచరాత్రాదులయందు దీనిని విస్తరించి చెప్పినాఁడు. అంగిరుని పుత్రుఁడు బృహస్పతి యును, వేదములను వ్యాస మొనర్చిన వ్యాసభగవానుఁడును,

ఇతర ఋషులును, మహర్షులును, మానవులయొక్క పరమ కల్యాణార్థమై మాటిమాటికిని నీక్రియను బరమ సాధనంగ జెప్పిరి. మీరును నీక్రియాయోగమునకు ఆది ఆచార్యులరు. మీరు మీ పుత్రుడగు బ్రహ్మకీయోగమును గూర్చి చెప్పితిరి. అనంతరము బ్రహ్మ దానిని భృగు, శంకరాది పుత్రుల కుపదేశించెను. శంకరుడు పార్వతి అడుగంగా నామెకు జెప్పెను. స్వామీ! వైదిక కర్మకాండాదులకు నియమము కలదు. ఫలాని దానిని చదువుము, ఫలానిది చదువరాదను నియమము కలదు. కాని యీ క్రియాయోగమునకందఱును నధికారముకలదు. స్త్రీలును, శూద్రులును నీయోగము నాచరించి తమ కల్యాణమును సాధించుకొన వచ్చును. నా యభిప్రాయమున నీ క్రియాయోగముచే నందఱును బరమలాభమును బొందంగలరు. నాథా! ఆ కర్మయోగమునుగూర్చి వినవలయుననియున్నది. కమలనయనా! మీరు నాకు దీని నుపదేశింపవలయును జగదీశ్వరా! మీరు నాకోరికను నెఱవేర్చవలయును. స్వామీ! నావినతింగీకరింప వలయును.'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మీనులారా! ఈ విధముగ నుద్ధవుఁడు ప్రభువును బ్రార్థింపగా భగవానుఁడిట్లనెను :-
'మంచిది, ఉద్ధవా! ఇప్పుడు నేను నీకు క్రియాయోగమును

గూర్చి ఉపదేశించెదను' ఇప్పుడు భగవానుఁడెట్లు క్రియా
యోగమును గూర్చి యుపదేశించెనో, దానిని మీకుఁ
జెప్పెదను.

క్రియా యోగోపదేశము

శ్లో॥ న హ్యంతోఽనంత పారస్య కర్మకాండస్య చోద్ధవః
సంక్షిప్తం వర్ణయిష్యామి యథావదను పూర్వకః॥

శ్రీ భాగ. ౧౧స్కం. ౨౩౨.౬శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా! ఈ కర్మకాండ విషయమనంతము. దీని నెవఁడును
బూర్వమును జూచినవాఁడులేడు. కావున నేను బూర్వా
పరక్రమమున సంక్షేపముగ దీనిని వర్ణించెదను.'

— శ్రీ మదాంధ్ర భాగవతము.

నిత్య నియమముతో భగవత్కథలను వినుటయు,
కీర్తనమొనర్చుటయును, సేవాపూజలొనర్చుటయును, వైష్ణ
వోచిత తిలకధారణ మొనర్చుటయును, సదా ఆమానిగా
నుండుటయును, అందఱకును గౌరవమొసంగుటయును, అన్నిటి
యందును భగవంతుని గాంచుటయును, జీవులయందు దయ
గలిగి యుండుటయును, కార్యముల నన్నిటిని భగవంతుని
కొఱకు మాత్రమే చేయుటయును, విషయవాసనలు లేకుండుట
యును, కర్మలను బ్రభుప్రీతికొఱకై చేయుటయును, సదా
సాధుసేవ యొనర్చుటయును, ప్రభు ప్రసాదమును స్వీకరించి

29457 - See NO 72
[14] శ్రీ కృష్ణ తిరోధానము
BRA

సంతుష్టుడై యుండుటయును, ఇట్టివన్నియును భగవద్భక్తి
లక్షణములు. వైష్ణవశాస్త్రములలో మాటిమాటికిని
వర్ణనము లభించుచుండును. ఎవరేది ప్రశ్నించినను ఓ
గూర్చి ప్రశ్నింపవలసినదే. ఈ అన్నిటిలోఁ బ్రభుపై
అన్నిటికంటెఁ బ్రధానమైనది. అందువలన బ్రభు పు
షద్ధతికి సంబంధించిన ప్రశ్న మాటిమాటికిని వచ్చినది.
రెవరినిఁ బ్రశ్నించిన వారు దానినే నానాప్రకారముఁ
సమాధానమొసంగిరి. భగవంతునిపూజ అనేక విధముఁ
నున్నది. ఎవరికేది అనుకూలమో, ఎవరెట్టిపూజకధికారు
వారట్టిదానిని గ్రహింపవలయును.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా ! ఉద్ధవుఁడు భగ
వంతుని గ్రీయా యోగమును గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా' భగవా
నునిఁ డిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! ఈ కర్మకాండకంతము లేదు. కర్మకా
ంత విస్తృతమైనది. వేద, పురాణ, శాస్త్ర, సమస్త స్మృ
తులు దీనియొక్క విస్తారమే కలదు సర్వత్ర విధినిషేధ
ములు గూర్చియే చెప్పఁబడినది. అసంఖ్యాకములగు ద
ములు కలవు. అన్నిటిలోను గ్రీయా యోగమును గూర్చి
చెప్పఁబడినది. ఎట్లు పూజింపవలయును ? ఎవనినిఁ బూ
జవలయును ? ఏ యే ద్రవ్యములతోఁ పూజింపవలయు
ఇవియే ముఖ్యమైన విషయములు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! పూజలెన్ని విధములు?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'పూజ కనంత భేదములు కలవు; కాని అవన్నియును మూఁడింటితో సమావేశమగును. వైదికపూజ, తాంత్రికపూజ, ఉభయాత్మక మిశ్రిత పూజ, వైదిక విధిచే వేదమంత్రములతోఁ జేయఁబడు పూజ వైదిక పూజ. పౌరాణిక, అన్యతాంత్రిక విధిచే నాయామంత్రములతోఁ జేయఁబడు పూజ తాంత్రికపూజ. రెంటిని అనఁగా వేదమంత్రములను దాంత్రిక మంత్రములను గలిపి చేయు పూజ మిశ్రిత పూజ. ఎవరి కే పూజ అనుకూలముగ నుండునో దానినే వారు చేసికొనవలయును. తంత్ర పురాణ మంత్రములచే సూద్రులును స్త్రీలును జేసికొనవచ్చును వైదికపూజకును, మిశ్రిత పూజకును నధికారము ద్విజులకు మాత్రమే కలదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! ఇప్పుడు పూజా ప్రకారమును జెప్పుఁడు.'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఏ పూజ నొనర్చినను దానికి ముందుగా నధికారమును బొందవలయును. ద్విజుఁడైనచో శాస్త్రవిధి ననుసరించి ఉపనయనమును జేసికొని యుండవలయును. బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్యులకు బ్రథమ జన్మ తల్లి ఉదరమునుండి కలుగును. రెండవ జన్మ యజ్ఞోపవీత

సంస్కారమునఁ గలుగును. అందులకే ఆతనికి ద్విజుఁడను సంజ్ఞ వచ్చినది. ఈ విధముగ నుపనయనము ద్వారా ద్విజత్వమును బొంది, త్రివిధ పూజలకును నధికారము కలిగి యుండును. అంత నాతఁ డత్యంత భక్తియుక్తముగ నాపూజ నొనర్పవలయును.”

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! మీకు నిశ్చితాకారము లేదుకదా! మీరు నిర్గుణ నిరాకారులు. సాధకుఁడు మీ పూజ నెట్లు చేయవలయును?’

భగవానుఁడిట్లనెను :- ‘ఉద్ధవా! నేను సర్వవ్యాపకుఁ డను. సాధకుఁడు నన్నెచ్చట పిలిచినను నచ్చటనే ప్రకటమయ్యెదను. నా పరమభక్తుఁడగు బ్రహ్మాదుఁడు స్తంభమును జూపి దీనిలో నా భగవానుఁడున్నాడనెను. నేను వెంటనే ఆ స్తంభమునుండి బయటకు వచ్చితిని. కావున నెచ్చట నే వస్తువులో విశ్వాసముంపఁగలవో ఆవస్తువులో నన్నుఁ బూజింపవలయును.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! కొన్ని స్థానములను నిర్దేశింపుడు.’

భగవానుఁడిట్లనెను :- ‘నా ప్రతిమలోఁ బూజింపవలయును. ప్రతిమ దోఱకకుండినచో నేలమీఁద నరుగొనెచి దానిమీఁదఁ పూజింప వచ్చును. అగ్ని, సూర్యుఁడు, జలము, హృదయము, అతిథి, బ్రాహ్మణుఁడు వీని యందు నన్ను

భావించి శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బూజింపవలయును. గురుదేవుని సాక్షాత్పరబ్రహ్మగా భావించి యథోచిత సామగ్రులతోఁ బూజింపవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! పూజకు మొదట యేమిచేయవలెను?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'నిత్యకర్మ లొనర్చుకొనియే పూజచేయవలసి యుండును. ప్రాతఃకాలమున బ్రాహ్మ ముహూర్తమున వేచి లఘుశంకాదు లొనర్చుకొని, చేతులను గాళ్ళను బాగుగాఁ దోమి కడిగికొని పుక్కిలించవలయును. అంతఁ బ్రాతః స్మరణ మొనర్పవలయును. శాస్త్రోక్త విధిచే శౌచమునకుఁబోయి, చేతులకును గాళ్ళకును మట్టిని రాచుకొని కడుగుకొని శుద్ధుఁడై, శుద్ధమైన వృక్షపుపుల్లలతోఁ బళ్ళుతోముకొనవలయును. అంతనది, చెఱువు, సరస్సు, బావి లేక యింటిలోనైనను స్నానమొనర్పవలయును, స్నానమునకుఁ బూర్వమునను, స్నానమొనర్చునపుడును బరింపవలసిన మంత్రములను బరింపవలయును. మంత్రములతో శరీరమునకు మృత్తికను రాచుకొనవలయును. సంకల్ప పూర్వకముగ స్నానమొనర్పవలయును. ముందుగా సంధ్యా వందనాది నిత్యకర్మ లొనర్పవలయును. సంధ్యా తర్పణాదులను బూర్తి కావించుకొని, కర్మలను బావనమును, కల్యాణమును గావించు ప్రతిమాదులందు నాపూజ నొనర్పవలయును. '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! మీప్రతిమను నేవస్తువుతోఁ జేయవలయును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నాప్రతిమ లనేకములు కలవు. ప్రతిమలలో ననేక భేదములు కలవు. అందులో నెనిమిది ముఖ్యములు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ఎనిమిది విధముల ప్రతిమలేవి? ముందుగా నా యెనిమిది విధముల ప్రతిమలనుగూర్చి చెప్పవలయును.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! నాయెనిమిదివిధముల ప్రతిమలివి:—

1. పాషాణ ప్రతిమ:- రాతినిఁ జెక్కి నా రూపము నొనర్చుటకు పాషాణప్రతిమ యందురు. రాయి ఎఱుపు, తెలుపు, నలుపు లేక చలువరాయి వీనితోఁ జేసి తోనైనను సనుకూల విధినిఁబ్రతిమ నొనర్చు కొనవలయును. చేసినది కొనవచ్చును.

2. ధాతుమయము:- బంగారు, వెండి, యిత్రడి, ఇనుము మొదలగు సప్తధాతువులతోఁ బ్రతిమను జేయింపవలయును. దానిని లాహిప్రతిమ యందురు. వీనిని గఱుగి యైనను బోతపోనెదరు లేక రేకులమీఁద నుబ్బెత్తుగ జెక్కెదరు.

3. దారుమయము:- చందనము, వేప, యితర శాస్త్రోక్త వృక్షముల కొయ్యతోఁ బ్రతిమ నొసర్పవలెను. ఇది దారుమయ ప్రతిమ, జగన్నాథమున నాప్రతిమ దారుమయమే కదా!

4. లేప్యము:- చందనము బూదికాని, బియ్యపు పిండితోఁగాని ప్రతిమను జేయుటకు లేప్యప్రతిమ, ఇట్టి ప్రతిమలు చాలరోజులుండవు.

5. లేఖ్యము:- గేరువు మొదలగుధాతువులతో గోడ మీఁద వేసిగాని, అనేక రంగులతో భోజపత్రము మీఁదఁగాని, కాగితముమీఁదగాని వేసినచిత్రమును లేఖ్యమందురు. కాగితముమీఁద వేసినదైనచో నది చెడిపోకుండుటకై చిత్రమును నద్దమును వేయించవలయును.

6. సైకతీ:- మట్టితోఁగాని, యిసుకతోఁగాని ప్రతిమలు చేయఁబడును. అది సైకతమని పిలువఁబడును. రామావతారమున నేను రామేశ్వరమున సైకతముతో లింగమును జేసితిని.

7. మణిమయ ప్రతిమ:- ఇంద్రనీల మణితోఁగాని, లేక అన్యమణులతోఁగాని ప్రతిమలనొసర్పవలెను. చిదంబరమందలి శివలింగ మిట్టిదే.

8. మనోమయి:- మనస్సుతోఁ దమతమ యిచ్ఛాను సారముగ మూర్తినిఁ గల్పించుకొని మానసికపూజ నొసర్ప

వలయును. ఈవిధముగ నావి యెనిమిది విధముల ప్రతిమలు కలవు. వీనికి బ్రాణప్రతిష్ఠ చేయునంతవఱకు పూజించుటకు యోగ్యములు కావు.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ప్రాణ ప్రతిష్ఠ యన నేమి? స్వామి!'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఈమూర్తు లేర్పడిన తరువాత శాస్త్రోక్తవిధిని దీనికిఁ బ్రాణప్రతిష్ఠ నొనర్పవలయును. ఇట్లు చెప్పవలయును :- 'ఈ ప్రతిమయందు బ్రాణము ప్రతిష్ఠింపఁ బడుగాక! ఏమియును మంత్రములు రాక యుండినచో నా నామముల నుచ్చరించుచు సమస్త శరీరమును స్పర్శింప వలయును. అనంతర మాప్రతిమలోనికి జీవమువచ్చినట్లుభావింప వలయును. సాలగ్రామమునకుఁ బ్రాణప్రతిష్ఠను జేయవలసిన పనిలేదు. అది సదా సజీవమే. నేనే బృందా శాపమున శాలగ్రామ రూపమును ధరించితిని. ప్రాణప్రతిష్ఠ అయిన తరువాత మూర్తిస్థాపిత మగును. '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ప్రాణప్రతిష్ఠ యయిన తరువాతఁ బ్రతిమను అచ్చటినుండి కదలింపగూడదుకాదూ స్వామి!'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ప్రతిష్ఠ రెండు విధములుగ నుండును. ఒకటి చలప్రతిష్ఠ. రెండవది అచలప్రతిష్ఠ. చల ప్రతిష్ఠ చేసినదాని నెచ్చటికైనను గదలించి తీసికొని పోవచ్చును; కాని అచలప్రతిష్ఠ నొనర్చిన దానిని గదలింపక

ఒక్కచోటనే యుంచవలయును. ఆరెండును నాకు నివాసస్థానములే. ఆరెండుప్రతిమలును బూజనీయములే. రెంటియొక్క పూజాపద్ధతి ఒక్కటే. ముందుగా నావాహన మొనర్పవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను :- 'స్వామీ! చల, అచల ప్రతిమలకు రెంటికిని నావాహన మొనర్పవలయునా?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'నాయొక్క అచలమూర్తికి ఆవాహన విసర్జనలుండవు. నేనెల్లప్పుడచ్చటనే నివసించెదను. చల ప్రతిమలందు ప్రాణ ప్రతిష్ఠ నొనర్చిన నావాహనము చేయవచ్చును లేక చేయక పోవచ్చును. ఏలననఁగా నవియును నిత్యములే. తాత్కాలిక పూజనమునకై వాలుకాగోమయ, మృత్తికలతోఁజేయు ప్రతిమలకు ఆవాహన విసర్జన లొనర్పవలయును. చిత్రాదులందావాహన విసర్జనలు తమ తమ యిష్టము ననుసరించి యుండును. పూజసామగ్రి నొక్క సారిగానే సమకూర్చుకొని యుంచుకొన వలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను :- 'సమయమునకు ద్రవ్యాభావము కాని, ఏకారణముచే నైనను బూజాసామగ్రి లోపించినచో నేమిచేయవలెను?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'దొఱకనివస్తువునకై దుఃఖంపవలసిన పనిలేదు. నాయనా! నాకు సామగ్రిలకు గొడువ లేదు. నేను నైవేద్యాలకు ఉవ్విళ్ళూరుటలేదు. నేను భావ

తృష్ణ కలవాడను. నాకు నిజమైన భక్తుడు జలముచేతనే భక్తిభావముతోఁ బూజించును. ఒక్క పుడిసెడు జలము నాకమ్మతము కంటె నెక్కువ ప్రియముగ నుండును, కేవలము లోక ప్రదర్శనము కొఱకు, పేరుకొఱకు, వైభవము కొఱకు వివిధములగు బహు మూల్యములగు వస్తువులను దెచ్చి పూజించిన, నాభక్తుడు జలముచేఁ బూజించునపుడు సంతోషించినట్లు సంతోషింపను. భావభక్తిలేక మంచి చందనము దీసి అలది, నాలుగు అగరు వత్తులను వెలిగించి, దీపమునుజూపి, పుష్పమాలా, నైవేద్యాదుల నర్పించి నన్ను వశపఱచుకొనుట మిక్కిలి అసంభవము కాఁగలదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ప్రభూ! ఇప్పుడు పూజా ప్రక్రియను గూర్చి చెప్పుడు.'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'స్నానాదుల నొనర్చుకొని పూజచేయుఁ గూర్చుండ వలయును. పూజచేయుట మంచి కుశాసనమును బఱచుకొన వలెను. కుశలయొక్క అగ్ర భాగము తూర్పువైపుగ నుండవలెను. దానిమీద మృగచర్మమును, ఆపైన వస్త్రమును బఱచుకొని పూర్వాభి ముఖముగఁ గాని ఉత్తరాభి ముఖముగఁగాని కూర్చుండవలెను. విగ్రహము తన కెదురుగ నుండవలయును. విగ్రహసమ్మూఖమునఁ గూర్చుండిన దిశావిచారము పనికిరాదు. స్థిర ప్రతిమయొక్క ముఖము ఉత్తరపు వైపున కుండినచో, దాని సము

ఖము దక్షిణమగును. దక్షిణాభి ముఖముగఁ గూర్చుండి దేవకర్మచేయుట ప్రశస్తము కాదు. అయినను విగ్రహము నకు ముందది దోషముకాదు. పూజాసామగ్రి నంతను నేర్పఱచుకొని తనకు గుడిప్రక్కన పీఠమీఁద బెట్టుకొన వలయును. ఏ మంత్రముతోఁ బూజింపవలయునో, ముందుగా దానితో నంగన్యాస కరన్యాసము లొనర్పవలయును. ఏ మంత్రముతోఁ బూజింపఁ బోవుచున్నామో ఆమంత్రము యొక్క ఋషిని శిరస్సున న్యాసమొనర్పవలెను. ఛందస్సును ముఖము మీఁదను, దేవతను హృదయము మీఁదను గాయత్రీ మంత్రమునకువలె న్యాసమొనర్పవలయును. దీనికి ఋషి విశ్వామిత్రుఁడు. ఛందస్సు గాయత్రియే. దేవతా సూర్యుఁడు. వీనినిఁ గ్రమముగ శిరస్సు, ముఖము, హృదయ మందు న్యాసమొనర్పవలయును. తా నంగ న్యాస కరన్యాసము లొనర్చి మూర్తియందును నల్లై కావింపవలయును. ఏలననఁగాఁ దాను దేవతయై దేవతను బూజింపవలయును. మంత్రన్యాసానంతరము ప్రతిమకు ముందుబెట్టిన నిన్నటి నిర్మాల్యమును దీసి ఒకపాత్రలో నుంచవలయును. సింహాసనము మొదలగు వానిని శుభ్రమొనర్పవలయును. పూజకొఱకు తెచ్చిన జలముతోఁ బూజాసామగ్రిపైఁ జల్లవలయును. తన శరీరము మీఁదను, బూజాస్థానమునను జల్లవలయును. ఇంతవఱకు పూజకావలసిన వన్నియును సిద్ధమైనవి. ఇప్పుడు

పూజ నారంభింప వలయును. పంచపాత్రలను దెచ్చి వాని జలమును నింపవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'పంచపాత్రలని వేనినందు! స్వామీ!'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఒక పెద్ద పాత్రలో నై గిన్నెలనుంచవలయును. ఒక పాత్రను మధ్యలోను, వలయును. మిగిలిన నాలుగు చతుర్దశ కమలమువలె దా నాలుగువైపులను నుండవలయును. మధ్యనుండిన పా కర్ణికాస్థానమున నుండును. వీనికిఁ బంచపాత్రలని పేరు. ఉద్ధరిణెను దానిలో నుంచవలయును. పంచపాత్రముల జలమును నింపవలయును. పాత్రలు సువర్ణ, రజత, తా ములుగ నుండుట శ్రేష్ఠము. వానిలోఁ గుంకుమపువ్వుచం మును వేయవలయును. మధ్యపాత్రలో శుద్ధజలముండ యును. వాని అన్నిటియందును శాస్త్రములోఁ జెప్పఁబ వస్తువులను వేయవలయును. అవి పాదార్ఘ్య ఆచమ స్నానములనేర్పడినవి. మధ్యపాత్ర శుద్ధజలముపాత్ర. పాద్య నందు దూర్వ, విష్ణుక్రాంత, తులసీ, గంధాదులను వే వలెను. అర్ఘ్యపాత్రయందు, గంధపుష్పాక్షత (విష్ణువు కొఁ తెల్ల నూపులు లేక జలము) ఆవాలు, గరిక, కుశ, క్షీరః దధి మొదలగువానిని వేయవలెను. ఏవియును లేకుం నన్నిటియందును తులసీదళములను వేయవచ్చును. ఆచ

నీయ జలమందు లవంగములు, జాజికాయ, కర్పూరాది సుగంధద్రవ్యములను వేయవలయును. అనంతరము త్రిపదా గాయత్రిచే, మూడుపాదముల చేతను. హృస్మంత్ర, శిరోమంత్ర, శిఖామంత్రములతోఁ గ్రమముగఁ బాద్య అర్ఘ్య, ఆచమనీయ పాత్రల నభిమంత్రింప వలయును. చివరకు సంపూర్ణ గాయత్రీమంత్రముచేఁ బంచపాత్రల నభిమంత్రింప వలయును. తరువాత కోష్ఠశుద్ధి యొనర్పవలయును. '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'కోష్ఠశుద్ధియని దేని నందురు? స్వామీ!'

భగవానుఁడిట్లనెను:- ప్రాణవాయువు శరీరమంతటను వ్యాపించి యున్నది. అదియే జీవనము. జతర మందున్న నగ్నియే సమస్తధాతువులను బక్వమొనర్చును. కొలిమిలోని అగ్నిచే బంగారము శుద్ధమైనట్లు జతరాగ్ని. ప్రాణవాయువు లచే శరీరమంతయును శుద్ధమగుచున్నట్లు భావింపవలయును. పిండశుద్ధి అయిన తరువాత హృదయమందుండిన నష్టదశ కమలమందున్న నాపరమ సూక్ష్మమును, ఉత్తమము నగు జీవకళను ధ్యానింప వలయును. దానిని సిద్ధులు నాదాంతమందు భావనద్వారా ధ్యానము చేయుదురు '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ప్రభూ! సిద్ధులు నాదాంతమందే జీవకళన ధ్యానము చేయుదురు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నేను వాఁచ్యుఁడను ప్రణవము వాచకము. ప్రణవమున కైదుకళలుగలవు. అకార, ఉకార, మకార, బిందు, నాదము, (కొండఱ మతమున అకార, ఉకార, మకార అర్థమాత్ర (బిందు) ధ్వని, నాదము, శాంతి అను నేడుమాత్రలు కలవు) నాదముతరువాత పరాత్పరుఁడ నగు నేనుమాత్రమే యున్నాను. కావునఁ గేవలము నన్నే ధ్యానింప వలయును. నేనంతర్యామి రూపమున ఘటఘటమున వ్యాపించియున్నాను. శరీరము లన్నియును నా దేవాలయములే. నే నాత్మభూతమగు జీవకళారూపమున నన్నిటి యందున్నాను. కావున మునుముందుగా మానసికోపచారములచేతఁ బిండమందు నాపూజ నొనర్ప వలయును. ఏల ననఁగాఁ బిండములోనేమున్నదో, బ్రహ్మాండమునను నదియే కలదు. మనస్సుననే తత్వమును మానసిక పూజద్వారా పూజించుచుంటివో, దానినే విగ్రహమునందు బాహ్యోపచారములచేఁ బూజించుచున్నావు. అనంతరము మంత్రముల ద్వారా యథావిధిగ నంగన్యాస కరన్యాసములొనర్చి పూజ నారంభింపవలయును. ముందుగా నాహ్వనించి, తరువాత నాసన మొసంగవలయును. ఆసన మష్టదశ కమలముతోఁ జేయఁబడినదని భావింపవలయును. ఆ అష్టదశములందు నవ్వుదిక్కులందు అష్టశక్తులు కలవు. మధ్య

కర్ణికయందు నవమశక్తి కలదు. ఆయన్నిశక్తుల ఆసనములను నాకుఁ గూర్చుండుటకీయవలెను.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! నవశక్తులేవి?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'విమల, ఉత్కర్షిణి, జ్ఞాన, క్రియా, యోగ, ప్రహ్లి, సత్యా, ఈశాన, అనుప్రహా ఇవి నవశక్తులు. నా ఆసన పీఠమునఁ బర్యంకమును భావింపుము. ఆ పర్యంక పీఠమున ధర్మ, జ్ఞాన, వైరాగ్య, ఐశ్వర్యములను నాలుగు పాదములు కలవు. అధర్మ, అజ్ఞాన, అవైరాగ్య, అనైశ్వర్యములు పూర్వ, పశ్చిమ, ఉత్తర, దక్షిణములను నాలుగు దిశలకును దండములు. పీఠమున నానుకొనుట కుండిన పృష్ఠభాగమున సత్త్వ, రజ, స్తమములను మూడు గుణములు కలవు. ఈ దివ్యాసనమును గల్పించుకొన దాని మీఁద నన్నుఁ గూర్చుండఁ బెట్టవలయును. అనంతరము పాద్యాదులచేఁ బూజనారంభింప వలయును పూజకు ముందుగా యథాస్థానమున నా అస్త్రీయుధములను భార్వాదులను స్థాపింపవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'మీ యొక్క అస్త్రీయుధపార్వదు లెవరు?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'సుదర్శనచక్రము, పాంచజన్యశంఖము, కౌమోదకీ గద, ఖడ్గము, బాణము, ధనుస్సు, హులుము, ముసలము, ఈవన్నియు నెనమిది ఆయుధములు.

వీనిని యథాస్థానమున స్థాపింపవలయును. కాస్తుశమాని, వైజయంతీమాత, శ్రీవత్స చిహ్నములును నాకు నిత్యాంగములే. నంద, సునంద, గరుడ, చండ, ప్రచండ, బల, మహాబల, కుముద, కుముదేశ్వరి, దుర్గా, వినాయక, వ్యాస విష్వక్సేన, గురు, దేవతాదులను గూడ యథాస్థానమున స్థాపింపవలయును. వీనిని గూడ ప్రోక్షించి పూజింపవలయును. ముందుగాఁ బార్వదులను బూజించి, తరువాత నా పూజ లొనర్పవలయును. లేక సాంగాయ సపరివారాయయని చెప్పి యును బూజింపవచ్చును.

ఆవాహన, ఆసనానంతరమునఁ బాద్య మొసంగవలయును. అర్ఘ్య, ఆచమనము లొసంగి స్నానము చేయించవలయును. సామర్థ్యముండినచో నిత్యమును బంచామృతములతో స్నానమొనరింపఁజేయవలయును. చందన, ఉశీర, కర్పూర, కుంకుమ, అగరు మొదలగు సుగంధిత జలములతో స్నానమును జేయింపవలెను. అభిషేకమునకు స్వర్ణధర్మానువాకము, మహాపురుష విద్య, పురుష సూక్తము, సామ వేదోక్త రాజనాదిమంత్రమును బఠించుచు నాకు స్నాన మొనరింపఁజేయవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లనెను :- స్వామీ! పాపాణ, ధాతువులతోఁ జేయఁబడిన ప్రతిమలకు స్నానమును జేయింపవచ్చునా? కొన్ని ప్రతిమలు గోడవిఁద లిఖింపఁబడి

యుండును, లేక కాగితముల మీద వేయఁబడియుండును. వానిని స్నానము చేయించిన నవి తడిసి కరిగిపోవునుగదా!’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘స్నానము పాపాణ, ధాతువులచే జేయఁబడిన ప్రతిమలకే జరుపఁబడును. భిత్తి (గోడ) మొదలగు వాని మీదఁ గేవలము నీటినిఁ జలుకరింపవలయును. కాగితము మొదలగు వానిని తడిగుడ్డతోఁ దుడువవలయును. ఈ విధముగనే వస్త్రాలంకార విషయమునను జరుపవలయును. ధాతు, పాపాణాది విగ్రహములందు వస్త్రాద్యలంకారములను జేయనచ్చును గాని చిత్రపటాదులందు వస్త్రాద్యలంకారములను జేయుట కెట్లు వీలుకాఁగలదు?’

స్నానానంతరమున నా ప్రతిమకు యథోచిత వస్త్రములను సమర్పించి, అలంకరించి, చందనము నలఁది, పత్ర, పుష్పములను ముందుంచి, మాలలను ధరింపఁజేసి, అత్తరు మొదలగు సుగంధవస్తువుల నర్పింపవలయును. ఈ విధముగ యథోచిత రీతిని నా ప్రతిమకు సుందర శృంగార మొనరింపవలయును. ఈ విధముగ నాసన, పాద్య, అర్ఘ్య, ఆచమనీయ, స్నాన, వస్త్ర, ఆభరణ, యజ్ఞోపవీత, చందన, పుష్ప, మాలా, అత్తరు, ధూప, దీపాదులచేఁ బూజించి నైవేద్యము నొసఁగవలయును.’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను : - ‘స్వామీ! నైవేద్యమున కేయే వస్తువులను బెట్టవలయును?’

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నాయనా! నైవేద్యమునకు నియమమేమియును లేదు. శక్తి సామర్థ్యము ననుసరించి పెట్టవచ్చును. చాలమంది నాలుగుపండ్లను బెట్టెదరు. సామర్థ్యముండినచో సుందరములగు నుత్తమ. స్వాదిప్త, మనోహర పరమాన్నములను నివేదింపవలయును. బెల్లము, చక్కెరలతోఁ జేయబడిన నానా విధములగు తీపి పదార్థములను, బాదాము, పిస్తా మొదలగు కోవా పదార్థములను, కీరాన్నములను, మంచి మంచి పిండి వంటలను, లడ్డు, మైసూరుపాకు, జిలేబి, పూరీ, హలువా, గారెలు, అరిసెలు, బూంది, కేసరిభాత్, మొదలగు ననేక పదార్థములను పప్పు, పులుసు మొదలగు కూరలను పప్పులను, వడియాలు, అప్పడాలు మొదలగు వానిని, చారు అన్నము, పులిహోర మొదలగువానిని అన్ని వడ్డుచులను బెట్టవలయును. ఇట్లు ఏబదియాఱు పిండి వంటలను నిత్యమును నివేదింపవచ్చును. లేదా శక్తికొలఁది పెట్టవచ్చును. పర్వములందు సమస్త పదార్థములను జేయవచ్చును. అట్టి పర్వములందు విశేషముగ నభిషేకించవలెను. మంచి సుగంధతైలమును రాచి, నలుగు, దంతధావనము మొదలగు విశేషోపచారముల నొసర్పవలయును. వీనినన్నిటిని శ్రద్ధగా సంగ్రహింప వలయును. నృత్యమును జేయింపవలయును. వివిధములగు మేళతాళములను మ్రోగింపఁ జేయవలయును. నాటకాభినయ

మును గావింప వలయును. సారాంశ మేమనఁగా మహారాజులకు వలె నన్నర్చింపవలయును. మహా మహోత్సవము లేర్పాటు చేయవలయును. నేను మిక్కిలి సంతోషముగఁ జేయవలసిన దేదియో చెప్పితిని. ఇప్పుడు నీవేమి వినఁగోరు చున్నావు?

ఉద్ధవుఁడెట్లడిగెను:-‘స్వామీ! ఇదివఱలో మీరు మీపూజను జల, స్థల, అగ్ని, హృదయము బ్రాహ్మణ, ప్రతిమలయందు జేయవచ్చు నంటిరి. వానిలో మీరు ప్రతి మార్చన విధినిఁ జెప్పితిరి. ఇప్పుడు జలమునందును, స్థలము నందును, అగ్ని, హృదయము మొదలగు వానియందు మీ పూజ నెట్లు చేయవలసి యుండును. కృపతో నీ విధినిఁ జెప్పుఁడు.’

భగవానుఁడెట్లనెను :-‘నాయనా! పూజ అన్నిటి యందును సాధారణముగ నొక్కొక్కటిగనే యుండును. కాని జలము, అగ్ని యందును గూడ అట్లే చేయఁబడును. ఏ భేదముకలదో దానిని నేను నీకత్యంత సంతోషమునఁజెప్పెదను.’

సూతుఁడెట్లనెను :-‘మునులారా! ఇప్పు డేవిధముగ నగ్ని మొదలగు వానియందు బూజచేయు విధానమును భగవంతుఁడు చెప్పెనో, దానిని గూడ నేను మీకుఁజెప్పెదను. మీరందఱును దత్తచిత్తులరై శ్రవణ మొనర్పుఁడు.’

అగ్న్యైదులందు పూజనము

శ్లో॥ అర్చాదిషు యదా యత్ర శ్రద్ధామాం తత్ర చార్చయేత్ ।

సర్వభూతేష్వత్మని చ సర్వాత్మాహ మవ స్థితః॥

—శ్రీ భాగ. ౧౧ స్కం. ౨౩ ఆ. ౫౮ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా! ఉపాసించువాఁడు ప్రతిమా, అగ్ని, జలాదులందు, ఏ సమయమున నెంతటి శ్రద్ధయుండునో, అచ్చట ఉపాసన మొనరింపవలయును, ఏలననఁగా నేను సమస్త ప్రాణులందును, నా స్వరూపమునందును సర్వాత్మభావముతో నుందును.

—శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము.

అగ్నియందు హవన మొనర్పవలయును. జలమునఁ దర్పణ మొనరింపవలయును. లేక బ్రాహ్మణునకు అన్నాహుతుల నొసంగుము. గోవునకు గడ్డినిఁ బెట్టుము. లేక సమస్తభూతములందును భగవంతుని భావించి శ్రద్ధాభక్తులతో నాదర సత్కార మొనరింపవలయును. ఇవన్నియును భగవానుని పూజలే. సర్వవ్యాపకుఁడగు భగవాను నెచ్చట నే భావనతో భజించెదివో పూజించెదవో, అచ్చట నా భావన ననుసరించి ఆతఁ డచ్చట ప్రకటమగును. ఆతఁడు సర్వాత్మ సర్వేశ్వర భావమున సంతృప్తుఁడగును. ఎచ్చట ఎప్పుడెది అనుకూలపడిన నప్పుడచ్చట అట్టిపూజ నొనర్పవలయును.

సూతుఁ డిట్లనెను :- ‘మునులారా ! విగ్రహముల మీఁద గాక ఇతరస్థానములందు బూజ నెట్లు చేయవలయు నని ఉద్ధవుఁ డడుగఁగా భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ఉద్ధవా ! ప్రతిమయందు బూజ యెట్లు జరుపఁబడునో అగ్నియందును నట్లే నా పూజను గావింపవలయును.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ ! అగ్నిలో మీ పూజ యే విధిని జరుపఁబడును ?’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘అగ్నిలో నన్నుఁ బూజించు సాధకుఁడు ముందుగా హవన మొనర్చుటకై ఒక అగ్ని వేదిక నేర్పాటు చేయవలయును. ఆ వేది మేఖలాగర్తములు కలిగి యుండవలెను. లేకున్న హవనకుండమును ద్రవ్యి యేర్పాటు చేసి, దాని చుట్టును వేదిని వేయవలయును. అంత నాకుండ మున విధ్యుక్తముగ నగ్నిని స్థాపింపవలయును. తదనంతరము దానినిఁ బ్రజ్వలింపఁ జేయవలయును. ఊదియైనను (చేతి నడ్డము పెట్టుకొని) విసనకట్టితోనైనను, నూదు గొట్టముతో నైనను నూదవచ్చును. సరిగా నగ్నిని ఊదరాదు. అగ్ని ప్రజ్వలించిన తరువాత కుండమునకు నలువైపులను గుళలను పలుకువలయును. కుళలయొక్క అగ్రభాగములు దక్షిణపు వైపునకుగాని, పడమర వైపునకుగాని యుండరాదు. కుళలను బలుచిన తరువాత వానినిఁ బ్రోక్షింపవలయును. సమిధలను అన్యభానము కావింపవలెను. అనఁగా సమిధల నొక్క

చోటికిఁ జేర్చవలయును. హవనీయ సామగ్రిని కుండమునకు ఉత్తర భాగమున నుంచవలయును. పాత్ర లన్నిటినిఁ గడిగి స్వచ్ఛమొనర్చవలయును. అనంతరము ప్రోక్షణీపాత్రచే హోమోపయోగములగు సామగ్రిమీఁదఁ బ్రోక్షింప వలయును. ఆచమన ప్రాణాయామములను గావించి అందులో జతుర్భుజహపుండగు భగవంతుని ధ్యానింపవలయును.'

ఉద్ధవుఁడెట్లుడిగెను :- 'ధ్యానమెట్లు చేయవలయును ? స్వామీ!'

భగవానుఁడెట్లనెను:- 'తప్తసువర్ణసద్భ్రశముగా నా తేజస్సుకలదు. నాలుగు విశాలభుజములు కలవు. వానిలో శంఖ, చక్ర, గదా, పద్మములు ధరింపఁబడి శోభాయమానముగ నుండును. నా సుందర సుకుమార, సుశోభిత, శాంత శరీరముమీఁద కమల కేసరములవలె బీతాంబరము శోభిల్లుచుండును. మనోహర దివ్యాంగములందు మణిమయ దివ్యాభూషణములు కలవు. శిరస్సునఁ గిరీటమును, ఉరమున దివ్య హారములును, కర్ణములందు కుండలములును, ముక్కున బులాకియును, వనమాలయును, కరములకు కంకణములు, భుజములకు భుజబంధములు (బాజాబందులు) వక్షఃస్థలమున శ్రీవత్సము, కమనీయకాంతియు క్తమగు కౌస్తుభమణి, కటియందు మొలనూలు, చరణములందు నూపురము శోభాయమానముగ నుండినట్లుండవలెను. ఇట్టి త్రైలోక్యమోహన

కరమగు రూపమును ధ్యానింపవలయును. అంత పూజకై పండ్లెండు అంగుళములుగల సమిధలను నాహుతిగ నొసంగ వలయును. ప్రజాపతి ఇంద్రులకును, అగ్ని, సోమములకును, ఆద్యభాగములను నామముతో రెండు రెండు ఆహుతుల నొసంగవలయును. అనంతరము సాకల్యక ఆహుతులనొసంగ వలయును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లుడిగెను:- 'స్వామి! ఆహుతుల నేమంత్రములతో నీయవలయును.

భగవానుఁ డిట్లునెను:- 'ఎవరి యే మంత్ర మగునో వారామంత్రముతో నాహుతులొనర్పవలయును.' అష్టాక్షర, ద్వాదశాక్షర, గాయత్రి, లేక పురుష సూక్తములతో 'స్వాహా' యని చివరజోడించి హవన మొనర్పవలయును. అంత శాస్త్రోక్తవిధిచే బూజనక్రమమున ధర్మాది దేవతలకును నాయామంత్రములతో, నాహుతులీయవలయును. చివరకు 'స్విష్టకృత్' మంత్రముతో హవనమొనర్పవలయును. స్రువముతో ఘృతాహుతుల నొసంగి మిగిలిన దానిని 'ఇది ఫలానిదేవతయొక్క భాగము, నాది కాదని జలపాత్రలో వదలవలయును.'

ఈవిధముగ హవనమొనర్చి పూర్ణాహుతి నొసంగి, పూజానమస్కారము లైనతరువాత, నందసునందాది భగవత్పార్వదులకు బలిప్రదాన మొనరింప వలయును. తదనంత

రము భగవంతుని స్మరించుచు మూలమంత్రమునుగొంచెము
సేపు జపింపవలయును. భగవత్పార్వ దులలోఁగల విష్వక్సేనా
దులు భగవత్ప్రసాదమునే గ్రహించెదరు. కావున భగ
వంతుని ప్రసాదమును ఆచమనమొనర్చి విష్వక్సేనాదులకు
నివేదింప వలయును. ముఖశుద్ధి కొఱకు తాంబూలాదుల
నొసంగి హారతి, పుష్పాంజలుల నొసంగవలయును. అనంత
రము నా నామ గుణగాన మొనర్పవలయును. నాకథను జెప్ప
వలయును. వినవలయును. నాచరిత్రల నభినయింపవలయును.
తదనంతరము సమస్త పూజాపారాయణ లొనర్చి, సృత్య
గానము లొనర్చి కొంచెముగ విశ్రమింపవలయును.

సమస్త పూజలందును హారతి, ప్రదక్షిణ, పుష్పాంజలి
క్షమాప్రార్థన మొక్కటిగ నే యుండును. వేదమంత్రము
చేతను, పురాణ మంత్రములచేతను, లేక ప్రాకృత భాషా
స్తోత్రములతో నన్ను స్తుతింప వలయును. సర్వసాధారణ
ముగ నేస్తుతులు చేయఁబడుచుండునో, భక్తులు వేనిని భగ
వానుని సమ్మృఖమున గానము చేయుదురో, పఠించెదరో,
ఆతనిఁ బ్రార్థించి, గద్గద కంఠముతో నిట్లు పలుక వలెను:-
'ప్రభూ! మీరీ పామరునియందు బ్రసన్నుడవుకావలయును.
పరమాత్మా! నా సమస్తాపరాధములను క్షమింపవలయును.'
ఈవిధముగ వినతి యొనర్చి, నేలపైఁబడి సాష్టాంగ దండ
ప్రణామ మొనరింపవలయును. తన శిరస్సును నా పాదముల

మీఁదనుంచి కుడిచేతితో నా కుడికాలిని, ఎడమచేతితో నా
యెడమ కాలినిదాకి వినతి చేయవలయును:- 'ప్రభూ! నేనీ
మృత్యురూపమగు సంసారసాగరమును గాంచి భయభీతుఁడ
నైనాను. శరణాగత వత్సలా! శరణాగతుఁడనగు నన్ను
రక్షింపుము.'

ఈవిధముగ సాష్టాంగప్రణామమునొనర్చి, నిర్మల్య,
చరణామృత, నైవేద్యములను గ్రహింప వలయును. నాపై
నుంచిన వనమాలను నాప్రసాదరూపమున శ్రద్ధాభక్తులతో
స్వీకరించి మస్తకమున ధరింపవలయును. ప్రతిమావిసర్జన
యైనచో నుత్తరపూజన మొనర్చి ఆతనితో నిట్లనవలెను:-
'సురశ్రేష్ఠా! నీవు నీస్థానమునకు వెడలిపోమ్ము. నా యిష్ట
వస్తువును, మనోకామనను బూర్తి కావింపుము. మరల నే
నాహ్వనించినపుడు మరల నీవురావలెను' విసర్జనము లేకుండి
నచోఁ బ్రణామమొనరించి శయనింపఁ జేయవలయును.

ఈవిధముగ అగ్నియం దాహుతులద్వారా సూర్య
నారాయణునియందు అర్ఘ్యాదులచే, జలమునఁ దర్పణాదుల
చేతను, ప్రతిమాదులయందు సవిధి పూజనాదులచే నామ
పూజ చేయవలెను. ఉపాసకున కే సమయమున దేనిమీఁద
శ్రద్ధయుండునో, ఆసమయమున నట్టిపూజనే చేయవలయును.
ఏతననఁగా జేనందరిలోను సదా సమానభావముననున్నాను.
ఈవిధమునఁ దపశక్తి ననుసరించి వైదిక, తాంత్రిక, మిశ్రిత

విధిచే నాపూజనొనర్చి సాధకుఁడు లాకిక, పారలాకిక సిద్ధులను బ్రాప్తింపవచ్చును. నేనత్యంత సంక్షేపమునఁ బ్రతిమాదుల పూజనుగూర్చి చెప్పితిని. ఇప్పుడు నీవేమి వినఁదలఁచుచున్నావు. '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ప్రతిమను ఇంటిలో స్థాపించి పూజింప వచ్చునా?'

భగవానుఁడిట్ల నెను:- 'నాయనా! ఇది సీసామర్థము ననుసరించి యుండును. ఇంతటి సామర్థ్యము లేనివాడును, వేఱుగా మందిరమును గట్టఁజాలక పోయినచో వారు గృహమునందే ఒక పూజస్థానము నేర్పఱచుకొని పూజింపవలయును. సామర్థ్యము గలవారెంత వైభవముగ నైనను బూజింపవచ్చును. ప్రపంచమందలి సమస్త సామగ్రులును నా ఉపయోగమునకు వచ్చినప్పుడే సార్థకములగును. ధనముండినను విత్తశాత్ర్యమొనర్చి, ధనమును నాసేవా పూజలలో వినియోగింప కుండినచో నాతఁడు కృపణుఁడనఁబడును. అతని ధనము వ్యర్థము. అది దొంగవస్తువు వలెను, విధవాగర్భమువలెను సదా దాగియే యుండును. ఈ పాపమున నాతఁడు నరకమునకుఁ బోవును. ఓయీ! ధనము నేటివఱకెవఁడైన వెంటఁగొని పోయినాఁడా? పరమార్థమున వినియోగింపఁ బడినదే మనవెంట వచ్చును. ఇచ్చట కూడుకొనిన కొలఁది అంతటి అనర్థ మెక్కుడగుచుండును. అంతటి

అనర్థమొనర్చుటచే, దాను దానికిసంరక్షకుఁడని భావించి,
దానిని భగవత్పూజాదులతో వినియోగించి అత్యంతోల్లా
సము తోడను ప్రమోదముతోడను జేయవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ధనముండిన నేనేమిచేయ వలెను
స్వామీ!'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'దైవవశమున ధనము లభించిన
దానిని నీదియని యనుకొనకుము. నీవు ధనమును గొనువాఁడ
వును, కుండబెట్టువాఁడవును' జమా ఖర్చులు వ్రాయు సేవ
కుండవు. మంచి మంచి రాళ్లను దెప్పించి అత్యంత దివ్య
దేవాలయములను గట్టింపవలయును. దానిమీఁద మనో
హరములగు జిత్రములను వేయింప వలయును. దానికి
ప్రక్కన సుందర పుష్పీద్యానములను నాటవలయును.
విద్యార్థులకు బాఠశాలలను దెలువవలయును. నా నిత్యనైమి
త్తిక పూజలకు యథోచితములగు నేర్పాటులను గావింపుము.
నిత్యమును భగవానునకు దివ్యభోగముల నొనర్చుము. సాధు
మహాత్ములకును, అతిథి అభ్యాగతులకును, విద్యార్థులకును
ధర్మచారులకును భోజనముల నిడుము. నిత్యమును నతివైభ
వముగ హారతుల నొసంగవలయును. విద్యార్థులు వేదపాఠ
మొనరింపవలెను. గోప్ప గొప్ప ఉద్యానము లుండవలయును.
ఉత్సవస్థానము లుండవలెను. వానిలో సుందర ఫల పుష్ప
యుక్తములగు వృక్షములను నాటవలయును. నానావిధము

అగు పుష్పములతో నిత్యమును వివిధమాలలను గట్టవలయును. ఫలములు నాకు నివేదింప వలయును. తులసీ పనమును నాటవలెను. నిత్యమును శుందర తులసీ, చందన చరణామృతి, ప్రసాదములను బంచిపెట్ట వలయును. సవిధిగ నిత్యపూజ లొనర్పవలయును. నిత్యపూజలేకాక నైమిత్తిక పూజలను గూడ అప్పడప్పడు చేయుచుండ వలయును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లుడిగెను :- 'నైమిత్తిక పూజయనిన నేమి ? స్వామీ !'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'విశేష పర్వము లందును, ఉత్సవములందును జరుగు పూజకు నైమిత్తిక పూజయందురు. రామనవమి, జన్మాష్టమీ, నృసింహచతుర్దశీ, వామద్వాదశి, రథోత్సవము, షోలోత్సవము, దీపావళి, దసరా, మొదలగు నితరవిశేషపర్వములందు నైమిత్తికపూజ లొనర్పవలయును. పర్వములందు విశేష వైభవముగఁ బూజలొనర్పవలయును. నాకు ఉత్సవము చేయవలెను. మేళతాళముల నేర్పాటు చేయవలెను. నృత్య, గీత, సంకీర్తన, అభినయములు మొదలగు నానందోల్లాస కార్యములొనర్పవలయును. నావాహనమును మేళతాళములతో గ్రామోత్సవ మొనర్పవలయును. వసంతోత్సవము లొనర్పవలయును. పవళింపుసేవ లొనర్పవలయును. జయంతులందు జయంత్యూత్సవము లొనర్పవలయును. ఈ ఉత్సవము లెల్లప్పుడును జరుగు నట్లేర్పాటు లొనర్పవలయును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- 'సదా ఉత్సవములు జరుగుటకై
యేమి చేయవలసియుండును?'

భగవానుఁ డిట్లనెను:- 'నా పూజకొఱకు వేఱుగా నిధి
నేర్పాటు చేయవలయును. ముఖ్యద్వారమున వానిని గూర్చి
వ్రాయించవలెను. గోవులకును, నగరములకును దేవతా
నామములనుంచుము. మందిరమునఁ దోటలను, పైరులను
వేయవలెను. గొప్పగొప్ప నగరములందు వచ్చు అద్దెను
మందిరములకు వినియోగించుము. ఇంకను నియమితమగు
నాదాయము వచ్చు సాధనములేర్పాటు చేయవలయును.
ప్రతిమాసమును ప్రతిసంవత్సరమును నాదాయము వచ్చున
ట్లుండవలెను. ఎవరీ లోకమున నాపేరుతో నిట్లొనర్చెదతో,
వారికంతమున నాకువలె నైశ్వర్యము ప్రాప్తించును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- 'ఏ పూజా కృత్యముచే నే
యైశ్వర్యము ప్రాప్తింపఁగలదు!'

భగవానుఁ డిట్లనెను:- 'ఒక శిథిలాలయములో విగ్ర
హము పగిలిపోయినను, మందిరము కట్టి సగమున నాపివైచి
నను, మూర్తులను స్థాపింపకుండినను, యిట్టి మందిరములో
నెవఁడు ప్రతిమలను బ్రతిష్ఠింపఁజేయునో, అట్టి కర్మఫలము
వలన స్వర్గమునకుఁ బోవును. అచ్చట స్వర్గసుఖముల ననుభ
వించి చివరకు సార్వభౌమత్వమును బొందును. ఆలయము
శిథిలమైనను, క్షీణించినను దానిని బాగుచేయించుటచేఁ ద్రిలో

కాధిపత్యము లభించును. ఆతఁడు స్వర్గమునకుఁబోయి దేవేంద్రుఁడగును. ఒక ఆలయములో విగ్రహములును స్థాపింపఁబడినవి. మందిరము సుందరముగఁ గట్టఁబడినది. దానిలోఁ బూజా సేవలకే సముచితములగు నేర్పాటులు లేకుండిన, నామందిరమునకు ధనమును వ్యయమొనర్చి పూజోత్సవాదుల నేర్పాటుగావించినచో వారికి బ్రహ్మలోక ప్రాప్తికలుగును. తాను స్వయముగ మందిరమును గట్టి, తానే అత్యంత శ్రద్ధాభక్తులతో బ్రతిమలను బ్రతిష్ఠించిన తరువాత తానేసేవాపూజలకు సముచితములగు నేర్పాటులను గావించినచో వారి విషయమునఁ జెప్పఁదగినదేముండగలదు? ఆతఁడు నా సమానుఁడగును. ఎవఁడు నిష్కామ భావము తోడ నన్నేభక్తుఁడు పూజించునో, ఆతఁడు నిస్సందేహముగ నన్నుఁబొందును. విద్యుక్తమగు భక్తితో నన్నుఁ బూజించినచో వారికి నా భక్తియోగము ప్రాప్తించును.'

ఉద్ధవుణ్ణిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఒకఁడు తన జీవితమున మీపూజకొఱకు తన సర్వస్వమును పొలము, తోటలు, దొడ్లు, గ్రామము, దుకాణములు మొదలగు వానిని వ్రాసి యీయఁగా నాతని పుత్రపౌత్రాదులు దానిని లాగుకొని మందిర కార్యములకు వ్యయమొనర్పక, తమ స్వంత కార్యములకు వ్యయమొనర్చుకొనిన వారికి దోషముండదా?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'దానిని దానమొనర్చువారి దోషమేమున్నది? ఆతఁడు శుద్ధ చిత్తముతో దానమొనర్చి

నాఁడు. ఎవఁడీ దేవ సంపత్తి హరించి నాఁడో ఆతనికవశ్యము దోషముకలిగితీరును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లుడిగెను:- 'వానికేమి దోషము లభించును?'

భగవానుఁ డిట్లనెను:- 'నాయనా! వాని దోషమును గూర్చి యేమియు నడుగకుము. ఇట్టివాఁడు లక్షల సంవత్సరములు మలములోని పురుగు పుట్టును. దేవ బ్రాహ్మణ వృత్తుల నెవరు హరించెదరో, ఆవృత్తిని దనవారు గాని, తన సంబంధులుగాని, ఇంక నన్యులుగాని యిచ్చియుండినదై నప్పటికిని వారు రౌరవనరకములకు పోయిరేదరు. మలము లోని పురుగులగుదురు. కావున బ్రాహ్మణునకు దానమొసంగిన వస్తువును, దేవసంపత్తినిఁ బొరబాటుననైనను హరింపరాదు. అట్లు చేయువానికేకాదు యీ దోషము లభించునది, దానికి సహాయమొనర్చువారికిని, అనుమోదించువారికిని, ఇట్లు చేయుటకుఁ బ్రేరించినవానికిని, నందఱును దోషము లభించును. హరించువాని సహాయకుఁడు, ప్రేరకుఁడు, అనుమోదకుఁడు, ఈ నలుగురు సమానముగ బాపమును బొందువారగుదురు. ఇదే విధముగ నీ పుణ్యముల నొనర్చువారును, ఇట్టికార్యములకు యథాశక్తి తను, మన, ధనములతో సహాయమొనర్చునో, అట్టిపని చేయువారినిఁ బ్రేరించునో అట్టిదాని ననుమోదించువారును, వారికుత్సాహమును గలిగించువారును, అతనితో సమానమగు పుణ్యము నందఱును.

బొందుదురు. కావున నిట్టి కార్యములను సదా అనుమోదన మొనరించుచుండవలయును.

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను:- 'స్వామీ! నేను పూజావిధిని వింటిని. నాకు మీరు సారాతిసారమగు నుపదేశ మొనర్ప వలయును.' సంసారమునఁ బరమార్థ వస్తువేది? ఈతఁడు పరమార్థపథపథికుఁడని గ్రహించుటెట్లు? ఈతఁడు యథార్థ ముగఁ బరమార్థమును బొందినాఁడా? లేదా? యని తెలియు టెట్లు?

ఇది విని భగవానుఁడు మిక్కిలితనందించి యిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! నీవు మిక్కిలి ఉత్తమ ప్రశ్న నొసర్చితివి. ఇప్పుడు నీకు సారాతిసారమగు పరమార్థతత్వమును గూర్చి చెప్పెద.

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! ఇప్పుడు భగవా నుఁడు పరమార్థతత్వమును గూర్చి, ఏమి చెప్పెనో దానిని మీ కందఱకును జెప్పెదను.'

సారాతి సారోపదేశము

శ్లో॥ పరస్యభావ కర్మాణి న ప్రళంసేన్న గర్హయేత్ ।
విశ్వమేకాత్మకం పశ్యన్ ప్రకృత్యా పురుషేణ చ॥

—శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౧ అం. ౭ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా! ఇతరులు కర్మములను బ్రశంసింపనురాదు,
నిందింపనురాదు. ఏలననఁగా నీ విశ్వము ప్రకృతి పురు
షుల యొక్క ఏకత్వమును భావింపవలయును.

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము

అజ్ఞానమునకు మొదటి లక్షణము పరచర్చ, ఎవని
మనస్సెంతగాఁ బరచర్చలో నిమగ్నమై యుండునో, ఆతఁ
డంతటి అజ్ఞాని. ఎచ్చటనైనను నలుగురు కూర్చుండినచో
నిట్టి చర్చలేవచ్చుచుండు:- 'వీడు చాల దుష్టుఁడు. వీడు
ఫలాని వానినిఁ గొట్టినాఁడు. పరస్త్రిగమన మొనర్చినాఁడు.
ఫలానివాని ధనమును హరించినాఁడు. మేము ఫలాని వానిని
మంచివాడనుగాననుచున్నాము. వాని దగ్గటకు మేము ఫలాని
పనికి పోయినాము. మమ్ముఁ చూడఁగానే లేచి నిలుచుండెను.
మా పనిని వెంటనే చేసినాఁడు. వానికొక సోదరుఁడును
గలఁడు. దారిలోఁ గనఁబడినచోఁ బెడముఖమును బెట్టు
చుండునుగాని మాటలాడఁడు.' అని యిట్లు గొందఱను
స్తుతించుటయును, గొందఱను నిందించుటయును జరుగు
చుండును. నిందాస్తుతు లొనర్చువారీ ఒగత్తును సత్యముగ
భావించుచుందురు. ఇందలి పదార్థములు అపరివర్తనశీలము
లనియును, శాశ్వతములనియును భావించి కలహించు
కొనుచుందురు. వీరికి స్వార్థమునకు సహాయపడినచో స్తుతిం
చెదరు. స్వార్థమునకు విఘ్న మొనర్చినచో నిందించెదరు.

ఏ పదార్థముకొఱకై పోట్లాడుకొనుచుండిరో, అది అకాశ్వత
మని వారికి దెలియదు. ఒక కథ కలదు-ఇద్దరు కూర్చుండి
తా మిద్దరును గలిసి చెఱకు తోటను వేయవలయు నను
కొనిరి.

ఒక డిట్లనెను :- 'బీజము నెచ్చటనుండి తెచ్చెదవు ?'

రెండవవాఁ డిట్లనెను :- 'ఫలాని వాని వద్ద మంచి చెఱకు
మొలకలు కలవు. అచ్చటనుండి తెచ్చెదను.'

మొదటివాఁ డిట్లనెను :- 'ఎన్ని కుంటలు నాటెదవు ?'

రెండవవాఁ డిట్లనెను :- 'పది కుంటలు చాలును.'

మొదటివాఁ డిట్లనెను :- అవును. ఆ పొలమున
బాగుగా నెరువుపడినది. మంచి పెద్ద పెద్ద గడలు కాఁగలవు.
నేను ప్రతి దినమును ఉదయముననే లేచి, నిత్యకర్మలు
పూర్తి చేసికొని ఐదుగడలను బీల్చెదను.'

రెండవవాఁ డిట్లనెను :- 'అయితే నేను పదిగడలను
బీల్చెదను.'

అంత మొదటివాఁ డిట్లనెను :- 'నీవు పది యెట్లు పీల్చె
దవు ? నీవు పది పీల్చినచో నేనిరువది పీల్చెదను.'

అంత రెండవవాని కావేశము వచ్చెను. ఆతఁ డిట్ల
నెను :- 'నీవు ఇరువది దినుటెట్లు ? అట్లు చేసినచో నీతా
పగులఁ గొట్టెదను.'

అంత నిద్రకును గట్టలను దీసికొని తలలను, శరీరమును విరిగఁగొట్టుకొనిరి. రాజద్వారమున నభియోగమును గావించుకొనిరి. న్యాయాధీశుఁ డంతయును విని యిట్లనెను:-
‘మీరిద్దరును బది కుంటలు పొలమును దున్నితిరి. చెఱకును గూడ వేసిరి. చెఱకు గడలను బీల్చితిరి. వాని కొఱ్ఱకై కలహించుకొంటిరి. ముందుగా మీరు పదికుంటలభూమిని సంపాదించుఁడు.

అంతవారిట్లనిరి :- ‘మహారాజా! మేము పొలమును గొనలేదు. చెఱకును వేయలేదు. కాని కల్పిత చెఱకు కొఱకు దెబ్బలాడుకొంటిమి. దెబ్బలాడుకొంటిమి కావున దాని దండనము ననుభవింప వలసినదే.’

ఇంతకు చెప్పిన దేమనఁగా మనము మిథ్యాపదార్థములను సత్యములని భావించి యితరులను నిందించుచున్నాము. కొందఱను స్తుతించుచున్నాము. పరమార్థమునుండి పతితులమగుచున్నాము.’

సూతుఁడిట్లనెను:- ‘మునులారా! ఉద్ధవుఁ డుపేంద్రుని సారాతిసారముగు బరమార్థతత్వమును గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా భగవానుఁడిట్లనెను :- ఉద్ధవా! సమస్తోపదేశములకును ముఖ్యముగు సుపదేశ మేమనగా-ఎన్నడును, బొరపాటుననై నను నెవరిని నిందింపనురాదు. స్తుతింపనురాదు.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- స్వామీ! అది యెట్లు జరుగఁగలదు? చెడ్డస్వభావము కలవానిని నిందింపవలసియుండును, మంచి స్వభావము గల వానిని బ్రశంసింపవలసి యుండును.

భగవానుఁడిట్లనెను:-‘ప్రకృతిని స్వభావ మందురు. ప్రకృతియాత్రిగుణాత్మికము. గుణములందు సృష్టికాలము రాఁగానే వికృతి కలుగఁగాఁ బురుషునియొక్క సహాయముచే నీ విశ్వసృష్టి కలుగును. సాలీని గూటిలో నేమున్నది? పడుగు పేకలయందు కలది దారమేకదా! నీవు పడుగును నిందించినచో సూత్రమును గూడ నిందించినవాఁడ వయ్యెదవు. పేకను నిందించినను సూత్రమునే నిందించినవాఁడ వయ్యెదవు, సూత్రముగాక ఆవలలో నింకేమైన నుండినచో దానిని నిందింపవచ్చును. అదే విధముగఁ బ్రపంచమున నాకు తప్ప సత్పదార్థము లేనేలేదు. ద్విశ్య ప్రపంచమంతయును నసత్యే. దీనిని సత్పదార్థముగ భావించి యెవఁడు వ్యవహరించునో, ఆతఁడు శీఘ్రముగఁబతనముకాఁగలడు.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-‘అసత్తును సత్తుగా భావించిన నేమి హాని?’

భగవానుఁడిట్లనెను:-‘హాని చాలకలదు. నీ వసత్తునే చింతించుచుండినచాలు, దానియం దభినివేశము కలుగును. దేని నాలోచించిన నది కాఁగలదు.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-‘ప్రకృతినుండి మహత్తత్వము, మహత్తత్వమునుండి అహంకారము కలుగును. అదిసాత్త్విక

రాజస. తామస భేదములతో నుండును. రాజసాహంకారము చేతనే ఇంద్రియములు దుష్కరించినవి.'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'అవును, యథార్థమే. విచారించుము. ఇంద్రియములు తమోగుణభూతములైనచో నిద్రవచ్చును. అప్పుడు శరీరస్థజీవునకుఁ జైతన్యముండదు. ఆసమయమున స్వప్నావస్థయందు స్వప్నజగత్తును సృష్టించుకొనును. లేక సుషుప్త్యవస్థయందు అత్యంత విస్మృతి కలుగుటచే గాఢనిద్రగాని, లేక మృత్యువుగాని ప్రాప్తించును. ఇదే విధముగ నెవని మనస్సునందు సదాభేదభావముండునో ఆతఁడు భేదభావమునే పొందును. అసచ్ఛింతన మొనర్చుటచే నసత్ప్రాప్తియే కలుగును. నానాత్వము లేనిచోట నానాత్వమును స్థాపించుకొని మాయాజాలమునఁబడి మాటిమాటికిని బుట్టుచు గిట్టుచుండును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'అయినను స్వామీ! చెడుదానిని చెడ్డగను మంచిని మంచిగను భావింపవలసియే యుండును.'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'మనల నదియే మాటయేనా? ఓయీ! ఈ ప్రపంచమున మంచియేమి కలదు? చెడ్డయేమి కలదయ్యా! మంచిది. నేను నిన్నడుగుచున్నాను. నీవు బాగుగా వడఁబోసి తేల్చి ఇందులో నెంతభాగము చెడ్డదియో, ఎంతభాగము మంచిదియో? ఎంత శుభమో ఎంత అశుభమో?

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-‘స్వామీ! మనమెవరిని మంచి వారని అందుమో, కొందఱువారినే చెడ్డవారందురు. మనమే వస్తువును జెడ్డదని అందుమో యితరులు దానికొఱకై ప్రాణముల నొసంగెదరు. ఇంత మంచిది. యింత చెడ్డది, యింత శుభము, యింత అశుభమని నిర్ణయించుట చాల కష్టము.’

భగవానుఁడిట్లనెను:-‘నాయనా! ఈ ప్రపంచమున నీకు గనఁబడు చదంతయును నశ్వరమైనది. ఏది నశ్వరమో అది మిథ్య. చాక్కుతో నీ వే ఘటపటములను గూర్చి చెప్పుచున్నావో, మనస్సుతో దేనినిగూర్చి చింతించుచున్నావో, అవి అన్నియును నశత్రులే, మిథ్యలే.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-‘స్వామీ! మిథ్యావస్తువుల వలన వ్యవహారము జరుగదు కదా! కొయ్యతో మిథ్యాహయమును గావించినచో, దానివలన యాత్ర జరుగదు కదా! ఇసుకతో మిథ్యా మోదులను జేసినచో వానిచే నాకలి తీరదుకదా! ఇదే విధముగ వాస్తవమునఁ ప్రపంచమునఁ గల వస్తువులన్నియును మిథ్యలైనచో వీని మూలమున మనకు క్లేశము లేల కలుగుచున్నవి!’

భగవానుఁడిట్లనెను :-‘ మిథ్యా వస్తువుల వలనను క్లేశము కలుగుచుండును. రాత్రియందు నీవొక వంకఱకట్ట నీడను జూచి భూతమని భయపడెదవు. ఆభయ పోవువఱకు మిథ్యాభాయను గాంచిన భయము కలుగుచునే యుండును.

చాలమంది ఆ ఛాయా భయముచే జచ్చినవారును గలరు. వాస్తవమున నదిభూతముకాదు. సర్వభామిథ్యాఛాయయే, కాని భ్రమ కలుగుటచే దానియందాతనికి సత్యత్వము గోచరించినది. దానివలన భయము కలిగెను. ఛాయవలనఁ బనులు కూడ కొన్ని నెఱవేరును. చాలమంది ఛాయాపురుషు నుపాపించి, సిద్ధినిఁజొంది, తమ యిచ్ఛానుసారముగ గొప్ప గొప్ప కార్యములను నెఱవేర్చుచుందురు. ఇంకొక దృష్టాంత మును వినుము. కొత్తగాఁగట్టిన యిండ్లయందును, గుహల యందును బిల్లలు మాటలాడు చుందురు. వారు మాటలాడు చుండిన మరలఁ బ్రతిధ్వని వచ్చును. అజ్ఞానులు గృహము మాటలాడు చున్నదనియు, గుహనుండి ధ్వనివచ్చు చున్నదనియు భావించెదరు. ఒక బావిలో సింహము గర్జించెను. కూపమునుండి దాని గర్జనము ప్రతిధ్వనించెను. ఇంకొక సింహము గర్జించుచున్నదని భావించి దానిలోనికి దుమికి చచ్చెను. యథార్థమునకు గుహలోనుండి వచ్చిన శబ్దము మిథ్యయే. కాని దానివలనఁ గార్యమగుట సంభవించినది. అది సింహమును జంపినది.

త్రాడు వంకరటింకరగఁ బడియుండుటచే దానినిఁ గాంచి ఒకఁడు సర్ప మనుకొనెను. వాస్తవమున నచ్చట సర్పము త్రికాలము లందును లేదు. కాని ఆతని మిథ్యాభాసము కలిగెను. ఆతని భ్రమ పోవువఱకాతఁడు

భయభీతుడై యుండును. ఒకఁడు దూరమున మెఱయు చుండిన ముత్యపుచిప్పనుగాంచి రజతమనుకొనెను. ఆవెండిని గైకొనవలయునని పరువిడి క్రిందపడి దెబ్బతినెను. దెబ్బ తగిలినది కాని, ఆ ముత్యపు చిప్పయందు వెండి యిదివఱ కును లేదు, ఇప్పుడునులేదు, ముందును నుండబోదు. కాని మిథ్యాభ్రమచే నాతనికి దెబ్బమాత్రము తగిలినది. దీనిని బట్టి వస్తువువలన నేమియును జరుగదని చెప్ప వీలులేదు. ఈ దేహమునే తీసికొనుఁడు. ఇది సత్పదార్థముకాదు. ఏక రసముకాదు. పరివర్తన శీలముకలది. నశ్వరమైనది. కాని మృత్యుపర్యంతము దీనివలన ననేకక్షేతముల ననుభవించు చున్నాము.

ఉద్ధృఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! కర్త లేక కార్యము జరుగదు. కార్యముండిన దానినిఁ జేయువాఁడును నుండును. దేవదత్తుఁడు గృహమున గట్టుకొనిన గృహము వేఱు, దేవ దత్తుఁడు వేఱు. దేవదత్తుఁడు గృహము కాలేదు. కుండ యును, గుమ్మరియును వేఱు వేఱుగ నున్నారు. కుమ్మరి వాఁడే కుండకాదు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'కర్తా కార్యములు రెండును వేఱువేఱు కాదు. పాలే పెరుగురూపమునఁ బరిణతి చెందు నట్లును, సాలీడు తనలోనుండియే వలనల్లి మరలఁ దనలోనికిఁ దీసికొనునట్లును, ఆత్మయే, ఆత్మరూపమగు ప్రభువే విశ్వ

రూపమున బరిణతినిఁజెందెను. విశ్వమును రచించుబ్రహ్మయు నాతఁడే, విశ్వమును నాతఁడే. ఆతఁడే విష్ణువై పాలించును. విశ్వమై పాల్యుఁడగును. తానే రుద్రుఁడై జగత్తునకు సంహారకుఁడగును. తానే సంహృతుఁడగును. అన్యపదార్థములను బ్రకాశింపఁజేయు సూర్య, చంద్రాగ్ను లవసరము లగును, కాని సూర్యుఁడు కేవలము తన ప్రకాశము చేతనే ప్రకాశించును. తాను బ్రకాశించుట కింకొక బాహ్యప్రకాశ మక్కఱలేదు. ఇదేవిధముగ నాత్మ స్వయంప్రకాశమైనది. దాని కింకేమియు నక్కఱలేదు. ఆత్మకుభిన్నముగ గోచరించు నవియును నన్య పదార్థములును ద్వారా నిరూపితము కావు.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఆత్మ సత్యమైనపుడీ అసత్యప్రతీతి యెచ్చటినుండి వచ్చినది?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నదసత్తుల ప్రతీతికి అధిష్ఠానము ఆత్మయే. ఆత్మయందే ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మిక భావప్రతీతి కలుగుచున్నది.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! కారణములేక కార్యముండదు. ఈ యాత్మయందు గలుగు మూఁడు విధములగు ప్రతీతు లేల కలుగుచున్నవి?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'కారణ మేమియును లేదు. ఆకారణముగనే ప్రతీతి కలుగుచున్నది. మూలము లేకయే అది భాసించుచున్నది. నాయుచ్చయే యేకైక కారణము.

ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మికము గుణమయ మైనది. మాయాకృతమైనది. అంతయును మాయాకృత మైనపుడు దీనియందు సత్యత్వబుద్ధికలిగి ఆసక్తి నేల చెందవలెను. మన మొకరిని నిందించెదము, ఇంకొకరిని స్తుతించెదము, అప్పుడు మనకీ సాంసారికవస్తువులందు సత్యత్వప్రతీతికలుగుచుండును. పిల్లలు మట్టితో బొమ్మలను జేసి అందులోఁ గొన్నింటిని బ్రేమించి, కొన్నింటిని ద్వేషించుచుండురు. మృత్తిక అంతయు నొకటే. నామరూపములను దొలిగించినచో మృత్తికయే మిగులును. నామరూపములు రెండును మిథ్యలే. నిందాస్తుతులకు స్థానమెచ్చటనున్నది.

ఉద్ధవుఁడట్లనెను:- 'స్వామీ! ఎవరిని నిందింపకయు, స్తుతింపకయు నుండిన నింక జేయునదేమున్నది?'

భగవానుడిట్లనెను:- 'ఇట్టి జ్ఞాన విజ్ఞాన ప్రవీణత వచ్చిన తరువాత చేయవలసినదేమియుండును. ఆనందముగ నిర్విచారముగనుండి విచారణమొనర్పవలయును. ఏ సంఘటనమును గాంచినను నిట్లాలోచింప వలయును - ఇవి గుణ సఘాతమని భావింపవలయును. ఒకనికి రజోగుణము వృద్ధియైనఁ గ్రోధము కలుగును. తమోగుణము వృద్ధియైన నిద్రించును. లేక యేదైన నుత్పాతమును గావించును. సత్యగుణము వృద్ధియైనచో జ్ఞాన ధ్యానములను గూర్చి యోచించును. త్రిలోకములందును నేదియో గుణమున వర్తింపని వాఁడెవ

దును నుండఁడు. ఈ ప్రపంచము మాయా మాత్రమును ద్రిగుణమయమునైయున్నది. మనస్సులో భేదభావము కలిగి నపుడేదీనిలో భేదభావముగోచరించును. సూర్యనారాయణుఁడు ధర్మాత్ముని యింటను, చండాలునియింటను సమానముగఁ బ్రకాశించును. గంగాజలమును, విష్ణుమాత్రములందలిజలము లాగుకొనును. ఆతఁడు భేదములేక నిర్లిప్త భావముతో సర్వదా వ్యవహరించును. అట్లే తత్వజ్ఞానియును భేదరహితముగ వ్యవహరింపవలయును. ఆతఁడు నిర్ద్వంద్వుఁడై, నిరీహుఁడై, నిర్లిప్తుఁడై, సమాన భావముతో సదా సర్వదా సర్వత్ర చరించుచుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! సంసారమునందసంగత యెట్లుకలుగును?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఆత్మ అసంగమైనది. భ్రమ వశమున మిథ్యాప్రపంచమున నాసక్తి కలిగినది. దానిని విచార వివేకములచేఁ దొలఁగించుచుండవలయును. చచ్చుచుండువారిని గాంచుచుండియును నీ శరీరమునెంతో ప్రేమించుచుందురు. వీరు శరీరమునే సర్వస్వమనుకొనుచున్నారు. శరీరముకొఱకే ఆసత్యము, పాపము, కపటాదుల నొనర్చుచున్నారు. ఆ శరీరమే నేఁడు ధూళిలోఁ బడినది. ఈగలు మూగియుండును, విసరి పారవైచినను, తగులఁబెట్టినను, బంచ భూతములు పంచభూతములలోఁ గలిసిపోవును. ఇట్టి శరీరము మీఁదనాశక్తినిఁ జెందనేల?'

అనుమానము చేతను విచారించుము. కారణ మెట్లుండునో, కార్యమును నట్లే యుండును. మృత్తికతో బొమ్మలను జేసి వాని నెంతగా నలంకరించినను నదిమృత్తికయే. ఇదేవిధము నీ శరీరము అన్నము, పప్పు, కూరలవలన నేర్పడి నది. నేడన్నమును వండియుంచుము లేదా రొట్టెను జేసి యుంచుము. మరునాటికి పాసి, క్రుల్లి దుర్గంధము వచ్చును, దానిలోఁ బురుగులుపడును, అప్పుడు తినుటకు యోగ్యముగ నుండదు. ఈ నశ్వర, అనిత్య, దుర్గంధ యుక్తములగు పదార్థములచే నేర్పడిన యీ శరీరము నిత్యముగ నెట్లుండఁ గలదు. నిమ్మచెట్టునకు మామిడిపండ్లెట్లు కాయఁగలవు?

శాస్త్రవచనములను విశ్వసించినను సంసారముయొక్క అనిత్యత ధ్రువపడును. ఈ శరీరమనిత్యమనియు, సాంసారిక వస్తువులన్నియును నశ్వరములనియును, వీనిపై మోహమును జెందరాదనియు శాస్త్రములు ధంకామీఁద దెబ్బను గొట్టి చెప్పుచున్నవి. శాస్త్రము సంగీకరింపకుండినను స్వయముగ ననుభవపూర్వకముగఁ దెలిసికొనవచ్చును. మొదట మనము బాలకులము. యువకులమైతిమి. ఇప్పుడు వృద్ధులమైతిమి? శరీరము శిథిలమైనది. దినదినమును క్షీణించుచున్నాము. ఈ శరీరముమీద నింతటి మనుకారమును, మోహమెందులకు ఇది తప్పక నశించి తీరును. ఈ నశ్వర వస్తువుతో సంబంధ

‘మేల పెట్టుకొనవలెను? తనదనుకొనుటందులకు? ఈ సాంసారిక పదార్థము లన్నియును ననాత్మయు, నసత్తును, ఆద్యంత యుక్తములు, అసారములు. వీనియందలి సంగ మెందులకు? నిస్సంగులై ఆత్మను స్మరింపవలయును.’

ఉద్ధవుణ్ణిట్లాడి గెను:- ‘స్వామి! నాకొక సందేహము కలదు. ఈ ప్రపంచప్రతీతి దేనివలనఁ గలుగుచున్నది? శరీరమున రెండు వస్తువులు కలవు. ఒకటి ఆత్మ, రెండవది శరీరము. ప్రపంచోపలబ్ధి ఆత్మలోఁ గలుగునా? ఆత్మ స్వయంప్రకాశమైనది. జ్ఞానస్వరూపము. సాక్షీమాత్రము. దీనిలో నజ్ఞానప్రతీతి యుండఁజాలదు. సూర్యుఁడున్నచోట నంధకార మెట్లుండఁగలదు? సాక్షికి అపరాధ ముండదు. ఆత్మోపలబ్ధి యుండదని నీవనుచో దేహమునకందుమా అది జడమైనది. జడమునకేమి ప్రతీతి కలదు? అంధకారమును అంధకారము మ్రింగివేసెననుట పిష్టవేషణము కాఁగలదు. జడమునందు జడమెట్లు భాసించును. అగ్నియెట్లు సర్వవ్యాపకమో, అవ్యయమో, అనావృతమును, నిర్గుణమును, మలరహితమును, విశుద్ధ స్వయంప్రకాశమునునై యున్నది. దేహముకాష్ఠమువలె జడమైనది. అట్టియెడ యీ ప్రపంచము కనఁబడున దెవరికి?’

ఇదివిని భగవానుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- ‘ఉద్ధవా! నీవు ఉత్తమ ప్రశ్నమును గావించితివి. విషయమును దెలిసికొనఁ

జాలనివాఁడేమి ప్రశ్నింపఁ గలఁడు. కావున నట్టి ప్రశ్నను నీవే అడుగఁ గలవాఁడవు. అడిగినను నేదో యడుగును. నీ ప్రశ్న యుక్తియు క్తమైనది. ఇప్పుడు నేను నీ ప్రశ్నకు సమాధానమును జెప్పెదను. '

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! భగవానుఁ డెట్లు ఉద్ధవుని ప్రశ్నకు సమాధాన మొసంగెనో, దానిని నేను మీకుఁ జెప్పెదను. మీరు దీనిని సమాహితచిత్తులరై శ్రవణ మొనర్పడు.'

సంసార మసారమైనది

శ్లో॥ యశద్దేశేహింద్రియప్రాణై రాత్మనః సన్నికర్షణమ్ ।

సంసారః ఫలవార్స్తావ జపాత్తోఽచ్యుతితేకినః ॥

శ్రీభాగ గణేశ్యం. ఆ అ. ౧౨ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా ఎంతవఱకు అవివేకియొక్క శరీర, ఇంద్రియ, ప్రాణమనములతో సంబంధముండునో, అంతవఱకు సంసార మంతయును నసతైనను వానికి సుఖదుఃఖ రూపమగు ఫలము నొసంగును.

ఒక సామెతకలదు. 'అనుకొనిన జేవుఁడనుకొనుము, లేదా రాయి అనుకొనుము' పాస్తవమునఁ గాంచినచో నీ ప్రపంచము మాన్యతమిదనే ఆధారపడి యున్నది. ఎచ్చ

టనో పిల్లపుట్టినది, ఇంకెచ్చటనో పిల్లవాఁడు పుట్టినాఁడు. ఇద్దరికిని నే సంబంధమును లేదు. ఎఱుక లేదు, గుర్తు లేదు. పరస్పర మొకరొకరు భార్యాభర్తల మనుకొనిరి. అంగీకరించిరి. కష్టమో నిష్ఠురమో యిద్దరును సహించుకొందురు. ఈతఁడు మాగురువు, మిత్రుఁడు, సంబంధి ఈ విషయము లన్నియును మాన్యతమీఁదనే ఆధారపడియున్నవి. మనస్సు ఎవని మంచివాఁడనుకొనిన మంచివాఁడుగనే కనఁబడును. చెడ్డగా భావించినఁ జెడ్డగానే కనఁబడును. వాస్తవమున మంచివారునులేరు. చెడ్డవారును లేరు. అంతటను నొకే తత్వము కలదు. ఒకే సువర్ణము నానాభరణముల రూపమున నేర్పడినది. ఆభరణము లగుటకు ముందును సువర్ణమే. ఆయాభరణములు నశించినతరువాతను సువర్ణమే శేషించి యుండును. మధ్యలోవచ్చిన నామరూపములవలన గొలుసు, కంటె, గాజులు, వడ్డాణము, ఉంగరములను బేర్లు వచ్చినవి. ఈ నామరూపము లన్నియును మిథ్యలే. అది ఆభరణములైనపుడును దాని సువర్ణతత్వము నశింపలేదు. ఏలసనఁగా సిద్ధాంతము ననుసరించి ఆధ్యంతములో నుండునది మధ్యలోను నుండును.

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! దేహము జడము, ఆత్మచైతన్యమును, స్వయం ప్రకాశమునై యుండఁగాఁ బ్రపంచము దేనియం దేర్పడినదని ఉద్భవుఁడగుగఁగా నంత

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఈ ప్రతీతి జడమునను లేదు, చైతన్యమునను లేదు. కేవలము భ్రమమీఁదనేకలదు.'

ఉద్ధవుఁడులికిపడి యిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! భ్రమప్రతీతి యెట్లుండును ? భ్రమ యెచ్చట నుండును ?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'నాయనా ! అన్నిటికిని అధిష్ఠానమాత్మయే.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ఆత్మ స్వయం ప్రకాశమును, జ్ఞాన స్వరూప మగుచుండఁగా దానిలో భ్రమ యెట్లు కలుగును ? ప్రకాశముండఁగా నంధకార మెట్లుండగలదు ?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ప్రకాశమంధకారము యొక్క నివృత్తి కావించును. కాని ప్రకాశముండఁగా నంధకారముండఁజాలదు. దీపము క్రిందనే అంధముండును. కాని ఆ యంధకారము ప్రకాశ సమ్ముఖమున నే యనర్థమును గావింపజాలదు. ఇదే విధముగ సంసారము సర్వథాలసత్తే. కేవలమాత్మయే సత్తు. శరీరమాన్నంతవఱకును, ఇంద్రియములున్నంతవఱకును, ప్రాణమనస్సులతోఁ బురుషునకు సంబంధమున్నంతవఱకు, అవివేక మున్నంతవఱకు సంసార ప్రతీతి యుండును. దానివలన వచ్చిన బుద్ధ్యాపాపములునునుండును. వానికి సంబంధించిన సుఖ దుఃఖములును ననుభవింప వలసి వచ్చును. జీవున కజ్ఞానము నివృత్తియైనచో, సంసారము యొక్క సత్యత్వమును నివృత్తియగును.'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! అసత్తువలన దుఃఖము కలుగఁజాలదు, గొడ్డురాలికి పుత్రుఁడే లేకుండిన, నామె పుత్రునకు తలవొప్ప యెట్లు రాగలదు ?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'అసద్వస్తువృత్తేతను దుఃఖము కలుగును. స్వప్నమున మనమొక భయంకర పురుషుఁడు చేతిలోఁ దీక్ష ఖడ్గమును దీసికొని వచ్చుచుండుటను ఆతఁడు మసలను జంపుటకు వచ్చుచున్నట్లుండిన నా సమయము నందు గొప్ప క్లేశము కలుగును. స్వప్న పురుషుఁడును, స్వప్న ఖడ్గమును రెండును నసత్తులే. కాని స్వప్నముపోయి జాగ్రదవస్థ రానంతవఱకు, ఆ అసద్వస్తులచేఁగవ్వము కలుగుచునే యుండును. స్వప్నమున నివి లేకుండినను సత్యముగ భాసించును. కవ్వమును నంతగానే కలుగును. అనఁగా జాగ్రత్తలోఁ గత్తితోఁ గొట్టిన నెంతటి బాధ కలుగునో అంతటి బాధ కలుగును. భయమును నట్లేయుండును. ఇదే విధముగ నీ ప్రపంచమును బొత్తుగా నసత్తైనది. కాని అజ్ఞానమునఁబడిన ప్రాణి, వీనిని సత్యముగ భావించి శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములను జింతించు చుండు వఱకే సంసార నివృత్తి కానేకాదు. త్రికాలములందును గాదు. నిద్రించుచు స్వప్నమును జూచుచుండు నంతవఱకు క్లేశమును జెందుచునే యుండును. మేల్కొన్న తరువాత నాతనికి

భయమునులేదు, శోకమును లేదు, భయమును లేదు, మేల్కొన్న తరువాత ఆతఁడు నవ్వుకొనును. ఆ స్వప్న వస్తువులు విలీనములగును. విలీనములగుటేమి? అవి లేనే లేవు. ఇదే విధముగ నజ్ఞానావస్థలోనే మానవుఁడీ మాయాక అసత్పదార్థములచే భయపడును. జ్ఞానోదయము కాఁగానే నిర్భయుఁడగును. ఒక్క విషయమును విచారించుము, పుత్రుఁడు చచ్చినఁ దండ్రికి అత్యంత దుఃఖము కలుగును, ఇంకొక పుత్రుఁడు పుట్టిన నత్యంత హర్షము కలుగును. బలవంతుఁడు శస్త్రమును దీసికొని కొట్టవచ్చినచో భయమునఁ గంపము కలుగును. ఎవడైన మనకు విరుద్ధముగ నడచినఁ గ్రోధము కలుగును. ద్రవ్యము లభించిన లోభము కలుగును. అత్యంతసుందరియగు భార్యవలనను, పసివాగుడబుత్రుని యెడలను మోహము కలుగును. మనవద్దఁ లేని వస్తువును బొందఁ గోరిక కలుగును. మన బంధువు మరణించిన సంతాపము కలుగును. ఇవన్నియును నెచ్చట కలుగుచున్నవి?

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- ‘స్వామి! ఇవన్నియును బ్రపంచమున నుండుటచే వచ్చుచున్నవి.’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ప్రపంచమున నెందఱో బాలకులు పుట్టుచున్నారు, చచ్చుచున్నారు. వారందఱు చచ్చుచుండిన మనకు దుఃఖము కలుగుటలేదు, పుట్టుటచే సుఖము కలుగుటలేదు.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! వారితో మనకు సంబంధము లేదు. ఎవరితో మనకు సంబంధముండునో వారు పుట్టునపుడును, జచ్చునపుడును హర్షశోకములు కలుగును.

భగవానుఁడిట్లనెను :- ‘అవును నిజమే. శోక, హర్ష, భయ, క్రోధ, లోభ, మోహ, స్పృహ, జన్మ, మృత్యు మొదలగు భావములన్నియును నజ్ఞానజనిత అహంకారముననే కలుగును. అహంకార కారణముననే మమత్వము కలుగుచున్నది. అహంకార మమకారములవలననే సంసారప్రాప్తి కలుగుచున్నది. ఆత్మ, నిత్య, శుద్ధబుద్ధమైనది. దానికి సుఖదుఃఖాది ద్వందములతో నేమియును సంబంధము లేదు.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! నా ప్రశ్న అట్లే యున్నది. ఈ ప్రపంచప్రతీతి చైతన్యమగు నాత్మకా లేక జడమగు శరీరమునకా?’

భగవానుఁడిట్లనెను :- ‘శరీరమునకుగాని, ఆత్మకుగాని లేదు. ఈ ప్రపంచ ప్రతీతి జీవునకే.’

ఉద్ధవుఁడిట్లనెను :- ‘స్వామీ! జీవుఁడని యెవరి నందురు?’

భగవానుఁడిట్లనెను :- ‘దేహేంద్రియ ప్రాణమనస్సుల యుండభిమానముగల యే అంతరాత్మ కలదో, దానినే జీవుఁడందురు. గుణ కర్మలే ఆతని స్వరూపము. దానినే కొందఱు సూత్రాత్మ యనియు, కొందఱు మహత్తనియు, కొందఱు

మహాత్మత్వమనియు నందురు. ఈ విధముగ వేటు వేటు ఋషులు వేటు వేటు నామములతోఁ జెప్పిరి. అట్టి అఃతః కరణాభిమానియగు జీవుఁడు కాలకర్మాధీనుడై ప్రపంచమున బుట్టి చచ్చుచున్నట్లు తోచును. నానా ఉచ్చ నీచ యోనులలో భ్రమించుచుండును.'

ఉద్ధవుడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఈ సంసార చక్రము వీడునదెట్లు? ఆత్మజ్ఞానమెట్లు ప్రాప్తించును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ప్రపంచమున నీవు చూచు మంచి, చెడ్డ, సుఖదుఃఖ పదార్థము లేవియునులేవు. అవి మనస్సే. మనస్సే నానారూపములను ధరించి వచ్చును. మనస్సు వెనుకనే ఇంద్రియములు పోవుచుండును. ప్రాణములును వానిననుసరించును. శరీరమును దాని సంకల్పముచేతనే కర్మలొనర్పఁబూనును. సంసారమందలి సమస్తకార్యములు జరుగుచుండును. ఇవన్నియును నిర్మలములును భ్రాంతములు నైయున్నవి. విషయములలోనికిఁ బరువిడుచు మనోనుకూలత నన్వేషించుచుండును. విషయములందజ్ఞానవశమున సుఖానుభవమును జెందుచుండును. వానియందు దృష్టకలుగును. సంసారము సుదృఢమగుచుండును. మమత్వము కలిగినచో నాసక్తికలుగును. సంసారాసక్తియే బంధనమునకు మూలకారణము. కావున సద్గురు చరణముల నాశ్రయించి, ఆతనికి సేవా శుశ్రూషలొనర్పవలయును. నిష్క-పట భావముతో

నాతని నుపాసించవలెను. జ్ఞానమెచ్చటనుండియును దేనవ
సరము లేదు. ఉపయోగింపకపోయినచో నది కుంతిత
మగును. దానిమీఁద నేదో పడినది నీవు కొన్నాళ్లు కంటికి
పట్టిని కట్టుకొనినఁ గొన్నాళ్ళకు జ్యోతిపోవును. కన్నులు కనఁ
బడవు. చేతిని బైకెత్తియుంచుము. కొన్నాళ్ళకది క్రిందకు
రాదు. అద్దమునట్లే కొన్నాళ్లుంచిన దానిమీఁద దుమ్ము
పేరుకొని రూపము గనఁబడదు. చివరకు దర్పణముకూడ
కప్పఁబడిపోవును. దైవవశమున నొక జ్ఞానియగు గురువువచ్చి
ఆజ్ఞాపించి నా దర్పణము మీఁద ధూళి తుడువఁబడును.
అప్పుడు దర్పణమున నీ స్వరూపముకనఁబడును. గురుదేవుఁడు
నీ స్వరూపము నెచ్చటనుండియో తెచ్చి దర్పణమునఁ బెట్ట
లేదు. ఆతఁడు కేవలమావరణమును దొలఁగించినాఁడు.
స్వరూపము కనఁబడు స్వభావము దర్పణమున కిదివఱకును
గలదు. గురువు దానిని నిర్మలమొనర్చు యుక్తినిఁజెప్పినాఁడు.
ఒక మొక్కకు నలువైపులను గడ్డిగాదము మొలిచి అల్లు
కొనినది. నీదగ్గఱ కొడవలియుండినను, దానిని వినియోగింపక
పోవుటచే గుంతితమై మైల యేర్పడెను. అందువలనఁ జెట్టు
కనఁబడలేదు. నీవు కొడవలితో గడ్డినిఁ గోసినచో మొక్క
కనఁబడినది. ఇదే విధముగ గురువు చెప్పిన ఉపాసనద్వారా
జ్ఞాన ఖడ్గమును సానబెట్టి, అజ్ఞానజనితమగు గడ్డితోఁ
బూడిపోయిన దానిని ఖండించి, తృష్ణా రహితుఁడవు కమ్ము.

అంత నిర్వృందుడవై యెచ్చటనైననుబృథివిపై విచారింపుము. ఇంకఁ జింత యుండనేయుండదు. జ్ఞానులిదే విధముగ దృష్టామాలమును దెగఁగోసి బ్రహ్మానంద సుఖానుభవ మొనర్చుచు నీ శరీరము తోడనే జీవన్ముక్త్యానందమును జూరుకొందురు. కావున నే నీవిషయమును గట్టిగఁ జెప్పచున్నాను. అనేక సార్లు చెప్పెదను. ఈ జగత్తున కాద్యంతములం దేతత్వము కలదో, అది మధ్యలోను గలదు. మొదట సత్తుబకటే యుండెను. సృష్ట్యంతమున వంతయును సంహరింపఁబడును. కేవలము సత్యే మిగులును. అదిలోను సత్తు, అంతము నను సత్తుండిన మధ్యలోన సత్యెట్లుండఁగలదు. మధ్యలోను నది ప్రకాశముగను, ఉపాదాన కారణరూపమునను నున్నది. ఈ విజ్ఞానము లేనివాఁడవివేకి. ఈవివేకము కలవాఁడేజ్ఞాని.'

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను:- 'స్వామీ! ఇట్టి 'జ్ఞానము చాల కఠినమైనది.

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నాయనా! కఠినమే కాదు. మంగలిక త్తిమీఁద నడిచినట్లే. కాని గురువు కృపచే నీ జ్ఞానము ఉపాసనద్వారా లభింపఁగలదు. అట్లనేకులకు గలిగినది. జ్ఞానమున కనేకసాధనములు కలవు. వానిలో వేద పఠన, తపస్సుచేయుట, స్వధర్మపాలన మొనర్చుట, స్వయముగ సంసారముయొక్క అనిత్యతనుగాంచి తెలిసికొనుట. పౌరాణిక రాజులు మహారాజులును బ్రసిద్ధులును, యశము

నార్జించిన వారును భోగములనుభోగించి చివరకు నిర్ణయము చేసినారు. దీనినిగూర్చి మీమాంస నొనర్చుటయే ముఖ్య సాధనము. శాస్త్రములలోఁ బ్రత్యక్షానుమాన నుపభోగ, శబ్ద, ఐతిహ్యది ప్రమాణములచే నీ సంసారము నణంచుటయే జ్ఞానసాధనము. సంసారమున నేనుగాక యింకొక సత్తులేదు. బొమ్మలుగాఁ జేయుటకు ముందును జక్కెరకలదు. బొమ్మలు పగిలినతరువాతను జక్కెరయు కలదు. దానికనేక నామము లును, రూపములును నేర్పడినపుడును జక్కెరగాక యింకొకటి యేమియును లేదు. సత్వరజస్తమస్సులకు బూర్వమేమున్నది. నిర్గుణమే. ఆనిర్గుణుడను నేనే. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులకు బూర్వమేయవస్థకలదు. తురీయము కలదు. ఆ తురీయమును నేనే. కార్యకారణకర్తా వీని కన్నింటిని సమన్వయ వ్యతిరేక ములచే విచారించినచో, నేనొక్కఁడనే మిగిలి యుందును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! అన్నియును మీవల ననే ఉత్పన్నమైనవని అంగీకరించితిని. కాని ఉత్పన్నమై మీకు వేఱుగనుండును. తండ్రివలనఁ బుత్రుఁడు పుట్టును. ఆతని ఆస్తిత్వము వేఱుగనున్నట్లు గాంచుచున్నాముగదా'

భగవానుఁడిట్లనెను:- అట్లుకాదు. పుత్రుఁడు తండ్రికి వేఱుకాఁడు. శ్రుతి 'ఆత్మవై పుత్రనామాసి' ఆత్మయే (తానే) పుత్రయేపమున నుత్పన్న మగుచున్నాఁడని చెప్పుచున్నది. ప్రాణి తానే పత్నియొక్క గర్భమున మరలఁ

బుట్టుచున్నాడు. అందువలన నామెకు జాయయను పేరు వచ్చినది. పుత్రుండు తండ్రికన్యఁడుకాఁడు. అగ్నిలోనుండి మిఁగురులు లేచిన నవి అగ్నికన్యముగ లేవు. జలమునుండి బుడగలు లేచును. తరంగము లుత్పన్నము లగును. అవి జలమున కన్యమైనవి కావు. బుడగ పుట్టుటకు ముందును జలము, బుడగ నశించినతరువాతను జలమే. ఈ మధ్యలో వచ్చిన నామరూపములు కేవలము చెప్పకొనుటకే పనికి వచ్చును. అవి సత్యములు కావు. కావున శాస్త్రముయొక్క నిశ్చితసిద్ధాంతమేమనఁగా నుత్పన్నమైనవస్తువు తనకుత్పాదకమైనవస్తువు అయితీరును. మృత్తికనుండి పుట్టిన వస్తువులు మృత్తికకు అన్యమైనవి కావు. సూర్యుండు నేత్రములకు బ్రకాశప్రదానమును గావించుచున్నాడు. కనఁబడకుండినను సముదాయ రూపమున రాజస సృష్టిగ గోచరించునది. బ్రహ్మకు అతిరిక్తమైనది కాదు. అంతయును బ్రహ్మయే. ఇందులో నిసుమంతైన నానాత్వములేదు. స్వయంప్రకాశ మానమగు సచ్చిదానందరూపమే. ఇంద్రియ రూపమునఁ గనఁబడునదియును బ్రహ్మయే. ఇంద్రియోప భోగమునకై కనఁబడు నానావిషయములును బ్రహ్మయే. మనోరూప మున మనన మొనర్చునదియును బ్రహ్మయే. బంచభూత రూపమునఁ గనఁబడున దంతయును బ్రహ్మయే. ఉద్ధవా! నీకెంతని చెప్పంగలను? చిత్రవిచిత్ర రూపమునఁ గనఁబడున

దంతయును బ్రహ్మయే. నాకన్యమైన దేదియును లేనేలేదు. అన్వయ వ్యతిరేకములద్వారా కనఁబడున దిదియంతయును నసత్తునియు నిది త్రికాలముల యందును లేదనియు సిద్ధాంత మొనర్పఁబడినది. ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములద్వారా అనాత్మ నిరాకరణముచేఁ దన హృదయమందలి సందేహములను యుక్తులవలన నివారించు కొనవలయును. అంత విషయో పరతనిఁజెంది ఆత్మానందమున నిమగ్నుఁడు కావలయును?

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! నివారించుకొనుటెట్లు?

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఈ శరీరమాత్మకాదని విచారిం చుము. ఏలననఁగా నిది నశ్వరము. ఆత్మ అవి నాశి. ఇంద్రి యములును నాత్మకాదు. ఏలననఁగా నివి పరప్రకాశిత ములు. ఆత్మ స్వయం ప్రకాశము. ఇంద్రియముల కధిష్ఠాత్మ దేవుఁడాత్మకాదు. ఏలననఁగా నవి పరతంత్రములు. ఆత్మ స్వతంత్రము. పృథివ్యప్తేజో వాయురాకాశములును, అన్న మయ కోశమును, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము, మహత్తత్వము, ప్రకృతి వీనిలో నేవియును నాత్మకాదు. ఏలననఁగా నివి యన్నియును జడములే.'

ఉద్ధవుఁడిట్లనెను:- స్వామీ మీరింద్రియములను, మన స్సును జడమనుచున్నారు. కాని యీ సమస్తమునకును మూలము లీ యింద్రియములే. ఇవి నానా విషయములను భోగించును. చిత్తమును జంచల మొనర్చును.'

భగవానుఁడట్లనెను :- 'నాయనా ! అంతర్భాష్యేంద్రియములు రెండును నజ్ఞానికే దుఃఖము నొసంగును. జ్ఞానయుక్తమగు నాత్మకలవాని నీ గుణమయులగు నీ యింద్రియము కేమియును జేయఁజాలవు. ఇవి విక్షిప్తమైనచో దానిని విచలితము గావింపఁజాలవు. సమాహితము లైనచో నధి అధికమగు నానందము నొనఁగఁజాలదు. వేయించిన గింజలను మంచి తడిసిన నేలలోఁ జల్లినను నంకురింపఁజాలవు. ఎన్ని ప్రయత్నము లొనర్చినను వానిని మొలిపింపఁజాలరు. ఈ జడవస్తువు లజ్ఞానినే మాయలోఁ బడవేయును. ఆత్మ ఆకాశమువలె నిర్లేపమైనది. దాని మీఁద దుమ్ము జల్లినను, నీటినిఁ జలకరించినను, అగ్నిని వైచినను, ఎంత వాయువును వీచినను, ఇవి తమ కార్యములచేతను, శీత వర్షాతపాది ఋతువులచే నాకాశము లిప్తముకాదు. ఆకాశము మీఁద వీని ప్రభావము పడదు. సూర్యుని మీఁదుగ నెన్ని మేఘములు పోయినను దానిచుట్టు చేరినను, దాని కెట్లు హానికలుగదో అట్లే ఈప్రాకృత పదార్థములు నా ఆత్మను నాచ్ఛాదితము చేయఁజాలవు. ఆత్మ అహంకార రహితమై నదియును నక్షరమును, నిర్వికారమును, జగత్కారణ భూతమును నయ్యుండ నీ త్రిగుణముల మలముతో నెట్లు కలియగలదు ?

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'ఆత్మ నిత్య శుద్ధ బుద్ధమైనచో, దుస్సంగము చేయరాదను విధివచన మెందులకు ?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఈ వచనములన్నియు సాధకులకు నాయందు దృఢానురాగము కలగనంతవఱకును మనోమలమును గావించు రజోగుణము నాభక్తిచే నివృత్తి చెందనంత వఱకును ఈ మాయారచిత గుణ సంగమును ద్యజింపవలయును. నిరంతరము సత్సంగము కథాశ్రవణాది సత్కర్మల యందు మనస్సును లగ్నముచేసి యుండవలయును. ఈ విధముగ శాస్త్రీయ విధిచే సాధనమొనర్చిన సిద్ధి ప్రాప్తించును. అట్టివానికి విధి నిషేధ బంధన ముండదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! శాస్త్రీయ సాధనల ద్వారా సిద్ధి ప్రాప్తించినపుడు సాధకున కెట్టి యవస్థ కలుగును ? దయతో సాధన, సిద్ధావస్థలను గుఱించి నాకుఁ జెప్పుఁడు.'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా ! ఉద్ధవుఁడివిధముగఁ బ్రశ్నింపఁగా భగవానుఁడు సాధనావస్థనుండి సిద్ధావస్థ నెట్లు ప్రాప్తింతురో సిద్ధావస్థయందెట్టి స్థితికలుగునో చెప్పెను. దానినంతను నేను మీకు జెప్పెదను. మీరు సావధానులై శ్రవణ మొనర్పుఁడు.

సాధనావస్థనుండి సిద్ధావస్థ

శ్లో॥ యథా శుయోఽసాధుచికిత్సితో నృణామ్

పునః పునః సంకుదతి ప్రరోహన్ ।

ఏ శం శునోఽపక్వకషాయ కర్మ

శుయోగినం విధ్యతి సర్వసంగమ్ ॥

శ్రీ భాగ. గరిష్ఠం, ౨౦౨, ౨౦శ్లో॥

వ. 'ఉద్ధవా! రోగమునకు బాగుగాఁ జికిత్సను జేయకుండినచో నది మాటిమాటికి నుప్పొంగి మానవులకుఁ గష్టమును గలిగించును. ఇదే విధముగ నపక్వ కషాయ కర్మములు గలవాని యన్నిటి యందును నాసక్తినిఁ జెందిన మనస్సు కుయోగినిఁ బతనము కావించును.'

ప్రజ్వలితాగ్నియందు తడిసిన, లేక యెండిన వస్తువులను వేనిని బడవేసినను వెంటనే భస్మములగును. కాని అగ్ని మందముగ నుండినచో నేతినిఁ బోసినను నదియాటిపోవును. అదే విధముగ జ్ఞానికి శుభాశుభములు, పుణ్య పాపములు లేవు. విధి నిషేధములు కర్తవ్యకర్తవ్యములు లేవు. వాని సమస్త శుభ కర్మలును జ్ఞానాగ్నియందు భస్మమైపోవును. కాని జ్ఞానము పరిపక్వము కానియెడల నిట్టి విధి నిషేధ వ్యవహారమొనర్చినచో వానికి తప్పక పతనము కలుగును. ఏలననఁగా ఇంద్రియ ద్వారములు బయటకు తెఱచుకొని యున్నవి. ఇంద్రియములకు విషయములందు స్వాభావికమగు

రుచియుండును. కొంచెము జ్ఞానాభ్యాసము కలుగఁగానే ప్రపంచమున మంచి చెడ్డలు లేవనియు, గమ్యాగమ్యములు లేవనియు, భాద్యాభాద్యములుండవనియు, పేయీపేయములు లేవనియు నిశ్చయించినచోఁ బతనముకాక ఇంకేమి యుండఁ గలదు? కావున సాధనావస్థయందు విధి నిషేధములను బాటించుచు మనస్సును సంయమనమునందుంచవలయును. ఈ మనస్సు నీ వశమందున్నదని చివరవరకును నమ్మరాదు. సిద్ధావస్థ ప్రాప్తించినపుడుకూడ కేవలము లోక సంగ్రహ నిమిత్తమే సాధకులవలె వ్యవహరించిన హాని యేముండును? సిద్ధావస్థ ప్రాప్తించినపుడు శరీరభానముండదు. అప్పుడు శుభా శుభ కర్మల భానమేల యుండును? అయినను పూర్వ స్వభావానుసారముగ జ్ఞాని సాధారణముగా లోక విరుద్ధ దురాచరణమొనర్పఁడు. ఒకానొక వేళ అట్లు కలిగినను వానికి పాప పుణ్య స్పర్శ కలుగదు. ఏలననఁగా పాప పుణ్యములు కర్తయొక్క భావనానుసారముగనుండును. కర్తృత్వ భావము లేకుండిన కర్మ జనిత పుణ్య పాపము లెట్లుండును?

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఉద్ధవుఁడు సాధన ద్వారా సిద్ధి ప్రాప్తించిన తరువాత నెట్టిస్థితి యుండు' నని ప్రశ్నింపఁగా భగవానుఁడిట్లనెను 'ఉద్ధవా! జ్ఞానికి సత్సంగ దుస్సంగముల భేదము లేకుండినను సద సచ్ఛేద భావము లుండవు. నాయందు పూర్వభ క్తి లభించువఱకు సత్సంగమును

జేయుచునే యుండవలయును. చెడ్డవారి సాంగత్యమును హఠ
పూర్వకముగ వదలి సత్పురుషుల సన్నిధియందే కాలమును
గడుపవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ప్రపంచమున సదసత్తులు లేక
సర్వత్ర ఆత్మయొక్కటియే యుండఁగా సత్సంగముచేయ నేల?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'వాచికజ్ఞానము కలుగుటవేఱు.
దానిని దృఢమొనర్చుకొని ధారణచేసి నిత్యజీవితమునందు
పరిణతమొనర్చుకొనుటవేఱు. నీవు కేవలము పిండితో జలేబిని
చేసి చక్కెర పాకములో ముంచియెత్తిన రుచిగానుండునను
విషయమును వినుటచే జలేబీ నీకు దక్కదు. దానిని పదార్థములతోఁ
జేసిననే అది యగును. ఇదే విధమున నెవఁడు
శాస్త్రమును గురువు చెప్పిన విధిననుసరించి అభ్యసింపక
కేవలము అక్కడక్కడ చెప్పికొను 'బ్రహ్మ సత్యము, జగ
స్మిథ్యా' యను వాక్యములను వినుటచేతనే శుభాశుభములు
కలుగవు. ఈశ్రుత జ్ఞానమును నాధార మొనర్చుకొని
వ్యవహరించినచో నిశ్చయముగ నాతఁడు విషయములలో
బడిపోవును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామి! అల్లెలకలుగును? ఒక్క
సారి నిశ్చయము కలిగినచోఁ నాతఁడు పతముకాఁగూడదు.
సంసార బంధములో పడఁగూడదు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఆతఁడు విషయ భరితమగు
 మనస్సులో నిశ్చయ మొనర్చినాఁడు. ఒకానొక మురుగు
 కాలువలో దట్టమైన బురదపేరుకొనియుండెను. పైన నాతఁడు
 నీటినిఁ బ్రవహింపఁజేసి తన మురుగుకాలువ స్వచ్ఛమైనదని
 యనుకొనెను. ఆతఁడనుకొనుటచేతనే అది స్వచ్ఛము
 కాదు. దానిలో ఒకానొక పశువు కాలిడినను కట్టతోఁ
 గదిలించినను దుర్గంధమైపోవును. ఆ కాలువ శుభ్రముగా
 చేయఁబడనంతవఱకెప్పుడైనను దుర్గంధము వచ్చుటతప్పదు.
 ఒకానొకనికి కురుపు లేచి లోపలబాగుగా చీముపట్టియుండెను.
 పైకి దానిముఖము మూయఁబడి యుండెను. అప్పుడు కురుపు
 పోయినదని అనుకొనరాదు. అట్లురక యనుకొనుటచేతనే
 అది నయముకాదు. దానిలో చీము పేరుకొని అది పగిలి
 చీము వెలువడినప్పుడు మాత్రమే అది నయమగు చున్నదని
 మనమనుకొనవలయును. ఇదే విధముగా నీవు విషయము
 లన్నియును మిథ్యయనుచు అవి మనస్సుయొక్క సమ్మూఖ
 మునకు రాఁగానే వానివెంటఁ బరువిడిసఁచో నాసక్తి వృద్ధి
 యగును. ఆసక్తిచే సంసారబంధనము కలుగును. కావున
 సగము సాధన చేసినవాఁడు తన మనస్సున కిష్టము వచ్చిన
 | పనులను జేయుచుండినచో, విధినిషేధ శృంఖలములనుద్రుంచి
 వైచి విషయాసక్తుడైనచో నాతఁడవశ్యము పతనమైతీరును.
 భ్రష్టుఁడు కాఁగలడు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! సాధకుఁడు మీ భజన పూజనము లొనర్చుచుండును. మీ మంత్రమును జపించుచుండును. కథాకీర్తనము లందును చిత్తము లగ్నమొనర్చును. అట్లయినను నాతని కహంకారము కలిగి విషయములలో నేల పడుచున్నాఁడు?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! సాధనలో తృటి కలుగును. పదిమంది కలసి ఈతఁడు మహానుభావుఁడనిన నాతని కహంకారము కలిగితిరును. అహంకారమురాఁగానే దేవతలు విఘ్నమొనర్చెదరు. ముందుగ సాధారణప్రలోభములను గావించెదరు. ధనికులువచ్చి పాదముల మీఁదఁ బడెదరు. రాజులును మహారాజులు నాజ్ఞబద్ధులగుదురు. సుందరులగు యువతులు వచ్చి అత్యంతభక్తి భావమును బ్రకటించెదరు. ఇన్ని యుండినను సాధకుఁడు తన పథమును తప్పకుండినచో నంత స్వర్గమందలి అస్సరసలు వచ్చెదరు. సారాంశ మేమనఁగా వీఁడు నీమములలో నెంతటి దృఢత్వముగ నుండునో వానికి అంతటి యుత్తమోత్తమ ప్రలోభములు వచ్చును. ఇది దేవతలద్వారా విఘ్నరూపమున భోగములను సమకూర్చెదరు. దేవతల దోషమేమున్నది? సాధనా వస్థయం దుత్పన్నమగు శుభాశుభ సంకల్పములను నేనే ఏదో విధమున ఫలింపజేయుచున్నాను.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- ‘అయితే స్వామీ! సాధనలో విఘ్నమువచ్చి ప్రలోభనము రాఁగా సాధకుఁడు సాధనను వదలి విషయములలోఁ బడి పోయినచో వానికి మరల సదా పతనమేనా? ఆతఁడిన్ని దినములనుండి చేసిన సాధన వ్యర్థమేనా?’

భగవానుఁడిట్లనెను:- ‘కల్యాణ కృతమగుకార్యము వ్యర్థము కాఁజాలదు. నీ వొకపుస్తమును సగముచదివి వదలి పెట్టము. పుస్తకము చదువుటయందు నీకు మనస్సు లగ్నమైనది. కాని మధ్యలో నేదియో విఘ్నమువచ్చినది. చదువాగిపోయెను. కాని విఘ్నము తొలఁగిపోఁగానే సంస్కారవశమున నీవు మరల నా పుస్తమును నాపిన చోటునుండి చదువ ప్రారంభించెదవు ఇదే విధముగా సాధనము చేయుచుండ నేదైన విఘ్నము వచ్చినచో నా విఘ్నము తొలఁగిపోఁగానే పూర్వాభ్యాస కారణమున సాధకుఁడు మరల యోగముదే ప్రవృత్తుఁడగును.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- ‘స్వామీ! ఈసాధనములలో విఘ్నములే వచ్చుచుండును?’

భగవానుఁడిట్లనెను:- ‘ప్రపంచములో నేమి పనులయిననుజరుగుటకు నాయుచ్చయే కారణము. దాని కేదియో నిమిత్తమేర్పడును. ఎవరిచేతనైన నే నేదైన పనినిఁ జేయింపదలఁచినచో వాని కిష్టము లేకుండినను నేను వానిచేఁ

జేయించెదను. అర్జునునకు యుద్ధముచేయుట కిష్టములేదు. దానిని నేను జేయించితిని. ఏకార్యమందైనను పనిని జేయుటకు స్వేచ్ఛయు నుండును. బరేచ్ఛయు నుండును. విషయమొక్కటియే. కాని ఒకదానిని స్వేచ్ఛాప్రారబ్ధమందురు. రెండవదానిని పరేచ్ఛాప్రారబ్ధమందురు.

శౌనకుఁడిట్లడిగెను :- 'సూతా ! స్వేచ్ఛా ప్రారబ్ధమన నేమి ?'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'ఏ పనియందు తనకు స్వేచ్ఛా ప్రవృత్తి కలుగునో దానిని స్వేచ్ఛా విఘ్నమందురు. విశ్వామిత్రుఁడు జప తపములను జేసికొనుచుండఁగాఁ దానే వచ్చిన మేనకను దన యాశ్రమమున నుంచుకొనెను. ఇది స్వేచ్ఛాప్రారబ్ధజనిత విఘ్నము. మృకండ, పరాశర, సౌబరి మహామునులందఱు కిట్టి ప్రారబ్ధమే సంభవించెను. పరేచ్ఛా విఘ్నమనఁగాఁ దనకిష్టము లేకుండినను బరులవలనఁ గలుగఁగా వివశులై పోయెదరు. కుంతికి ఇష్టము లేకుండినను సూర్యుని మంత్ర ప్రభావము వ్యర్థము కాకుండుటకై కర్ణునిఁ గనవలసి వచ్చెను. యయాతి శర్మిష్ఠయందు బుత్రోత్పత్తిని గలిగింపఁ దలఁపలేదు కాని వివశుఁడై అట్లు కావింపవలసి వచ్చినది. మానవుఁడు పరిస్థితులకు లోబడి తనకిష్టము లేకుండినను వివశుఁడై ప్రవృత్తి కలుగుచుండును. ఈ విషయమున మీకు నేనొక చక్కని దృష్టాంతము నొసంగెదను.

తేజస్వియగు నొక బ్రాహ్మణుఁడుండెను. ఆతఁడు గొప్ప సదాచారి. సుగుణుఁడు. కర్మనిష్ఠుఁడు. ఆతనికి సంతానము కావలయునని కోరిక. దానికై ఆతఁడు మహాత్ముల దర్శనమునకుఁ బోవుచుండును. చివరకొక మహాత్ముఁడాశీర్వాదింపఁగా నాతనికొక సుందరుఁడును, సుశీలుఁడునగు బుత్రుఁడు కలిగెను. వారాతని మిక్కిలి గారాబముగఁ జెంచుకొను చుండిరి. ఆతఁడు చూచుటకు రాజకుమారుని వలెఁ గనఁబడుచుండెను. ఆ బ్రాహ్మణునకు ధనమునకును గొడువలేదు. ఆతని తల్లి తనకు గోడలు వచ్చిన బాగుండుననుకొనెను. కాని ఆపిల్లవాని కెనిమిదేండ్లు నిండకమునుపే ఆమె చనిపోయెను. ఇప్పుడు తండ్రి, కుమారు లిద్దరే యుండిరి. తండ్రి కుమారునకు చాల వ్యయమొనర్చి చదువును జెప్పించెను. వానికి వివాహ మొనర్చుకొను వయస్సురాఁగానే తండ్రి ఆతని వివాహ మొనర్చుకొను మనెను. ఆతఁడిట్లనెను :- 'తండ్రి ! నేను వివాహమును జేసికొనను. మీరు నన్ను బలవంత మొనర్చినచో నేను గంగలోఁబడి చచ్చెదను' ఇట్లనఁగానే తండ్రి మెదలకుండెను. పదునెనిమిది వత్సరముల వయస్సురాఁగానే, ఆతఁడొక సన్యాసి కడకు పోయి సన్యాసమును బుచ్చుకొని, సన్యాసి సేవలోనుండెను. ఆతని యింటిపేరు వాసుదేవునివారు. ఆతని సన్యాసనామము వాసుదేవానందుఁడయ్యెను. ఆతని గురువు సాధన సంపన్నుఁ

డగుటచే నాతఁడు శిష్యునకు సమస్త సాధనలను, యోగా భ్యాసమును నేర్పెను. కొంత కాలమునకు వృద్ధుఁడగు దండ్రి యును చనిపోయెను. ఇప్పుడా యువక సన్యాసి నిర్ద్వంద్వుడై భజన పూజనములను, యోగాభ్యాసమును నొనర్చుచుండుచుండెను. పది సంవత్సరములకు గురువును శరీరమును జాలించెను. గురు వియోగమున నాతఁడు మిక్కిలి దుఃఖించి తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరెను.

తీర్థయాత్ర లొనర్చుచు నాతఁడొక రాజధానికి వచ్చెను. అచ్చట నొక చిన్నరాజు రాజ్య మొనర్చుచుండెను. గంగ యొడ్డుననే ఆతనికొక ఆలయము కలదు. అందులో నతిథిశాలయును గలదు. వచ్చిన నతిథు లచ్చట నివసించు చుందురు. రాజు వారినందఱ నెక్కుడు శ్రద్ధతో నాదరించు చుండెడువాఁడు. ఆ యువక సన్యాసియును నచ్చటికి వచ్చి నివసించు చుండెను. గంగాతీర మగుటచే నాస్థానమతి రమణీయముగ నుండెను. ఆతఁడిట్లనుకొనెను :- 'ఇచ్చట నైదాఱు రోజులుండెదను. భిక్షకు వీలునుగలదు.' చదివిన సన్యాసిని గాంచి పూజారి ఆతని నత్యాదరమున నందుంచెను.

రాజునకొక అందమైన కుమార్తె కలదు. ఆమెతప్ప ఆతని కింకొక సంతానము లేదు. ఆమెకు బదునాలుగు సంవత్సరముల వయస్సు రాగానే ఆతఁడొక సుందరసుశీలుఁడగు

జమీందారు కుమారునికిచ్చి వివాహమొనర్ప నిశ్చయించుకొనెను. రెండువత్సరములవఱకా కుమారుడచ్చటనుండెను. ఒకసారి కాశీనుండి కొందఱు సన్న్యాసులు వచ్చి, అచ్చటనుండి కొలదికాలమునకే వెడలిపోయిరి. మఱునాఁడా పిల్లవాడు లేడు. ఎంతగా వెదికినను నాతనిజాడ తెలియలేదు. అతఁడు సన్న్యాసమును గొనినాడనియు, శిష్యులను జేర్చుకొనినాడనియుఁ దెలిసెను. పది సంవత్సరముల కది పాతదయ్యెను.'

ఈ యువక సన్న్యాసియొక్క రూపురేఖలును, వెడలిపోయినవాని రూపురేఖలును నొక్కటిగనే యుండెను. ఈతఁడా జమీందారు కుమారుడని పూజారికి సందేహము కలిగెను. అతఁడిట్లుడిగెను:- 'స్వామి! మిమ్ముల నేమని పిలిచెదరు?'

స్వామి యిట్లనెను:- 'వాసుదేవానందుడందురు'.

పూజారి యిట్లనెను:- 'మీ యింటి పేరేమి?'

స్వామి యిట్లనెను:- 'గృహనామమును వాసుదేవనామమే.'

దైవశక్తియున నా జమీందారుని కుమారుని పేరును వాసుదేవుడే. పూజారి వెంటనే రాణికడకీ వర్తమానమును దెలిపెను. రాణి మెదలక తన కుమార్తెను దీసికొని స్వామిని దర్శింపవచ్చెను. ఆమెకును సందేహము కలిగెను. పిల్లనడుగఁగాఁ బిల్లయును నిశ్చయముగ నాతఁడే యనెను.

ఆ జమిందారును వచ్చి సన్న్యాసిని గాంచి తన కుమారుడే యీతఁడనుకొని, సన్న్యాసిని బిక్షకు బిలిచెను. అతని భార్య చూడఁగా నీ సన్న్యాసి తన కొడుకు వలెనే యుండెను. ఆమెవచ్చి 'నాయనా! నీవేల సన్న్యాసమును దీసి కొంటివిరా?' యని యేడువ నారంభించెను. ఇప్పుడు స్వామిభయ పడెను. అప్పుడు స్వామి యిట్లనెను:- 'అమ్మా! నేను బ్రాహ్మణుండను. కాశీవాసిని.' కాని యా ముసలిది వినలేదు. ఆ పిల్ల యును నేడ్చుచుండెను. ఆతఁడేయితఁడని అందఱకును నిశ్చయముకలిగెను. నామరూపములొక్కటిగ నే యుండెను. తాను దెలియకుండుటకై బ్రాహ్మణుఁడనుచున్నాడనుకొనిరి. రాజు బలవంతముగ నాతని కాషాయవస్త్రములను దీయించివైచెను. ఆతఁడెట్లును బోకుండుటకై గట్టి కాపలానుంచెను. ఏమి చేయఁగలడు? ఎచ్చటకునుబోవుటకు వీలు లేకుండెను. మాయలోబడి గృహస్థుడై యుండెను. ఒక మగ పిల్లవాఁడును, నాడు పిల్లయును గలిగెను. ఒక దినమున నవకాశమునుజూచుకొని తప్పించుకొని వచ్చెను. వచ్చి మరల సన్న్యాసమును గ్రహించెను. ఇదియే పరేచ్ఛా ప్రారబ్ధము. ఇదంతయును భగవదేచ్ఛచే జరుగును.'

కౌసకుఁడిట్లనెను:- 'సూతా! నీవు చెప్పినది సత్యమే. మానవుఁడు కర్మయొనర్చుటకు వివశుఁడగును. చేయరాదనుకొన్నను స్వభావవశమునఁ జేయును. వ్యాకరణశాస్త్రమునఁ

గర్జను స్వతంత్రుడగు జెప్పినను ప్రాణి కర్మయొనర్చుటలో
 బరతంత్రుడని తోచుచున్నది. ఎవడో వీనిచే గర్మ
 యొనరింపజేయును. వీని నెవడో బలవంతముగఁ ద్రిప్పును.
 మహాభాగా! ఉద్ధవుడనంతరమేమని ప్రశ్నించినాడు?

సూతుఁడిట్లనెను :- 'స్వామీ! ఉద్ధవుఁడును నిష్టే
 యడిగెను. 'ప్రభూ! ఈ ప్రాణి మంచికార్యములను, చెడ్డ
 కార్యములను నేలఁజేయును?'

అంత భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా! జీవుడన్య
 ప్రేరణముచే మరణపర్యంతమును గర్మలొనరించుచుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'అయితే స్వామీ! జ్ఞానికిని,
 అజ్ఞానికిని భేదమేమున్నది? జ్ఞాని యెవనిప్రేరణమునో తపస్స్వా
 ధ్యాయముల నొనర్చును. అజ్ఞాని జారత్వచోరత్వముల నొన
 ర్చును. ఇద్దరును గర్మలొనర్చుటలోఁ బరతంత్రులే. అట్టియెడ
 నజ్ఞానిని నిందింపనేల? జ్ఞానిని స్తుతింపనేల? ఇద్దరు నొక్కటిగనే
 యుందురు. ఇద్దరునువివశులై పరప్రేరణముచే గర్మలొనర్చు
 వారే.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'అవును, సత్యమే. జ్ఞానియును
 నజ్ఞానియును బరప్రేరణముచే గర్మలొనర్చువారే, కాని
 వీరిద్దరికిని చాల గొప్ప భేదముకలదు. అజ్ఞాని ఆకర్మలకుఁ
 గర్జతాననియే తలఁచును. బంధనమునకును, దుఃఖము
 నకును గారణము కర్మకాదు. దానియందుగలమమకారమే

దుఃఖమునకుఁ గారణమగును. బంధనదుఃఖములకుఁ గారణము మృత్యువుకాదు. తాను దెచ్చుకొనిన మృత్యువే దుఃఖమునకుఁ గారణము. ధననాశనము దుఃఖమునకుఁ గారణము కాదు. నిత్యమును నెందఱు ధనమో నాశనమగు చుండును. మన నగరములలో నెందఱో లక్షాధికారులు భిక్షాధికారులగుచున్నారు. వారి సర్వస్వమును నాశనమగుచున్నది. దీని వలన నెవరికిని దుఃఖము కలుగుటలేదు. దాని మీఁద మమకారమెవరికి కలదో వారికి దుఃఖము కలుగుచున్నది. జ్ఞానులును సజ్జానులును గర్మలను సమానభావముతోఁ జేయుచుందురు. కాని అజ్ఞాని తానే కర్తననుకొనును. జ్ఞాని తాను గర్తయని యనుకొనఁడు. జీవధర్మమేదియో చేయుటయని యాతఁడు భావించును. కర్మలు చేయక యెవ్వడు నుండఁజాలడు. జరుగున దేమియో జరుగఁగలదు. జరుగనిండు. తాను కర్తను గాననుకొనును. తాను గర్తకానపుడు బంధనములో నెట్లు పడఁగలఁడు. వానికి దుఃఖమేల కలుగును? ఒకానొక వ్యాపారి శరీరముతో నేమియును జేయఁడు. చేయునదంతయును నాతని నొకరులే. గుమాస్తాయే. కాని దానికి దాను స్వామి ననుకొనుటచే, వ్యాపారమున నష్టము వచ్చిన నా దుఃఖము ననుభవింప వలసివచ్చుచున్నది. నొకరులకు తమజీతము తోడనే పని. ఊరక లోకము కొఱకు చింతింప వలసినదేకాని అతనికి

నిజమునకు హర్షశోకము లుండవు. లాభనష్టములందు సమ భావమున నుండును. ఇదే విధముగ నవివేకి కర్మత్వాభిమానమున బంధమునఁబడును. జ్ఞానియు, వివేకియు నైనవాఁడు తాను గర్తను గాననుకొనుటచే, లౌకిక విషయములలో నున్నను, దేహముతోఁ గర్మలొనర్చు చుండినను, దృష్టావిహీనుఁడై నిత్యానంద సాగరమున నిమగ్నుఁడై యుండును. చింత వానికడకు రానేరదు. దుఃఖము వానిని స్పర్శింపదు. విషయము లసత్తులు. ఆత్మయొక్కటియే సత్తని భావించుచుఁ దన స్వస్వరూపమున నిలిచియుండును. తాను గర్మత్వభోక్తృత్వములకు దూరముగ సాక్షీమాత్రముగ నుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ ! ఇట్టి స్థితినిఁ బొందిన వాఁ డేశారీరక కర్మను నొనర్పకుండునా ?'

ఉద్ధవునితోఁ గృష్ణుఁడిట్లనెను:- 'ఏలచేయ కుండును. ఆకలి దప్పికలు ప్రాణులధర్మము. ఇవి శరీరమున్నంత వఱ కుండును. కాని యీ గుణముల నాతఁడాత్మపై నారోపింపడు. ఆతఁడు భోజన మొనర్చుచుగాని ఆత్మచే భోజనమొనర్చినా ననుకొనఁడు. ఆతఁడు లేచును. కూర్చుండును, నడచును, తిరుగును, నిద్రించును, మలమాత్ర త్యాగమొనర్చును. ఇంక నితర స్వాభావిక క్రియల నొనర్చును. కాని తాను శరీరమునకు భిన్నుఁడనని భావించును. ఆతఁని గర్మ బాధింపదు.

ఆతఁడు సుఖదుఃఖములకును, హాని లాభములకును, జీవన్మరణములకును వేఱుగ నున్నానను కొనును.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- 'అయితే స్వామీ! జ్ఞానికి యింద్రియ జన్య విషయములు బాత్తుగా గోచరింపవా?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఏలగోచరింపవు ? శరీరమును నింద్రియము లున్నంతవఱకు విషయములు గోచరించుచునే యుండును. ఇది స్వాభావికము. కాని వానికి నిరంతరమును నీ దృశ్యమాన ప్రపంచమంతయును సత్యముకాదు, మిథ్యయను జ్ఞానముండును. ఒకఁడు స్వప్నమున సింహమును గాంచి భయపడెను. మేల్కొన్న తరువాతను శరీర రోమాంచమును, గన్నులనీరును, శరీరకంపమును గలవు. అయినను బాగ్రదవస్థలోనికి వచ్చుటచే స్వప్నములోఁ గాంచిన సింహమును గాంచుటచేఁ దనకీ దశ వచ్చినదనియు, నది మిథ్యయనియు, నది తనకేమియును హానిని గలిగింపఁ జాలదనియు నాతనికి దెలియును. అదే విధముగ జ్ఞానికి జ్ఞానము కలుగనంతవఱకు ప్రపంచము సత్యముగఁదోచును. ఈ సంఘటనముల వలన నాతనికి సుఖ దుఃఖములు కలుగుచుండినవి. ఇప్పుడాతనికి జ్ఞానము కలుగఁగానే, ఆతని దృష్టి సమ్మూఖమునఁ బ్రపంచము కలదుగాని ఆతఁడు దానినసత్తుగ భావించును. ఆతని సాంసారిక విషయము లేవియును బాధింపఁజాలవు. ఏదైన వస్తువు సద్వస్తువుగ గోచరించినచో,

నాతఁడనేక యుక్తులతోడను, ననుమానములతోడను నసత్తుగా సిద్ధాంత మొనర్చుకొనును. అది ఆత్మకు భిన్నమగుటచే నసత్తుగను, మిథ్యగను భావించును. ఏలననఁగా నాత్మకు అతిరిక్తమైన దంతయును నసత్తే.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! ఆత్మజ్ఞానము కలిగిన తరువాత నాతడాత్మనుగాక మిగిలిన వాని నన్నిటిని వదలి వేయునా ?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఆత్మలోఁ గలిసిన నే త్యాగము సంభవమగును. ఓకానొకఁడు ముత్యపుచిప్పనుగాంచి వెండి యనుకొనెను. ఆతఁడా ముత్యపుచిప్పకడకు బోఁగా నచ్చట వెండిలేదు. ముత్యపుచిప్పయే కలదు. ఆతఁడు ముత్యపుచిప్పను దెచ్చెననిన నందు వెండిగాఁ గనఁబడుచుండిన దానిని వదలి ముత్యపు చిప్పను దెచ్చెననరాదు. ముత్యపుచిప్పలో వెండియుండినగదా దానిని విడిచివచ్చుటకు, జ్ఞానము కలుగఁగానే ఆతని భ్రమనివారణమైనది. అదే విధముగ వివిధ గుణకర్మయుక్తమగు దేహేంద్రియ విషయాదులకు సంబంధించిన నజ్ఞానజన్య పదార్థములను జ్ఞానము కల్గుటకు బూర్వము ఆత్మకంటుకొని యున్నట్లుగ భావించియుండెను. ఇప్పుడు జ్ఞానము కలిగిన తరువాత నాతఁడు మిథ్యగా భావించును. అవి ఆత్మకు వేఱ యెచ్చటికిని బోఁజాలవు. ఆత్మలోఁ గలిసియుండిన నవిపోగలవు. ఆత్మయందు గ్రహణ

త్యాగములు రెండును లేవు. అది నిత్య, శుద్ధ, బుద్ధ, అసంగ, నిర్లేపమైనది. ఒకానొక భవనమున సంధికారములో ననేక వస్తువులున్నను గనఁబడవు. సూర్యుఁడుదయించగానే ఆ భవనమున నన్నియును గనఁబడును. సూర్యుఁడు బయటనుండి తెచ్చి ఆవస్తువుల నచ్చటపెట్టలేదు. కేవలము నీకన్నులలోఁ గల తమావరణమును దొలఁగించెను. అది తొలఁగఁగానే అన్నియును స్పష్టముగఁ గనఁబడసాగెను. ఇదే విధమున నాత్మజ్ఞానమున సంతఃకరణమం దావరించిన నజ్ఞానాంధకారము దూరమయ్యెను. ఆత్మయొక్క యథార్థస్వరూపము ప్రకాశించినది. ఏ విలక్షణ వస్తువును నెచ్చటినుండియును రాలేదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! ఆత్మనెవరు ప్రకాశింపజేసినారు?'

శ్రీకృష్ణుఁడిట్లనెను:- 'ఆత్మ స్వయంప్రకాశము. దాని నెవరు ప్రకాశింపజేయఁగలరు? ప్రపంచమందలి ప్రకాశమంతను బ్రకాశింపజేయునదాత్మయే. ఇది యెచ్చటనైన నుత్పన్నమై వ్యాపించినదనరాదు. ఇది అనాది, అజము, అసంతము, అప్రమేయము. అద్వితీయము. మహానుభావము. సర్వానుభవ స్వరూపము. ఇది వాగ్విషయము కాకపోవుటచే శబ్దములతో వ్యక్తముచేయఁబడదు. మనోవాక్కులు దానినిఁ బొందఁజాలక తిరిగి వచ్చును. అయినను మనఃపాఠేంద్రి

యములక చ్చటనుండియే ప్రేరణము ప్రాప్తించును. దాని ప్రేరణము చేతనే అవన్నియును దమతమకార్యము లొనర్చుచున్నవి.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ఆత్మలోనివి యన్నియును తేనె పుడు నిరాధారమునకు ధారణ్యయెట్లు వచ్చినది? ఈ వికల్పమున కనలంబనమేమి?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'నాయనా! దీనికవలంబనమేమియును లేదనియును, నిరాలంబమైనదనియు ననేకసార్లు చెప్పియుంటిని. ఇది చిత్తముయొక్క మోహము, మనోభ్రమ. రజ్జు సర్పభ్రాంతి, బాలకులకు ఎండమావులున్నవని భయపెట్టుచుందుము. మా యమ్మ యశోదయును నా చిన్నతనమున నట్లేభయపెట్టినది. ఒంటరిగావనములకుబోవలదనుచుండెడిది. కాని నేను పెద్దవాఁడనైనతరువాత వనములన్నిటినివెదకితిని. నాకెచ్చటను నట్టియెండమావులు కనఁబడలేదు. ఇదేవిధముగ నీ ప్రపంచమంతయును నెండమావులవంటిదే. ఇది ప్రపంచరాగతమగు వ్యర్థమగు రూఢి. ఆత్మయందు వికల్పమునుగాంచువానికి తన యాత్మస్వరూపమునకు మనస్సునకంటె వేతాశ్రయములేకుండును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఈ ప్రపంచము ప్రత్యక్షముగఁగనబడుచున్నది. వ్యవహారమంతయును నీ ప్రపంచమువలననే జరుగుచున్నది. పురాణములలో నానా

విధములుగ సృష్టినిగూర్చి వర్ణింపఁబడినది. ఈ సృష్టిని రక్షించుటకై మీరవతరించెదరనియును, దుష్టులను ను హరించి ధర్మమును స్థాపించెదరనియుఁ జెప్పబడినది. ఈ ప్రపంచ మసతైనచో నీ కార్యములెట్లుజరుగును? అత్మికాః జీవులను, జగత్తును సత్యము కాకున్నచో సమస్త సాధనములు వ్యర్థము కావలయును. ద్వైతము లేక ఉపాసన జరుగనే జరుగదు. ఉపాస్యమును, నుపాసకుఁడును లేకున్నచో నుపాసనమెట్లు జరుగగలదు?

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'నీకు వేద వాక్యములందు విశ్వాసములేదు. వేదములందంతటను నాత్మ అద్వితీయమని చెప్పఁబడినది.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! విశ్వాసమేల లేదు? విశ్వాసముకలదు. వేదము పరోక్షరూపమునఁ జెప్పినది. వేదములందు రోచక, భయానక, యథార్థ, అర్థవాదములకు సంబంధించిన నానావాక్యములు కలవు. స్త్రీని చంద్రముఖి యందురు. ఏ స్త్రీ ముఖమునఁ జంద్రుఁడున్నాడు? ఇచ్చట చంద్రుఁడనగాఁ జంద్రునివలెఁ జక్కనిదనియే భావము. అట్లే వేదములలో నీ యూపమే ఆదిత్యుఁడని కలదు. కొయ్యతోఁ జేయబడిన యూపము ఆదిత్యుఁడెట్లు కాఁగలదు. స్తంభము సూర్యుఁడు కాఁడని చిన్న పిల్లలకును చెలియును. ఇచ్చట యూపము నాదిత్యుఁడనుటలో సూర్యునివలె నీ

స్తంభము ప్రకాశమానముగ నున్నదనియే. కేవలము ప్రశంసాపరకమే ఉపమానమందుండును. ఒకానొక ధనికుని నీ వింద్రుడవు, చంద్రుడవు, కుబేరుడవను చుందురు. సాధారణ పురుషుడింద్రుని వలెను, జంద్రుని వలెను, కుబేరుని వలెను నైశ్వర్యశాలి యెట్లు కాంగలడు. కేవలమాతని బ్రశంసించుటకే ఇట్టి శ్రుత మధుర వచనములను బలుకు చుందురు. అదే విధముగ యజ్ఞమొనర్చు యజమానిని 'నీవాత్మ' వని, ఆతని నుత్సాహ పరచుటకు బలుకుచుందురు. జీవుడాత్మ యెట్లు కాంగలడు? ఇట్టి వచనము లన్నియును బ్రశంసా పరకములు. అర్థవాదములు. వీనివలన జగన్నిధ్యా త్యము ఋజువుకాదు.'

అంత నవ్వుచు భగవానుడిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా ! మీ మాంసకులును నిట్లే యనుచుందురు. వారీ వాక్యములు ప్రశంసా పరకములనుచుందురు. జ్ఞానులును సకామకర్మలను శ్రుతమధుర ప్రశంసా పరకములందురు, వాస్తవమున నీ నామరూపముల ద్వారా గ్రహింపబడు పాంచభౌతిక ద్వైతము బాధతమగును. ఈ లౌకిక అచిత్ అసత్ పదార్థము లన్నియును మిథ్యలు. నిరానందములు. పరిణామమున దుఃఖమును గలిగించును. కావున శాస్త్రోక్త సాధనముల ద్వారా నన్ను మాత్రమే సత్యముగ భావించు భక్తి యోగముద్వారా నన్నే ప్రాప్తించుటకు సదా సాధకుడు

భజన మొనర్చుచుండ వలయును. సాధనములలో విఘ్నము లందఱకును గలుగుచుండును. ఆ విఘ్నములనుగాంచి హతోత్సాహము కారాదు. సాధన మొనర్చునపుడు విఘ్నములు కలిగినచో, నా విఘ్నములను ననేకోపాయముల ద్వారా శాంతింపఁ జేయవలెను.'

అంతనుద్ధృఁడుదీనతతోనిట్లనెను :- 'స్వామీ! సాధకు లందఱకును సాధనకాలమున విఘ్నములు తప్పక వచ్చు చుండును. ఎవఁడెంత గొప్పగా సాధన మొనర్చుచుండునో వానికంతటి గొప్ప విఘ్నములు వచ్చుచుండును. సాధనకాల మున విఘ్నములు రానివాఁడు జన్మసిద్ధజీవన్ముక్తుఁ డైనను గావలయును. లేదా దంభమాత్రమగు సాధనమైనను గావల యును. సాధనక్షేత్రము విఘ్నముల తోడనే ప్రారంభ మగును. విఘ్నము లంతమైన చోటుననే సాధనయును సంత మగును. కావున దయతో విఘ్నములు వచ్చినచో నే విధ ముగ విఘ్నములను శాంతింపఁజేసి కొనవలయునో చెప్ప వేడుచున్నాను.'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా! సాధన విఘ్నములకు లెక్కయే లేదు. అనేక విఘ్నములు వచ్చుచుండును. వానిని శాంతింపఁజేయుట కనేకోపాయములు కలవు. వానిలోఁ గొన్నిటిని నీకు నేను జెప్పెదను. వానినిబట్టి నీ వితర విఘ్న ములను గూడ శాంతింపఁ జేసికొను నుపాయములను చెలిసి

కొనుము. సాధన కంటకాకీర్ణము. సాధన మార్గమునందు
వచ్చు విఘ్నములును తీక్షణమగు గంటకములే. ధైర్యముకల
వాడే యాత్మరస్యధారవలె నుండు మార్గమును దాటఁ
గలఁడు. కావున సాధనమందు విఘ్నములు వచ్చినచో
హతోత్సాహుడవు కారాదు. గుఱ్ఱము నెక్కినవాడే క్రింద
పడును. ఇంటిలోఁ గూర్చుండి పిండిని వినరుకొను స్త్రీలు
గుఱ్ఱము మీదనుండి పడిరని వినియున్నావా? ఒక విఘ్నము
వచ్చిన దానిని దొలిగించు కొనఁగానే ఇంకొకటి వచ్చును.
దానితోఁ బోరాడుము. విచలితుడవు కారాదు. ఇప్పుడు
నీకు నేను సాధన విఘ్నములను నివారించుకొను నుపాయ
మును గూర్చి చెప్పెదను.'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా ! ఇప్పు డే విధముగ
భగవానుఁడు విఘ్నములను శాంతింపఁ జేసికొను నుపాయ
మును జెప్పెనో, దానిని మీకు జెప్పెదను.'

యోగసాధన విఘ్నములు - నివారణము

శ్లో॥ యోగభారణయా కాంక్షిదాసన్తే రారణాన్వితే ।

తపోమంత్రోపభృతః కాంక్షిదపనర్ధాన్ నిర్దహేత్ ॥

శ్రీభాగ. గుర్జుం. అం. 34 శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా! యోగసాధనలోఁ గలుగు విఘ్నములు గొన్ని
టిని యోగధారణచేతను, గొన్నిటిని ధారణసహితమగు
నాసనముల చేతను, గొన్నిటిని తపస్సుచేతను, మంత్రోష
ధములచేతను సాధకుఁడు శాంతింపఁ జేసికొనవలయును.

— శ్రీ మహాప్రభావతత్తవ.

ఇష్టవస్తుప్రాప్తికై చేయఁబడు ప్రయత్నమునకును,
జేనిచే సాధ్యప్రాప్తి కలుగునో దానిని సాధనమందురు. ఉప
కరణముల సమావేశమును సాధనములోనే కలదు. పంటను
పండించుటకై భూమిని దున్నుటయును, వెద పెట్టుటయును,
నీరు పట్టుటయును సాధనములు. దీనికి గావలసిన నెద్దులు
మొదలగువానికి సాధన సంజ్ఞ కలదు. సాధన సముచితముగఁ
జేసి అదృష్టమనుకూలముగ నుండినచో నాసాధనములవలన
సిద్ధి తప్పక కలుగును. సాధన మొనర్చునపుడు సాధ్యము
ప్రాప్తింపక ముందే కొన్ని విఘ్నములు సంభవించినచో,
సాధనమును శిథిలము కావింపరా. అట్టి విఘ్నములను
నివారించు కొనుటకై శక్తి కొలది ప్రయత్న మొనర్ప
వలయును. బీజములను వెదపెట్టుటలోనే పని తీటిపోలేదు.
అవి అంకురింపవలయును, పెరుగవలయును, కంకులు వేయ
వలెను, గింజలు ముదరవలయును, కోత కోయవలయును.
ఇంటికి రావలయును, ఇట్లు వచ్చుట కనేకవిఘ్నములుకలవు.
గింజలను పక్షులేరుకొని తినవచ్చును, అంకురములకు బురుగు

పట్టవచ్చును, పైరునకు దెగుళ్ళుబట్టవచ్చును. ఎలుకలు తిన వచ్చును. వీనినుండి రక్షించుటకు సర్వవిధములఁ బ్రయత్న మొనరింప వలయును. అట్లే విఘ్నములను దొలిగించుటకు బూనుకొనక పాటిపోయినచో నిష్టవస్తువు ప్రాప్తింపదు.

సూతుఁ డిట్ల నెను:- 'మునులారా! ఉద్ధవుఁడు భగవానుని సాధన విఘ్నములను గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా?'

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- 'ఉద్ధవా! సాధన కాలమునన నేక విఘ్నములు వచ్చుచుండును. శరీరమునకు వ్యాధులు వచ్చుటయును, సంశయములు కలుగుటయును, కామ క్రోధాది వికారములు కలుగుటయును, దైహిక, దైవిక, భౌతిక, మానసిక విఘ్నములు కలుగుటయు నను నిట్టి విఘ్నములను వివిధోపాయములచే నాశన మొనర్పవలయును.

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఏ యుపాయములచే నే యే రోగములను నాశ మొనర్చుకొనవలయును?'

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- 'సాధనమున మొదటి విఘ్నము రోగాదులు వచ్చుట. సాధన కాలమున భయంకరములగు రోగములు లేని సాధకులు చాల కొద్దిగ నుందురు. అందు వలన సాధారణులు సాధనము వలన రోగములు కలుగునని పలుకుచుందురు. '

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! సాధకుఁడు సాధనము వంటి పరమ పవిత్రకర్మ మొనర్చుచుండ వానికి రోగములు

రానేల? పూర్వజన్మమునఁ గావించిన పాపములే వ్యాధిరూపమున బాధించును.'

భగవానుఁడిట్ల నెను:- 'శ్రేయః కర్మమున విఘ్నము లధికముగఁ గల్గుచుండును. ఈ శరీరముతో సంబంధ మీ జన్మము మాత్రమునకు సంబంధించినది కాదు. జన్మ జన్మాంతర కర్మ సంచిత మొనర్పబడును. ప్రారబ్ధమున ననుభవింపవలసిన సుఖదుఃఖముల ననుభవించి తీరవలసినదే. సంచితకర్మ జ్ఞానమున భస్మము కావచ్చును. ఆగామికర్మ సంచయ మొనర్పక పోవచ్చును. కాని ప్రారబ్ధము మాత్రము భోగింపక నశింపదు. కావున బ్రారబ్ధ కర్మాను సారముగ రోగములు వచ్చుచుండును. మురుగుగుంట యెట్టిదో శరీరమును నట్టిదియే. మురుగు కాలువయందు మురుగు బురద పేరుకొని తీరును. ముందీ మురుగు గుంటలో బురద పేరుకొని కుండునట్లు చేయఁదలఁచుకొనినచో ముందు దాని ద్వారము నరికట్టవలయును. తరువాత నిదివఱలోఁ జేరుకొనిన పదార్థమును దొలిఁగింపవలయును. ఇది యుండినచో ధ్యానము నిలువదు. దుర్గంధము నెంతగాఁ దొలిఁగించుచుండిన నెంతగా దుర్గంధము వెలువడుచుండును. ఇట్లు చేయఁగాఁ జేయఁగాఁ జివరకది స్వచ్ఛమగును. మనస్సు ప్రపంచమునం దున్నంత వఱకు తనదోషములు కనఁబడవు. బాగుగా మంచములోఁ బడునంతవఱకు వేలకొలది రోగము లున్నను వానిని లక్ష్య

పెట్టము, కడుపులో అజీర్ణమును, ఆమమున్నను తివకమానుట లేదు. తలనొప్పి, కడుపుబ్బరముగ నుండినను బనులనొనర్చుచునే యుండును. ఏమియును జేయకుండిన మనస్సున కేమియును దోచదు. మనస్సును సంసారమునుండి తొలిగించినచో శరీరముననన్నియును దోషములే గోచరించుచుండును. ప్రతి యంగమునను దోషములు కనబడుచుండును. మురికి వస్త్రము నుడుకనంతవఱకు దానిమురికి తోచదు. దానిని క్షౌరజలములతో నుడుకుటకుఁ బ్రారంభించినచో నుదికిన కొలఁది మురికి వెలువడుచుండును. సాధనకాలమున వచ్చు రోగములను గూర్చి భయపడరాదు. ముందుగా నాహారమును శుద్ధముగను, సాత్వికముగను, హితముగను, మితముగను సేవింపవలయును. అన్నము నోషధివలెఁ దినవలయును. శరీరము వాతప్రకోపముగ నుండినచోఁ గఘపిత్త పదార్థములను దినవలయును. కఫ ప్రధానముగ నుండినచో వేడి వస్తువులను దేలికగ, వాతపిత్త ప్రధానములగు బదార్థములను సధికముగ సేవింపవలయును. ఇతరములగు మందులను గూడ వాడవలసి వచ్చును. ఇవి సాధారణ విఘ్ననివారణోపాయములు. ధారణాస్థితికి వచ్చినచో శీతోష్ణాది ద్వంద్వములకు సంబంధించిన విఘ్నములను ధారణచేతనే నివారించుకొవలయును.'

ఉద్ధృఢిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! ధారణచే విఘ్నములను నివారించుకొనుటెట్లు?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- ' ఏదైనఁ బర్వతములందు సాధనమొనర్చిన నచ్చట హిమప్రకోపమధికముగ నుండును. శీతలమువలన సాధన జరుగదు. కావున నచ్చట సూర్యుని ధారణమొనర్పవలయును. దేనిని ధారణమొనర్చిన దాని స్వభావమట్లే కాగలదు. శ్రీ పురుషునిగాని, పురుషుఁడు శ్రీనిగాని ధారణమొనర్చినచో వారి మనస్సులును గామ యుక్తములగును. అట్లే సూర్యధారణమొనర్చినచో హిమ కణములు కఱగిపోయి శరీరము వేడియెక్కును. ఇట్లే చంద్ర ధారణముచే నెట్టి యుష్ణశరీరమైనను జల్లఁబడిపోవును. శాంతి లభించును. ఇదే విధముగ సమస్తధారణలవలన సమస్త విఘ్నములను దొలఁగించుకొనవచ్చును. ధారణాయుక్తమగు నొక్కొక్క యాసనముచేతను దోషము నివృత్తికాఁగలదు. ఏదైన కార్యము సిద్ధింపకుండినచో మనస్సు ఉద్విగ్నము కాఁగలదు. అప్పుడు సిద్ధాసనము మీఁదఁ గూర్చుండి యేదైన సిద్ధుని ధారణమొనర్చినచోఁ గార్యము సిద్ధించును. మనస్సు శాంతించును. తన శరీరమునుండిగాని, పరిసరముల నుండిగాని దుర్గంధము వచ్చుచుండినచోఁ బద్మాసనమునఁ గూర్చుండి పద్మమునందు ధారణమొనర్చినచో దుర్గంధము పోవును. కమలమువలె సుగంధముతో నిండిపోవును. ఈ విధముగ ననేక ధారణలొనర్చుటచే నెట్టి ఆసనములను వేయుటచే ననేక విఘ్నములు తొలఁగిపోవును. ఏదైన

పాపము సంభవించినచో వ్రతోపవాసములచేఁ బ్రాయశ్చిత్త మొనర్చుకొని నాశనమొనర్పవలెను.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! యోగసాధనయందనా హారమును అత్యాహారమును వర్జితములే. అట్టియెడ నుపవాసాదులచే యోగవిఘ్నములను శాంతింపఁజేయుటెట్లు?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ప్రాయశ్చిత్తాదులొనర్చుకొనునపుడు యోగసాధనమునాపి వ్రతాదులచేఁ బాపములను శాంతింపఁజేసికొనవలయును. ఇది ఆరంభసాధకుల విషయమే. సాధన వృద్ధిపొందినట్టి వారలు తమ యోగసాధనముచేతనే తాను జేసిన నియమవిరుద్ధ పాపములకుఁ బ్రాయశ్చిత్త మొనర్చుకొనవలయును. అట్టివానికన్య వ్రతాది ప్రాయశ్చిత్తములవసరము లేదు. వాస్తవమున సాంసారిక భోగ త్యాగమే తపస్సు. యోగులకు యుక్తాహారవిహారమే శ్రేష్ఠమగు తపస్సు.

కొన్నివిఘ్నములు మంత్రజపములచేతనే శాంతించును. తన గురువొసంగిన మంత్రము, గాయత్రీ మంత్రము, సిద్ధులొసంగిన మంత్రముల వలన వెంటనే విఘ్నములు శాంతించును. సాధనమున నన్నటికంటె గొప్పవిఘ్నము కామము. కామమును జయించిన నన్నిటిని జయించినట్లే.

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ఈ దుష్టకామమే సమస్తానర్థములకును మూలము. ఈ కామము గొప్పగొప్ప మునులను,

జ్ఞానులను, ధ్యాన నిష్ఠులను, యోగులను బడఁగొట్టుచుండును. ఈ కామము క్రోధరూపమునుగూడ ధరించును. దీనికి తృష్ణ యెక్కువ. దీనిని జయించుటెట్లు?

భగవానుఁడెట్లనెను :- ‘నాయనా! ఈ కామము బ్రహ్మాది దేవతలనుగూడ విచలితులఁ గావించినది. శివుఁడు దీనిని జయించెను గాని అది క్రోధరూపమును జెందినది. బదరీలో వచ్చినపుడు దీనిని నేను దూషింపలేదు. దీనిపైఁ గోపపడలేదు. అప్పుడు సిగ్గును జెంది నాకు కొడుకయ్యెను. ఇది వచ్చినపుడు నా ధ్యానము నొనర్చినచో సిగ్గుపడి, అచ్చటినుండి వెడలిపోవును. విఘ్నములకు రాజగు దీనిని జయించుటకు నా ధ్యానమునకు మించిన నుపాయములేదు. మనస్సులో జెడ్డ సంకల్పములుదృఢించినచో, సాంసారిక విషయములు స్మరణమునకు వచ్చినచో వీతరాగి యగు మహాత్ముని స్మరింపవలయును. ఇట్టి మహాత్మునిదర్శించినచో నట్టివానిమీఁద భక్తి కలిగినచో నాతనిమూర్తిని ధ్యానింపవలయును. లేదా ప్రాచీన యోగేశ్వరులగు నారద, కపిల, శువక, సనందన, సనాతన, సనత్కుమార, వ్యాస, శుకాదులను స్మరింపవలయును.’

ఉద్భవుఁడెట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! నాకు సమస్త విఘ్నములను నాశమొనర్చు సరళోపాయమును జెప్పగలరా?’

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! నా నామసంకీర్తనము నకుమించిన సరళ సుగమ సాధనమింకొకటి లేనే లేదు. వీదైన విఘ్నములు తటస్థించినచో నుచ్చైస్వరమున నా సుమధుర నామములను సంకీర్తనమొనర్పవలయును. నా నామ సంకీర్తనముచే సమస్తవిఘ్నములును బటాపంచలగును. సింహమును గాంచగనే సమస్తమృగములెట్లు పాటిపోవునో అట్లే నా నామసంకీర్తనము వలన సమస్త విఘ్నములును బాటిపోఁగలవు.'

రోగములు వచ్చుటకు పూర్వమే శరీరము నారోగ్యముగనుంచుకొని రోగములురాకుండునట్లేట్లుచేసికొందుమో, అట్లే సాధనచేయుటకు పూర్వమే మంత్రోషధములద్వారా శరీరమును సుదృఢమొనర్చుకొని యితర సాధనము లొనర్చినచో నింక విఘ్నములు రావు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'అవును. అందఱు నట్లే చేయుచుందురు. ముందుగా షట్కర్మలద్వారా శరీరమును శుద్ధమొనర్చుకొందురు. కొందఱు రసాయనిక చికిత్సల చేతను, కాయకల్ప చికిత్సల చేతను దెల్లగ నున్నవారిని నల్లగ నొనర్చెదరు. ముసలితనమును బోగొట్టుకొని యువకులగుచుందురు. శరీరము రోగరహితముకాఁగానే, వారు అణిమా, మహిమా, లఘిమా, గరిమా, ఈశిత్వ, వశిత్వాద్యష్టసిద్ధులను బొందఁ బ్రయత్నించెదరు. ఒక్కొక్క సిద్ధిని

బొందుటకు కనీసమిరువది సంవత్సరములు పట్టను. కాని బుద్ధిమంతులగువారు దానినిఁ బ్రశంసించరు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'బుద్ధిమంతులు దీనినేల ప్రశంసించరు? ఆకాశమున నెగురుటయును, జలముపై నేలపై నడిచినట్లు నడచుటయును, అగ్నినుత్పన్నము కావించుటయును, అదృశ్యమగుటయును సాధారణ విషయములు కావు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'అవును. అవి అసాధారణ విషయములు కావు. కాని వానివలన నా ప్రాప్తి యెట్లు కలుగఁగలదు? ఆకాశమున నెగిరిననే సిద్ధిలభించిన నీ పక్షులన్నియును సిద్ధిని బొందవలయును. నీటిలో దడిచిన సిద్ధిని బొందినచోఁ జీపలు మొదలగు జలజంతువులు నీటి కెదురీదును. వానిలోనే తిని నివసించును, నిద్రించును. ఈ విషయమున నొక రోచకమగు దృష్టాంతము కలదు.'

ఒకానొక కుష్టవానికి యోగమును నేర్చుకొనవలయుననుగోరిక కలిగెను. ఆతఁడొక యోగికడకు బోయి యోగమును నేర్చుకొనెను. ఆతఁడు తన గ్రామమునకు రాగానే ఫలానివాఁడు యోగసిద్ధిని బొంది వచ్చినాడనుగోలపుట్టెను. అందఱును నాతనిఁ గాంచుటకువచ్చి సిద్ధులను జూపింపుమని కోరఁగాఁ గొన్నిసిద్ధులను జూపించెను. ఆతఁడు పాదుకలను దొడుగుకొని నీటిపైనడిచెను. ఇంకొకఁడు పడవమీఁద నెక్కి దాటెను.

అంత నాతఁడెందు కట్టెలపై నీటినిఁ జలకరించెను. ఆ కట్టెలు మండెను. ఇంకొకఁడు చెకుముకిరాయిని నినుపముక్కతోఁగొట్టి అగ్నిని వెలిఁగించెను. అందఱును యోగిని నద్భుత సిద్ధులను బ్రాప్తించెనని మిక్కిలి ప్రశంసించిరి.'

బుద్ధిమంతుఁడగువాఁడిట్లనెను :- 'మూఁడు పైసలతో సిద్ధి కలిగినది.'

అందఱిట్లనిరి :- 'మూఁడు పైసలతో సిద్ధి కలుగుటేమిటి ?'

బుద్ధిమంతుఁడగు వాఁడిట్లనెను :- 'ఆతఁడు పాదుకలు తొడుగుకొని నడిచెను. నేను రెండు పైసలనిచ్చి ఆవలికి బోయితిని. ఇద్దరమును నావలికి దాటితిమి. ఆతఁడు నీటినిఁ జల్లి యెందు కట్టెలను వెలగించెను. నేనొక పైసచకుముకుతో నగ్నిని వెలిగించితిని. ఆతఁడు చేసిన నగ్నితో నేకార్యము జరిగినదో నేను వెలిఁగించిన దానితోడను నాపనియే జరిగినది. కావున నాతని సిద్ధులు మూఁడు పైసలకంటె నెక్కువ విలువ చేయునవి కావు.'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా ! కావునబుద్ధిమంతుఁ డిగు వాఁడి సిద్ధుల నపేక్షించువాని నాదరింపఁడు. ఇప్పుడు నీవే యాలోచించుకొనుము. ఈ శరీరమును వేయి, రెండు వేల సంవత్సరముల వఱకు నిలువఁబెట్టు కొనుటచే నేమి ప్రయోజనము ? పుట్టినవాఁడు గిట్టితీరునుఁ చెట్టుకు బుట్టిన

పండు పచ్చిది కానిండు పండుది కానిండు రాలితీరును, కావున బుద్ధిమంతుండగు యోగి శరీరసిద్ధులను గూర్చి చింతింపఁడు. విధ్యుక్తముగ యమ నియమములను బాటించి నచో వానికి గాయకల్పము కలిగితీరును. ఆతని శరీరము స్వతః దివ్యమైనది కాగలదు. కాని యిట్లు జరిగినను నాకు సిద్ధి కలిగినదను నభిమానమును జెందరాదు. శరీరము పుష్పమువలెఁ దేలికయగుటయును, రోగరహితమైన దగుట యును, జిహ్వలోలుపత లుప్తమగుటయును, శరీరమాకర్షకముగ నుండుటయు నివి యన్నియును యోగారంభమున గల మెట్లు. ఇట్టి వన్నియును యోగసాధన మొనర్చుచుండ మొదటనే కలుగును. సర్వము నిజే యనుకొనినచో నట్టి వాని యున్నతి ఆగిపోగలదు. ఆతఁడొక ముందునకుఁ బోఁజాలఁడు. కావున నీ యుద్ర సిద్ధులవైపు విశేషముగ లక్ష్యముంచరాదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! విఘ్నములు రాకుండు నట్టి ఉపాయమును గూర్చి చెప్పఁడు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! కామనచే విఘ్నములు కలుగుచుండును. ఏ సాధకుఁడు నిష్కామ భావముతో నా భజన మొనర్చునో, స్వానందానుభవమున మగ్నుడై యుండునో, అట్టివానికి విఘ్నములు రానేరావు. ఒకవేళ సంభవించినను నాతఁడు లక్ష్యపెట్టఁడు. కావున సదా సర్వదా

వా యాశ్రయమున నుండి యోగసాధన మొనరింప
వలయును ?

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఇట్లు చెప్పి భగవానుఁ
డూరకుండెను.'

శౌనకుఁడిట్లనెను :- 'సూతా ! ఆ తరువాత నుద్ధ
వుఁడు భగవానునేమి యడిగెను ?'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'స్వామీ ! ఆ తరువాత నుద్ధవుఁడు
మిక్కిలి వినయ భావముతో భాగవత ధర్మములను గూర్చి
ప్రశ్నించెను. భగవానుఁడు దానికేమి ప్రత్యుత్తర మొసం
గనో దానిని నేను మీకు ముందు చెప్పెదను.'

— — —

ఉద్ధవుఁడు భక్తినిగూర్చి మరల నడుగుట

శ్లో॥ నైవోపయన్త్య పచితం కవయస్తవేశ

బ్రహ్మాయుషాపి కృతశృద్ధయః స్మరంతః ।

యోఽంతర్బహిస్తను భృతామశుభం విధుస్వ

స్నాచార్య చైత్యవపుషా స్వగతిం వ్యనక్తి ॥

వ. దేవా! మనీషులగు ఋషులు నీ యుపకారములకు
బ్రత్యుపకారమును జేయఁ దలఁచినను బ్రహ్మయువును
బొందినను జేయఁజాలరు. ఏలననఁగా నీవు ప్రాణుల

యొక్క బాహ్యభ్యంతర మలములను నాచార్య, అంత
ర్యామి రూపమునఁజోగొట్టి, నీ స్వరూప సాక్షాత్కార
మును గావింపఁ జేసెదవు. కావున నీ యుపకారములను
మాత్రము స్మరించి లోలోనఁ బ్రముదిత లగుచుందురు”

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

ప్రశ్నలు రెండు విధములు. ఒకటి ముఖ్యప్రశ్న. రెండవది పూరకప్రశ్న. పూరకప్రశ్నయందు ముఖ్యప్రశ్న కత్యంత సమీప సంబంధమును, దూర సంబంధమునగు విషయములుండును. ఈ విషయములను దెలిసికొనినచో, ముఖ్యప్రశ్నను దెలిసికొనుటకు వీలుకలుగును. కాని పూరకప్రశ్నలచే ముఖ్యప్రశ్న స్పష్టము కావలయునను నియమములేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు పూరక ప్రశ్నలవలననే ముఖ్యప్రశ్నకు సమాధానము లభించును. ఒక్కొక్కప్పుడు పూరక ప్రశ్నలను వినినమీఁదట మరల ముఖ్యప్రశ్నను వినుటకు జిజ్ఞాస కలుగును. భక్తియోగాధికారియొక్క ప్రశ్న భక్తియోగమునకు సంబంధించి యుండును. వక్త కర్థమగునట్లు చెప్పటకు జ్ఞానయోగము, అయయోగము, కుండలినీయోగము, హఠయోగము, ఇతర యోగములు వర్ణింపఁ బడును. ఆ యోగములనుగూర్చి తెలిసికొనుటకై ప్రశ్నకర్త, ఆయోగములలో వచ్చు సందేహములనుగూడ అడుగును. వ ఆ సందేహములకు సమాధాన మొసంగియుండును. అన్ని యోగములను వర్ణించి నపుడు భక్తియోగమును గూడ

వర్ణించియుండెను. ఆతఁడు కేవలము యోగములను దెలిసి
కొనఁదలఁచినవాఁడే యైనచో నాతఁడు మరలఁ బ్రశ్నింప
వలసిన పనియుండదు. కాని యీతఁడు భక్తుఁడు. భక్తి
విషయమున నీతఁడు బాగుగాఁ దెలిసికొనఁ గోరును. ఈ
ప్రసంగోపాత్త యోగములనుగూర్చి విని, యిప్పుడుద్ధవుఁడు
భక్తివిషయమునకు సంబంధించిన దన ముఖ్యప్రశ్నను మరల
నడుగుచుండెను. ఉద్ధవుఁడు భగవద్భక్తుఁడు. అందువలన
సమస్త ధర్మములనుగూర్చి వినిన తరువాత నాతఁడు భాగవత
ధర్మములనుగూర్చి ప్రశ్నించెను.

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులాకా! భగవానుఁ డుద్ధవు
నకు యోగచర్యోపదేశము నొసంగి యూరకొనఁగా నుద్ధవుఁ
డత్యంతదీమఁడై గద్గదవాక్కుల తోడను, నత్యంత నమ్రత
తోడను జేతులనుజోడించుకొని యిట్లనెను:- 'ప్రభూ! మీరీ
యత్యంత దీన, హీన, మతిమలిన, పతితదాసుని యెడల
నత్యంతానుగ్రహమును జూపించి నా కెన్నియో రహస్య
ములను జెప్పితిరి. కాని మీరు చెప్పిన యోగచర్యను యమ
నియమా ద్యాచరణముగల జితేంద్రియములే ఆచరింపఁ
గలరు. నావంటి అజితేంద్రియమున కీయోగచర్య దుస్సాధ్య
మైనదే కాఁగలదు. నాకు సరళ, సుగమ, సర్వోపయోగ
కృతమగు సాధారణమగు సాధనము కావలయును. దానివలన
వేదేశ్రమము జెందకయే సుగమముగను, ననాయాసముగను
సిద్ధిని బొందవలయును.'

భగవానుఁ డిట్లనెను:- ‘అన్నిటికిని గారణమిమనస్సే. ఇది ప్రపంచమున లగ్నమైయుండిన నానావిధములగు సంకల్ప వికల్పములొనర్చు చుండును. చిత్తమునకు విభిన్న నానావృత్తులుండును. అది విషయముల మీఁదకు బరువిడు చుండును. చిత్తవృత్తుల నన్నిటిని నిరోధించి నాయందాచిత్తము నుంచ వలయును. ఇదియే సమస్తయోగములయొక్క లక్ష్యము. ఇది సమస్తసాధనల సారము.’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- ‘స్వామీ! ఇదియే నాకత్యంత కఠినముగఁ దోచుచున్నది. చాలమంది యోగులు మనస్సును వశమందుంచుకొనుటకు నిరంతరము ప్రయత్నించుచుందురు; కాని గాలిని మూటగట్టుటెంతటి కష్టమో, మనస్సునేకాగ్ర మొనర్చి నిగ్రహించుటంతటికష్టమే. ప్రయత్నముచేయఁగాఁ చేయఁగాఁ జాలమంది సాధకులు దుర్బలులగుచుందురు. అది వశపడకపోవుటచే నుదాసీను లగుచుందురు. వారు కింకర్త వ్యతావిమూఢులై సాధనరహితు లగుచుండురు. దీనికి విపరీతముగ సారగ్రాహులగు భక్తులు చిత్తమునకై వ్యగ్రతను జెందక విశ్వనాథుఁడవునుగమలనయనుఁడవునగుమీచరణార విందముల నాశ్రయించెదరు. ఆ మీపాద పద్మములనే సర్వస్వమని భావించి, వానినిఁ జింతించు చుండురు. అట్టివారికి ప్రయాసమేమియును గలుగదు. వారనాయాసముగనే మీమాయను దాటుచుండురు. కాని మేము షట్కర్మలను

జేసితిమి, నాడిశుద్ధినిఁ గావించితిమి, భేచరీ ముద్రద్వారా
అమృతపాన మొనర్చెదము, మాకు భక్తియును, గిక్తియు
నక్కఱలేదు, అది కావలసినది స్త్రీలకును, మూర్ఖులకును
మాత్రమేయను నహంకారుల మనస్సుమీ మాయాకారణ
మున విపరీతముగఁ గాఁగలదు. వారి కాంతరిక శాంతియును
గలుగదు, బాహ్యసుఖమును గలుగదు. సదా ఉద్విగ్ను
లగుచుందురు. '

భగవానుఁ డిట్లనెను:- 'నాయనా! భక్తులకు నేను
విక్రీతదాసుఁడను. నాభక్తులు నన్నాడించుచుందురు. నేనును
వారికధీనుఁడనై ఆడుచుందును. '

కన్నుల నీరును గార్చుచు గద్గద కంఠముతో నుద్ధవుఁ
డిట్లడిగెనెను:- 'స్వామీ! మీరు భక్తవత్సలురు. మీరు మీ
శరణాగతుల కాత్మసమర్పణ మొనర్చెదరు.' సర్వసుహృథా!
వారి కుల, శీల, చరిత్రలవైపు ధ్యానముంచరు. బ్రహ్మేం
ద్రాది దేవగణమును వారి మణిమయ కిరీటరత్న కాంతు
లచే మీ సాదపద్మములను బ్రకాశింపఁ జేయుచుందురు.
మీకు భయపడు చుందురు. అట్టి అచింత్య, విశ్వేశ్వరాలు
లగు మీరు రామావతారము నందు వానర భల్లూకము
లతో మిత్రత్వమును గావించితిరి. మీరు చెట్ల మొదటఁ
గూర్చుంటిరి, వారు మీ శిరస్సుమీఁదఁ గూర్చుండిరి.
ఇంతాశ్చర్యమును జెందఁబనిలేదు. మీరు మీ యనన్య

సేవకుల కధీనులగు చుందురు. కావుననే భక్తగణము భోగే చ్చను జెందక మీ చరణములను జింతించు చుందురు.'

భగవానుఁడిట్ల నెను:- 'ఉద్ధవా! భక్తులు చాలదుష్కర్మ లొనర్చుచుందురు. వారు సాంసారిక బంధువులను జింతింపక నన్ను మాత్రమే చింతించు చుందురు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ప్రభూ! మీకు మించిన సుహృదుఁడు జీవికింకెవఁడుండును. మీరే సమస్త చరాచరప్రాణుల కాత్మ స్వరూపులరు. సర్వప్రియులరు మీరే. మీరే అందఱకును దల్లివి, తండ్రివి, సోదరుఁడవు. గురుఁడవు. సుహృదుఁడవు. స్వామివి, సర్వస్వమును, మీ శరణు జొచ్చిన వారందఱు కోరికల నన్నిటిని నెఱవేర్చు చుందురు. వారి యోగక్షేమములను మీరే చూచు చుందురు. ఇట్టి పరమోపకారినిమఱచి, యే మూర్ఖుఁడీ నశ్వర, క్షణభంగుర సంబంధులతో స్నేహ మొనర్చును. ఈ సాంసారిక సంబంధులకంటె నధికముగ సాంసారిక భోగములు ప్రాప్తింపఁగలవు. ఈ సాంసారిక భోగములు మోహమును గలుగఁజేయును. పరిణామమున దుఃఖదములు. ఈ యనిత్య భోగములను మీవలన నవి వేకియే కోరును. ఏ మాత్రము వివేకముండినను మీ పాద పద్మ పావన పరాగమును బొంది పరమ ప్రముదితుఁడగును. మేము మీచరణ కమలములనే ఆశ్రయించితిమి. ఇప్పుడు మాకు దుర్లభమైన దేది కలదు ?'

భగవానుఁ డిట్లనెను:- 'నాయనా! భక్తులు తమకుటుంబ పరివార గృహద్వారాదుల నన్నిటిని వీడి నా చింతనమునే చేయుచుందురు. వారు తమ నిస్వార్థ నిష్క-పట ప్రేమచే నన్నుఁగొని వైచిరి వారి ఉపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకార మేమి యొనర్పఁగలను ?'

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను:- 'ప్రభూ! ఇదియే మీ భగవత్వము. భక్తులయెడల నిట్టికృతజ్ఞతను బ్రకటించుటయే మీకృపాభి-
తకు పరాకాష్ఠ. కాకున్న సచ్చిదానంద ఘనుఁడవును, సర్వ సమర్థుడవునగు నో జగదీశ్వరా! అజ్ఞుల విషయమును వదిలి వేయుఁడు. విజ్ఞులును, వివేకులును, బ్రహ్మ వేత్తలును, ననంత బ్రహ్మయుస్సును బొందినను మీ యుపకారమునకు ఋణమును దీర్చుకొనఁజాలరు. మీ యనంతోపకారములకు మేఱలేదు. మీరెంతో సుందర సర్వసాధన సంపన్నమగు శరీరమును బ్రసాదించితిరి. జీవులు పాపవృత్తులైనచో నంత ర్యామిరూపమగు మీరుదాని నాపెదరు. గురు రూపమున దీక్ష నొసంగెదరు. దేహధారుల అంతర్బాహ్య మలములను గడిగివైచి స్వచ్ఛముగను, నిర్మలముగను నొనర్చెదరు. వారిచే మీ యనుపమాద్యుత గుణనామకీర్తన మొనరింపఁ జేయించెదవు. మీ యుపకారము లొకటి రెండైనచో లెక్కింపవచ్చును. భక్తులు మీ యుపకారములను దలఁచు కొని రోదనమొనర్చెదరు. అందులో బ్రహ్మనందానుభవ మును జెందుదురు.

భగవానుఁడిట్లనెను :- ‘ఇంత జరిగినది. ఇప్పుడు నీకేమి కావలయునో చెప్పుము. ఇంకేమైన నడిగెదవా?’

అంత నుద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! మీరంతయును నుపదేశించితిరి. యోగ, సాంఖ్య, భగవద్భక్తి, భాగవత ధర్మములను గూడ నిరూపించితిరి. కాని ప్రభూ! అన్ని ధర్మములును గలిసియుండుటచే భాగవత ధర్మములను విడదీయుటకు వీలు లేకున్నది. అన్నిటికిని సధికారులు వేఱు వేఱుగ నుండురు. ఎవరే సాధనమునకు యోగ్యుడగునో, వానికా సాధనము సులువుగ నుండును. అన్య సాధనలు కఠినముగ నుండును. యోగమునకు యోగ్యుఁడైనవానికి యోగసాధనమే సరళముగను, సౌకర్యముగను నుండును. ప్రభూ! నాకు మాత్రము మీ చరణారవిందాశ్రయము తప్ప యింకేమియును దెలియదు. మీ భక్తులైనవారును, సదా మీయందనురక్తి కలవారును నెట్టి వ్యవహార మొనర్చెదరు? ఏ సాధన మొనర్చెదరు? దయతో నాకు స్పష్టముగ భాగవత ధర్మములను గూర్చి చెప్పవలయును. విశుద్ధ భాగవత ధర్మములను సంక్షిప్తముగఁ జెప్పవలయును. మీ భక్తిని జేయు వానికిఁ గర్తవ్యమేమి? చివరకు సార సిద్ధాంతమును దత్వరూపమున నుపదేశించెప్పును, ఉపసంహారమునఁ గర్తవ్యము యొక్క యథార్థమర్మమును జెప్పును. ఇప్పుడు మీరు నాకుపసంహారమున భాగవత ధర్మములను జెప్పవలెను.’

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా! నేను నీకనేక సారులు భాగవత ధర్మములను గూర్చి చెప్పితిని. కాని చూడఁగా జూడఁగా భాగవత ధర్మముల నెంతగా విన్నను నీకు దృష్టి కలిగినట్లు లేదు. నీకు భాగవత ధర్మములందత్యంతాభిరుచి యును, బ్రీతియును కలిగినది. ఇది అదృష్టము. నాయందు భక్తి కలుగుటకుఁ బ్రభావ లక్షణము. నా కథలను వినిన కొలఁది తృప్తి జనింపకుండుటయే. మంచిది, నేనిప్పుడు నీకు మరల నత్యంత సంక్షేపముగ భాగవతధర్మములను గూర్చి చెప్పెదను. వీనిని నీవు దత్తచిత్తుఁడవై శ్రవణమొనర్చుము.

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! భగవానుఁడే విధముగ నుద్ధవునకు భాగవత ధర్మములను జెప్పెనో, ఆ ప్రసంగమును మీకు నేను జెప్పెదను.'

భాగవత ధర్మ నిరూపణము

శ్లో॥ హంత తే కథయిష్యామి మమ ధర్మాస్సమంగశాన్ ।

యాంఛద్ధయా చరన్మమర్హ్యో మృత్యుం జయతి దుర్జయమ్॥

— శ్రీ భాగ. ౧౧ స్కం. ౨౯ అ. ౮ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవా! మంచిది. నేను నీకు భాగవత ధర్మములను గూర్చి చెప్పెదను. అవి అత్యంత మంగళమయములు.

వానిని శ్రద్ధగా నాచరించినచోఁ బ్రాణి దుర్జయమగు మృత్యువును జయింప వచ్చును.'

—శ్రీ మదాంధ మహాభాగవతము.

భగవంతునకు సేవా పూజలొనర్చుటయును, భాగవత ధర్మముల నాచరించుటయును నెంతో సుఖకరమగు కార్యము. భాగవత ధర్మము విశాలమగు ధర్మము. ఇందులో సంకీర్ణత లేదు. అనుదారత లేదు, ఇది సార్వభౌమ ధర్మము. మానవ స్వభావమునకు సర్వథా అనుకూలము. ఇందులో మన, ఇంద్రియ, ప్రాణముల కన్నిటికిని సంతోషము కలుగును. ఇందులో భోగములను వదలవలసిన పనియును లేదు. నోరు, ముక్కు, చెవులు, కండ్లు వీనిని మాసికొని ఉక్కిరి బిక్కిరి కావలసిన పనియును లేదు. ఇందులోఁ గేవలము భావమును మార్చుకొనవలసిన అవసరమున్నది. నీవు నీ కర్మల నన్నిటిని భగవంతునకు బ్రీతిగ నొనర్పవలయును. భగవత్సంబంధము చేతనే కార్యములందు ప్రవృత్తిని గలిగి యుండును. రసనెంద్రియమును జయించుటకై నీవు చేదు వస్తువులను గొంతులో వైచుకొని మ్రింగవలసిన పనిలేదు. భాగవత ధర్మము ప్రకృతికి విరుద్ధమగు నాచరణమును జేయుమని చెప్పదు. నీవు మంచి పదార్థములను జేసికొన వచ్చును. ఉత్తమోత్తమ వ్యంజనములను జేసికొనవచ్చును, కాని వానిని భగవానుని కొరకు చేయవలయును. వానిని

శ్రద్ధాభక్తులతో భగవానునకు నివేదింపవలయును. నైవేద్యమైన తరువాత యథేష్టముగఁ గడుపునిండఁ బ్రసాదమును గైకొనుము. జన సంసర్గమునకు సదా దూరముగ నుండుము ఎవ్వని ముఖమును జూడఁగూడదు, సర్వసంగ పరిత్యాగ మొనర్చుటని భాగవత ధర్మము చెప్పదు. వనమునకు బొమ్మనదు. వివిక్త దేశమును జూచుకొనుమనదు. నీయిష్టము వచ్చినట్లు జనసంసర్గ మొనర్చుము. ఎంతమందితో నైనను గలిసి యుండవచ్చును. కాని కథా, కీర్తన, ఉత్సవాదులలోఁ గలిసియుండుమా. కథా కీర్తనములును, ఉత్సవములును లేనిచోటున నీ వడుగెనను బెట్టవలదు. భాగవత ధర్మముయొక్క సారసిద్ధాంతము సమస్త చేష్టలను భగవంతుని కొఱకు చేయుటయే.

సూతుఁడట్లనెను :- 'మునులారా ! ఉద్ధవుఁ డత్యంత దీనతతో బ్రేమ పూర్వకముగఁ బ్రభువును బ్రశ్నింపఁగా జగత్తునందు నీత్యనూతన క్రిడ నొనర్చువాఁడును, సర్వేశ్వరేశ్వరుఁడును, త్రిమూర్తి స్వరూపుఁడును, నటనాగరుఁడునగు గృష్ణుఁడు మిక్కిలి యానందమును బ్రకటించుచు నిట్లనెను :- 'ఉద్ధవా ! మంచిది. ఇప్పుడు నేను మరల నీకు భాగవత ధర్మములను గూర్చి చెప్పెదను. భక్తులగువారే కార్యము నొనర్చినను నాకొఱకే చేయవలయును. సమస్త కర్మములను నా సేవాభావముతో నొనర్పవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-‘స్వామీ! చెప్పుట చాల సులభము. కాని ఆచరించుట చాల కష్టము. ఈ మానవుఁడభిమానముతో నిండి యుండును. కొంచెము చేయఁగనే అభిమానము వచ్చిపడును. ఇది నేను జేసినాను. ఇది నోది. దీసిని నాసుఖము కొఱకేర్పఱచు కొంటిని. ఆ సమయమున మీరు జ్ఞాపకమునకురారు.’

భగవానుఁడిట్లనెను:-‘ఉద్ధవా! నీవు చెప్పినది సత్యము. కాని క్రమక్రమముగ నభ్యాస మొనర్చినచోఁ జిత్తము నాయందు లగ్నము కాగలదు. మనస్సును నాయందుంచి నన్నే చింతింపవలెను. మనఃపూర్వకముగ నాయందనురాగము కలిగినచో నాసేవార్చనాదులు చాల బాగుండును. అంత నీ భావమును వృద్ధిని బొందించుకొను ప్రయత్న మొనర్పవలయును.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-‘స్వామీ! ఈ భావము వృద్ధి బొందుటెట్లు?’

భగవానుఁడిట్లనెను :-‘సంగముయొక్క ప్రభావమధికముగ నుండును. తన తోటివాఁడు గౌరవముగఁ దినుచుండినచోఁ దానును నట్లే తినఁ గోరిక కలుగును. వస్త్రములను ధరించిన వానినిఁ గాంచి అట్టి వస్త్రములనే ధరింపఁ గోరిక కలుగును. ఎవఁడైన నేదైనఁ బనిచేయుచుండినఁ దానును నట్టి పనినే చేయఁదలంచును. విషయాసక్తులకు విషయము

లండే ప్రీతియుండును. భోగవిలాసవస్తువు లెక్కువుగ నుండుటయే తమకు గౌరవమని భావించెదరు. అందువలన వారి దగ్గఱ నుండువారును వైషయిక వస్తువుల కొరకు సతతము ప్రయత్నించుచుందురు. కావున భాగవత ధర్మములందనురాగము కలవారు విషయాసక్తుల సహవాసమును బొరపాటుననైనఁ జేయరాదు. భగవత్సేవా నిరతులును, ఆతని పూజాదులందు ప్రీతి నలవారునగు భాగవతు లెచ్చట నుండెదరో, వారి మధ్యనుండి కాలమును గడుపవలయును. వారికి తోడ్పడుట చేతను, వారి దినచర్యను గాంచుటచేతను వారి ననుకరించుటకు స్వాభావికమగు కోరిక పొడమును. అచ్చట నూరక కూర్చుండరాదు. నా కథలను నా భక్తులయొక్క కథలను వినుచుండ వలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! మీ కథలను వినుట ఉచితమే. కాని మీభక్తులు మనుష్యులుకదా! చాలమంది అసురులును, రాక్షసులును మీభక్తులైనారు. వారి కథలను వినుటచే లాభమేమున్నది?

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! నా భక్తులు నా కంటెను శ్రేష్ఠులు. నేను భక్తుల పాదధూళికొరకు సదా వారి వెనువెంటఁ దిరుగుచుందును. నా భక్తులు మానవులగుగాక, దేవతలగుగాక, అసుర రాక్షసులగుగాక! వారి చరిత్రలను శ్రద్ధాభక్తులతో వినవలెను. వారి భక్తిమయ

చరిత్రముల ననుకరింపవలయును. వారు నన్నుఁబొందుట కేమిచేసిరో అట్లుచేయవలెను. నాకొఱకై మహాత్మవముల నొనర్పవలయును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! మీ యుత్సవము లెట్లానర్పవలెను?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నాకృష్ణాష్టమీ, రామనవమీ, శృంగిచతుర్దశీ, వామనద్వాదశీ, మొదలగు పర్వములను మిక్కిలి వైభవముగ నొనర్పవలయును. నగరమున నూరే గింపు లొనర్పవలయును. ఉపన్యాస, నాటక, నృత్య, గానాద్యుత్సవముల నొనర్పవలయును. నానావాద్యముల మ్రోగింప వలెను. రాజమహారాజులవలె నూరేగింపు లొనర్పవలయును. నగరకీర్తన మొనర్పవలెను. ఈవిధముగు భగవత్సంబంధ కార్యములచే నందఱకును లాభము కలుగును. దేశము పావనమగును. మనస్సును శుద్ధమొనర్చుకొనవలెను. భేద భావమానకు హృదయమున స్థావరమీయరాదు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! దీనికేమి చేయవలసి యుండును?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'దీనికొఱకై అన్నింట సమ భావముంచవలెను. నీచిత్తమును భక్తిభావముచే స్వచ్ఛము గను, నిర్మలముగను నుంచుకొనవలయును. నీలోను, అన్ని ప్రాణులలోను నొకేయాత్మ యున్నదను భావన చేయుము.

అన్నిటియందు నన్ను భావించుము. ఆకాశమువలె సర్వత్ర నేను వ్యాపించియున్నానని భావించుము. లోపలను బయటను నిరావరణముగ నెల్లాకాశమున్నదో అట్లే నేను సర్వత్ర అంతర్బాహ్యములయందున్నట్లు భావింపుము. జ్ఞానదృష్టిచే విచారణచే నందఱలో నన్నుఁగాంచుము. అందఱను నా భావముతో నాదరించుము. ఇది ఉచ్చమైనది, ఇది సీచమైనది. ఈతఁడు బ్రాహ్మణుఁడు, ఈతఁడు చోరుఁడు, ఈతఁడు సదాచారి, ఈతఁడు భక్తుడు. ఇది సూర్యుఁడు, ఇది విస్ఫులింగము వీఁడు క్రూరుఁడు, వీఁడు కృపాళుఁడు ఇవన్నియును బాహ్యభేదములు. ఆత్మరూపమున నన్నిటియందును నొకే తత్త్వము కలదు. నాశక్తి సర్వత్ర సమానముగఁ గార్యమొనర్చుచున్నది. కావున నెవరిని నిందింపరాదు. నీకంటెఁ దక్కువవాడని భావించి యెవరినిఁ దిరస్కరింపరాదు. అహంకారమును జెందరాదు. '

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! ఎంతప్రయత్న మొనర్చినను నహంకారము వచ్చుచునే యుండును. ఇతిరులను హేయముగఁ జూచుచుందుము. దీనికేమి యుపాయము కలదు? '

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'స్వభావవశమున నట్లే జరుగుచుండును. కాని అట్లుకారాదు. నిరంతరము నన్నింటిలో నొకేయాత్మ కలదని జ్ఞాపక ముంచుకొనవలయును. అన్ని

టిలో సదానన్నే భావించుటచే గ్రమక్రమముగ భేదభావము తొలఁగుచుండును. మనుష్యునియొక్క స్వర్థ, అసూయ తిరస్కారభావములును, అహంకారాదులును దొలఁగి పోవును. నీవు చేయఁగలిగినచో సమభావమును జెందుటకై అత్యంత సుగమోపాయము నొకదానిని జెప్పెదను.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! అట్టి యుపాయమునే చెప్పఁడు. ఈమనస్సతి చంచలమైనది. మనస్సుతో భావించెదము. మరల నిమిషములో మఱచిపోవుదుము. మనస్సు మీఁద భావములయొక్క స్థిరమగు ప్రభావము పడదు.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'జీవితమున సమత్వము నభ్యాసము చేయఁదలఁచినవాఁడు దేనిని గాంచినను ఆతఁడు పండితుఁడు కానిండు, మూర్ఖుఁడు కానిండు, బ్రాహ్మణుఁడు కానిండు అంత్యజుఁడు కానిండు, స్వజనుఁడు కానిండు, అన్యుఁడు కానిండు, సజ్జనుఁడు కానిండు, దుర్జనుఁడు కానిండు, తన్ను దూషించువాఁడు కానిండు, స్తుతించువాఁడు కానిండు. కేవలము మానవుల విషయముననే కాదు, కుక్క, పిల్లి, గోవు, ఖరములలో నేదైన గానిండు భేదభావము లేక అందఱకును సాష్టాంగ నమస్కార మొనర్పవలయును. నమస్కార మొనర్చునపుడందు పరమాత్మ కలఁడని భావింపవలయును. ఖరరూపుఁడగు భగవానునకు నమస్కారము. చండాలురూపుఁడగు భగవానునకు నమస్కారము. విప్రరూపుఁడగు

భగవానునకు ప్రణామము.' అని యీ విధముగ మనో, వాక్కాయములచే నాత్మభావన మొనర్చుచు నందఱకును నమస్కరింప వలయును. ఇట్లు చేసినచో నతి శీఘ్రముగ సమత్వభావము నిలిచిపోవును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! దినమంతయును బ్రణామము లొనర్చుటకే సరిపోవును. '

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! ఇది యింకను జాల మంచిదియే. మానవుఁడు తనయిష్టప్రాప్తికొఱకేమిచేయఁడు? భృత్యుఁడు తనపొట్టకొఱకు శరీరము నమ్ముకొనును. దినమంతయును, ఎనిమిది జాములును స్వామిసేవలో నుండును. రాజకర్మచారి ధనము కొఱకట్లే కూర్చుండి పని చేయుచుండును. వ్యాపారి ధనముకొఱకు ఉదయమునుండి అర్ధరాత్రివఱకు దుకాణమునఁ గూర్చుండియుండును. అచ్చటకే అన్నమును దెప్పించుకొనును. అసత్యములు పలుకును. విశ్రాంతి లేక అట్లే కూర్చుండును. పరీక్షా దినములలో విద్యార్థి శయన భోజనములను మఱచి చదువును. తుద్ర స్వార్థముకొఱకు జనులు వ్యర్థములగు సాంసారిక కార్యములలో నిమగ్నులై యుందురు. ఇది యా మహాత్కార్యము. ఏ సమయమున నే జీవునిఁగాంచిన భగవత్స్వరూపమని భావించి సాష్టాంగమొనర్పవలయును. లోకులు తన్నుగాంచి నవ్వెదరనుకొనరాదు. పిచ్చివాఁడనుకొందు రనుకొనరాదు.

నవ్విన నవ్వనిమ్ము. పిచ్చివాడనిన నననిమ్ము. జూదరుల నందఱును దూషించెదరు. ప్రభుత్వము దండించును. కారాగృహమునకును బంపించెదరు. కాని వాడు మరలబోయి అడుచునే యుండును. ఎవరిమాటను వినఁడు. ఒకానొక యుద్ధవ్యసనమునకై యింతటి ప్రమత్తుడైనాడుకదా! ఇది గోప్పదికదా! లోక లజ్జకు తిలాంజలి నొసంగి అన్నిటికి బ్రణామమొనరించుము.'

ఉద్ధృఢుడైట్లడిగెను:- 'స్వామీ! సాష్టాంగ ప్రణామ మెంతవఱ కొనర్పవలెను?'

భగవానుడైట్లనెను :- 'సమస్తచరాచర ప్రపంచము నారూపమని దృఢపడు వఱకు ప్రణామ మొనరించు చుండవలెను. ఇట్టి భావన దృఢము కాఁగానే, సర్వత్ర ఆత్మ భావము కలఁగగానే వానికి ప్రపపంచ మంతయును బ్రహ్మమయముగఁదోచును. వాని కాత్మ బుద్ధి రూపమగు బ్రహ్మ విద్య ప్రాప్తించును. వానికి సర్వత్ర శాంతి సుఖానుభవము కలుగును. ఆతఁడు పూర్ణముగ నిర్భయుడగును. ఏలననఁగా నాతనికి భయము దూరముగనే యుండును. అందఱయం దాత్మబుద్ధి కలవాడెవరిని ద్వేషించును. ఎవరికి భయపడును. చిత్తమున సందేహ మేమియును లేకుండు నంత వఱకిట్లు చేయవలయును. అప్పుడు విరమించవలెను. అప్పుడన్నిటి యందాత్మభావము నుంచవలయును. ఇట్టి ఆత్మ

జ్ఞానికి లౌకిక, వైదిక కర్మలందేవిధమగు విధ నిషేధములుండవు. ఆత్మ భావనా బలమున నాతఁడు త్రిగుణాతీతుఁడగును. నన్నుఁబొందుట కింతకంటె సరళసుగమోపాయము లేదు. ఏ విధముగనైనఁ గానిమ్ము, ఏ సాధనచేనైనఁ గానిమ్ము మనోవాక్కాయములందలి సమస్త వృత్తులచే సమస్త ప్రాణులందును నన్ను భావించుచు, సర్వత్ర నాయస్తిత్వమును గుర్తింపవలయును. ఇదియే నన్నుఁబొందుటకు సర్వసుగమ, సుందర శ్రేష్ఠసాధనము.'

ఉద్ధవుఁడిట్లాడిగెను :- 'స్వామీ! సమత్వ భావమును భావింపుచుండ, మధ్యలో విఘ్నము కలిగినచో నేమిచేయవలయును.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నాయనా! విఘ్నములనుగూడ నా స్వరూపముగనే భావింపుము. మనము దొంగనుజూచి యేల భయపడుచుందుము. మన దగ్గట వస్తువులు మనవనియును, దొంగకడ నున్న వస్తువులు వేటనియు భావించెదము. అన్ని వస్తువులును దనవేయనుకొనినచో దొంగకు భయపడవలసిన పనియేలేదు. ఏ వస్తునెచ్చట నుండినను దనదే. గొప్ప గొప్ప వ్యాపారస్థులకు చాల నగరములందు శాఖలుండును. ఆ శాఖలలోఁ జాల వస్తువులుండును. వాని నన్నిటిని వారుపయోగింపరు. చాలవస్తువుల నాతఁడూచూడనైనఁ జూడలేదు. కేవలము భావనావశమునఁ దన

వనుకొనును. ఆ భావనను వ్యాపకమొనర్చినచో నన్నియును దనవే. ఇట్లెచ్చటనైనను మనోభావనయొనర్చినచో విఘ్నములుండవలసిన పనిలేదు. ఈ నాధర్మమును బ్రారంభము చేసిన తరువాత విఘ్నములవలన నిదియే మాత్రమును జెడిపోదు. విఘ్నములు ప్రకృతి గుణముల వలన సంభవించును. నేను బ్రకృతి గుణములకుఁ బరుడను. కావున నాధర్మమును సప్రాకృతిక చిన్మయమైనదే. కావున దీనిలో నేవిధమగు విఘ్న బాధలు నుండజాలవు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! జరా, మృత్యు, వియోగాదులను, అధి వ్యాధులును నావశ్యంభావులని అందఱకును దెలియును. వీనిచే దుఃఖము కలుగును. దీనినుండి బయట పడుటకు మార్గమేమున్నది?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నే నిదివఱక నేక సార్లు చెప్పియుంటిని. సమస్త విఘ్నములను, దుఃఖములను దాటుట కొక్కటే ఉపాయము కలదు. అది అన్నిటియందును బ్రహ్మ భావముంచుటయే. ఎవడే కర్మనైనను ఇచ్చతోఁగాని, అనిచ్చతోఁగాని చేసిన దానిని నాకర్పణ మొనరింపవలయును. సదసద్భావములు అనఁగా మంచి చెడ్డ భావములు, సార్థక నిర్థక భావములుద్భవించిన వానిని నిష్కామభావముతో నాకర్పణ మొనరింపవలయును. అసద్భావముల సమర్పణమును నాప్రాప్తికి సాధనము కాఁగలదు. అట్టియెడ సద్భావముల విషయమున నికఁ జెప్పవలసిన పని

యేమున్నది. ఉద్ధవా! ఈ మానవ దేహమనిత్యము, నశ్వరము. ఇది ఒకానొకదినము నశించితిరును. నావి నావి యనుకొనుచుండిన వస్తువులన్నియు నిచ్చటనే నిలిచిపోవును. ఏ దేహమును నిత్యమును దోమి తోమి కడుగుచుంటిమో, అది ఒకానొక దినమున భస్మమైతిరును. లేదా మలముగ వగును. ఇట్టి క్షణభంగుర, నశ్వర శరీరముచే, నిత్యుడను, అవినాశియు, శాశ్వతుడను, బరమాత్మనగు నన్నెవఁడు బ్రాప్తించునో, ఆతఁడే బుద్ధిమంతుఁడు. అట్టివాఁడే చతురుఁడును, పండితుఁడును. నాలుగు శ్వేతమృత్తికా ఖండము (వెండిరూపాయ) లును బ్రోవుచేయుటేమంత తెలివిగల తనము? అనిత్యము వలన ననిత్యమే లభించును. అనిత్యముచే నిత్యమును బ్రాప్తించుట తెలివిగలవాని లక్షణము. ఈ విధముగ నేను నీకిట్టి అత్యంత దుర్లభమగు జ్ఞానము వొసంగితిని. ఇప్పుడు నీవేమి వినిఁదలఁచితివి ?'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా' భగవానుఁడీ విధముగ నడుగఁగా నుద్ధవుఁ డేడువ నారంభించెను. ఆతఁడు భగవాను నింకేమియు నడుగలేదు. ఇప్పుడు భగవానుఁడేవిధముగ నుద్ధవగీతోపసంహార మొనర్చెనో, దానిని మీకు వేను జెప్పఁబోవుచున్నాను. వినుఁడు.'

ఉద్ధవ గీతోపసంహారము.

శ్లో. స ఏక మాకర్షితయోగ మార్థ
స్తదోత్తమ శ్లోకవచో నిశఘ్నః ।
బద్ధాంజలిః ప్రీతుపరుద్ధ కంఠో
స కించి దూచేత్త్రు పరిపుతాక్షః॥

—శ్రీ భాగ. ౧౧ స్కం. ౨౯ అ. ౩౫ శ్లోః

వ. రాజా ! ఉత్తమ శ్లోకుడగు వాసుదేవ భగవానునివలన
నుద్ధవుఁ డీ విధముగ యోగమార్గోపదేశమును బొంది,
ఆతని చరణామృతపానము గావించి మానముగనుండెను.
ఆతని నేత్రములనుండి ప్రేమాశ్రువులు ప్రవహించు
చుండెను. ప్రేమాధిక్యమున నాతని కంఠము గద్గదిగో
మయ్యెను. ఆతఁడు మాటలాడఁజాలక చేతులనుజోడించి
కొని అల్లె నిలుచుండెను.

—శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము.

సద్గురువు శిష్యుని సంశయముల నన్నిటిని నివారించి,
చివరకాతనితో నిట్లనును :- 'నీ ప్రశ్న లన్నిటికిని సమా
ధానము నీకు లభించినదా ? ఈ నా ప్రత్యుత్తరములచే నీకు
సంతోషము కలిగినదా ? నీ శోకమోహములు విడిపోయి
నవా ?' అంత శిష్యుఁడు సంతోషమగు శ్వాసను దీసికొని
సహర్షముగ 'నామోహము నశించినది, ప్రశ్నలకు ప్రత్యు
త్తరము లభించినదనిన సద్గురువు తన శ్రమ సఫలమైనదను
కొనును. సంవాద సమాప్తి యీ స్థలముననే కాఁగలదు. కాని

దీని తరువాతను నొక సదాచారము మిగిలిపోవును. సద్గురు వీ జ్ఞానమున కధికారిని నిరూపించును, ఈ జ్ఞాన మెట్టి యధికారి కీయవలెను, ఎవని కీయఁగూడదు. దీనికి దోడుగా నీ జ్ఞాన పరంపరా సంప్రదాయమును, మాహాత్మ్యమును గూడ చెప్పును. గురు శిష్యుల యొక్క అంతిమ ప్రశ్నోత్తరములు, ఉపదేశ మాహాత్మ్యము, అధికారి నిరూపణము వీనికే ఉపసంహారమందురు. ఉపసంహారమున శాస్త్రముయొక్క సార సిద్ధాంతము వచ్చును.'

సూతుఁ డిట్లనెను :- 'మునులారా! సమస్తోపదేశము నొసంగి భగవానుఁ డుద్ధవు నిట్లడిగెను:- 'ఉద్ధవా నీ వింకే మైన నడిగెదవా?' ఈ ప్రశ్నను విని యుద్ధవుఁడింకేమియును బ్రశ్ననదుగక ఆతఁడు కన్నుల ప్రేమాశ్రు ప్రవాహమును గార్చుచుండ భగవానుఁడు తన యుపదేశము నుపసంహరించుచు, మునుముందుగా నీ జ్ఞానమాహాత్మ్యమునుగూర్చి చెప్పుచు నిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! నేను నీకు బ్రహ్మవాదము యొక్క సంపూర్ణసారసంగ్రహమును నొక్కయెడసంతేపముగాను, నొక్కయెడ విస్తారముగను జెప్పితిని. నేనీ జ్ఞాన బీజమును మత్తమాధికారియొక్క కర్ణములద్వారా విశుద్ధ హృదయ తేత్రమున నాటితి నను సంతోషము మిక్కిలిగ గలుగుచున్నది. ఉపదేశ మొసంగు సమయమున నేనధీరతను గనుపఱచలేదు. నీవడిగినదానికి నేను ధైర్యముతోఁ ప్రత్యు

త్తరమొసంగితిని. ఒకే ప్రశ్నను నీవనేక సారులడిగితివి. నీవెన్ని సారులడిగిననన్నిసార్లు నేను బ్రత్యుత్తరమొసంగితిని. మాటిమాటికి జెప్పుటచేఁ బునరుక్తి దోషము వచ్చుచుండును. కాని భాగవత ధర్మమందు పునరుక్తి దూషణము కాక భూషణమే యగుచున్నది. ఎవఁడెంతటి పునరుక్తి యొనర్చునో, ఆతఁడెంతటి భక్తుఁడు. భగవంతుని ఓకే నామము నెన్నిసారులు పలికిన నంత యుత్తమము. భగవత్కథల నెన్నిసారులు వినిన, నెన్నిసారులు పఠించిన, నెన్ని మారులడిగిన నంత యెక్కువ లాభప్రదము. నీవు నన్ను జాల ప్రశ్నల ననేక మారులడిగితివి. నేనును మాటిమాటికిని వానికిఁ బ్రత్యుత్తరమొసంగితిని. నాయీ జ్ఞానమును దెలిసికొనిన మా నవుఁడువిముక్తుఁడగును. ఇప్పుడు చివరకు నేనొక యాశీర్వాదము నొసంగెదను.'

ఎవఁడు మన సంవాదమును శ్రద్ధా సంయమపూర్వకముగ వినునో, వినిపించునో, చదువునో, చదివించుకొనునో, ప్రచారమొనర్చునో, ప్రచారమును జేయించునో, భక్తి పూర్వకముగ హృదయంగమ మొనర్చునో, విని మనన నిదిధ్యాసనములొనర్చునో, ఆతఁడు వేదములకును బరమ రహస్యమయ ముక్తి సనాతన పరబ్రహ్మను నవస్యము ప్రాప్తించును. ఇంద్రుమాత్రమైన సందేహములేదు. స్వయముగఁ జదువుకొనువానికంటెఁ జదువఁజాలని వారికి జదివి

వినిపించు జ్ఞానదాతలకు నేను ఋణపడి యుండెదను. అట్టి వారు నాకాత్మ సమర్పణ, వారికి నేనాత్మ సమర్పణ మొనరించెదను. నిత్యపాఠ మొనర్చిన ఫలమును జెప్పెదను.

ఏ భక్తుఁడు మన సంవాద రూపమగు గీతను నిత్యమును నియమముతోఁ బఠించునో, అట్టివానిహృదయమందలి తమస్సంతయును బారిపోగలదు. వానికి జ్ఞానరూపమగు దీపముప్రాప్తించును. ఆ దీపముయొక్క పుణ్యప్రకాశమున నాతఁడు నా సాక్షాత్కారమును బొంది పరమపావనుఁడగును. పాఠ మొనర్పఁజాలనివాఁడు శ్రద్ధాభక్తులతో శ్రవణ మొనర్చునెడల నాతఁడును నతి దుర్లభమగు పరాభక్తినిఁ బ్రాప్తించి సమస్త కర్మబంధనములనుండి శాశ్వతముగ విడివడును'

ఉద్ధవుఁడేడ్చుచు నిట్లడిగెను:- 'ప్రభూ! హృదయ గ్రంథులను విప్పు నీ యీ పరమపావన-జ్ఞానము నెవనికీయవలయును? దీనినిఁ బొందుట కధికారి యెవఁడు?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఉద్ధవా! నా యీ వచనమును ముడివైచుకొనుము. శుద్ధ హృదయుఁడును, బ్రేమియు, సాధు స్వభావముకలవాఁడును, మృదులుఁడును, చరిత్రవంతుఁడును, శ్రద్ధాచరణము కలవాఁడును దీనినిఁబొందనర్హుఁడు.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ! వేదోపదేశము స్త్రీ శూద్రులకెట్లులేదో, అట్లే యీ జ్ఞానమునకును నియమము లిలదా?'

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘ఉదవా! నా వాక్కునకే వేదమనిపేరు. ఇదియును నేను జెప్పిన జ్ఞానమే. వేద సదృశమైనదే. చాల విషయములలో నిది వేదములకంటెను గొప్పది. ఏలననఁగా వేద ప్రకాశమును నేను బరంపరాగత ఋషులద్వారా కావించితిని. ధ్యానమందు ఋషుల హృదయములలో వేదఋక్కులుద్భవించును. ఈ జ్ఞానమును నేను స్వయముగ నా నోటితో జెప్పితిని. కాని యిది వీరికి పనికి వచ్చును, వీరికి పనికిరాదను నియమమేమియును లేదు. స్త్రీ కానిండు, శూద్రుఁడు కానిండు అందఱకీయవచ్చును. అధికారి కాకుండినచో నాతఁడు ద్విజుఁడగుగాక, వానికి జ్ఞానము నుపదేశింపఁజనదు.’

ఉద్ధవుఁ డిట్లడిగెను :- ‘స్వామీ! ఈ జ్ఞానమును బొందఁదగని వాఁడెవఁడు? దీని నెవరికీయరాదో దయతోఁ జెప్పఁడు.’

భగవానుఁ డిట్లనెను :- ‘దాంభికునకును, తన స్వార్థ సిద్ధికొఱకు మిథ్యావేషములను వేయువాఁడును, తానింకొక విధముగఁ గనఁబడువాఁడును, వేదమునందును, ఈశ్వరుని యందును విశ్వాసము లేనివాఁడును, దుష్టప్రకృతి కల వాఁడును, వినఁదలఁపని వాఁడును, నాయందును, నాభక్తుల యందును, గోబ్రాహ్మణుల యందును, వేదశాస్త్రము లందును భక్తి లేనివాఁడును, మిథ్యాభిమానియు నిట్టివారే

యుప దేశమును బొంద ననర్హులు. ఇట్టి వారి కుపదేశించుట ఊసరక్షేత్రమునందు బీజములను నాటుటయే కాగలదు. అచ్చట నవి అంకురింపవు సరిగదాబీజములును నశించును. కావున శ్రద్ధలేనివాఁ డెంతటి గొప్పవాఁడైనను వానికి దీనిని వినిపింపరాదు. బుద్ధిమంతుఁడైనవాఁ డెట్టివాఁడైనను వానికిఁ బ్రేమ పూర్వకమున దీనిని వినిపింపవలయును. ఏలననఁగా నా భక్తి శ్వపచునైనను బావన మొనర్చును. ఇది నా పని పూర్ణతమ జ్ఞానము.'

ఉద్ధవుఁడిట్లుడిగెను :- 'స్వామీ! పరిపూర్ణతమమనఁగా నేమి ?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'కొంత జ్ఞాన మింకొక శాస్త్రమును వినక పూర్ణముకాదు. కాని యీ జ్ఞానమును వినిన తరువాత నింకొక జ్ఞానమును వినవలసిన పనియుండదు. అమృతపాన మొనర్చిన తరువాత నింకొకటి త్రాగనవసరముండదుగదా ! జ్ఞానయోగము ద్వారా మోక్షము ప్రాప్తించును. కర్మయోగము ద్వారా ధర్మము ప్రాప్తించును. వాణిజ్యముద్వారా అర్థము ప్రాప్తించును, యశము, ఐశ్వర్యము, రాజ్యము వలనఁ గామాది సుఖములు ప్రాప్తించును. కాని నీవంటి నా యనన్య భక్తుఁడు నన్నే సర్వస్వముగ భావించును. నా కొఱకై ఆతఁడు త్రివర్గములనేకాదు ముక్తి నై నఁ గాలదన్నును, వారు ముక్తినే కాదు సమస్త

మును ద్యజించి నన్నే యుపాసించును. నాకాత్మా సమర్పణ మొనర్చుటచే నాతఁడు సమస్త జీవులలో విశిష్టుఁడగును. ఆతనికి జనన మరణములు శాశ్వతముగ నిలిచిపోవును. వారు నావారయ్యెదరు. నాలోఁ గలిసిపోదురు. నేను నీ కిప్పు డత్యంత సంక్షేపముగ నీ జ్ఞాన మాహాత్మ్యమును జెప్పితిని. నీవు నాలో బ్రహ్మయొక్క సత్యస్వరూపమును బాగుగా గ్రహించితివా? నీ మనస్సులో నింక శంకను లేవుకదా! నీ మనస్సునందలి మోహము నశించినదా? నీ సమస్తశోక సంతాపములు శాంతించినవా?

సూతుఁడిట్ల నెను:- ‘మునులారా! భగవానునియొక్క స్నేహభరితములగు నీ వాక్యములను వినఁగానే ఉద్ధవుని హృదయ ముప్పెంగెను. ఆతని శరీరమంతయును బులక రించెను. కంఠమవరుద్ధమయ్యెను. ఆతఁడేదో మాటలాడఁ దలఁచెను గాని నోట మాటరాలేదు. ఆతఁడు చాలసేపటి వఱకు వెక్కివెక్కి ఏడ్చుచుండెను. చిత్తము శాంతింపఁగనే హృదయము తేలిక యయ్యెను. అప్పుడు ధైర్యముగఁ బ్రేమావేశముచే విహ్వలుడై, తన చిత్తమును నిగ్రహించి, ప్రభుపాదపద్మములందుబడి, తన ప్రేమాశ్రువులచే నాతని చరణకమలములఁ దడుపుచు నిట్ల నెను.’

భగవానుఁడిట్ల నెను:- ‘సర్వసమర్థుఁడవగు నోప్రభూ! మీ వచనామృతములచే నా మోహము దూరమైనది,

మహామోహమయ ఘోరతిమిరము నాశ్రయించి నేను గింక ర్తవ్య విమూఢుడనైతిని. ఆ అజ్ఞానాంధకారము మీ జ్ఞానభాస్కరోదయముచే నశించినది. మీ సుఖద సహవాసముచే సమస్త సంశయములు శాంతించినవి.'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'ఇప్పటికిని నేడైన సంశయముండినచో నీవు నన్ను నిర్భయముగ నడుగవచ్చును.'

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'స్వామీ! చలికాలములో ఘోరాంధకారమయ వనమునందగ్ని వెలుగుచున్నచో శీత, భయాంధకారము లొక్కసారిగా నెట్లు పాటిపోవునో, మీ జ్ఞానస్వరూపాశ్రయముచే నశాంతి, భయ, అజ్ఞానము ఈమూఁడును విలీనమైనవి. ఇప్పుడు నేను శాంతుఁడను, స్వస్థుఁడను, నిర్భయుఁడను, నిర్ద్విందుఁడను, ఆనందమయుఁడనైనాను. నే నిదివఱకే జ్ఞానస్వరూపుఁడను, కాని మధ్యలో నే కారణముననో అనిర్వచనీయమగు మాయ స్వాభావికమగు నా జ్ఞానము నపహరించినది. అట్టి జ్ఞానరహితుఁడనై నేను నీ పాదముల నాశ్రయించితిని. మీరహైతుక కృపాళురు. మీరు నాపై దయను జూపి మాయచే నపహరింపఁబడిన జ్ఞానమును మరల నాకు బ్రసాదించితిరి. సంసార సాగరమును సహజముగ దాటించు నీ మృదుల చరణములను వీడి యే కృతఘ్నుఁ డితరము నాశ్రయించును. మీ మాయచే మోహితుఁడనై నేను నా స్వరూపమును మఱచి

తని. నేను దాశార్హ, వృష్టి, అంధక, సాత్వత కులములోని
వాడ ననుకొంటిని. వీరందఱును సుహృదులే కాని, చరా
చర ప్రాణుల కేకైక సుహృదుఁడును, సంబంధియును, సఖుఁ
డును, సర్వస్వమును నీవేయని తెలిసికొంటిని. ఈమధుభోజ,
దాశార్హ, కుకురాది కులములందలి వారిమీఁదఁగల
మోహము విడిపోయినది. మీ మాయద్వారా యేర్పడిన
నే స్నేహపాశము కలదో, అది నేఁడు మీచే ఖండితమైనది.
ఆత్మబోధయను తిష్ణఖడ్గముచే దానిని మూలమట్టముగ
ఖండించితిని. ఇక స్వామీ! నాకేమి యాజ్ఞ నొసంగెదరు?
ఈ మోహినీ మాయ యింక నామీఁదకు రాకుండు నట్లే
దైన యుక్తినిఁ జెప్పడు. మీ చరణారవిందములందు నాకవి
రళభక్తి యుండునట్లునుగ్రహింపుఁడు.'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! ఉద్ధవుఁడిట్లుప్రశ్నిం
పఁగా భగవానుఁడు మానియై, ఉద్ధవుని విషయమై ఆలో
చింప నారంభించెను.'

ఉద్ధవుని వీడ్కోలు

శ్లో॥ నుదుస్త్రిజ స్నేహ వియోగ కాతరో

న శక్నోవస్తం పరిహేతుమాతురః॥

కృత్రుఘ్నం యయా మూర్ధని భర్తృపాదుకే

విభన్నమస్కృత్య యయా పునః పునః॥

—శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౨౬ అ. ౪౬ శ్లో॥

వ. ఉద్ధవుఁడు వియోగకాతరుఁడై మిక్కిలి వ్యాకులమును జెందెను. ఏలననఁగా భగవానుని స్నేహ మత్యంత దుస్త్వజమైనది. వెంటనే చరణములను వీడిపోవుటకు శక్తుఁడుకాక, అత్యంతాతురుఁడై తన స్వామి చరణ పాదుకలను దీసికొని శిరస్సున ధరించెను. వానినిఁగైకొని మరల మగలఁ బ్రణామ మొనరించుచుఁ జాలకష్టముతో ద్వారకకుఁబోయెను.'

—శ్రీ మదాంధ్ర మహా భాగవతము.

ఎంతటి జ్ఞానియును వైరాగ్యవంతుఁ డైనప్పటికిని భావుకుఁడును, సరసుఁడును, సహృదయుడగు వాఁడు స్నేహ పాత్రుఁడును, భగవద్భక్తుఁడు నగు వాని వియోగమున దుఃఖము వచ్చితీరును. నేత్రములనుండి ప్రేమాశ్రువులు నిరంతరము ప్రవహించు చుండును. చిత్తమున వికలత కలుగును. కాని యివి మోహ చిహ్నములుకావు. విశుద్ధ ప్రేమ చిహ్నములు. భక్త వియోగముననే యిట్టి స్థితియుం డఁగా సౌందర్యధాముడగు సాక్షాద్భగవానుని వియోగ మున నెట్టిస్థితి కలుగునో, అది అనుభవించిన వారి కేతెలియ వలయునుగాని అన్యులకు దెలియదు. తనయందనురాగము కలవాఁడు తన్ను విడిచి వెడలి పోవుచుండ హృదయమున కొక విచిత్రదశ కలుగును. హృదయమున కొక విధమగు మధురబాధ కలుగును. దానిని మీరు సుఖమనుఁడు, దుఃఖ

మనుడు. అట్టి అనిర్వచనీయమగు దుఃఖము పరమభాగ్య శాలురకే లభించును.

సూతుఁడిట్లనెను:-‘మునులారా! ఉద్ధవుఁడు భగవానునితో నంతిమ కర్తవ్యమును గూర్చి ప్రశ్నింపఁగా భగవానుఁడిట్లనెను:-‘ఉద్ధవా ! యదుకులమునకు బ్రాహ్మణ శాపము సంభవించినది. ఇప్పుడీ కులమతి శీఘ్రముగ వినాశము చెందఁగలదు.’

ఉద్ధవుఁడేడ్చుచు నిట్లనెను:-‘ప్రభూ ! నాకు యదుకులముతో నేమిపని ? రేపనక నేడే వినాశము కావింపుఁడు, నాకు కావసినది మీరే, మీరెన్నటికిని నాశముకారాదు, కారు. ఏలననఁగా మీరవినాశలరు.’

భగవానుఁడిట్లనెను:-‘నాకు నాశమేమున్నది. నేను గాలకాలుఁడను. అయినను నేనీ ధరాధామమును ద్యజించి స్వధామ గమన మొనర్చెదను.’

దీనముగ నశ్రువిమోచన మొనర్చుచు నుద్ధవుఁడిట్లు ప్రార్థించెను. ‘ప్రభూ ! నన్నును మీరు మీవెంట స్వధామమునకుఁ గొనిపొండు.’

అత్యంత మనుకారముతోఁ దనప్రేమసంతను గ్రుమ్మరించుచు నుద్ధవునితో భగవానుఁ డిట్లనెను:- ‘అట్లు కాదు నాయనా ! నీవలన నీ పృథివియందు కావలసిన పని

చాలకలదు. నీవు కొన్నాల్లిచ్చట నీ ధరాధామముననే యుండుము”

ఏడ్చుచు నుద్ధవుఁడిట్లనెను:-‘స్వామీ! మీరు వదలి వైచిన నీ ధరాధామమున నేనెట్లుండఁగలను! మీయాజ్ఞను గాదనువారెవరు నుండఁజాలరు? నేనెచ్చట నుందును?’

భగవానుఁడిట్లనెను:-‘నాయనా! నీవధీరుఁడవు గాకుము. నీవు బదరీ వనమునకుఁ బొమ్ము. అచ్చట నతి పవిత్రమును, శాంతమును, గోలాహల . రహితమునగు నాశ్రమము కలదు. అచ్చట నాపాదములనుండి యుద్భవించిన నలకనందయను గంగకలదు. దానిలోని జలమత్యంత నిర్మలమును, స్వచ్ఛమును, నమృతోపమానముగను నుండును. వానిని యభేష్టముగఁ బానమొనర్పవచ్చును. దానిలో స్నానమొనర్చి అచ్చట లభించు కందమూల, ఫలాదులను దినుచు ధ్యాన మొనర్చుచుండుము. పరమపావనమగు నలకనందా స్నాన పానాదుల విషయమట్లుంచి, దానిని దర్శించుట చేతనే సమస్త పాపములు పటాపంచలగును.’

ఉద్ధవుఁడిట్లడిగెను:-‘స్వామీ! అచ్చట మంచుపడి చాలచలిగా నుండునుగదా!’

భగవానుడిట్లనెను:-‘అయితేనేమి? శీతోష్ణములను సహించుటకే తపస్సని పేరు. శీతోష్ణ, సుఖ దుఃఖాది ద్వంద్వములను సహించుచు నచ్చటనే నివసించుము. సుశీల

శాంత చిత్తముతో జితేంద్రియుడవై, బుద్ధిని సమాహితము గను, స్థిరముగను నొనర్చుకొని నన్ను భ్యాసించుచుండుము. జ్ఞాన, విజ్ఞాన యుక్తుడవై, నిర్ద్వంద్వ భావముతో నచ్చట వనములలోఁ దిరుగుచుండుము. అచ్చటి సమస్తావధులనుండి గంధము వచ్చుచుండును. అందుపలన నాపర్వతమునకు గంధమాదనమను బేరు వచ్చినది. ఆ పర్వతమున నివసించుచు, నేను నీకు జెప్పిన భాగవత ధర్మములను బాలించుచు, మనస్సుతో నా మనోహర రూపమును మనన మొనర్చుచుండుము. వాక్కులతో నాసుమధుర పావన నామములను గీర్తన మొనరించు చుండుము. నేను నీకుపదేశించిన విషయమును స్మరించుచు, నిరంతరము దాని ననుభవ మొనర్చుకొనుము. నీవిట్లు చేయుచుండినచోఁ ద్రిగుణాతీతుడవై పరబ్రహ్మ పరాత్పండనగు నన్నుఁబొందగలవు. నీ మూలమును నేను జెప్పిన సాధనములను బ్రచారప్రసార మొనర్పవలసి యున్నది.'

ఏడ్చుచు నుద్ధవుఁడిట్లడిగెను:- 'ప్రభూ! దీన హీనుడ నగు నన్ను మీరేల త్యజించుచున్నారు? నాకు సర్వస్వమును మీరే కదా! ప్రభూ! నేను మీరు లేక ఒక్క నిమిషమైనను జీవింపఁజాలను.'

భగవానుడత్యంత ప్రేమతో నిట్లనెను:- 'ఓయీ! నేను నిన్నెచ్చట వదలిపోవుచున్నాను? బదరీవనము నా

నివాసస్థానము. భూవైకుంఠము, నిత్యధామము, అచ్చట నీ వెల్లప్పుడును నన్ను స్మరించుచు నుండవలయును.'

ఉద్ధవుఁడధీరతతో నిట్లనెను:- 'అశరణశరణా! భక్త వత్సలా! అంతయును సత్యమే. కాని అచ్చట నాకీచరణార విందములెచ్చట లభింపఁగలవు? నాకీ పరమపావన చరణ రజమును శిరస్సు నలఁదుకొనుభాగ్య మెచ్చటనుండి లభింపఁ గలదు? నేను పుట్టినప్పటినుండి యీ చరణ సన్నిధిని నివసించి యుంటిని. వీనిని నేనెట్లు పరిత్యజింపఁగలను? '

ఉద్ధవుఁడత్యంత అధీరుడై, వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచుండ, నాతని నోదార్పుచు, నాతని వీపుపై బరమమృదుల వరద హస్తముచే నిమురుచు, అత్యంత మమకారముతో బుజ్జగించుచు భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నాయనా! నీ వీ విధముగ నధీరుఁడవు కారాదు. నీకు నా చరణారవిందములందు మోహముండినచో నివిగో, కొనిపోమ్మి చరణపీఠములను. వీనినిఁ బ్రతిదినమును బూజించుకొనుచుండుము. '

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! భగవానుఁడు చరణపాదుకలనుదీసి ఉద్ధవున కొసంగఁగా నాతఁడత్యంత ప్రేమ మమకారములతో వానిని శిరమున ధరించి, మాటిమాటికిని గన్నుల కద్దుకొనుచుఁ బ్రేమాశ్రువులచే వానికి పాద్యార్ఘ్యముల నొసంగెను. చరణపాదుకలను బొంది భగవానుని జిన్నయ స్వరూపమునకు రెండు ఉపాంగములు లభించినట్లు

భావించెను. భగవానుడు పాదుక లొసంగినాడు, బదరీ
వనమునకుఁ బోవుట కాజ్ఞయొసంగినాడను సంగతిని దెలిసి
కొని ఉద్ధవుడు చాల కష్టముతో లేచెను. భగవానుఁడీ
భరాధామమును వదలిపోయిన నింక ద్వారకానగరమును
నుండదనుకొని ఉద్ధవుడు విహ్వలుడై బాలునివలె బిగ్గరిగ
నేడ్వనారంభించెను. అట్లేడ్చుచు భగవానునకుఁ బ్రదక్షిణ
ములు కావించుచు మాటిమాటికి జరణములపైఁ బ్రణామ
ములు కావించుచుండెను. భగవానునియొక్క దివ్యోప
దేశముచే నాతనికి జ్ఞానముకలిగినను, వియోగమునుస్మరింపఁ
గనే ఆతని హృదయము బ్రద్దలగుచుండెను. ప్రేమాతిరేక
మున నాతఁడాత్మవిస్మృతిని జెందెను. శ్రావణ భాద్రపదము
లందువలె నాతని కన్నులనుండి యశ్రువులు ధారలుగఁ బడు
చుండెను. నిదించినను మేల్కొన్నను, కూర్చుండినను నిలు
చుండినను క్షణమైనను విడువక నిరంతరము ఛాయవలె
ననుసరించుచుండిన శ్రీకృష్ణుని ప్రేమస్వరూపమగు నుద్ధవునకు
కాతరత పరాకాష్ఠ సందుకొనెను. ఆతఁడు భగవానుని
చరణపాదుకలను గృహణుడు ధనమును దాచుకొని నటుల
శిరస్సున ధరించి, ఆతఁడు దూరముగఁ బోవుచుండినకొలది
ఆతనికి ధికముగ మానసిక కలియక కలుగుచుండెను. ఆతఁ
డొక్కొక్క అడుగు వేయుచు నేడ్చుచుండెను. ఆతని

గాంచుచు వెనుకకు నడుచుచుండెను. ఈవిధముగ నాతఁడు ద్వారకనుండి వెడలిపోయెను.

ఆతని మనస్సునఁ బోవలయునని లేదు. కాని ప్రభువాజ్ఞ యగుటచేఁ బోవలసివచ్చెను. అందువలనఁ నాతఁడు పోవుచుఁ గొంచెము సేపేదో ఆలోచించుకొని ఆగిపోవుచుండెను. ఎంతగాఁ బ్రయత్నించినను నాతఁడు ముందునకుఁ బోఁజాలకుండెను. చాటుచాటుగా భగవానుని వెనువెంటఁ బ్రభాసమువఱకు పోయి, మరల భగవానునకుఁ గనఁబడి మరల నుపదేశమునుబొంది వ్రజమునకు వచ్చెను. అచ్చట విదుర సందర్శనము లభించెను. ఒకరాత్రి ఆతనితోఁ గలిసి యుండెను. రాత్రి యంతయు శ్రీకృష్ణకథలో నిమగ్నులై యుండిరి. ప్రాతఃకాలమున విదురుఁడు దుఃఖించుచు మైత్రేయుని వలన భాగవతశ్రవణమొనర్చుటకు హరిద్వారమునకు బోయెను, ఉద్ధవుఁడింకను ముందునకుఁ బోయెను.

ఉద్ధవుఁ డిట్లనుకొనెను:- ‘నేను శ్యామ సుందరుని యాజ్ఞ చే, గోపికలకు జ్ఞానోపదేశమొనర్చుటకు బృందావనమునకు పోఁగా, నచ్చట వారి యద్భుతప్రేమను గాంచి, వారికి శిష్యుఁడను, సేవకుఁడనైతిని. అప్పుడు నేనిట్లు ప్రార్థించితిని:- ‘ప్రభూ! నన్ను బృందావనమున నేదైన లతగనో, గుల్మముగనో నొనర్చుము. ఏలననఁగా నీ మహాభాగులకు వ్రజవాసినుల పాదధూళి నామీఁదఁ బడవలయును. ‘ నా

యభిలాష యిట్లుండఁగా భగవానుఁడు నన్ను బదరీ వనము నకుఁబోయి సాధన చేయుమనినాఁడు. భక్తవత్సలుఁడగు భగవానుఁడు భక్తులయొక్క చిన్నకోరికలను, గొప్పకోరికలను దీర్చుచుండును. ఇప్పుడు నాకాతఁడు వ్రజమందలి దివ్య రసమును రుచిచూపించునో, పర్వతములలో సాధన చేయుమనునో, తెలియకున్నది.'

ఉద్ధవుఁడు గోవర్ధన పాదమునఁ గుసుమసరోవర నికటమునఁ గల సఖి స్థలమునఁ గూర్చుండి యిట్లాలోచించుచుండఁగానే, ఆతనికి రెండురూపము లయ్యెను. అందులో నొకటి రసరూపమును, రెండవది సాధన రూపమును. బృందావనము రసభూమి. కావున రసాస్వాదన మొనర్చుటకై ఆతని రసరూపము లతారూపమునందు బ్రవేశించెను. ఇప్పటికిని గోవర్ధన రాధాకుండమునకు మధ్య కుసుమ సరోవర ప్రాంతమున నా యుద్ధవలతయున్నది. అచ్చటనే ఆలతారూపమున నా యుద్ధవుఁడుండును. ఏ భక్తు లచ్చటికిఁబోయి భాగవత సప్తాహ మొనరించెదరో, వారికి దర్శనమును నిచ్చుచుండును. రెండవ రూపమగు సాధన రూపమున బదరీవనమునకుఁబోయి, యిప్పటికిని భగవంతుని యుపాసక రూపమున నున్నాఁడు. ఉద్ధవునకు ఉత్సవమే స్వరూపము. కావున నాతఁడు ఉత్సవ విగ్రహరూపమునఁ బూజింపఁబడుచుండును. వర్ష కాలమున నొకదినమందు ఉత్సవరూపమున

వామన ద్వాదశీ దినమున మూర్తిమాత దగ్గఱకు బోవును. ఉద్ధవుఁడు తెచ్చిన శ్రీకృష్ణచరణపాదుక లిప్పటికిని బదరీ నాథ దేవాలయమునఁ గలవు. కాలప్రభావమున వాని యాకృతులు చిన్నవైనవి. యాత్రికులకు కుంకుమపూవుతో నూటిన చందనము చరణపాదుకా ప్రసాద రూపమున లభించును. ఇప్పటికిని నుద్ధవుఁడు తపోమయాచరణ మొనర్చుచు భగవానుని యొక్క దివ్యభవిని ధ్యానించుచుండును. ఈ విధముగ నాతఁడు భగవత్ప్రాప్తినిఁ జెందెను. ఆతఁడు నిర్ద్వంద్వుఁడును నిరామయుఁడు నయ్యెను.

మునులారా! నేను మాగురుదేవుని వలన వినిన నుద్ధవగీతను మీకుఁ జెప్పితిని. ఈ జ్ఞానము నే ఋషులుగాని మునులుగాని చెప్పినదికాదు. కేవలము భగవానుఁడగు శ్యామసుందరుఁడు ఉద్ధవునకు దన నోటఁ జెప్పినది. భగవానుఁడు యోగేశ్వరేశ్వరుఁడును, ఆనంద నిలయుఁడునై యున్నాఁడు. ఇక శ్రోతయో పరమ భాగవతోత్తముఁడును, నైకాంతికుఁడును, భగవద్భక్తుఁడగు నుద్ధవుఁడు. ఈ జ్ఞానము నే కొలఁదిగ విన్నను, ఈ ధర్మ నెంత స్వల్పముగ నాచరించినను ఘోరాతిఘోర భయములను దాటిపోవచ్చును. వారు తరించుటయే కాదు, వారి సాంగత్యమున నందఱును దరించెదరు. వారికి ప్రపంచముండదు. మునులారా! తిలలందు గల తైలమును గానుగాడినఁగాని లభింపదు. పాల

యందలి వెన్న ముఢించినఁ గాని బయట పడదు. ప్రతి పుష్ప మందును మధువుండును. తేనెటీగ దానిని దీసి ఒక చోట కూడఁబెట్టిన నది మనకు లభించును. అటులనే వేదములలో సమస్త జ్ఞానమును గలదు. కాని దానిని ముఢించి తత్త్వమును భగవంతుఁడే తీయవలయును. అందువలన భగవానుఁడు రెండుసార్లు సముద్రమంథనమును గావించెను.

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- ‘సూతా ! ఒకసారి క్షీరసాగరమునందు మందరమునుంచి, వాసుకిని ద్రాడుగా నొనర్చి అజితభగవానుఁడు సముద్రమును ముఢించెను. రెండవసారి సముద్రమును ముఢించిన దెప్పడో?’

సూతుఁడెట్లనెను :- ‘స్వామీ ! ఒకసారి సముద్రమును ముఢించుట ప్రసిద్ధమే. దానిలోనుండి ధన్వంతరి అమృతకలశమును బట్టుకొన రాఁగా నసురులు లాగుకొని పరువిడిరి. భగవానుఁడు మిక్కిలి యుక్తితో నసురులనుండి అమృతమును లాగుకొని, తన భక్తులగు దేవతల కొసంగెను. రెండవసారి సమస్త వేద వేదాంత రూపముగు జ్ఞానసముద్రమును ముఢించి జ్ఞాన విజ్ఞాన సారముగు సిద్ధాంత రూపముగు నుద్ధవగీతామృతమును దీసిరి. దానిని భగవానుఁడు తన భక్తుఁడగు నుద్ధవునకు ఉద్ధవగీతామృత రూపమున నొసంగినను దానిని భక్తుల కొఱకు ఆతని ద్వారా ప్రకటపరచెను.

వీ భక్తులీ యుద్ధవగీతరూపమగు జ్ఞానామృతపాన మొనరించెదరో వారు తప్పక అమరులు కాఁగలరు. నేనిప్పుడు మీకు ఉద్ధవగీతను జెప్పితిని. ఇప్పుడు మీరింక నేమి వినఁదలఁచుచున్నారు ?”

అంత శౌనకుఁడిట్లడిగెను :- ‘సూతా ! పరమ భాగవతుఁడగు నుద్ధవుఁడు ద్వారకనుండి బదరీవనమునకు పోఁగానే భగవానుఁడు మరల నేమి యొనర్చెను ?’ భగవాఁడు బ్రాహ్మణశాపము నన్యథా యొనర్పఁజాలఁడా ? భగవానుఁడు బ్రాహ్మణ శాపమును స్వీకరించి తన కులసంహారమును స్వయముగఁ జేయించెను. సమస్తేంద్రియములకును, మనస్సునకును బరమ సుఖప్రదానము కావించుదన విశ్వవిమోహన వాయువును నాతఁడెట్లు త్యజించినాఁడు. ఆహా! శ్యామసుందరుని దివ్యమోహన రూపమునం దొక్కసారి మనస్సు లగ్నమయ్యెనా, ఇంకఁ దిరిగిరాదు. అది అట్లంటుకొని పోవలసినదే. కామినీ కటాక్షపీక్షణమున బురుషుఁడు తగులొకనెనా, ఇంక నట్టివాఁడ సన్నాత్యసము సంగతి యెత్తనేయెత్తఁడు. కన్నులతోఁ జూడ నక్కఱలేదు. చెవులద్వారా హృదయములోఁ బ్రవేశించినఁజాలును. అచ్చటనే నిలిచిపోవును. ఇంక బయట పడఁడు. అట్లే భక్తులు కవిగణము యొక్క వాక్కులతో నా భగవానుని వర్ణించినచో వారి వాక్కులు కృతార్థములగును. వానిలో నొక

విధమగు మాదకత కలుగును. అత్యధికార్థము కలుగును. మహాభారత యుద్ధమున నర్జునుని రథమందుండిన దివ్య మంగళ మోహకరూపమును గాంచిన నర్జునిచే జచ్చిన వారందఱును సారూప్యముక్తినిఁ జెందిరి. అట్టి రూపము నేల తిరోహితము కావించినాఁడు? ఆతఁడెట్లుం తర్హితుఁ డయ్యెను. ఆతఁడు తన చరణస్పర్శచే నీ క్షితిని వంచిత నొనర్చి స్వధామమున కెట్లు పోయెనో దానిని మాకుఁజెప్ప వలయును. సూతా ! నీవు చిరంజీవి వగుగాక ! అనుపమాన మగు సమృతపానమును గావింపఁ జేయుచున్నావు. మహా భాగా ! నీవు మాకు శ్రీ కృష్ణ చరిత్రను వినిపించి కృతార్థుల నొనరించితివి.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా ! నాలో శ్రీకృష్ణ భరితమును జెప్పగల శక్తి యెచ్చట నున్నది ? సూర్యుఁడు చక్షుర్గోళము నందుండి తన్నుఁ జూచుశక్తి యిచ్చునట్లు, మీరు నాహృదయమునందు బ్రేరణమును గలిగించి జ్ఞానము నుత్పన్న మొనర్చుచున్నారు. తానే శ్రోతలుగనై దాని నా స్వాదించుచుండును. మీరే నాచే జెప్పించుచున్నారు. విను చున్నారు. శ్రోతలును, వక్తయును మీరే. సన్నారక నిమిత్త మొనర్చినారు. మీను నన్నేమని ప్రశ్నించితిరో, అట్టి ప్రశ్ననే పరీక్షిస్తూహారాజు మాగురువగు శుకమహర్షినిఁ బ్రశ్నించినాఁడు. దాని కారతఁడెట్టి ప్రత్యుత్తర మొసంగెనో, నేనును మీకు యథావిధిగఁ జెప్పెదను. మీరు దానిని సావధానులరై వినుఁడు.'

యదువంశ వినాశసూచన

శ్లో॥ దివి భువ్యంతరిక్షే చ మహాత్పాతాన్సమృత్తి తాన్ ।

వృష్ట్యాసీనాన్ సుధర్మాయాం కృష్ణః ప్రాహ యదూనిదమ్॥

—శ్రీ భాగ. ౧౧ స్కం. ౩౦౮. ౪శ్లో.

వ. 'రాజా! శ్రీ కృష్ణభగవానుఁడు పృథివి, ఆకాశము, అంతరిక్షము వీనియందు మహాత్పాతములు కలుగుటను గాంచి, ఆతఁడు సుధర్మసభయందు గూర్చుండి యాదవులతో నిట్లనెను.'

—శ్రీ మదాంధ్ర మహా భాగవతము.

ఎట్లు జరుగనున్నదో, దానికి దగిన సూచనలు కనఁబడుచుండును. అహంకార మదమత్తులైన వారపశకునములను గాంచి అవహేళన మొనరించెదరు. వారహంకారమునకు వశీభూతులై ఆవైపునకు జూడనే చూడరు. చివరకు పశుపత్యైదులను రాఁబోవు అపశకునములను గాంచి తమ తమ స్థానములను వదలిపోవును. కావలసిన దేదియో అయి తీరును. ప్రారబ్ధము నెవఁడును దాటఁజాలఁడు. దాన ధర్మము లొనర్చుటచేతను, తీర్థాది పవిత్ర స్థానములందుండుట చేతను నశుభగతులుండవందురు. కావున విపత్తులు వచ్చినపుడు సాధుసంగమున నుండవలయును. దాన ధర్మాది పుణ్యకార్యములందు మనస్సును లగ్నమొనర్ప వలయును. పుణ్య తీర్థ స్థలములకును, ఉత్తమ పుణ్యక్షేత్రములకును

బోయి కాలమును గడుపవలయును. ఈ కార్యములచే నశుభనాశము కాఁగలదు. సద్గతిప్రాప్తియును గలుఁగగలదు.

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఉద్ధవుఁడు వెడలి పోఁగానే ద్వారకాపురి యందు నిత్యమును సూతనోత్పాతములు కలుగుచుండుటను భగవానుఁడు గమనించెను. మేఘములు లేకయే పిడుగులు పడుచుండెను. వనమునందుండు పక్షులు నగరములోనికి వచ్చి యేడ్చుచుండెను. దేవతావిగ్రహములకు చెమట పోయుచుండెను. రక్తమాంసములు వర్షించుచుండెను. రూక్షమగు వాయువు వీచుచుండెను. ఇంకను నిట్టివే అనేకములగు నుత్పాతములు కలుగుచుండెను. ప్రళయ సూచకములగు నీ యుత్పాతములను గాంచి, భగవానుఁడు యాదవుల నందఱనుబిలిపించి వారితోనిట్లనెను:- 'నాయనలారా! మీరు చూచుచుంటిరికదా! ప్రతిదినమును నిత్యసూతన భయంకరోత్పాతములు కలుగుచున్నవి. అసంఖ్యాకములగు నపశకునములు కలుగుచుండును. దీనిపరిణామ మేమి కాఁగలదో?'

ఆకులతతో యాదవులిట్లనిరి :- 'ప్రభూ! మా కేమియును నోచుట లేదు. దీనిఫలమేమో మీరే చెప్పవలయును.'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'ఇవన్నియును బ్రళయ లక్షణములు. ఈ లక్షణములనుబట్టి యదుకులమునకు గొప్పవిపత్తు రానున్నదని తోచుచున్నది.'

అత్యంత భయభీతులై అందఱిట్లనిరి :- 'స్వామి! ఇప్పుడు మాకు కర్తవ్యమేమి?'

భగవానుఁడెట్లనెను:- 'ద్వారకలోని యీ యుత్పాతముల వలన యముఁడు మనలను బిలుచుచున్నట్లున్నది. ఇట్టి స్థితిలో మనమిచ్చట నొక్క ఊణమైనను నుండఁజనదు.'

తడబడపడుచు ద్వారకాపురిని వదిలి యెచ్చటికి పోఁగలము?

భగవానుఁడెట్లనెను:- 'పిల్లలను, స్త్రీలను, వృద్ధులను శంఖోద్ధారక తీర్థమునకుఁ బంపివేయవలయును. మనమందఱమును గలిసి ప్రభాసతీర్థమునకుఁ బోవుదము. అది గొప్ప పవిత్రక్షేత్రము. పావనమైనది. అచ్చట పశ్చిమముగాఁ బ్రవహించు సరస్వతీ పుణ్యనదికలదు. అచ్చటనే మనమనిష్ఠ శమనార్థము ప్రయత్నించెదము.'

యాదవులిట్లడిగిరి:- 'అచ్చటికి బోయి మన మందఱ మేమిచేయవలెను?'

శ్రీకృష్ణుఁడెట్లనెను:- 'ఇట్టి యనిష్ట సూచకములగు నపశకునములు కనఁబడినపుడు, అందఱమును గలిసి దాన, పుణ్య, వ్రతోపవాసాది శుభకర్తానుష్ఠాన మొనర్పవలయును. దేవతాపూజన మొనర్పవలయును. బ్రాహ్మణ సంతర్పణ మొనర్పవలయును. పవిత్ర మంత్రములను జపింపవలయును. ప్రభాస క్షేత్రమునకుఁ బోయి మనము ముందు సంకల్ప

పూర్వకముగ స్నానమొనర్పవలయును. తీర్థమునకుఁబోయిన
 దినమున నుపవాసముండవలయును. అట్లే ఉపవాసముండఁ
 గలము. తీర్థదేవతలను బూజించెదము. మఱునాఁడు మరల
 తీర్థస్నానముచే శుద్ధులమై ఆవాహన, ఆసన, పాద్య, అర్ఘ్య,
 ఆచమన, స్నాన, యజ్ఞోపవీత, వస్త్ర, ఆభరణ, చందన,
 ధూప, దీప, సుగంధితద్రవ్య, పుష్ప, మాలా, నైవేద్యఫల,
 తాంబూల, పూగీఫల, శయ్యా, ప్రార్థనా, ప్రదక్షిణ,
 నమస్కార, క్షమాపణాదులచే దేవతాపూజలొనర్చెదము.
 నానావిధములగు సుందర స్వాదిప్త రసయుక్తములగు వక్షస
 యుక్త పదార్థములను జేయించెదము. వానితో బ్రాహ్మణు
 లకు దృష్టిగా భోజనమును బెట్టెదము. వారికి విధ్యుక్తముగ
 సువర్ణ, గో, వస్త్రాభరణ ప్రియపదార్థములను, హస్త్యశ్వ,
 రథ, భూ, గృహోపవనాది దానము లొసంగెదము, వారి
 పాదములమీఁదఁబడి వారిచేనాశీర్వాచనములను బొందెదము,
 ఇట్టి కార్యములచే. రోగశోకాద్యరిష్టములుకాంతింపఁగలవు.
 ఈ మంగళమయ కార్యములచే నాంతరంగికకాంతి కలుగఁ
 గలదు. ధర్మము, గో, బ్రాహ్మణుల వలననే నిలుచును.
 బ్రాహ్మణగణము సదా ఉపదేశ మొనర్చుచుండును. ఆ
 యుపదేశమువలన మానవుఁడు పశుత్వజడత్వములనుండి పైకి
 పోయి, పరమార్థ పథమునుగూర్చి ఆలోచించు చుండును.
 గోవులు శుద్ధములును బవిత్రములునగు క్షీరములనొసంగును.

వానివలన యజ్ఞజయగాదు లొనర్పవచ్చును. దాని వలన
 దేవతలును, బితులును దృష్టి నొందెదరు. పరలోకము
 లభించును. జనులు భౌతికతను హేయముగ భావించి ఆధ్యా
 త్మికత వైపునకు బోగలరు. కావున కల్యాణమును గోరు
 వారి యిద్దరియెడల సదా ఆదరముకలిగి యుండవలయును.
 కావున క్షత్రియరాజులు కానిండు, ఇతరరాజులు కానిండు,
 వారిరాజ్యమందీ యిద్దరిని వధింపరాదు. స్థేచ్ఛరాజ్యములకీ
 కీనియమములేదు. గో బ్రాహ్మణులవధ యెచ్చట నుండునో
 అదియే స్థేచ్ఛరాజ్యము. వీరిద్దరినిఁ బూజించుటయే ప్రాణుల
 జీవనమునకు పరమలాభము.

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఇది వినఁగానే
 సమస్త వృద్ధ యాదవులు సాధుసాధు అని పలికి భగవానుని
 వాక్యముల ననుమోదించిరి. సేనాపతుల కాజ్ఞాయీయఁ
 బడెను. ముందుగా స్త్రీలకు సవారీలేర్పాటు గావించి
 సముద్రమును దాటించిరి. సమస్త స్త్రీజనమును, బాలురును,
 వృద్ధులును దాటగనే వారిని రథములపైఁ గూర్చుండఁబెట్టి
 శంఖోద్ధాతకతీర్థమునకుఁ బంపివైచిరి. తరువాత యువకులును,
 పెద్దవారును తమ తమ ఆయుధాదులను గైకొని సమస్త
 యుద్ధసామగ్రితో బయలు దేరిరి.'

శౌనకుఁడిట్లడిగెను:- 'సూతా! తీర్థయాత్రలకు అస్త్ర
 శస్త్రములతోఁ బోవలసిన పనియేమున్నది? అధార్మిక

రాజైనను దీర్ఘయాశ్రయములమీఁద దాడిచేయఁడు. అట్టియెడ యాదవులు యుద్ధసామగ్రిని గొనిపోవేల?

సూతుఁడిట్లనను:- 'స్వామీ! వినాశకాలమున విపరీత బుద్ధులు పుట్టును. వారు పరస్పరము కొట్టుకొని చావవలసి యున్నది కావున నందఱకు నిట్టి బుద్ధి పుట్టెను. అందఱును షిక్కిలి యుత్సాహముతో సముద్రమును దాటిరి. అంతమతమ వాహనముల నెక్కిరి. యువకుల రక్తమందు చంచలత యుండును. అందువలన వారు పందెములు వేసి కొని గుట్టములను బరుగెత్తించుచుండిరి. ఓకరికంటె నొకరు ముందు పోవలయునను బందెములు పడెను. అందువలన వారు ప్రభాసక్షేత్రమునకతిశీఘ్రముగఁ జేరుకొనిరి. అచ్చటికి జేరి అందఱును దమ తమ గుఱారములను నిర్మించుకొనిరి. యాదవులందఱును సముద్ర తీరమునకుఁ జేరుకొనిరి. భగవానుఁడు తన బంధువులతోడను, బాంధవులతోడను దీర్ఘయాశ్రయ వచ్చినాఁడని అందఱును దెలిసికొని పరమ ప్రముదితులైరి. భగవదాజ్ఞచే నందఱును నాదినమున నుపవాస ముండిరి.'

మఱునాఁడు గొప్పగొప్ప వేదజ్ఞులగు బ్రాహ్మణులను బిలిపించిరి. గొప్ప గొప్ప మూఁపురములు కలిగి, హృష్ట పుష్టములైయుండి బాగుగాఁ బాల నొసంగు నావులను దెప్పించిరి. వానిని బ్రాహ్మణులచేఁ బూజింపఁ జేసిరి. వాని

శృంగములకు బంగారు తొడుపులను వేయించిరి. గీట్టలకు వెండి తొడుపులను దొడిగిరి. తోకలకు ముత్యముల పేరులను వ్రేలాడఁగట్టిరి. వాని వీపుల మీఁద దుశ్శాలువలు కప్పఁబడెను. కంచుపాత్రలను బాలుపిండుట కేర్పఱచిరి. ఇంకను ననేక వస్తువులును నచ్చట నుండెను. అట్టి గోవుల నసంఖ్యాకములుగ దానమొనర్చిరి. రత్నములను బంచి పెట్టిరి. అచ్చటనుండిన బ్రాహ్మణులందఱకును వడ్రాసోపేతములగు బదార్థములతో భోజనము నొసంగిరి. వారికి మణి మాణిక్య రత్న భూషణాదులను, సువర్ణమును, వాహనములను నొసంగిరి. ఈ విధముగ యధేష్టముగ దానము లొసంగఁబడెను.

బ్రాహ్మణులు తుష్టిగ భోజనము చేసిన తరువాత భోజనములు చేయవచ్చునని యాదవుల కాజ్ఞ నొసంగిరి.

ఇదివిని అందఱును భోజనమొనర్చుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. క్రిందటి దినమున నుపవాసముగుటచే నందఱకును దెల్లవారకముందే ఆకలి వైచెను. అందఱును మిక్కిలి ప్రేమతోఁగలిసికొని కడుపులునిండ భోజనమొనర్చిరి. అధిక భోజనమొనర్చుటచే నింద్రియములకుఁ జంచలత కలిగెను. వారిలోఁ జాలమందికి సురాపాన వ్యసనము కలదు. మానవులకు ధర్మబంధనము శిథిలముకాఁగాను తన కిష్టమువచ్చినట్లు చేయనారంభించుచుండును. స్త్రీ పురుషుల నేల గాంచదు!

కాంక్షింపదు? ధర్మ బంధనమునకు గట్టుపడియే కదా! పురుషుడు పరశ్రీలవైశేల కుదృష్టితోఁ గాంచఁడు? ధర్మ మట్లు చెప్పుచున్నది కాబట్టియే, ఇతరుల తోఁబుట్టువులును, కూతుండ్రవంటివారే. పరశ్రీ తల్లివంటిది. ఎవరి ధర్మ బంధనము శిథిలమగునో, వారు పాప ప్రవృత్తులయ్యెదరు. సురాపానము వలన ధర్మబంధనము శిథిలమైతీరును. సురా పానమొనర్చు వాఁడెంతటి గొప్ప విజ్ఞానియు, విచారశీలుఁ డైనను సదసద్వివేకమును గోల్పోవును. వ్యసనముకలవాఁడు తన వ్యసనమే సర్వశ్రేష్ఠమగు సుఖమని భావించును. యాదవు లింతఱకును ధార్మిక విధులను నెఱవేర్చవలసి యుండెను. అందువలన వారి వృత్తులన్నియును నచ్చటనే లగ్నమై యుండెను. ఇప్పుడు వారు భోజనమొనర్చి నిశ్చింతలు కాఁగానే, వారికి వారి వ్యసనములు జ్ఞాపకము నకువచ్చెను. ఏకాంత స్థలము, సముద్రతీరము, యాదవ యువకులందఱును నొక్క స్థానమునఁ గూర్చుండిరి.'

వారిలో నొకఁడిట్లనెను :- 'ఓయీ! పూజా పారా యణములై పోయినవి, ఇప్పుడు శక్తిని గూడ ఉపాసింప వలయును.'

ఇంకొకఁ డిట్లనెను :- 'శక్త్యుపాసన మేమి?'

ఆతఁడు సవ్యి యిట్లనెను :- 'ఓయీ! నీవు వట్టి అమాయకుఁడవుగ నున్నావే. కొంచెముగ సర్థము చేసికొన

వలయును, సురాభవానిని సేవింపకుండిన శక్తి సంచారము కలుగదు, మనస్సునకు సంతోష ముండదు.'

అంత నొక్కఁడు కనరుచు నిట్లనెను:- 'ఓరీ! ఏమి మాటలాడుచున్నావు? ఎచ్చటనైనను తీర్థస్థలమందు సురాపాన మొనరించెదరటరా? అన్యత్రేతములందలి పాపములు తీర్థత్రేతములలో నశించును, తీర్థత్రేతములందు జేసిన పాపము వజ్రలేపమై అంటుకొనియే యుండును.'

అంత నొక యువకుఁ డుత్తేజతుండై యిట్లనెను:- 'తీర్థ మెచ్చటలేదు, ద్వారక తీర్థము కాదా? తీర్థకృత్యము లన్నియును సమాప్తములైనవి, ఇంక నిష్ఠా దానందానుభవము కలదు, శక్తి లేక ఆనందముండదు.'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా! యాదవులకు బ్రాహ్మణశాప మిదివఱకే కలదు, అందు వలన వారెవరును గాదనలేదు, వారు తమ పెంట, మిక్కిలి మాదకమును నుత్తేజకమును నగు మైరేయమను వారుణినిఁ గొనివచ్చిరి, ఆకలశము మధ్యనుంచుకొని అందఱును బంగారుదొప్పలతోఁ గడుపునిండ వారుణినిఁ ద్రావ నారంభించిరి, ఇప్పు డందఱ యొక్క సంయమము శిథిలమయ్యెను, అందఱును దమకిష్టము వచ్చినట్లు సురాపాన మొనర్చిరి, దీని వలనఁ గలిగిత బరితామ మేమియో నేను దానిని వర్ణించెదను, సావధానులరై వినుఁడు.'

దేచ్చ చేతనే పుట్టుచుందురు. అట్లే గిట్టుచుందురు. అవశ్యము జరుగు దానినిఁ గూర్చి చింతించిన లాభ మేమున్నది? నీ శోకము వలనను, నీ చింత వలనను గాఢగిస దేదియును లేదు. జరుగనున్నది జరిగియే తీరును. విస్మయమును జెందుటయును, నాశ్చర్యమును జెందుటయును వ్యర్థము. మాయలో నసంభవమనునది లేదు. సన్నావగింజకంటెను నతి సూక్ష్మమగు వటబీజమువలన నెంతటి విశాల వటవృక్షము వచ్చుచున్నదో చూడుడు. అంతటి సూక్ష్మబీజమునం జెంతో విశాలవృక్షము దాగియున్నది. ఇది సామాన్యపు టాశ్చర్యమా? ఒక సూక్ష్మమగు వీర్యకరణముచే నెంతో జవ సత్వముల కలిగిన విశాలమగు గజముత్పన్న మగుచున్నది. అది అత్యంత విస్వసోత్పాదకమగు వస్తువుకాదా? భగవానుని మాయయే సమస్తాశ్చర్య జనకమగు వ్యాపార మిమిడియున్నది. మాయలో నన్నియును సంభవములే. నీ వాశ్చర్యమును జెంది యేమి చేయఁగలవు?

ఇంక నిప్పుడు సాధన, భజనము లన్నియును, బురుష ప్రయత్నమును వ్యర్థమని నీ వనవచ్చును. జరుగవలసిన దేమియో జరిగినచో మనము సాధన భజనము లన్నియును జేయవలసిన పనియే యున్నది? చేతులు నలుపుకొనుచుఁ గూర్చుండవచ్చును. దీనికి బ్రత్యుత్తరమును నే నిదివఱకే యిచ్చియుంటిని. ప్రణామలేవియును జేయకుండ నుండఁజాలరు. కర్మలను వివశుడై చేయవలసి వచ్చును.'

అందఱును గర్మలోనర్చుటకు వివశులైనచో జ్ఞానికి నజ్ఞానికి భేదమేమున్నది ? ఒకఁడు గడ్డికొనికొని అమ్మకొని బ్రదుకును. ఇంకొకఁడు బుద్ధిద్వారా అందఱును శాసించుచు జీవించును. ఇద్దరును గర్మలోనర్చుటకు వివశులైయున్నారు. ఇద్దరు నొక్కటిగనే యున్నారు. అట్టియెడ జ్ఞానిని ప్రశంసించుట యెందులకు, అజ్ఞానిని నిందించు టెందులకు ? పని యిద్దరకును నొక్క విధముగనే యున్నది. ఇప్పుడందఱుపని ఒక్కటే యనునది సత్యమే. బుద్ధి జీవిత్యగు శాసకుఁడును, లేఖకుఁడును నజ్ఞాని కావచ్చును. శ్రమజీవిత్యగు సాధారణముగ గడ్డినిఁ గొనికొనువాఁడు బ్రహ్మజ్ఞాని కావచ్చును. పనులను బట్టి జ్ఞానియనియును, నజ్ఞాని యనియును నిర్ణయించుటకు వీలులేదు, జరుగునది యంతయును. బ్రభు ప్రేరణముచే జరుగుచున్నదను కొనువాఁడు జ్ఞాని. తాను జేయుటచేతనే యిదియంతయును జరుగుచున్నదనుకొనువాఁడజ్ఞాని. సమస్త సాధనలు, పురుషార్థముల ఫలము సమస్త సంఘటనముల యందును సమభావము కలిగి యుండ వలయును. యదుకుల సంహారము వలన భగవంతుఁడు సమస్తావస్థలయందు నను సమభావ ముంచవలయును. శిక్షణ శాసంగిఁనాఁడు. జరుగవలసిన దేమియో జరిగితిరును.

సూతుఁడెట్లనెను:- 'మునులారా ! ప్రభాసక్షేత్రమున యాదపులందఱును మైరేయమను నొక సురస మాదకద్రవ్య

మును ద్రావి మదోన్మత్తులైరి. యువకుల రక్తమునందు స్వాభావికముగ నుష్ణతయుండును. పైఁగా యథేష్ణముగ సురాపానమును గావించి యుండిరి. అసలే క్రోఁతి అతి చంచల మైనది. దానికిఁ తేలుకుట్టినది. అది సురను ద్రావినదిఁ దయ్యముకూడ పట్టినది. ఇంక దాని చంచలత యెట్లుండునో, ఈ యుద్ధతగల యువక యాదవుల యుద్ధత పరాకాష్ఠనందు కొనినది. మదిరాపానముచే నందఱ నేత్రము లెఱ్ఱనయ్యెను. మదిర్మోనాదమున నొకరి నొకరు తిట్టుకొనుచుండిరి. అంత నింకొకఁడు కోపముతో నిట్లనెను:- 'ఓయీ! నీవు ధనికుఁడవైనచో మీయింటికే ధనకుఁడవయ్యెదవు. కొంచెము బాగ్ర తగా మాటలాడుము.'

ఆతఁడు గర్జించి యిట్లనెను:- 'ఓయీ! నే నింతవఱ కెవరి ఋ మునకు బోలేదు. నాకెవ్వరి భయమును లేదు. నీవే శూరవీగుఁడవను కొనుచున్నావు. నీవు మగవాఁడవై నీలో సామర్థ్యముండినచో రారమ్ము. తలబడెదము.'

రెండవవాడు ఖడ్గమును దూసి యిట్లనెను:- 'నేనుతగ్గి బెన్నువాఁడనుగాను. రమ్ము, సిద్ధముగ నున్నాను.'

ఇట్లు పలుకుచు నాతనిపై విఱుచుకొని పడెను. కొంచెముగ నటు నిటు బెనుగులాడిరి. ఇంక సంగ్రామము సాగినది. అందఱును ధనుస్సులపై బాణముల నెక్కుపెట్టి పరస్పరము కొట్టుకొన నారంభించిరి. చారందఱును భగవన్నాయా

మోహితులైరి. అందఱును సురామదమునఁ దమ్ముఁదాముఁ
 మఱచిరి. అందఱును దమ తమ యస్త్ర శస్త్రములను సవ
 రించుకొని రథములకు గుఱ్ఱములను బూన్చి తరలించిరి.
 ముడిచిన పతాకములను విడదీసిరి. అవి ఆకాశమున
 వాయువుచేఁ గదలుచుండెను. అందఱయొక్క ధ్వజ చిహ్న
 ములు స్పష్టముగఁ గనఁబడు చుండెను. ధనుర్భాణ, ఖడ్గ,
 తోమర, శూల, గదా, ఋష్యాద్యాయుధములను, అస్త్ర
 శస్త్రములను గైకొని, అందఱును యుద్ధభూమికి వెడలిరి.
 ఇప్పుడు యుద్ధమునకు నియమమేమియును లేకుండెను. ఎవరి
 శే పక్షమిష్టముగ నుండిన వారా పక్షమునకు జేరుకొనిరి.
 వారందఱును బంధువులే. వారి అస్త్రశస్త్రములన్నియును
 గుఱ్ఱములు, రథములు, కంచర గాడిదలు, ఎద్దుల మీఁద
 వేయఁబడి యుండెను. వారందఱును సుసజ్జతులై వనములలో
 మదపుటేనుఁగులు పరస్పరము తలపడి పోరాడుకొనునట్లు
 పోరాడుకొనుచుండిరి. వారందఱును సంబంధులైనను వారి
 బుద్ధి భ్రష్టమగుటచేఁ బ్రారబ్ధపశమునఁ బరస్పరము
 ఆఁబోతులవలె శత్రువులతోఁ బోరాడినట్లు పోరాడుకొను
 చుండిరి. ప్రద్యుమ్నుడు తన సోదరుఁడగు సాంబునితోడను,
 అక్రూరుఁడు భోజునితోడను, అనిరుద్ధుఁడు సాత్యకితోడను,
 సుభద్రుఁడు తన పిన తండ్రియగు సంగ్రామజిత్తుని తోడను
 పోరాడుచుండిరి. ఇద్దరును గదలను దీసికొని సుమిత్ర,

సురధులు పోరాడుచుండిరి. ఆ సమయమున భగవన్నాయ వలన నందఱును నంద్రపాయులైరి. వారందఱును దమ సంబంధులని యెవరికినిఁ దెలియుట లేదు. నిశిత, ఉల్కుక, శతజిత్, సహస్రజిత్, భాను మొదలగువారు బావలు బావమఱుదులును, సంబంధులును బోరాడ నారంభించిరి. అన్నదమ్ములిద్దరును నొకరిమెడపై నొకరు పరశువులను విసురుచుండిరి. తండ్రి కొడుకును జంపుచుండెను. పుత్రుఁడు తండ్రిని మర్దించుచుండెను. మామ అల్లునిఁ జంపుచుండెను. అల్లుఁడు మామను గొట్టుచుండెను. మనుమఁడు తాతను మర్దించుచుండెను. తాత తన సంబంధమును మఱచి, ప్రేమనువీడి వానిని వధించుట కుద్యమించుచుండెను. పిన తండ్రి అన్న కొడుకు మీఁద బాణములవర్షమును గుటిపించుచుండెను. కొడుకు పినతండ్రిని యమలోకమునకుఁ బంపుచుండెను. సారాంశ మేమనఁగా నిందులో నెవరును నెవరిని గూర్చియు సందేహించుటలేదు. అందఱును నుద్దండులైరి. దాశార్హ, వృష్ణి, అంధక, కుకుర, భోజ, సాత్వత, మధు, అర్జున, మాధుర, శూరసేన, విస్మన, కుంతిభోజాది యాదవ కులములందెవరును బోరాడనివారు లేరు. ఆ సమయమున నందఱును సంగ్రామమొనర్చుటయే శ్రేయస్సుగ భావించిరి. మిత్రులు పరస్పరము పోరాడుచుండిరి. బంధువులు బంధువులతోఁ బోరాడుచుండిరి. ఏక గోత్రీకులు పరస్పరము

నటకుకొనుచుండిరి. యుద్ధము ఘోరమై యెవ్వరును నాపుటకు వీలులేకుండునట్లుండెను. అందఱకడ నుండిన బాణము లన్నియును సమాప్తమగునంతవఱకు పోరాడిరి. ధనుస్సులు విడిచిపోయెను. ఇతర అస్త్రశస్త్రములన్నియును నేడు మోఘములయ్యెను. ఇంత జరుగుచుండినను నెవ్వరికిని క్రోధము తీరలేదు సరికదా యింకను బెరుగుచుండెను.'

అస్త్రశస్త్రము లన్నియును సమాప్తము కాగానే వారు యుద్ధమొనర్చుటకై అన్యవస్తువుల నన్వేషింప నారంభించిరి. ఎదుట సముద్రపుటొడ్డుననే వారికి రెల్లు పొదలు దట్టముగ నుండుటను గాంచిరి. అప్పుడు వారందఱును వానిపైఁబడి పెరికి వానితోఁ బోరాడ నారంభించిరి.

అంత శౌనకుఁడిట్లడిగెను:- 'సూతా! శరపత్రములు అనఁగా రెల్లు పోచలు చాల తీక్షణముగ నుండును. వానిని లాగిన వ్రేళ్ళు తెగిపోవును. రక్తముకారును. కాని వానితో యుద్ధము చేసికొందురనుట వలన మాకేమియును నర్థమగుట లేదు. యుద్ధమందలి అస్త్రశస్త్రములవలెఁ బనిచేయు నా శరపత్రము లెట్టివి?'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'స్వామీ! ఎవరి కెవరివలన మృత్యువు వ్రాయబడియున్నదో, అది సాధారణమైనదైనను వజ్రము కాఁగలదు. ఎవరి కెవరివలననైన మృత్యువు లేకున్నచో నది వజ్రమైనను గుంతితమగును. వజ్రమాతని

నేమియును జేయఁజాలదు. దేవేంద్రుని వజ్రముమోఘము. దానిచే నాతఁడు నముచినిఁ గొట్టెను. కాని ఆతఁడు చావ లేదు. కాని ఆతఁడు సముద్రపు నురుగును వజ్రముగ నొనర్పఁగా నాతఁడు చచ్చెను. పరమ కఠినమగు నీ వజ్ర మెక్కడ. పరమ మృదులమగు నా ఫేనమెక్కడ? మృత్యువు యోగము కొఱకు చూచుచుండును. యాదవులు కైకొని పోరాడురెల్లు సాధారణపు రెల్లుకాదు. సాంబుని యుదరము నుండి బ్రాహ్మణశాపమునఁ బుట్టిన గులశాపమునకు సంబంధించిన ముసలమును చాదిచాది ఉగ్రసేనుని ఆజ్ఞవలన యాదవులు సముద్రమునఁగలిపిరి. ఆలోహచూర్ణము నీటిలో నుండలేదు. నీటిమీఁదఁ దేలుచుఁదేలుచు సముద్రపు టలలచే నది కొట్టుకొనివచ్చి ప్రభాసక్షేత్రముకడకువచ్చి చేరెను. ఆలోహచూర్ణమువలన నసంఖ్యాకములగు రెల్లుపొదలుద్భవించెను. అవి యదువంశ వినాశముకొఱకే యేర్పడినవి. వానిని యాదవులు పెరికి చేతులలోనికిఁ బట్టుకొనునప్పటికవి వజ్రసదృశము లయ్యెను. వానిచే నెవఁడు దెబ్బ తినునో ఆతఁడు క్రిందఁబడి చచ్చుచుండెను. ఇంతవఱకును శ్రీకృష్ణ బలరాములు తటస్థభావమునఁ జూచుచుండిరి. ఇప్పుడు లక్షల కొలఁది వీరులుచచ్చి నేలపై బడుటను గాంచఁగనే వామధ్యకువచ్చి నిలిచి యిట్లనిరి:-‘ఓయీ! మీరు చేయుచున్న దేమి? మీజ్ఞాతులనే చంపుచున్నారు’

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! వారి బుద్ధి యంతయును విపరీతమైనది. వారి శిరస్సులపై మృత్యువు తాండవమాడుచుండెను. వారందఱును మృత్యుముఖమునఁ బ్రవేశించుటకు సిద్ధముగ నుండిరి. శ్రీకృష్ణబలరాములు తమ శత్రుపక్షమును వహించినారని వారనుకొనుచుండిరి. వారిని గూడ తమశత్రువులుగ భావించుచుండిరి. అట్లనుకొని అందఱును వారినిగూడ కొట్టుటకు బరువిడిరి. ఎవరినిఁ బుట్టించి, పోషించి, వడిలోఁ బెట్టుకొని పెంచి పెద్దవారినిగా నొనర్చి తిమో, వారలే క్రుద్ధులై మనలనుగూడ చంప నుద్యుక్తులైనారని తెలిసికొనఁగానే శ్రీకృష్ణబలరాములకును గ్రోధము కలిగెను. గ్రోధము వచ్చుటేమి! వారిద్దరిశ్వరులు కదా! వారే కర్తలు, భర్తలు, సంహర్తలు. అయినను లోకము కొఱకు, బ్రాహ్మణశాపమును సఫలమొనర్చుటకై, తామును యదువంశీయుల మనునది ఋజువుచేయుటకై, వారును రెల్లుదుబ్బులను బెఱకి యుద్ధమొనర్ప సాగిరి. తమ పుత్రులను, బాత్రులను, బ్రహ్మపుత్రులను, బంధువులను సంహార మొనర్చుచు సమరభూమియందు విచరించుచుండిరి. రక్షకుఁడే భక్షకుఁడై నప్పుడు వారిని రక్షింపఁ గలవారెవ రుందురు. వనములలో నగ్ని వెదురుపొద రాపిడిచే నుత్పన్నమై వనమునంతను దగులఁ బెట్టును. అదేవిధమున యదువంశమున విద్యేషాగ్ని ప్రజ్వలించి సమస్త యాదవ కులమును నశింపఁ

జేసెను. యదుకులమున నింకెవఁడును మిగులలేదు. కేవలము శంఖోద్ధారక తీర్థమునకుఁ బోయిన బాలకులు మాత్రము మిగిలిరి.

అందఱును మరణింపఁగ నే భగవానునకు జాల యానందము కలిగెను. ఆతఁడిట్లునుకొనెను :- 'నేను భూభారమును హరించుటకై భూమిపై నవతరించితిని. భారతయుద్ధమును జేయించి చాలవఱకు భూభారమును హరించితిని. ఇంకను మిగిలియున్న భారము యాదవ సంహారముతోఁ బూర్తియైనది. నే నీ యాదవుల నందఱును వదలి యీ ధరాధామమును వదలిపోయి యుండినచోఁ బృథివీ భారము తగ్గెడిది కాదు. నా యంశముచే నుద్భవించిన నీ యాదవు లింకెవరి చేతను జావరు. వారుప్రజలకు నానాకేళములను గలిగించెడు వారే. ఇంక నాకింకఁ బనిలేదు. ఇప్పుడు నేనును నీభూమిని విడిచిపోవలయును.' అని యాలోచించుకొని ఆతఁడు సముద్రము వైపునకు బయలుదేరెను.

సంకర్షణావతారుఁడగు బలరాముఁడు తన స్వామి యొక్క హృద్గతభావమును గ్రహించి, భగవానుఁడి ధరాధామమునుఁ బరిత్యాగమొనర్చుటకు పూర్వమే ఆతఁడు తన శుద్ధస్వరూపమున నుండుటకు నిశ్చయించుకొనెను. ఆతఁడు సముద్రతీరమున నొక గుహలోఁ గూర్చుండి యుండెను. కొలఁది క్షణములలోనే ఆతని మానవ శరీర మంతర్ధాన

మయ్యెను. వెంటనే ఒక గొప్ప సర్పాకారమును జేందెను. భగవానుడా మహాకాయుడగు ఘోండుని దర్శించెను. ఆ సమయమున నచ్చట యింకెవరును లేరు. కొట్టకొని చచ్చిన యాదవుల తలలును, జేతులును, మొండెములు మాత్రముండెను. పరాత్పరుడగు ప్రభువునకు హర్షశోకములుండవు. అందువలన నాతనికి హర్షశోకములు రెండును తేకుండెను. ఆతఁడెప్పటి యట్ల స్వస్థుడగును, శాంతుడుగను నుండెను.

సూతుఁ డిట్లనెను:- 'మూనులారా! తన యన్న అదృశ్యుడైనాడని తెలిసికొని, తానును స్వధామగమన మొనర్పవలయునని ఆతఁడుగు విశ్చయించుకొనెను. ఆతఁడు సముద్రతటమున నొక పరమ దివ్య అశ్వత్థవృక్షము క్రింద దేదీప్యముగఁ జతుర్భుజరూపమును ధరించి, తన ప్రభా శాంతులచే దశదిశల దేదీప్యమాన మొనర్చుచు, నిర్ధామాగ్నివలె సుశోభితుడై యుండెను. అశ్వత్థవృక్షము నానుకొని, ఒక కాలిమీఁద నింకొక కాలిమంచి సుఖముగఁ గూర్చుండెను. ఇప్పుడు భగవానుఁ డేవిధముగ స్వధామమునకుఁ బోవుటకు నిమిత్తములు కావించెనో, ఆపుణ్యప్రసంగమును ముందు చెప్పఁబోవు చున్నాను.

భగవానుని స్వధామ గమన నిమిత్తములు.

శ్లో॥ యస్యాత్మయోగ రచితం న విదుర్విరించో
రుద్రాదయోఽస్య తనయాః పతయో గిరాంయో
త్వన్మామయా పిహిత దృష్ట్యా ఏతదంజః
కిం తస్య తే వయమసద్గతయో గృణీమః॥

—శ్రీభాగ. ౧౧ స్కం. ౩౦ అ. ౩౮ శ్లో॥

వ. హరిణమును భ్రమచే భగవానుని పాదపద్మములందు
బాణము గ్రుచ్చుకొనఁగానే వ్యాధుఁ డిట్లనెను :-
'స్వామీ! ఏ మీయాత్మయోగ ప్రపంచమును బ్రహ్మ
యును, ఆతనిపుత్రుఁడగు రుద్రాదులును దెలిసికొనఁ
జాలరో, వారియొక్క దృష్టియును నీ మాయచే
గప్పఁబడియున్నది. స్వాభావికముగఁ గూరుఁడను,
నీచుఁడనగు నేనెట్లు నీమాయను దెలిసికొనఁగలుగుదును?'

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

సమస్తకార్యములకును నేదియో నిమిత్తముందును.
నిమిత్తములేనిది కార్యమేమియును జరుగదు. జరుగవలసిన
దేమియో జరిగితీరును. దానికేదియో నిమిత్తముండి తీరును.
అందువలననే శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునితో నిట్లనెను:- 'అర్జునా!
నీవు కాంచు భీష్మ ద్రోణ, శల్యాది మహావీరులు బ్రదికి
యుందురని తలఁపకుము. నేనెప్పుడు సంకల్పించితినో అప్పుడే
వారు చచ్చిరి. ఇప్పుడు కేవలము వారిని మృత్యుముఖమునఁ

బడవేయుటయే శేషించి యున్నది. దానికి నీవు శేవలము నిమిత్తమాత్రుడవు కమ్ము. వీరిని నీవు చంపకుండినను వారు చచ్చి తీరెదరు. వీరి మృత్యువవశ్యంభావియై యున్నది. అనాయాసముగఁ బ్రాప్తించు సుయశము నేల జారవిడిచెదవు? నీవు నిరాకరించుట వ్యర్థము. ఏలననఁగా వీరి మృత్యువునకు నిమిత్తము నీవు కాఁగలవు. ఇది యిది వఱకే నిశ్చితమై యున్నది. పుట్టుటకు ముందే మృత్యు విధాన మేర్పడును. దాని నిమిత్తమును నిర్ణయముకాఁగలదు. జ్యోతిర్విదులైనవారు ఫలాని నిమిత్తమున మరణము సంభవించునని చెప్పఁగలరు. నిందేలేనిది బొంది పోఁగూడదని మృత్యువునకు బ్రహ్మవరదానము కలదు. కావున నేదియో కారణ మేర్పడును. ఆ మృత్యువు చాటున నుండియే పొంచి వేటాడును. అందువలన దాని నెవరును నిందింపరు. గుర్తింపరు. నిమిత్తము లన్నిటిని దోషముగ భావించెదరు. భగవానుఁడు భూమిపై నవతరించునపుడు, శరీరధారణ మొనర్చునపుడు సమస్త కార్యములకును నేదియో నిమిత్తమును గావించును. ఏది జరిగినను నాతని యిచ్చచేతనే జరుగును.

సూత్రుఁ డిట్ల నెను:-‘మునులారా! భూమి భార మణఁగినదనియును, సహింపరాని బలపరాక్రమములు కల యాదవులును జచ్చిరనియును, దనకింక నీ భూమిపై నేకార్య

మును శేషించిలేదనియును, దన కంశభూతుడగు బల
రాముడును దన నరశరీరమును వీడి స్వస్వరూపమునం
దున్నాడనియును దెలిసికొని, తానును స్వధామగమన
మొనర్పవలయునని నిశ్చయించుకొనెను. తాను గన్నవారంద
ఱును జచ్చిరి. ఒకచోట శిరస్సులు మొండెమునుండి వేతై
నను గొట్టుకొనుచుండెను. కొందఱకుఁ జేతులు తెగినవి.
కొందఱ ప్రేవులు బయటకు వచ్చినవి. కొందఱ శరీరము
తెగినను గర్జించుచుండిరి. ఈ విధముగ నుండిన మృత
కళేబరములను దాటుచు, నవ్వుకొనుచు శ్యామసుందరుఁ
డొక సుందర అశ్వత్థవృక్షము క్రిందకువచ్చెను. అశ్వత్థ
మాతని స్వరూపమే కదా ! కావున నా యశ్వత్థముయొక్క
సుందర శీతల ఛాయలోనికి వచ్చి కూర్చుండెను. ఆతఁడు
లీలా సంవరణ మొనర్పవలయునను దృఢ సంకల్పముతో
నుండెను. ఏ విధముగ నాతఁడు శాంత, ఏకాంతమగు గారా
గృహమునం దొంటరిగ నావిర్భవించెనో, అదే విధముగ
నేఁడు శాంత, ఏకాంతస్థానమందు దిరోహితలీలను గూడ
సంపన్న మొనర్పఁదలఁచుచున్నాఁడు. ఏలననఁగా నాతఁడ
పరోక్షప్రియుఁడు. రహస్యవాద మాతని కత్యంత ప్రీయ
మైనది. అన్ని కార్యములను నాతఁడందఱును జూచుచుండఁగ
నందఱ సమ్ముఖమున నొనర్చెను. కాని ఆవిర్భావ తిరో
భావలీలల నాతఁడందఱ ముందఱ నొనర్పలేదు. జీవుల

కావిర్భావ తిరో భావముల మత్మము తెలిసియుండినచో, వారెనుబడినాటుగు లక్షల జన్మపరంపరా చక్రమునఁ బడవలసిన పనియేమున్నది? విమలకుండై యుండెడు వాండే. భగవానుఁ డెప్పుడును నేకరసుఁడు. కాని లీలానురూపముగ నాతఁడొక్కొక్కప్పుడు క్రోధ, వ్యగ్రతా, చింతా, శోకాది భావములను వ్యక్త మొనర్చుచుండును. ఈ భావములన్నియును గృత్రిమములైన లోక వత్సత్వములుగ దృష్టి గోచరము లగుచుండును.

నేడు భగవానుని ముఖ మండలము పరమ గంభీరముగ నుండెను. దానిలో మందహాస సుఖమయ కిరణములు ప్రసరించుచుండెను. నేడతఁడు దివ్య చతుర్భుజరూపమును ధరించి యుండెను. భవన మోహనమగు సరస కాంతులచే దళదళలను బ్రకాశింపఁజేయుచుండెను. ఆతఁడు జాబ్యల్య మానమై ఘోషమహిమగు సన్నివత శోభించుచుండెను. ఆ సమయమున నాతని శోభ అనిర్వచనీయముగ నుండెను. ఆతఁడు రావిపెట్టునానుకొని యే యాననమును లేక మే నేల మీఁదఁ గూర్చుండి యుండెను. ఆతని ముఖాంబుజశ్రీ అత్యంత గంభీరముగను, తేజఃపూర్ణముగను నుండెను. వాగ్వ్యాపారము నావి, మానవైవ స్వస్థి త్రముతో నుండెను. ఆతని దివ్యమంగళమయ శ్రీవిగ్రహ స్వరూపము వికసించిన సతనీ కుసుమమువలెను, దూర్వారకతఛాయను, జలధరము

వలెను, మయూర కంఠము వలెను, నీల సహస్ర దళ కమలమువలె శ్యామ వర్ణముగ నుండెను. వక్షఃస్థలమందు శ్రీవత్సచిహ్నము సుశోభితమై యుండెను. తప్త సువర్ణము వలె నుండు రెండు వస్త్రములను ధరించుచుండెను. ఒక దానిని ధరించి, మఱియొకదానిని పైన నుత్తరీయమును వేసికొనియుండెను. ఆ వస్త్రములకు వెడల్పాటి జరీ అంచులు పనితనము చేయఁబడియుండెను. వాయువేగమున నా వస్త్రములుకదులుచుండ మెఱుఁగు దీఁగలచే బ్రకాశించు ఘన నీలమేఘమువలె నుండెను. సువర్ణ కిరీటములోనుండి వచ్చిన అలినీలాలకములు వాయుప్రసారముచేఁ గదులుచు ముఖ మార్జనమొనర్చుచున్నట్లుండెను. విశాల ఫాలమున దివ్య తిలకము శోభించుచుండెను. కర్ణములందు కమనీయ కుండలములు కదలుచుఁ గపోలముల నానుచుండెను. ఆతని నిద్దంపు చెక్కిళ్ళను మాటిమాటికానుచు పానిశోభ నినుమ డించుచుండెను. ఉత్ఫుల్ల కమలములవలె నాతని దివ్య నేత్ర ద్వయమునుండి వెలువడు మధుమయ దృష్టులచే నచ్చటి పాతావరణమును సరసమొనరించుచుండెను. దొండపండుల వంటి మృదులాధరోష్ఠములనుండి మధుర మందహాసము వెలువడుచుండెను. గోళాకారములగు గపోలములుబ్బెత్తుగ నుండి కన్నులతో మేలమాడుచున్నట్లుండెను. మకరాకృత సువర్ణ రత్నమయ కుండలముల కాంతియును, గపోల శ్రీ

యును, సేత్రముల కాంతియును గలిసి ప్రభాసక్షేత్రమున ద్రివేదీదృశ్యమును గలిగించుచున్నట్లుండెను. కంఠహారములు తళతళలాడుచుండెను. భుజముమీఁదనుండిన యజ్ఞోపవీతము శిథిలముగ నున్నట్లుండెను. విశాల భుజముగిందుండిన బాజా బందులు తమ గౌరవమును గదలుచు నిలువఁబెట్టుకొనుచుండెను. కరకంకణముల కాంతులు కరకమలముల కాంతులలోఁ గలిసి శోభించుచుండెను. అంగుళీయకముల కాంతు లాతని కరనఖముల కాంతులలోఁ గలిసి నీలికాంతులతో నుండెను. వనమాల కౌస్తుభమణితో మేలమాడుచు వక్షఃస్థలమున కానుకొని తన స్నేహమును వ్యక్తమొనర్చుచుండెను. నడుమునకు గల మొలత్రాడు తమ క్వణ క్వణ ధ్వనులచేఁ బ్రకాంతతను నప్పుడప్పుడు భంగమొనర్చుచుండెను. చరణ నూపురములు వాయువుతోఁ గలిసి, యొక అవ్యక్త స్వర తరంగమును సృష్టించుచుండెను. వనమాల వంకరగ నుండి ఆతని పాద స్పర్శను జేయఁదలచుచున్నట్లుండెను. అది కంఠమునుండి చరణముల వఱకంటుకొని యుండి స్పర్శసుఖ కారణమునఁ బులకించుచున్నట్లుండెను. నేఁడు భగవానునియొక్క శంఖ, చక్ర, గదా, పద్మాది దివ్యాయుధములు సజీవములై, మూర్తిమంతములై స్వామి సేవలోనుండెను. శ్యామసుందరుఁడు తన అరుణ కమల నదృశమై శోభాయమానముగనుండు తన వామచరణమును

దన కుడి మోఁకాలిమోఁదఁ బెట్టుకొని యుండెను. ఆ సమయమున శ్యామసుందరుని శోభ అకథనీయముగను, ననుపమానముగను నుండెను.

ఆ సమయమున సమీపమునఁగల సఖునవనమున వేటాడుటకై జరుఁడను వ్యాధుఁడు చరించుచుండెను. ఏ వటవృక్షముక్రింద శ్యామసుందరుఁడు కూర్చుండి యుండెనో, దాని కెదురుగా రమారమి అఱిక్రొసు దూరమున నొక దట్టమైన వటవృక్షము కలడు. ఆ వటవృక్షము చాటున దాగిన నా వ్యాధుఁడు చంచల దృష్టులతో నలువైపులను జూచుచుండెను. ఆతఁడజాగ్రత్తగాఁ గూర్చుండిన నొక మృగముపైఁ దన బాణమును విడచుటకు సిద్ధముగనుండెను. ఆతనికి దూరమున నుండిన భగవానుని పాదము మృగము యొక్క ముఖమువలెఁ గనఁబడెను. ఆతని హర్షమునకు మేఱలేకుండెను. వృక్షము క్రింద మెరయుచుండు నిసుకలో మృగము కూర్చుండి నెమరువేయుచున్నట్లాతనికిఁ దోచెను. అత్యమునుజూచి కొట్టుట ఆతనికిఁ బాగుగఁ దెలియును. భగవానుఁడు ముడుచుకొనిన పాదమునకు లత్యమునర్చి, ఆతఁడొక విషాక్త బాణమును విడిచెను. బాణము లత్యమునకుఁబోయి తగిలెను. అతి సుకుహారమును, పరమ మృదులమును, యోగిజన పూజితమును, విశ్వవందితము నగు జరణారవిందమున కాబాణము తగిలెను. భగవానుని కొరిక నెఱుఁపెను.

అంతఃకౌశకుడిట్లుడిగెను:- 'సూతా! మహాభారత యుద్ధమందు మహారథులున్నది. దిగ్విజయులగువీరులును నితంతరము బాణవర్షమును గురిపించిన నొప్పింపఁ జాలకపోయిరే, అట్టియెడ భగవానుఁడు సాధారణుడగు వ్యాధుఁడు బాణముచే గొట్టఁగా తన శ్రీవిక్రహమును ద్యజింపవలసి వచ్చినదే! దీని కారణమేమి!'

సూతుఁడిట్లునెను:- 'స్వామీ! ఇదంతయును భగవల్లీల, భగవానుఁడు భక్తవత్సలుఁడు కదా! ఆతఁడందఱ యొక్కమంచి, చెడ్డకోరికలనన్నిటిని నెఱవేర్చుచుండును. శూర్పణఖ కామేచ్ఛచే రామావతారమునఁ దన కడకు వచ్చెను. కృష్ణావతారమున నామె కుబ్జకాఁగా నామె నన్నుగ్రహించి నాఁడు. బలిచక్రవర్తి పుత్రిక పుత్రునకుఁ బాలింగునట్లు పాలీయఁదలఁచెను. ఘటాజన్మమున నామె పూతనయయ్యెను. భగవానుఁడామె స్తవ్యమును క్షదావి. ఆమెకు సద్గతిని గలిగించెను. రామావతారమున భగవానుని చాకలివాఁడొకఁడు నిందించెను. వాని నీ జన్మమున వధించి, వానికి సద్గతిని గలిగించెను. ఇదే విధముగ నే భక్తుఁడేవిధముగ భావించి భగవంతుని భజించునో, ఆతనికావిధముగనే వాని కోరికను బూర్తి కావించుచుండును. ఎవఁడైన కాపమొసంగినచో దానినైనను సహార్షముగ స్వీకరింపును.'

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- 'సూతా! భగవానుని చరణ కమలమున బాణము వేయవలయునను భావమెవరికికలిగినది. భగవానునకు శాపము నేవఁడొసంగెను? దయతో మాకీ విషయమును జెప్పుము. '

సూతుఁ డిట్లనెను:- 'స్వామీ! దీనికొక కారణము కాదు. చాలకారణములు కలవు. పానిలోఁ గొన్ని కారణములనుగూర్చి నేను జెప్పెదను. '

1

గాంధారియొక్క నూర్గురు పుత్రులు చనిపోఁగాఁ గృష్ణుఁడామె నోదార్పఁ బోయెను. ఆమె పుత్రశోకమున వ్యాకులయై యుండెను. భగవానుఁ డెదుటనుండి నాఁడని భావించి ఆమెయిట్లనెను:- 'ఓ యదునందనా! నీవు సర్వ సమర్థుఁడవై యుండియును మా వంశనాశము నాపక, కులసంహారమును గావింపఁజేసితివి. కావున మీ కులమును నిట్లే నాశనమగుగాక! యని నేను నీకు శాపమొసంగుచున్నాను. నూ కులమంతయును బరస్పరము కొట్టుకొని యెట్లుచచ్చిరో, అట్లే మీకులమును బరస్పరము కొట్టుకొని చచ్చెదరుగాక! నీవును నిర్జనస్థానమున లీలాసంవరణ మొనర్చుదరుగాక! భగవానుఁడాశాపమును గ్రహించి, దానిని సత్యమొనర్చుటకై యీలీలను రచించెను.

2

ధర్మజ రాజసూయమున శ్రీకృష్ణుడు యజ్ఞమునకు వచ్చిన విప్రులందఱి చరణములను బ్రత్యక్షమొనర్చు పనిని జేట్టుకొనెను. మునుల గానిండు, బ్రాహ్మణులు కానిండు, ఎవరు వచ్చినను భగవానుడు వారి పాదములను గడుగుచుండెను. ఆ సమయమున దూర్వాసుఁ డచ్చటికి వచ్చెను. భగవానుఁ డాతని పాదములను గడిగెను కాని ఒకపాదమునకు బురద యంటుకొనెను. దానినిఁ గాంచఁగనే మునికి కోపమువచ్చెను. ఆతఁడిట్లు శపించెను:- ‘నాకాలి కెచ్చట బురద యంటుకొనినదో, అచ్చట నీకు బాణము తగులుగాక! ఆమూలమున నీవు శరీరమును విడిచెదవుగాక!

3

భగవానుని పాదములందు కమలచిహ్నము కలదు. ఒకానొక ఋషి యీ చిహ్నముపై యెప్పుడు బాణము తగులునో అప్పుడు నీవు శరీరమును దృఢపెదవని శపించెను.

4

రామావతారమున భగవానుడు చెట్టుచాటునదాగి వానినిఁ గొట్టెను. వ్యాధుఁడు మృగమును జంపినట్లు వానిని వధించెను. దానిని మరలఁదీర్చుకొనుటకై వాలియే జరుఁడను వ్యాధుఁడుగ జన్మించెను. ఆతఁడును మృగమనుకొని భగవా

నుని పాదములకుఁ గొట్టెను. ఆతఁడు చచ్చునపుడు రాముని మరలఁ గొట్టవలయునను వాసన యుండెడిది. అది పూర్తియయ్యెను.

యాదవకుల సంహారము ముసలముచే జరుగునను శాపము కలదు. ఉగ్రసేన మహారాజు దానినిఁ జూర్ణముచూర్ణముగ నరుగఁదీయించి జలములలోఁ గలిపించెను. అది నీటిమీఁదఁ దేలునంత భస్మముగఁ జూదించెను. శుద్ధ లోహ భస్మముయొక్క లక్షణము కాటుకవలె మెత్తగ నై పోవును. నీటిలో వేసిన మునుగదు. అది వచ్చివచ్చి ప్రభాసక్షేత్రము దగ్గఱకు వచ్చి తగుల్కొనెను. దాని యెరువుచే నేర్పడిన తెల్లుతో గొట్టుకొని యాదవులందఱును జచ్చిరి. ఆ ముసలము నరుగఁదీయఁగాఁ జివరకొక ములికి మిగిలెను. దాని నరుగఁదీయుటకు వీలుచిక్కలేదు. చివరకు దానిని సముద్రమునఁ బాతవైచిరి. దాని నొక చేపమింగెను. దైవ వశమున నాచేప వ్యాధుని వలలోఁ జిక్కుకొనెను. పొట్టను జీల్చగనే దానిలో ములికియుండెను. దానిని జరుడను వ్యాధుఁడు తీసికొని బాణముగ నొనర్చుకొనెను. ఆబాణము చేతనే భగవానుని పాదమునకుఁ గొట్టెను. దానిని సత్యమొనర్చుటకై భగవానుఁడీ లీలను రచించెను. ఇదిగాక శంక ననేక కారణములు కలవు. విస్తారభయమున నిప్పుడు చెప్పను.

శౌనకుఁడిట్లనెను:-సూతా! సమస్త కార్యములకును ముందుగనే కారణములుండును. సరియే, తరువాత నేమైనది? సూతుఁడిట్లనెను:-‘స్వామీ! ఇప్పుడింకే మున్నది? జరుగవలసిన దేమో జరిగినది. జరుఁడు మృగముకొఱకై శంతోషముతో బరువిడెను. ఆతఁడు శ్యామసుందరు నెఱుఁగును. ఆతఁడు ప్రభాసమున నాతని ననేకసార్లు దర్శించెను. భగవానుని పాదములకు బాణము తగులటను గాంచి యాతఁడు నిర్ఘాంతపోయెను. ఆతఁడు భగవాను ననేక విధముల స్తుతించెను. ఆతని స్తుతికి మెచ్చి భగవానుఁడతని నాశ్వాసించి, వానికి సద్గతి నొసంగెను. ఆ వర్ణనమును జెప్పబోవుచున్నాను. వినుఁడు.’

వ్యాధునకు సద్గతి

శ్లో॥ మా మైరగే కృహత్తిష్ఠ కామవిష కృతో హిమే।

యాహి క్వం మదనుజ్ఞాతః స్వర్గం నుకృతినాం పదమ్॥

—శ్రీ భాగ. గం స్కం. 3౦ ఆ 3౯ శ్లో॥

వ. ఓ జరా! నీవు భయపడకుము. లేమ్ము. జరిగినదేమో నాయొచ్చుచేతనే జరిగినది. ఇప్పుడు నీవు నాయాజ్ఞచే సుకృతులు పొందు స్వర్గమునకుఁ బోమ్ము.’

—శ్రీ మహాప్రభాగవతము.

జీవుఁడు ప్రపంచమునఁ బొట్టకొఱకు తిరుగుచుండును. సాంసారిక వస్తువులకొఱకు తీవ్రవాపేక్షను జెందుచుఁ గర్మ లొనర్చుచుండును. దైవవశమున సాంసారిక వస్తువుల కొఱ క స్వేషించుచుండ, వాని కేవిధముగనైన భగవత్సంబంధ మేర్పడినచో, సకామకర్మ లొనర్చుచుండ, నొకానొకప్పుడు సమస్త కామనలను బూర్తి నొనర్చు భగవంతునితో సంబంధ మేర్పడినచో వానికి జనన మరణ రూపమగు సంసారము తెగిపోవును. ఇట్టి వాఁడు పరమ పదమున కధికారి యగును. శుభాశుభ కర్మలన్నియు నెచ్చట పరిసమాప్తి యగునో, అప్పుడే ప్రభు పాదపద్మ ప్రాప్తి కలుగఁగలదు. ప్రభు దర్శనమైన తరువాతను భగవదేచ్ఛచే నేదైనవాసన మిగిలి యుండినచో, భగవానుఁడే స్వయముగ ననన్యా శ్రితుఁడగు నాభక్తుని కోరికను బూర్ణముగ నెఱవేర్చును. వాంఛా కల్పతరువు గు వాసు దేవ భగవానునితో సంబంధ మేర్పడినచోఁ బాపపుణ్యము లన్నియును సమాప్తము లగును. అంతట నాతఁడు ప్రభువునకు సంబంధించిన వాఁడగును.

సూతుఁడిట్లడిగెను :- 'మునులారా ! తాను హరిణ మని భావించి కొట్టినది భువనపావనుఁడగు భగవానుని పాదార విందములని జరుఁడను వ్యాధుఁడు తెలసికొనఁగానే ఆతని వ్యాకులతకు మేఱలేకుండెను. భయకారణమున

నాతని శరీరము కంపించు చుండెను. అతఁడు గొప్ప అపరాధిని భావించుకొనుచు, నత్యంత దీనుడై భగవానుని శరణువేడ వచ్చెను. అతఁడు విహ్వలుడై భగవానుని పాదములపైఁబడెను. అత్యంత కాతర వాక్కులతో నాతఁ డిట్లు ప్రార్థించెను :- 'వాసుదేవా ! నే నత్యంతదీనుడను. మధుసూదనా ! నేను మహామూర్ఖుడను. నాథా ! నేను దీనుడను, హీనుడను, మలిన మనస్కుడను, సాధన హీనుడను. అపరాధిని తుమింపుఁడు. అశరణ శరణా ! తెలియక నేనీ యపరాధ మొనర్చితిని. ఉత్తమశ్లోకా ! నా బుద్ధి భ్రమించినది. అనఘా ! సాక్షాచ్ఛ్రీహరిని నేను హరిణమనుకొంటిని. అయ్యో ! ఏ చరణములందు భక్త గణము చెందనాదుల నర్పించి పరమ ప్రముదితులగుచుండురో, ఆచరణములను నేను బాణముతోఁ గొట్టి రక్తరంజిత మొనర్చితిని. ఏ పాదములనుండి వెలువడిన అమృతము త్రిభువనముల బావన మొనర్చినదో, అట్టి పాదములను నేను దీక్ష విషాక్త బాణముచేఁ గొట్టితిని. ఏ పాదారవింద ధ్యానమున యోగులు మోక్షమును గోరుచుందురో, అట్టి వానిని నేను గవ్వ పెట్టితిని. ఏ చరణములు జగద్ధితములో అట్టి వానికి నేనహితము కావించితిని. నేను నాజీవితమునఁ బుణ్యము నొనర్పలేదు. వనములలో నే మృగములు స్వచ్ఛందములై విహరించుచు, నెవ్వరికిని నే హానియును

జేయక, తమకు దామే పెరుగు నట్టి గడ్డిని దిని తిరుగు చుండు వనమృగములను నాపొట్టకొఱకు తీక్షణములగు బాణములతోఁ గొట్టి పాపమొనర్చు చుండువాఁడను. నేఁడు నాపాపము పరకాష్ఠ నందుకొనినది. పరబ్రహ్మ పరమాత్మను బశువని భావించి పీడించితిని. ప్రభూ! నాఘోర పాపమునకు శిక్ష నొసంగుము. వెంటనే నాశిరస్సును దెగఁ గొట్టుము. అట్లొనర్చి నావలన ముందు జన్మములందైనను నపరాధము జరుగకుండు నట్లొనరింపుము. మహాపురుషుల కపరాధమొనర్చు నాబోటివారికి నరకములందైననుస్థానము లభింపదు.

హా! అనాథనాథా! ఏమి చెప్పదును? ఏ శబ్దము లతో నాయీ ఘోరపాపమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తమును బ్రకటింపుకొందును. ప్రభూ! ప్రభూ! మిమ్ములను బొందుట బ్రహ్మాది గొప్ప దేవతలకును, శంకరాది యోగేశ్వరేశ్వరులకును, సనకాది బ్రహ్మ పుత్రులకును నత్యంత కఠినమైనపుడు సామాన్య ప్రాణుల విషయము చెప్పనేల? ఇంక మీ విషయమునఁ జెప్పవలసిన దేమున్నది? సమస్త విద్యాపారంగతులును, ఏ పండితుల యొక్క వాక్యములు గొప్ప గొప్ప వాద వివాదములందు బ్రమాణముగ నెంచబడునో, అట్టి పండితులును నొక్కొక్కప్పుడు మాయలోఁ బడిపోవుచుందురు. ఏలననఁగా మీ మోహినీమాయ ప్రాణుల

దృష్టిని గప్పివేయును. ఇంతటి గొప్ప తపస్సులును, తేజస్సులును, ఋషులును, మునులును గూడ నీమాయమోహింపఁ జేయుచుండ, నింక నాబోటి పాపులను గూర్చి చెప్పనేల? మా బుద్ధి స్వాభావికముగఁ బాపములందే ప్రవృత్తినిఁ జెందుచుండును. నిరంతరము పాపములనే చేయుచుండుము. భక్తవత్సలా! నేను వ్యాధుఁడను. ప్రాణులను హింసించుట నావృత్తి, దాన, ధర్మ, పుణ్య, పరోపకారాది సత్కార్యముల నే నెఱుంగనైన నెఱుంగను. ప్రభూ! నేను జేసిన నాయీ యపరాధమునకు దగిన శిక్షను విధింపుడు.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! జరావ్యాధుఁడు మిక్కిలి దీనుఁడై ప్రభుపాదపద్మములమీఁదఁబడి, తాను జేసిన పాపమునకు బళ్ళిత్రాపమును జెందుచు, మాటి మాటికిని దన్ను శిక్షింపుఁడని ప్రార్థించుచుండెను. అప్పుడు మంద హాస మొనర్చుచు మాధవుఁ డిట్లనెను :- 'ఓరీ! జరా! నీ వేల యింతగా భయభీతుఁడగుచున్నావు? ఇంతగా విహ్వలుఁడవు కానేల?'

జరుఁడేడ్చుచు నిట్లనెను:- 'స్వామీ! నేనుమీ పాదములను బాణముతోఁ గొట్టితిని. గాయ మొనర్చితిని.'

సవ్యుచ శ్యామసుందరుఁ డిట్లనెను :- 'ఓరీ! నేను కాలకాలుఁడను. నన్నెవరు చంపఁగలరురా. అన్నిటికిని నాధారమును నేనే. అట్టియెడ నా కెవరా ఘాతమును గలి

గింపఁగలరు ? నా వైపునకుఁ దలయెత్తి చూచుటకై నను నీకు సాహసము కలదా ? ఇప్పు డేది జరిగినను నా యిచ్చ ననుసరించియే జరిగినది. నే నట్లు చేయించితిని. నిన్ను నిమిత్తముగఁ జేసికొంటిని. అందువలన నేను నీచే నిట్లు చేయించితిని. ప్రపంచమున నేమి జరిగినను నా యిచ్చచేతనే జరుగుచున్నది. నా యిచ్చచేతనే వాయువు వీచుచున్నది. నా యిచ్చచేతనే సూర్యచంద్రు లుదయించి అస్తమించుచున్నారు. నా యిచ్చచేతనే దిన రాత్రులును, జననమరణములును, సుఖదుఃఖములును, పుణ్యపాపములును, కీర్త్యపకీర్తులును, మంచి చెడ్డలును, జరుగుచున్నవి. నీ వహంకారముతోఁ జేసియుండినచో, నీవు దాని ఫలమనుభవింపవలసి వచ్చెడిదే, నీవు నా యిచ్చను బాలించితివి. నేను నిన్నుఁ గృపఁ జూచి నీచే నిట్టి కఠిన కార్యమును జేయించితిని. ఇప్పుడు నా యిచ్చచేఁ బాపు లెన్నటికిని దర్శింపఁజాలని పుణ్యలోకమునకుఁ బోము. అచ్చటికి పుణ్యాత్ములు మాత్రమే పోగలరు. ఆ పుణ్యలోకమున నీవు యధేష్టముగ భోగము లనుభవించి, చివరకు నన్నుఁ బొందఁగలవు. ఇదిగో, నిన్నుఁ గొనిపోవుటకై దివ్యవిమానము వచ్చుచున్నది.'

సూతుఁడిట్లు నెను :- 'మునులారా ! భగవానుఁ డిట్లును చుండఁగనే కోటి సూర్యప్రభాభాసమానమగు నొక దివ్య విమాన మచ్చటికి వచ్చెను. అది దివ్య సువర్ణముతోఁ జేయఁ

బడెను. దానిలో మణిమాణిక్యములు పొదగఁబడియుండెను. దానికి శ్వేతహంసలుండెను. చతుర్భుజులగు విష్ణుపార్వదులు దానిలో నుండిరి. దివ్యాప్సరసలు సృత్యమొసర్చు చుండిరి. గంధర్వులు దివ్యగాన మొసర్చుచుండిరి. ఆ యద్భుత విమానమును గాంచి జరుఁడు నిర్ఘాంతభోయెను. చూచు చుండఁగనే ఆతని శరీరమును దివ్యమయ్యెను. ఆతఁడు స్వేచ్ఛా శరీరధారియగు గృష్ణునకు నమస్కరించి, విధ్యుక్తముగఁ బూజించి, ముమ్మారు ప్రదక్షిణించి మాటి మాటికిని జరణములకు నమస్కరించి, విమాన మెక్కి పుణ్యలోకమునకుఁ బోయెను.

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- ‘సూతా! జరుఁడు పుణ్యలోకమునకుఁ బోగానే, పుణ్యశ్లోకుండగు వాసుదేవుఁ డేమి యొనర్చెను. ఆ విషయమును వినఁ గుతూహల మగుచున్నది. కావున నా ప్రసంగమును గూర్చి వినిపింపవలయును.’

సూతుఁ డిట్లనెను :- ‘మునులారా ! జరుఁడు వెడలి పోఁగానే భగవానుని సారథియగు దారకుఁడు కృష్ణున స్వేషించుకొనుచు, నాతని కడకు వచ్చెను. ఇప్పుడు దారుకునకును, దామోదరునకును జరిగిన సంవాదమును గూర్చి మీకుఁ జెప్పెదను. సావధానులై వినుఁడు.’

దారుక - వాసుదేవులు

శ్లో॥ తం తత్ర తిగ్మద్యుభిరాయు ధైర్యుతమ్ ।
హశ్వత్థ మూలే కృత కేతనం పతిమ్ ।
స్నేహప్లుతాత్మా నిపపాత పాదయో
రథాదవప్లుత్య సభాష్పతోచనః॥

— శ్రీ భాగ. ౧౧ స్కం. ౩ అ. ౪౨ శ్లో

వ. రాజా ! పాదచారియై సారథి వచ్చి అశ్వత్థమూలమున
నాసీనుడై; తీవ్ర తేజోమయుడగు శృష్ణుఁ డాయుధము
లతో నుండుటను గాంచెను. ఆతనిఁ గాంచఁగనే ఆతఁడు
రథమునుండి దుమికి, ప్రేమాతురుడై ప్రభు పాదపద్మ
ములందు బడెను. ఆసమయమున నాతని కన్నులు బాష్ప
మయములై యుండెను.

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

భగవంతుఁ డవతరించునపుడు ముందుగాఁ దన
యస్త్రాయుధవాహనాదులను బంపును. భగవానుఁడు వెడలు
నపుడు ప్రప్రథమమునఁ దన యాయుధములకు శలవొసంగి
పంపి పిదపఁ దాను బోవును. భగవానుఁడు తేకుండిన నాతని
యస్త్రాయుధవాహనాదుల వలనఁ బయోజన మేమున్నది?
భగవంతుని వస్తువులను భగవానుఁడే యుపయోగింపవల
యును. ఈరాకపోకలు లీలగా జరుగును. సర్వవ్యాపకుఁడును,
సర్వాత్ముఁడును, సర్వాంతరాత్మయునగు సర్వేశ్వరుని

యందు రాకపోక లేమున్నవి. ఆతఁడు సదా ఏకరసమున నేకభావమున నుండును.

సూతుఁడిట్లనెను :- 'మునులారా ! జరావ్యాధునకు జనార్దనుఁడు సద్గతి నొసఁగి తాను స్వధామమునకు బోవ నుద్యుక్తుడై యుండెను. ఈ యశ్వత్థ వృక్షము క్రిందఁ గూర్చుండియే, ఆతఁడు మైత్రేయునకు భగవతోపదేశమును గావించెను. ఉద్ధవుఁడును భగవానుని వెనువెనుకనే ప్రభాస త్రేతమునకు వచ్చెను. చరణ పాదుకలను దీసికొన్నను నాతనికి భగవద్వియోగము సహింపరానిదై యుండెను. భగవానుఁడ్నిద్రకును సంతిమోపదేశము నొసంగెను. ఇంక నాతనికి దారుకు నోదార్పుట మిగిలియుండెను. కాని దారుకుఁడచ్చట లేడు. యాదవులందఱును బరస్పరము పోరాడుకొని చచ్చిరి. అందఱ రథములును ముక్కలు ముక్కలయ్యెను. గుఱ్ఱములు చచ్చెను. కాని భగవానుని రథముదివ్యమైనది. అదియును భగవానునివలెనే నిత్యమును, జన్మయమైనది. దారుకుఁడు దానినిఁదీసికొని తిరుగుచుండెను. యాదవులందఱును జచ్చుటనుగాంచి ఆతఁడు మిక్కిలి దుఃఖించెను. ఇప్పుడాతఁడు తన స్వామియగు శ్రీకృష్ణ భగవానుని వెదుకుచుండెను. భగవానుఁడును స్వధామ గమనమొనర్చినేమోనని ఆతనికి సందేహము కలిగెను. ఆతఁడు భగవానుని శరీరమును సమరాంగణమున వెదుక

నారంభించెను. ఆతఁడు మరల నిట్లనుకొనెను:- 'భగవానుఁడీ విధముగఁ బ్రాకృతులవలెఁ దన శ్రీ విగ్రహమును ద్యజింపఁడు. ఆతఁడు నా కంటిమ దర్శన మొసంగక తన లీలా సంవరణమును గావింపఁడు. ఆతఁడిచ్చట నెచ్చటనో యుండి యుండవలయును'. అని యిట్లనుకొనుచు సారథి రథమును ద్రిష్టచుఁ దిరుగుచుండెను. ఇంతలో నాతనికి భూమిమీఁద భగవానుని ధ్వజ వజ్రాంకుశాదులతోఁ గూడిన చరణ చిహ్నములు కనఁబడెను. ఆ చరణ చిహ్నములను గాంచఁ గనే ఆతని యానందమునకు మేఱలేకుండెను. భగవానుఁ డప్పడే అచ్చటనుండి వెడలిపోయినట్లాతనికిఁ దోచెను. ఇప్పుడాతనికొక యాధారము లభించెను. ఆ చరణ చిహ్నములనుసరించి ఆతఁడు సముద్ర తటమునకు వచ్చెను. దూరమున రావిచెట్టు నానుకొని కూర్చుండిన భగవానుఁ డాతనికిఁ గన్పట్టెను. ఆతని దివ్యాయుధములగు శంఖ, చక్ర, గదా, పద్మములు సశరీరులై ఆతని యెదుట నిలుచుండెను. భగవానుఁడు పరమ శాంత ముద్రతో నుండెను. దూరమున నుండియే ఆతఁడు స్వామినిఁగాంచి, రథము మీఁదనుండి క్రిందకు దుమికి గబగబబ్బి పోయి వాసుదేవుని పాదములపైఁ బడెను. ఆ సమయమున నా సూతుని స్థితి అకథనీయముగ నుండెను. ప్రేమాధిక్యమున నాతని శరీర మంతయు గగుర్పొడిచి రోమములు నిక్కబొడిచెను, నేత్ర

ములనుండి అవినశముగ నశ్రుభారలు ప్రవహించుచుండెను, తన యశ్రువులచే భగవానుని చరణారవిందములను బ్రత్యక్షనమొనర్చుచు గద్గద వాక్కులతో నిట్లనెను :-
 'స్వామీ! నీవు నన్ను వీడి యెచ్చటికి వెడలితిరి, నీవు లేకుండిన నాకీ ప్రపంచమంతయును శూన్యముగఁ దోచుచున్నది. ప్రభూ! నీవే నా నయనములకుఁ బ్రకాశము. నీ ద్వారముననే నేను జూడఁగలుగుచున్నాను. రాత్రులందు జంద్రుఁడ స్తమించిన ఘోరాంధకారము వ్యాపించినట్లు నీవు లేకుండిన నా కన్నులయెదుట ఘోరాంధకారము వ్యాపించి యున్నది. దృష్టి నశించినది. నా కేమియును దోచుటలేదు. నాథా! మీరీ ధరాధామమును వీడఁదలంచితిరా? ప్రభూ! మీరీ పృథివిని శ్రీహీనముగ నొనర్పఁదలంచితిరా? అశరణ శరణా! నన్నుఁ బరిత్యజింపకుండు. నన్నును మీవెంటఁ గొనిపొండు.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! దారుకుండు ప్రభువు పాదములమీఁదఁబడి యిట్లు ప్రార్థించునుండఁగనే, గరుడ ధ్వజ విరాజితమును, శైబ్య, సుగ్రీవ, మేఘపుష్ప, వలాహ కాదిదివ్యాశ్వములచేఁ బూన్పఁబడినదియునగు నా భగవానుని రథమాకాశమునకెగిరి అదృశ్యమయ్యెను. దానితోఁ గూడి భగవానుని ఆయుధములును సదృశ్యములయ్యెను. దీనినిఁ గాంచి సారథి పరమ విస్మితుఁడై, అటు నిటు జూడ

సాగెను. ఆతఁడత్యంతాశ్చర్య చకితుఁడగుటను గాం
పరమ ప్రేమతో శ్యామసుందరుఁడిట్లనెను :- 'దారుకా
నీవితగా దుఃఖంపనేల? జరగనున్నదానినెవరాపఁగలరు!

దారుకుఁడిట్లనెను :- 'ప్రభూ సమస్తమును జేయ
వాఁడవును జేయించువాఁడవును నీవే. నీ యాజ్ఞ లేక ఒక్క
ఆకై నను గదలఁ జాలదు. నాకేమి ఆజ్ఞ?'

భాగవానుఁడిట్లనెను :- 'దారుకా ! నీవాలస్యము
చేయక యిచ్చటనుండి ద్వారకాపురమునకుఁ బొమ్ము.'

ఏడ్చుచు దారుకుఁడిట్లనెను :- 'కృపాసింధూ ! పాడ
పడిన నా ద్వారకకు బోయి యిప్పుడు నేనేమి చేయుదును
నాథా ! మీరులేని ద్వారక నన్నుఁ గలవవచ్చును. అచ్చట
నే నెట్లుండఁగలను అచ్చట నాకేమి పనియున్నది ?'

భాగవానుఁడిట్లనెను :- 'నీకు లేకపోవుగాక, నాకచ్చట
నొక పనియున్నది. నీవు పోయి ద్వారకలో నా సందేశమును
జెప్పుము,

దారుకుఁడిట్లడిగెను :- 'స్వామీ ! అచ్చట సందేశమెవ
రికిఁ జెప్పుదును? స్త్రీలు శంఖోద్ధారక తీర్థమునకుఁ బోయిరి
రక్షక భటులతో వృద్ధులెవరైన నుందురేమో ?'

భాగవానుఁడిట్లనెను :- 'అచ్చట ఎవరుండినను నిట్లు
చెప్పువలయును. ఇంక ద్వారక నిలువదు. నేను సముద్రము
నుండి శతయోజన విస్తీర్ణముగ భూమి నడిగితిని. ఇప్పుడు

నేను ద్వారకాపురిని వదలి యుంటిని, నేను సముద్రునితో నేనున్నంతవఱకే పురి నిట్లుండుము. నేను పోయిన తరువాత దీనిని ముంచివేయు మఱిని. ఇప్పుడు నేను విడచిన యదు పురిని సముద్రుండు ముంచివేయును. కేవలము నాభవనము మాత్రము గుప్తరూపమున నెల్లప్పుడునుండిగలదు. దానిలో నేనెవరికిని గనఁబడకయే నేనచ్చట నిత్యనివాస మొనరిం దను. కావున నిష్పాదచ్చట ఎవరును నుండరాదు.'

దారుకుఁడెప్పుచు నిట్లనెను:- 'ప్రభూ! సేవక ధర్మము చాల కఠినమైనది. సేవకునకు ప్రాణమును విడుచుటకును స్వతంత్రములేదు. మీయాజ్ఞ కావున నేనిప్పుడు పోయి, తీరవలసినదే. అచ్చటికి పోయి నేనేమని జెప్పవలయును?'

భగవానుఁడిట్లనెను:- 'నీవచ్చటకు బోయి మనబంధు బాంధవులెట్లు పరస్పరము పోరాడుకొని యెట్లు చచ్చిరో, ఆ వృత్తాంతమును జెప్పుము. వీరి పారస్పరిక కలహమును, ఒకరొకరు పోరాడుకొనుటయు, యడవంక మంతయును నాశమగుటయును వరుసగాఁ జెప్పవలయును. బలరాముని పరమగతిని గూర్చియుఁ జెప్పవలయును. ఇప్పుడు నాస్థితిని నీవు కాంచుచుంటివి కదా! దానినిఁ గూర్చియుఁ జెప్ప వలయును.'

దారుకుఁడిట్లడిగెను:- 'ద్వారకలో నుండు వారును, శంఖోద్ధారకమున నుండువారును నెచ్చట నుండవలయును?'

భగవానుఁడిట్లనెను :- 'మిగిలిన యాదవు లీదేశమున నుండరాదు. అర్జునుని నేను బుద్ధిపూర్వకముగ ద్వారకలో విడిచి వచ్చితిని. ఇప్పుడు నాతల్లి దండ్రులును నచ్చటనే యున్నారు. కొందఱ స్త్రీలను శంఖోద్ధారకమునకుఁ జేర్చిరి. నీ వందఱతో నిట్లు చెప్పవలయును—వారందఱును దమ తమ వస్తుసామగ్రులను దీసికొని అర్జునుని వెంట హస్తినాపురమునకుఁ బోవలయును. మా తల్లిదండ్రులను గూడ నచ్చఁజెప్పి హస్తినాపురమునకుఁ బంపివేయ వలయును. వారు నావియోగమును గాంచి జీవింపరు. అయినను నేను జెప్పినట్లు సమస్తమును వారికిఁ జెప్పవలయును.'

ఏడ్చుచు దారుకుఁడిట్లడిగెను :- 'ప్రభూ! అందఱకును సందేశ మొసంగిన తరువాత నేనేమి చేయవలయును? ఎచ్చట నివసించును?'

భగవానుఁడు గంభీరముగ నిట్లనెను :- 'దారుకా! నాయనా! నీవు నేను జెప్పిన భాగవత ధర్మముల నాచరించుచు, జ్ఞాన నిష్ఠుడవై స్వచ్ఛందముగఁ దిరుగుచుండుము. ప్రపంచము నందు వైరాగ్యమును జెంది నన్ను భజించుచుండుము. ఈ ప్రపంచము నంతను మాయా విలాసమని భావించి మాయాపతినగు నన్ను ధ్యానించుము. ఇట్లు చేసినచో నీవు దుస్తరమగు నామాయను సహజముగ దాటఁగలవు. నాయనా! అధీరుఁడవు కాకుము. ధీరులే నామాయను దాటఁగలరు.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! భగవానుని యా
యాజ్ఞను వినఁగానే దారకుని హృదయ బ్రద్దలగు చున్నట్లుం
డెను. ఆతఁడు బాలకునివలె కృష్ణుని పాదముల మీఁదబడి
ముక్తకంఠముతో నేడ్వనారంభించెను. ఆతడు మాటిమాటికిని
భగవానుని పాదార విందములపైఁ బడి ప్రణామ మొన
రించుచుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్చుచు, మరల నధీరుఁడై క్రిందఁ
బడుచు మరలలేచి ప్రణామప్రదక్షిణము లొనర్చుచుండెను.
ఈవిధముగ ననేకసార్లు ప్రణామ ప్రదక్షిణము లొనర్చుచు
నత్యంత కష్టముతోఁ జంతా మనస్కుఁడై ద్వారకకుఁ
జోయెను.'

శౌనకఁడిట్లడిగెను:- 'సూతా! దారుకుఁడు పోయిన
తరువాత భగవానుఁడేమి యొనర్చెను? '

భిన్నమనస్కుఁడై సూతుఁడిట్లనెను:- 'స్వామీ! ఇంక
నేమిచేయుట కేమికలదు? భగవానుఁ డిప్పుడు చేయఁదగిన
దేదైన నుండిన నది తనలీలనుపసంహరించి స్వధామమునకుఁ
జోవుటయే. ఇంక నచ్చట ఎవరునులేరు. కావున భగవా
నుఁడు స్వధామమునకు బోవ సిద్ధమగుచుండెను. ఇంతలో
భగవానుని పరమధామ యాత్రను దర్శింపవచ్చిన బ్రహ్మాది
దేవతలెల్లారని స్తుతించినదనియు మీకు వర్ణించి చెప్పెదను.
'సావధానులరై వినుఁడు'.

శ్యామసుందరుని స్వధామ గమనము

శ్లో॥ శుక్త్యేన యో గురుసుతం యమలోక నీతమ్

త్వాం చానయచ్ఛరణవః పరమాస్త్ర దగ్ధమ్ |

జగ్యేఽం తకాంతకమపీ శమసావనీశః

కిం స్వావశే స్వరనయన్మృగపుంసదేహమ్ ||

శ్రీభాగ. ౧౧స్కం. ౩౧౮. ౧౨శ్లో ||

వ. రాజా! ఏ భగవానుఁడు తన గురుపుత్రుని యమలోకము నుండి యీ మానస శరీరముతోఁ దీసికొని వచ్చెను. నిన్నును శరణాగతరక్షకుఁడగు భగవానుఁడు బ్రహ్మాస్త్ర ముచే దగ్ధమైనను గర్భమునుండి బ్రదికించి తెచ్చెనో, ఎవఁడు కాలకాలుఁడగు శివునిగూడ జయించినవాఁడు తన పాదమును బాణముతోఁ గొట్టిన వ్యాధుని సశరీర ముగ స్వర్గమునకు బంపినాఁడు. అట్టి సర్వసమర్థుడగు భగవానుఁడుతన్నుఁదాను తక్షించుకొనజాలకపోయెనా?

— శ్రీమహాంధ్రభాగవతము.

భగవానుఁ డేలీల నొనర్చినను సాంగోపాంగముగ నొనర్చును. ఆతని లీలలలోఁ జాలభాగము అతి మానుష ములుగనో, అమానుష శార్యములుగనో కనుపించినను, ఆతని శార్యములవలన లోకులు సాధారణముగ భగవానుఁ డనుకొని నప్పటికిని, సాధారణముగ నాతఁడు లోకవల్లీలనే యొనర్చును. అజుడయ్యును జన్మించును, దుఃఖరహితుఁ డయ్యును దుఃఖతునివలె విలాప మొనర్చును. అజరామరుఁ

డయ్యును మర్త్యధర్మముల ననుకరించును. జీవులయొక్క కఠిన హృదయములందు కరుణాస్రవంతిని బ్రవహింపఁ జేయుటకే భగవానునియొక్క యీలీల లేర్పడినవి. భక్తగణ యీలీలను స్మరించి, తమ హృదయములందలి కల్మషములను గడిగివేయుదురు. కృతకృత్యులయ్యెదరు.

సూతుఁడెట్లనెను:- 'మునులారా భగవంతునియాజ్ఞచే చారుకుండు ద్వారకకు పోయెను. భగవానుండు స్వధామ గమన మొనర్చుటకు నిశ్చయించుకొనెను. భగవానుండు స్వధామ గమన మహాయాత్రను దర్శింపవలయునని దేవ గణము తమ తమ విమానములందు గూర్చుండి అచ్చటకు వచ్చిరి. బ్రహ్మను ముందుంచుకొని భవాని పతియగు శంకరుండును, ఇంద్రాదిదేవతలును, సమస్తప్రజాపతులును, ఋషులును, మునులును, పితృదేవతలును, సిద్ధ, గంధర్వ, విద్యాధర, నాగ, చారణ, యక్ష, రాక్షస, కిన్నర, అప్సర, ద్విజగణాదులును, బరమోత్సాహముతో నచ్చటికి వచ్చిరి. అందఱును బంక్తిబద్ధులైలిచి, భగవానుని గుణగణములను గానముచేయ నారంభించిరి. ఆతని ననేక స్తోత్రములతో స్తుతించిరి. ఆ సమయమున నాకాశమంతటను విమానములే గోచరించు చుండెను. మధురాతి మధుర స్వరములతో దేవతలు మంత్రములును మ్రోగించుచుండిరి. అప్సరసలు తమ నూపుర ఘోరశారములచే ఘాతాశమంజులమునంతను

ముఖరితమొనర్చుచు నృత్యమొనర్చుచుండిరి. గంధర్వులు తమ సుస్వగయుక్తములగు కంఠములతో భగవానుని గుణములను గానమొనరించుచుండిరి. చేతులందు పుష్పాంజలను గ్రహించి దేవతలు మంత్రములను బఠించుచు స్వర్గమందలి పారిజాతములను భగవానునిపై వర్షింపుచుండిరి.

భగవానుడు బ్రహ్మను, అచ్చటికివచ్చిన దేవతలను మందహాస వదనారవిందుడై కాంచి, కమల సదృశములగు నయనములను మూసికొనెను. ఆతఁడాత్మసంస్థుడై స్వధామ గమనమున కుపక్రమించుచుండెను. ఆతని దివ్య తనువు ధారణ ధ్యానములకు మంగళమయమై యుండెను. లోకములో నన్నిటికంటెను నధిక సుందరముగ నుండెను. దానిని యోగధారణాగ్నిచే నంతర్హితమొనర్చి ప్రభువు స్వధామమునఁ బ్రవేశించెను. స్వర్గమున దుందుభులు మ్రోగుచుండెను. దేవతలు నిరంతరము పారిజాత పుష్పములను వర్షించుచుండిరి. జయజయ నమోనమశ్శబ్దములు సర్వత్ర మారుమ్రోగుచుండెను.

భగవానుని దివ్య లీలామయ విగ్రహ మంతర్హితమయ్యెను. శ్రీ సంపన్నమగు నీ భూమండలమభాగయయ్యెను. దీనికి యొక్క శ్రీ నవ్వుమయ్యెను. భగవానుడు పోగానే కలిపురుషుడు వ్యాసింప నారంభించెను. అందువలన సత్యము తన ఛాయను వీడిపోయెను. ప్రజలలోనుండి

ధైర్యమును నుండుట మంచిది కాదనుకొనెను. అధర్మ ప్రాబల్యము వలనను, దాని కాలము వచ్చినదనుకొని ధర్మమును వెడలిపోయెను. ఈ భూమి శ్రీనిహీనమయ్యెను. భగవానుడతర్హితుడు కాగానే ఆతని వెంట లోకము నుండి సత్య, ధర్మ, ధైర్య, కీర్తి, శ్రీలు పరిత్యజించిరి. దేహమందలి సమస్త అంగ ప్రత్యంగములు తమకు దా నేర్పడును. కేవలము ప్రాణము వెడలిపోగానే నది శ్రీ హీనముగను, జీవనహీనముగనునగును. అట్లే భగవానుడు స్వధామమునకు జేరఁగనే భూమియొక్క సమస్త గుణములు నశించెను.

భగవానుడు స్వధామమునకు బోవునపుడు బ్రహ్మాది దేవతలు భగవానునియొక్క స్వధామ గమనమును బాగుగాఁ జూడవచ్చుననుకొనిరి. కాని అవిజ్ఞాతగతులగు వారు భగవానుని గతి నెఱుంగఁజాలక పోయిరి. ఆతఁడు స్వధామమునఁ బ్రవేశించుట నెవరును జూడఁజాలకపోయిరి.

శౌనకుఁడిట్లుడిగెను :- ‘సూతా! బ్రహ్మ సర్వజ్ఞుఁడు కదా! ఆతఁడేల భగవద్గతిని దెలిసికొనఁజాలకపోయినాఁడు?’

సూతుఁడిట్లునెను:- ‘స్వామీ! బ్రహ్మ మన అందఱ కంటెను సర్వజ్ఞుఁడే. కాని భగవానుని యొక్కగతి నెవరును నెఱుంగఁజాలరు. కేవల మాతఁడే తెలిసికొనవలయును. అయ్యా! ఇది అందఱకును దెలిసిన విషయమే. మెఱుపొక

మేఘమునుండి యింకొక మేఘము లోనికిఁ బోవును. కాని అది యెప్పుడొక మేఘమునుండి యింకొక మేఘము లోనికిఁ బోవునో యెవరికిని దెలియదు. అదేవిధముగ భగవానుఁడు స్వధామమునఁ బ్రవేశించినాఁడు. కాని యాతనిగతి నెవరును దెలిసికొనఁజాలక పోయిరి. భగవానుని యొక్క యిట్టి

భ్రత, ఆశ్చర్యజనక గతినిఁగాంచి, అందఱును సత్యం శ్చర్య జనితులైరి. అందఱును నాతని గుణగణములను శూర్చి భూరి ప్రశంసలొనర్చుచు, నాతని పుణ్యప్రసంగము లను గానమొనర్చుచుఁ దమ తమ లోకములకుఁ బోయిరి.’

శౌనకుఁ డిట్లనెను :- ‘సూతా ! భగవానుఁడి లీల సత్యంత దుఃఖదమైనదిగ నొనర్చినాఁడు. మనము కర్మ ధీనులము. కావున శరీరమును ద్యజింపవలసినదే. భగవానుని శరీరము కర్మాధీనమైనదికాదు. అది అప్రాకృత షివ్య చిన్మయశరీరము. లోకాభిరామముగు నిట్టి శరీరము నంతర్హిత మొనర్చుట కేమి ఆవశ్యకత కలదు?’

అంత సూతుఁ డిట్లనెను :- ‘స్వామీ ! రంగస్థలము మీఁదకు వచ్చి నటకుఁడు యుద్ధమొనర్చును. తన విక్షేత్రుఁ డగును, చివరకు చచ్చిపోవును. కాని లోపలికిఁ బోయి చూచినచో, వాని శరీరమున నొక్క గాయమైననున్నుండదు. ఆతఁడు చావను లేదు. నాటకమాడి లోపలికి పోయి షవ్యు చుండును. తన యుత్తమకాఢీనయమునకు ప్రముదితుఁడగు

చుండును. ఇదే విధముగ భగవానుడు జన్మించుటయును, అంతర్హితుడగుటయును నాటకాభినయసదృశమేకాంగలదు. అజన్మనకు జన్మయెచ్చటిది? అజరామరణునకు మరణమెక్కడిది? కాని లోకవల్లీల యొనర్చుటకై అట్లు చేయుచుండును. అనేక విధములగు సుఖదుఃఖలీలల నొనర్చుచుండును. ఆతనికి సుఖాంత దుఃఖాంతములు లేవు. తనకు దానే. ఆతడు ప్రపంచమును సాలీడు తనకు దానే గూటి నట్లుకొని, నట్లుకొని ఇచ్చాను సారముగఁ గొంతకాలమందు క్రీడించి, మరల కాదనుకొనఁగనే క్రీడ నుపసంహరించుచు క్షీరసాగరమందు శేషశాయియై శయనించి, నిద్రించును. లక్ష్మీదేవి ఆతని చరణముల నొత్తుచుండును. చల్లని పిల్లతెమ్మెరలు వీచుచుండును. భగవాను నేసంఘటనయును విచలిత మొనర్పఁడు. తననుండి యుద్భవించిన నీ జగత్తును దనలోనే లీనమొనర్చుకొని తన మహిమలో నిలిచి యుండును. మీ రెట్లు ప్రశ్నించితిరో మా గురువగు శుకమహర్షిని, రాజర్షియగు బరీక్షిన్మహారాజు ప్రశ్నించెను.

రాజుట్లడిగెను:-‘స్వామీ! భగవానుడు తన శరీరము నేల అంతర్హి మొనర్చుకొనినాడు. ఆతడు దాని నంతర్హిత మొనర్చుకొనవలసిన అవసర మేమున్నది?’

అంత నవ్వుచు శుకమహర్షి యిట్లనెను:- ‘రాజా! భగవంతుడు తన శరీరము నంతర్హిత మొనర్చుకొనుటకు

వివశుఁడు కాలేదు. ఆతనికి వశతా వివశత్వము లేమున్నవి! చూడుము. తన గురువగు సాందీపుని పుత్రుఁ డెన్నో సంవత్సరముల క్రింద సముద్రమున మునిఁగి చనిపోయెను. ఆతఁడు యమలోకమునకుఁ బోయి వానిని యథాప్రకారముగఁ దీసికొని వచ్చెను. ఇట్టి పనిని సాధారణ వ్యక్తి చేయఁగలిగి యుండునేమో నీవే ఆలోచింపుము. ఎన్నియో దినముల క్రిందట మరణించిన వ్యక్తిని మరల సశరీరముగఁ దెచ్చట అసంభవమే కాఁగలదు. కాని భగవానుఁడు సంభవాసంభవముల కతీతుఁడు. ద్వారకానగరమున నొక బ్రాహ్మణుని పదుగురు పుత్రులు చనిపోఁగా, మహాకాలపురమునకుఁబోయి భూమాభగవానునినుండి యాపదుగురను వారి వయోను సారముగఁదెచ్చి యిచ్చెను. ఇతరుల సంగతి నట్లుంచుఁడు. నీవు గర్భమున నున్నప్పుడు, అశ్వత్థామ కురుకుల నాశనమొనరింప వలయునని అమోఘమగు బ్రహ్మాస్త్రమును బ్రయోగింపఁగా, నీ వొకవిధముగ మాడ్చి భస్మమువలె నైతివి. కాని శ్యామసుందరుఁడు గర్భమునఁ బ్రవేశించి, తన కౌమోదకీ గదచే నిన్ను రక్షించి, నిన్ను సకుశలముగ గర్భమునుండి బయటకుఁ దెచ్చినాఁడు. అంత్యకాలమున నాతని చరణ కమలములకు వ్యాధుఁడు బాణముతోఁ గొట్టఁగా, నట్టి క్రూరుఁడును, బాపియునగు నపరాధియొక్క అపరాధమును తమించి సదేహముగ స్వర్గమునకుఁ బంపియుండెను. అట్టి

చానికి దన శరీరమును నిలుపుకొను టేమంతటి కష్టము. ఆతఁ డనుకొని యుండినచోఁ దన శరీరము నట్లే యుంచు కొనెడు వాఁడే. ఆతనికి గర్తవ్యాకర్తవ్యములును, సంభవాశంభవములును, సాధ్యాసాధ్యములును లేవు. ఆతఁడు జగదుత్పత్తి, స్థితి, ప్రళయముల కేకైక ఆనన్యకారణము. సర్వశక్తిమంతుఁడు. సర్వసమర్థుఁడు. ఆతఁడనుకొని యుండినచోఁ దన శరీరము నట్లే యుంచుకొనెడు వాఁడే. కాని దానివలనఁ బ్రయోజనము లేదని ఆతఁ డనుకొనెను. తాను తన శరీరమును బ్రకటరూపముగ శాశ్వతముగ నుంచుకొనిచో శాశ్వజ్ఞానులును, సామర్థము కలవారును నిదే విధముగఁ బ్రయత్నించెదరని తలఁచెను. వారును శరీరమును శాశ్వతముగ నిలుపుకొని మర్త్యలోక సుఖముల ననుభవించుచుండినచో వారు దివ్యగతి నుపేక్షించెదరు. ఈ మర్త్యలోక సుఖములలో నేదియో విశేషము లేకుండినచో భగవానుఁడేల దీనిని శాశ్వతముగ నిలుపుకొనునని భావించెదరు. వారికి నశ్వర శరీరమునం దాసక్తి లేకుండవలయునని భగవానుఁడును దన భువనమోహన దివ్య తనువును దిరోహిత మొనర్చుకొనెను. కారణమందఱును నీ నశ్వరమగు శరీరము శందు మమతను వీడవలయుననియే.

రాజా! ఇది ప్రభువుయొక్క పరమపద ప్రయాణ పరమపావన కథ. దీనిని బ్రాతఃకాలమున నత్యంత శ్రద్ధా

భక్తులతో నిత్యనియమమున నెవఁడు పారాయణ మొనర్చునో, లేక వినునో, వారికిని జివరకీసర్వోత్తమగతి ప్రాప్తిండును. అట్టివారికి ప్రభువుయొక్క పరమధామములభించును.'

సూతుఁడిట్లనెను:- 'మునులారా! ఏవిధముగ మౌనగురుదేవుఁడగు శుకుఁడు పరీక్షిన్మహారాజునకు భగవానుని పరమపద ప్రయాణకథను జెప్పెనో, దానిని మీకు నేను జెప్పితిని. ఇప్పుడింక మీరేమి వినఁగోరుచున్నారు?'

శౌనకుఁడిట్లనెను:- 'సూతా! భగవానుఁడు స్వధామమునకు వేంచేసెను. ఇప్పుడు ద్వారకకుబోయి దారుకుఁడు భగవానునియొక్క బంధుబాంధవులగు యాదవుల కేమి చెప్పెనో, వారందఱు వినాశనమునువిని యేమి చేసినదియు వినవలయునని మాకు గుతూహలముగ నున్నది. కృపతో నీపుణ్యప్రసంగమును నీవు మాకు జెప్పవలయును.'

సూతుఁడిట్లనెను:- మునులారా! మంచిది. ఇప్పుడింక నీ కథలో మిగిలిన యంశమునుగూర్చి మీకు జెప్పెదను మీరందఱును దీనిని సావధానముగ శ్రవణ మొనర్పుఁడు.'

యదువంశ వినాశోప సంహారము

శ్లో॥ ఇత్థం హరేర్భగవతో దుచిరావతార

వీర్యాణి బాలచరితాని చ శంతమాని ।

అన్యత్ర చేహచ శ్రుతాని గృణన్మనుష్యా

భక్తిం పరాం పరమహంసగతాం భేత ॥

శ్రీభాగ.గొస్కం. 3౧౮. ౨౨శ్లో॥

వ. రాజా! ఈవిధముగ శ్రీహరియొక్క పరమకల్యాణ
కారియగు చరిత్రమును, రుచిరావతార పరాక్రమము
లనుగూర్చి యీ గ్రంథములోఁ జెప్పఁబడినవి కానిండు,
ఇతర గ్రంథములలోఁ జెప్పఁబడినవి కానిండు వానిని విని
యెవరు గానమొనర్చెదరో, వారికి పరమహంసలక్ష్మిక
గతియగు వాసుదేవునియందు పరాభక్తి కలుగును.

—శ్రీ మదాంధ మహాభాగవతము.

పతియే ప్రాణముగాఁగల పతివ్రతలకు పతియే సర్వ
స్వము. శరీరములేక ఛాయయుండనట్లు పతిలేక పతివ్రతయును
శరీరమును నిలుపుకొనదు. పతి యీలోకమున నుండినచోఁ
బతివ్రత పతివెంట నుండును. అతఁడు పరలోకగతుఁ
డైనచో నామెయును నాతనికొంగు పట్టుకొని వెనువెంటనే
పోవును. తన నాథునికొఱకు చేయుకార్యములందు దేని
యందును విసుగు జనింపదు. తల్లి పుత్రునికొఱ కెన్నియో
కష్టములను సంతోషముగ సహించును. తనకత్వంతప్రియుఁ
డైనవాఁడు వచ్చినచో నాతనికల్పసేవ లన్నిటినిఁ జేయును.
దానిలోనే సుఖమునుబొందును. కోమలాంగలై, అసూర్యం
పశ్యలై, ఎండకును వాడిపోవు కోమలాంగులు పతిప్రాణలై
ప్రేమలో మునిగి, ఆనందముగఁ బ్రజ్వలితాగ్నియందు
సంతోషముగ శరీరము భస్మమొనరించు కొందురు. ప్రేమ
పథమతి దుస్తరమైనది. ప్రేమికొఱ కేమిచేసినను నానందము
కలుగును.

సూతుఁడిట్లనెను:- ‘మునులారా ! భగవానుఁడు స్వధామమునకు జేరెను. ఆతని మహాయాత్రను జూడ వచ్చిన దేవతలందఱును దమతమ లోకములకుఁ బోయిరి. ఇచ్చట భగవదాజ్ఞనుబొంది దారుకుఁడు ద్వారకాపురము నకు వచ్చెను. దేవకీ వసుదేవులును, శ్రీకృష్ణుని యితర తల్లులును నింకను ద్వారకలోనే ఉండిరి. ఉగ్రసేన మహారాజును నింకను ద్వారకయందే యుండెను. దారుకుఁడు సుధర్మ సభలోనికేబోయి పెద్దగ కేకవైచి క్రిందఁబడి బిగ్గరిగ నేడువ నారంభించెను. దీనినిఁ గాంచి వృద్ధులగు యాదవులందఱును మిక్కిలి వ్యాకులతను జెందెను. ఏదియో అశుభ వృత్తాంతము కలదని అందఱును ననుమానించిరి. అందఱును లేచిపోయి, దారుకుని లేవఁదీసి ధైర్యమును జెప్పుచు నిట్లనిరి:-‘దారుకా ! నీవింతగా నధీరుఁడ వగు చున్నావేల ? ఏమి సమాచారము ? మన బంధు బాంధవులు కుశలముగ నున్నారా ?’

ఏడ్చుచు దారుకుఁడిట్లనెను:-‘ఏమి కుశలము ? కుశలము ప్రస్తుతము పృథివికే లేదు. యదువంశజు లందఱును బరస్పరము పోరాడుకొని మరణించిరి. బలరాముఁడును బరమగతిని జెందినాఁడు. శ్యామసుందరుఁడును నేను వచ్చు నపుడు స్వధామమునకు బోవుటకుద్యమించినాఁడు. ఆతఁడును లీలాసంవరణ మొనరించియుండును.’

ఇట్లు పలికి ఆతఁడు మరల మూర్ఛితుడై వసుదేవుని పాదములపైఁబడి, తన యశ్రువులతో నాతని చరణములను దడిపివైచెను.

ఈ సమాచారమును వినఁగానే యాదవులందఱును రోదనము చేయసాగిరి. అందఱు చిత్తము లత్యంత ఉద్విగ్నము లయ్యెను. వారందఱును శోకకాతరులయి మూర్ఛితులైరి. అందఱును నధీగులై కన్నుల నీటిని గార్చుచుండిరి. రెండు చేతులతో శిరస్సులను బాదుకొను చుండిరి. నీటి నుండి బయటపడిన చేపలు తట తట గొట్టుకొనినట్లు వారందఱును గొట్టుకొనుచుండిరి.

ఇప్పుడు వారి కేమియును దోచకుండెను. కూర్చుండిన వారు కూర్చుండినట్లు ప్రభాసము వైపునకు బరువిడిరి. ఈ విషయము శంఖోద్ధారక తీర్థమునకు బోయిన వారికిని దెలుపఁబడెను. అల్పకాలముననే అందఱును నేడ్చుచు, మొత్తుకొనుచు, బ్రభాసక్షేత్రమునకుఁ జేరుకొనిరి. అచ్చట గోట్లకొలఁదిగ మృతకళేబరములు పడియుండెను. అచ్చటి దృశ్యమత్యంత భీభత్సముగ నుండెను. శ్రీకృష్ణుఁ డిహలోక లీలాసంవరణ మొనర్చిన నశ్వత్థవృక్షము కడకు చేరఁగనే వసుదేవ దేవకులును, రోహిణీ మొదలగు పత్నులును ఘోరముగ రోదనముచేయ నారంభించిరి. వారి పుత్రులు కనఁబడక పోఁగానే వారి హృదయములు బ్రద్ధలుకాఁ

జొచ్చెను. వారు చేతనా శూన్యమై తెగఁ గొట్టఁబడిన వృక్షములవలె భూమిమీఁదఁబడి భగవద్విరహముచే వ్యాకులురై పడినవారు లేవనేలేదు. వారచ్చటనే వారి ప్రాణములను వదలిరి.

ఇప్పుడు యాదవ స్త్రీలందఱును దమ తమ భర్తలను ఆ మృత క శేబరములలో వెదుకుకొను చుండిరి. ఒక తెకు తనపతి శిరస్సును, ఇంకొకతెకు మొండెమును మఱి యొక తెకు ఇతర అవయవమును జిక్కెను. ఎవరికేది దొఱకిన వారు దానినిఁ దీసికొని సహగమన మొనర్చిరి. లక్షలకొలఁది చితులచ్చట ధగ ధగ వెలుఁగుచుండెను. ఆ సమయమున నా సముద్రతీరమునఁ బ్రభాసక్షేత్రమందు మహాశ్మశానము వలె జాజ్వల్యమాన మయ్యెను. అందఱును దమ తమ భర్తల శవములను దీసికొని, అలంకార మొనర్చి, ప్రసన్న చిత్తముతోఁ జితులలోఁ బ్రవేశించిరి. బలరాముని భార్యలు బలరాముని శరీరమును దీసికొని, ఒక్కసారిగా సహగమన మొనర్చిరి. రోహిణీ, దేవకీదేవులు భగద్వియోగమునఁ దన పతితోఁ బరమధామమునకుఁ బోయిరి. వసుదేవుని మిగిలిన పదునొకండుగురు పత్నులు చితిని జేర్చుకొని శేవకీ వసుదేవుల మృతక శేబరముల నుంచి, అగ్నిని వెలిఁగించి అందఱును దానిలో భస్మమైరి.

భగవానుని శరీరమచ్చటలేదు. అది అచ్చటనే అంతర్హితమయ్యెను. భగవానుడు లీలాసంవరణ మొనర్చిన స్థానమునఁ జితిని వెలిగించి భగవానుని అష్టమహిషలును దమతమ శరీరములను భస్మమొనర్చుకొనిరి. తమతమభర్తల శరీరములు దొఱకిన నాశరీరముతోడను, అట్లు దొఱక కుండిన వారిని స్మరించుచును నగ్నిలో భస్మమైరి.

ఈ వినాశలీలయొక్క అంతిమపటాక్షేపమును గాంచుటకై వసుదేవఉగ్రసేనులతోఁగూడిఅర్జునుఁడును జేరుకొనెను. తనకు సుహృదుఁడును, సఖుఁడును, ప్రేమఁడును, సర్వస్వమునగు శ్యామసుందరుఁడుక నఁబడక పోవుటచేతతనిహృదయము బ్రద్దలయ్యెను. ఆతనికి ప్రపంచమంతయును శూన్యముగఁ దోచుచుండెను. తానును నగ్నిలోఁ బ్రవేశింప వలయునని ఆతఁడనుకొనెను. కాని మహాప్రయాణ సమయమున శ్యామసుందరుఁ డాతనికొక పనినిఁ జెప్పెను. ఆతనితోఁ దన స్త్రీలను, పిల్లలనిదీసికొని హస్తినాపురమునకుఁ బోయి నెను. అందువలన నాతఁడు ప్రాణములను వదలఁజాలకుండెను. స్వామి యాజ్ఞ అన్నిటికంటె శ్రేష్ఠమైనది. దానినిఁ బాలించుట సేవకునకు బరమధర్మము. భగవానుని విరహముచే నాతనికత్యధిక దుఃఖము కలిగెను. కాని ఆతఁడు చెప్పిన గీతోక్తజ్ఞానమును మాటిమాటికిని స్మరించుకొనుచునాతఁడు ధైర్యమును వహించెను. తాను ధైర్యమును వహించుటయే

కాదు. మిగిలియుండిన స్త్రీలకును, బాలకులకును ధైర్యమును జెప్పెను. ఎవరికేసంబంధులు మిగిలిరో వారికి వారిచే శాస్త్రీయవిధిచే నార్థ్యదైహిక కృత్యములను గావింపఁ జేసెను. సంబంధులెవరును లేకుండిన వారికి తానే స్వయముగ నా కార్యముల నొనర్చెను.

భగవానుఁడు స్వధామమునకుఁ జేరఁగ నే సముద్రము నందొక గొప్ప ఉప్పెనవచ్చి ద్వారకాపురి నిఁదనగర్భమున దాయకొనెను. నూఱుయోజనములుకల ద్వారకాపురి నాతఁ డొక్కక్షణములో ముంచివై చెను. గృహము లన్నియును నష్ట భ్రష్టములయ్యెను. కేవలమొక భగవదాలయమే మిగిలినది. అది సముద్రగర్భమున నట్లే నిలిచియున్నది. అదృష్టవంతుల కది కవఁబడఁగలదు. ఆ ఆలయమున వాసు దేవభగవానుఁడు నిత్య నివాస మొనర్చును. ఆ యాలయమును స్మరించుట చేతనే మానవులయొక్క సమస్తాశుభములు నాశనములగును. ఏలననఁగా నది పరమమంగళమయ స్థానము. ఈవిధముగ నిది యదువంశ వినాశముయొక్క అంతిమ పటాక్షేపము.

శౌనకుఁడిట్లడిగెను:- 'సూతా! తర్వాత నేమైనది? అర్జునుఁడు తరువాత నేమి యొనర్చెను?'

చింతామనస్కుఁడై సూతుఁడిట్లనెను:- 'మహారాజా! ఇంకేమైనను బ్రశ్నింపవలసి యున్నదా? అర్జునుఁడు తనకిష్ట దైవమగు వాసుదేవభగవానుని యాజ్ఞను బరిపాలించెను. ఆతఁడు బ్రదికిన స్త్రీలను, బాలురను దీసికొని యింద్రప్రస్థమునకు బయలుదేరెను. మార్గమధ్యమున నేవిధముగ

దస్యులను వారిని దోచుకొని, స్త్రీల నపహరించుకొని పోయినదియు నేనిదివఱకే చెప్పియుంటిని. ఆతఁడింద్రప్రస్థము నకు వచ్చి, యీవృత్రాంతము నంతను ధర్మరాజగు యుధిష్ఠిరునకువిన్నవించెను. కుంతి వృత్రాంత మంతయును విసంగనే ప్రాణములను వదలెను. పాండవులు తమ పౌత్రుఁడగు బరీక్షితునకు రాజ్యమునొసంగి, హస్తినాపురమునకు రాజుగ నొనర్చెను. అనిరుద్ధుని కుమారుఁడగు వజ్రుని వజ్రమండలమునకు రాజుగానొనర్చితాము హిమాలయమునకు బోయిరి. యదువంశమున మిగిలిన బాలకులవలన తరువాత యదు వంశము నడిచెను.

మునులారా! నేనత్యంత సుంక్షేపమునహృదయమును వజ్రముగ నొనర్చుకొని వజ్రుని రాజ్యాభిషేకమువఱకు వర్ణించితిని. ఏస్త్రీపురుషులీ మంగళమయమును, పరమానంద దాయకముననుగు నీ చరిత్రములను శ్రద్ధాభక్తులతో, ననురాగ సహితముగ వర్ణించెదరో వారికి నిశ్చయముగ సమస్త బాపములు నశించిపోవును. సాంసారికులు నిత్యమును నానావిధములగు సాంసారిక విషయములను జింతించుచుందురు. మాటలాడక నెవరును నుండఁజాలరు. ఆ మాటలలోఁ గొందఱును నిందించుచుందుము. కొందఱును స్తుతించుచుందుము. నిందించువారి పాపముల సంస్కారము వారి హృదయముల మీదఁ బడును. స్తుతించువారికి పుణ్య సంస్కారము వారిహృదయములమీదఁ బడును. పాపముచేసరకప్రాప్తియును, బుణ్యముచే న్స్వర్గప్రాప్తియును గలు

గును. ఈవిధముగ నెవరు సాంసారిక విషయములలోఁ బడెదరో, వారు మాటిమాటికిని జన్మింపవలసివచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు స్వర్గమునకును, నొక్కొక్కప్పుడు నరకయంత్రమునను బడవలసి వచ్చును. వానికి సంసార చక్రమెన్నటికిని విడువదు. సాంసారిక కథలను వినక యెవరి భాగవతకథలనే వినుచుందురో, వారు పుణ్యపాపములనుండి విడివడి, భగవానునియొక్క నిత్యశాశ్వత పరమ ధామమునకుఁ బోయెదరు. ఇంకవారు కర్మములచేబంధింపఁ బడి జననమరణరూపమగు సంసారమునఁ బడవలసిన పని యుండదు.

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను :- ‘సూతా! నీవు చెప్పిన భాగవత కథలను వినుచు నన్య కథలను గూడ వినుచుండి నచో నేమగును?’

అంత సూతుఁ డిట్లనెను :- ‘స్వామీ! నేనింతవఱకు చెప్పిన కథలు కేవలము దిగ్దర్శనముగఁజెప్పినవే. అనాదియు, ననంతఁడు నగు భగవానుని చరిత్రములకు హద్దులేదు, పరిధిలేదు, ఇంతను మితిలేదు. ఆతఁ డనంతఁడు, అపారఁడు. ఇంత వఱకే వినవలయును, ఇంత వఱకే సత్యము, ఇంక నేమియును వినరాదనుట తుద్రసీమిత సాంప్రదాయిక భావ నయే కాఁగలదు. ఇట్టి విచారములు కలవారా యనంత యనాది భూమాపురుషుని సీమిత మొనర్చు చున్నారు. ఆతని సంకీర్ణతా పరిధి యందు బంధించుచున్నారు. హఠ ధర్మముగల వారు కూపస్థ మండుకములు కాఁగలరు.

ఎచ్చట నే గ్రంథములో భగవత్కథ దొఱకునో, అచ్చట నా కథను శ్రద్ధగా వినవలయును. భగవత్కథలను వినక లాకిక వైషయిక గ్రామ్య కథల నెవరు వినెదరో, వారికి సంసార బంధనము దృఢతమమగును. ఏ గ్రంథమందు వర్ణించినదైనను సరియే భగవానుని బాలపాగండ కిశోరావస్థకు సంబంధించిన కల్యాణకారక చరిత్రముల నెవరు వినెదరో, లేక చెప్పెదరో, చదివెదరో, గానమొనర్చెదరో, గాన మొనరింపజేయుదురో, అట్టివారికి ప్రభువుయొక్క పాదపద్మములందు పరాభక్తి కలుగును. ఇందులో నే విధమగు సందేహమును లేదు. నే నింతవఱకు భగవానుడు స్వధామమునకుఁ బోయినంతవఱకు కథను జెప్పితిని. ఇప్పుడు మీరింకేమి వినఁదలచుచున్నారు?

చింతామనస్కుఁడై శౌనకుఁడిట్లనెను :- 'సూతా ! ఇప్పుడింక వినుటకేమి యున్నది? నీవు శ్రీకృష్ణకథాసమాప్తిని గావించితివి. నీ విట్లు బ్రదికినన్నాళ్ళు భాగవత కథను జెప్పుదువని యాశించియుంటిమి. సరియే, ఇప్పుడింక నీ కథయొక్క పరిశిష్టభాగమును గూడ వినిపింపుము. కృష్ణుని మనుమఁడగు వజ్రాఁడు వజ్రమందుండి యెట్లు రాజ్య మొనరించెను? యదువంశ విభూషణుఁడగు వాసుదేవుఁడు స్వధామమును జేరిన తరువాత భూమిమీఁద నే బలకాలురు రాజ్య మొనర్చిరి? తరువాత నే వంశములవారి చేతిలోనికి భూమి పోయినది?'

సూతుఁడిట్లనెను :- 'స్వామీ ! కృష్ణుఁడు స్వధామము నేను జేరిన తరువాత పృథివి మీఁదకు గలియుగ సామ్రా

జ్యము విస్తరిల్లెను. భగవద్భక్తుడగుటచే బరీక్షితాశని నణచెను. కాని భవితవ్యము నెవరాపఁగలుగుదుగు? కాల ప్రభావము దాటరానిది. ఈ ప్రపంచము పరివర్తనశీలము. ద్వంద్వమే దీనిస్థితికి మూలకారణము. ధర్మమును నొక్క రీతిగ నెట్లే నిలిచియుండఁజాలదు అధర్మమును నెట్లే ఒక్క రీతిగ నిలిచి యుండదు. కృతయుగమున ధర్మమే నిలిచి యుండును. ఆ సమయమున ధర్మ పాబల్యమే యుండును. కలియుగమున నంతటను నధర్మమే వ్యాపించియుండును. ధర్మరూపుఁడు భగవానుఁడే కావున భగవానుని ద్రియుగం ఁడదుగు కృత, త్రేతా, ద్వాపరయుగములందే ఆతఁడు ప్రకటముగ నుండఁ గలఁడు. కలియుగములో నవతార ముండనే యుండదు. ఉండినను దీనియందేదో విధమగు నధర్మము ప్రసార ప్రచారములగుచునే యుండును. అసురు లను మోహింపఁజేయుటకై భగవానుఁడు విచిత్రములగు నుపదేశము లొనర్చుచుండును. కలియుగమందు యోగ, జప, తప, జ్ఞాన, వైరాగ్య, యజ్ఞయాగాది సమస్త సాధన ములు కుంటువడునని సమస్త శాస్త్రములయొక్క సిద్ధాంతము. ఈయుగమునఁ గేవల మొక భగవన్నామ సంకీర్తనమే కల్యాణదాయకముగను శ్రేయస్కరముగనునుండును. ఎవఁడు భగవన్నామములను నిరంతర ముచ్చరించుచుండునో, భగవన్నామములనే గాన మొనర్చుచుండునో, భగవత్కథలనే వినుచుండునో, భగదాశ్రయముననుండునో, వారినిఁ గలి బాధింపదు, వీరు గాక మిగిలిన వారందఱును విషయ,

సుఖములనే శ్రేష్ఠములని భావించుచుందురు. అందఱకును స్వాభావిక మగు ప్రీతి యీ విషయముల మీఁద నేయుండును. విషయములను ధర్మపూర్వకముగ ననుభవించిన బాగుగ నేయుండును. కాని కలియుగ మానవులు విషయసేవన మధర్మముగ ననుభవించెదరు. మోసముచేతనో కపటముచేతనో, బలముచేతనో, మిథ్యాడంబరముచేతనో ఏదో విధముగ ధనము సంపాదించుట కలియుగమందలి సమస్త వర్ణము వారికిని, ఆశ్రమములవారికిని పృథ్విత్తిగనుండును. భాగవత కథయందు ధార్మిక రాజుల వర్ణనముండును. వారి సంబంధమున నధార్మిక రాజుల వర్ణనముండును. కలియుగమందు సమస్త వర్ణములును సంకరములగును. వానిలో ధర్మముండనే యుండదు. కావునఁ గలియుగ రాజుల వర్ణనము భాగవతకథలకు విరుద్ధము. అయినను భగవంతుని సంబంధమున నత్యంత సంక్షేపముగ నేను భగవదవతారసమాప్తి మొదలుకొని యంతవఱకు రాజులయొక్క నామనిర్దేశమాత్రమొనర్చెదను. స్వామీ! భగవచ్ఛ్రిత మెన్నటికినిపరి సమాప్తి కాదు. అవి అసమాప్తములే స్వామీ! ఈ జనలోకమందుండి చాలకాలమైనది. మీరు మహాత్ములరు. కలియుగ జీవులను జూడ నిష్ఠముడందు. కావున నైమిశారణ్య పుణ్య భూమిని ద్యజించి యిచ్చట జనలోకమునకువచ్చి కూర్చుంటిరి. ఇచ్చటను మీరు కథలను విన నిచ్చుగించుచుందురు, కాని మునులారా! నాకింకను సంస్కార శ్రేష్ఠమున్నది. నేను గొంత కాలము తిరిగి మర్త్యలోకమునఁ దిరిగి వచ్చెదను.